

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

Moste

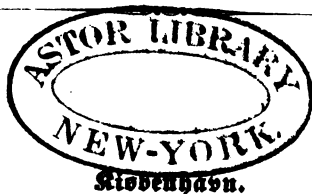

Blandede Skrifter

af

Dr. J. P. Mynster.

Credie Bind.

Vaa den Gyldendalske Boghandlings Forlag.

Thieles Bogtrykkerie.

1853.

WILSON
OLSON
1978

Indhold af tredje Bind.

X. Skoletaler.	Side.
1. Ved Indvielsen af Frederiksborg lærde Skoles nye Bygning	3.
2. Ved Rector-Indsættelse i Frederiksborg	21.
8. Ved Rector-Indsættelse i Slagelse	36.
4. Ved Indvielsen af Roskilde Kathedralskoles nye Bygning .	48.
5. Ved Rector-Indsættelse i Borningborg	64.
6. Ved Rector-Indsættelse i Roskilde	78.
7. I Selskabet for Gifterlægten	92.
8. Ved Ionenstrup Seminariums halvtredstvedtyveaarige Fæst . .	105.
XI. Nekrologer.	
1. Grev Joachim Godtke Nolte	121.
2. Frederik Ludvig Bang	136.
3. Knud Lyne Rahbek og Karen Margaretha Rahbek	146.
4. Frederik Münter	167.
5. Peter Oluf Brøndsted	205.
XII. Isabella af Aragon. Fragment af et Sørgeespil	
XIII. Blandede Digte.	
Lil Adam Dehlenschläger	349.
Rattetanker	355.
Sielens Uro	359.
Bøn i Ansættelse	361.
De Christnes Forventelse	366.
Pillegrimmen	369.
Længsel efter Christum	370.
Den yderste Dag. Fragment	371.
Melancholie	373.

	Side.
Suf	374.
Længfel	375.
Morgensuf	376.
Til en Melodie af Kogeluck	377.
Til Karen Margaretha Rahbek	378.
I Kammerherre J. F. Lindencrone's Stambog	381.
Krigerens Haab	383.
Pompeius den Stores Liigfærd	384.
Somandens Besøg	385.
Den bortløbne Amor	387.
Gfter Boileau	389.
Formaningen til Amor	390.
Slutnings-Orb	398.

X.

Skoletaler.

1.

Ved Indvielsen

af

Frederiksborg lærde Skoles nye Bygning

den 26de Mai 1836.

Hæderlige Forsamling!

Paa disse Steder, hvor for tvende Aar siden i en rædselsfuld Nat Luehavet udbredte sine fortærende Strømme og efterlod det sørgelige Syn af hærgede Tomter, forsamles vi i Dag med glæde og festlig Følelse. Ligesom Byen trindt omkring igien reiser sig af sin Aske, saaledes staaer her atter en Bygning for den Skole, som Byen med Rette tæller blandt sine bedste Klenodier, og den staaer der større, skønnere, bekvemmere for sit Diemeed, end den forhen var. Saaledes sømmer det Menneskene at kæmpe mod Forskyrrelsen, at udslette dens Spor, ja at lade den selv tiene til at fremkalde det Bedre.

Tohundrede og otteogtreksindstyve Aar ere forløbne, siden en Skole først aabnedes her, ligesom under Ly af det mægtige Slot. Det var Slottets ophøjede Grundlægger, Kong Frederik den Anden, som vilde forskionne det Sted, han fortrinligen yndede, og forherlige sit Hof ved at see et Sæde for Lærdom og boglig Konst i dets Nærhed. Men Hofslusten syntes ikke gunstig for den spæde Plante, andre Sæder udbredte sig

her, end de, ved hvilke videnskabeligt Alvor fremmes, den neppe fremstødte Spire visne snart, og inden sytten Aar efter dens Begyndelse lukkes Skolen atter. Men ligesom et Trø kan ligge længe i Jorden og synes dødt, og det dog, naar beleilige Tider komme, udvikler sin Kraft og bryder frem i stærke Stub: saaledes stæde det ogsaa her. I Christian den Fjerdes kongelige Siel opstod den Tanke, atter at fremkalde, hvad Faderen havde maattet opgive, og for hans kraftfulde Haand lukkes det at fuldføre Værket og sætte det hen til Bestandighed for de kommende Slægter. I tohundrede Aar bestod den Bygning, Han opførte; her virkede mangen Lærer, hvis Navn endnu længe efter hans Bortgang nævnedes med Ærbødighed og Taknemmelighed; herfra udgik mangen Lærling, paa hvem siden Folket heftede beundrende Blikke, og mange flere, som i stillere Virken betalte Fædrelandet hvad de her havde modtaget. Da sank vel Huset for Elementernes vilde Magt, men Værket var dog ikke forstyrret; nu har Frederik den Siette ogsaa her sat sit Navn ved Siden af sine Forsædres; han belede ikke med os med fattig Haand, men gærmildt udstyret aabner Skolen atter sine Haller, og Alt har ordnet sig til, at det vante Liv atter her kan begynde.

Men naar det nu er mit glædelige Gjern — maatte kun min Gvne svare dertil! — ligesom at indlede det Liv, som her paa ny skal begynde, at hilse den gjenfødte Skole med indviende Tale, at gjøre de Følelser og Forsætter, med hvilke Enhver, som skal virke i den og for den, atter seer den aabnet, klarere og mere levende; naar mit Embede paalægger mig i denne Time at tale for denne Skoles hæbrede og hæderværdige Forstandere, Styrere og Bestierrere, for dens Lærere, hvis Liv paa det Næreste er knyttet til dens, for de Unge, nu dens Fosterfædren, engang, som vi haabe, dens Roes, naar jeg seer for

mig Mænd, som tilforn dannedes her, og hvis siden vundne
 Hæder Skolens Aarbøger ville antegne som dens, og Fædre,
 som betroede Skolen deres kierefte Rigdom, og saa mange andre
 agtede Medborgere, som fra deres forskellige Stillinger enedes
 om at stienke vor Fæst deres Deeltagelse: hvorom skulde jeg da
 tale uden om Det, som samler os, om denne Skole selv? Hvor
 nødvendig Underviisning er for Ungdommen, og hvor vigtigt det
 er for Samfundet, at den ordnes saa vel som mueligt, derom
 vilde det være overflødigt at handle, thi derom er kun een
 Stemme. Men denne Skole hører til dem, af hvilke der ikkun
 ere, ikkun skulle være saa, til dem, der gjøre Fordring paa at
 regnes blandt de høiere Underviisningsanstalter i Landet, saa
 at de, som dannedes der, skulle have særdeles Forpligtelser og
 særdeles Rettigheder fremfor dem, der udgaae fra de andre
 Skoler. En Skole af dette Slags forudsætter hos sine Lær-
 linge fortrinligere Evner, fordrer større Opoffrelser, anvender
 ogsaa større, stadigere, længere fortsat Omhu paa deres Dan-
 nelse; den maa derfor være Samfundet vigtigere og have Krav
 paa større Opmærksomhed, end de lavere Skoler.

Dannelse, sagde vi, og brugte derved et Ord, som i sig
 selv har en meget udstrakt Betydning. Ogsaa det raader, livløse
 Stof skal dannes, og endnu mere ethvert Menneskes Siel;
 nogen Underviisning, nogen Dannelse maa ethvert Menneske
 modtage. Imidlertid hævder dog Sprogbrugen Ordet i Sær-
 deleshed, vel ikke for nogen enkelt Stand, heller ikke for den
 blotte udbortes Elevenhed, men for dem, der skulle fortjene at
 tælles blandt de Vdlere i Folket. — hvo der er uden høiere
 Dannelse hører derved, og derved alene, til de ringere Classer.
 Men denne Dannelse skal Qvinden besidde saavel som Manden,
 efter den kan enhver Borger i sin Stand trage, og vi ville
 ingenlunde sige, at Forberedelsen dertil kun stæer i Læresale, som

disse. Men de Skoler, der nu nærmest svæve for vor Tanke, ligesom en af dem er for vort Dø, ere bestemte til at fremme videnskabelig Dannelse, derved erholde de deres særegne Præg, og det er denne Dannelses Pris vi i nærværende Stund ville forkynde; vi fremsætte derfor det Spørgsmaal, som Talen nu skal forsøge at besvare, saaledes: Hvortil skal Ungdommens videnskabelige Dannelse sigte?

Den skal sigte, først til Grundighed; thi hvorledes man endog vil bestemme Begrebet af Videnskab, da er det dog klart, at den er det Modsatte af Løs og overflabelig Kundskab; den skal søge at trænge ind til Grunden, og at samle Kundsabens enkelte Bestanddele ved en Forbindelse, der holder dem fast til Grundvolden, og derved fastere til hverandre indbyrdes. Men hvor meget endog Menneftet grunder, han faaer dog aldrig ubgrundet, og hvorledes, siger man, kan det da ventes, i en Skole, som kun samler unge Mennefter i eller kun libet over Børnealderen, at bringe det til videnskabelig Grundighed? Vistnok staaer man ikke let et Foretagende mere, end ved at udstrække Forbringerne til det Umuelige, og Intet vilde være forbærrligere for enhver Skole, altsaa og for den lærde, end at ville tage Lærefag for, hvilke Lærlingerne ikke ere vorne, eller ved at behandle dem, der bør drives, paa en Maade, som ikke svarer til Lærlingernes Alder og den Grad af Modenhed, som de kunne antages at have naaet. Vee den Skole, i hvilken uforstandige Lærere vilde søge saaledes at drage Livets hvieste Anliggender ned, at de Unge ikke blot ligesom forub hilsede dem, ligesom udfolbede sig mod deres Indvirkning, men at de skulde forlade deres Bænke med den forsængelige, forbærrligere Indbildning, at de havde en afgjørende Dom tilrede for Alt, hvad Livet skal bringe dem imøde! Intet kunde være overflabeligere, Intet derfor mere stride mod den Grundighed, som disse

Skoler just skulde befordre. Vi mene ingenlunde at kunne sende de Unge ud herfra som modne Tænkere, saalidet som færdige til at overtage nogen som helst Bestilling. Hele Livet er en Skole, og der skal læres, saalænge man lever; jo mere den Unge kommer i Berørelse med det virkelige Liv, jo nærmere dets Forbringere kommer ham, desto mere vil han føle, hvor Meget han, uagtet den bedst anvendte Ungdom, uagtet den omhyggeligste Forberedelse, endnu trænger til at lære. Men Hovedsagen er, at han, efter en berømt Mands træffende Udtryk, "har lært at lære", at han fra sine tidlige Aar af er gaaet glennem den strengere Tæknings Skole, at han tidligen er bleven nødt til at anspænde sine aandelige Evner, at man har vænnet ham til at trænge ind i Gienstanden, og aldrig at nøjes med det Halve, Løse, Uklare. Dertil skal Ungdommens videnskabelige Dannelse først og fornemmeligen sigte.

Vel er det skönt og gavnligt, dersom vi forud kunne udruste den Unge med et Forraad af Kundskaber, hvilke han siden vil behøve, siden vil kunne anvende; men lader os ogsaa her ikke udstrække Forbringerne for vidt. Mange Kundskaber ere af den Bestaenhed, at de overstige den Unges Faaetevne, mange saadanne, at de umuelig kunne læres i Skolen; tilmed er den Unges Lod endnu ikke kastet, vi vide endnu kun lidet, hvorhen den indre Drist, hvorhen den udvortes Nødvendighed vil føre ham, og hvilke Kundskaber han derfor i Særdeleshed vil behøve; lader os stræbe at danne ham, saa han kan gjøre sig brugbar, hvor endog hans Tjeneste skal kræves. Vilde vi lægge det an paa at bibringe den Unge den størst muelige Masse af Kundskaber, da vilde vi dermed aldeles undergrave den Anstalt, hvis Flor vi meente at ville befordre, thi da vilde det ene nødvendigen forstyrre det Andet, Sielen vilde ikke kunne giennemtrænge, ikke samle Gienstandene, men det Hele vilde vorde en

løb, forvirket Blanding, som hverken gavnebe til Anvendelse eller til Forberedelse. De dyrefælske Erfaringer om Virkningen af denne letfærdige Slagren langsmed Overfladen af en stor Mængde Gienstande ere endnu ganske nye, og giv de fleste maatte være i Alles Minde! Med hvilke Gienstande vi her i Særdeleshed skulle sysselsætte Ungdommen, derom vilde vi nn ikke stride. Vist er det, at, som Sproget er Menneſtets Fortrin, ſaaledes er Sprogets Studium et af de fortrinligſte Midler til videnskabelig Dannelsen. Saaledes ſtuderede Grækerne deres Homer, nøiagtig, kritiſt og grammatif; ſaaledes Romerne de græſke Forfattere, ſaaledes de følgende Slægter baade Rømernes og Grækerneſ Skrivter; og hvo maa ikke erkiende, hvilken Aandſgymnaſtik, hvilken Dveſe for Tænksomheden, der er i et ſtrengt og alvorligt Sprogſtudium, og hvorledes dette gavner langt anderledes end blot til det, allerede i og for ſig ſelv nyttige, Befiendſkab med Ordene? Derhos ſkulde mange andre Lærefag drives, men hvilke endog diſſe ere, da er den første Lov for den lærde Skole: Alt nøiagtigt og grundigt!

Fremdeles ſkal Ungdommens videnskabelige Dannelsen ſigte til, at den efterhaanden vinder et omfattende Blik paa Livet. Den høiere Dannelsen er aldeles modſat den ſneverhierterede Synſmaaſe, hvormed de, hvis Foreſtillinger ikke naae ud over den indſtrænkte Kreds, hvori de ſelv bevæges, betragte Livet, dets Arbejder, dets Glæder og Sorger. Skulle vi beſkrive denne Synſmaaſe, da kunne vi neppe træffe nærmere, end naar vi ſige, at den beſtemmer Tingenes Værdie kun efter den umiddelbare Nytte, de kunne bringe, og denne Nytte er atter i Grunden kun det legemlige Velbefindende, og jo mere fremmede de udvidende Foreſtillinger vorde, deſto mere indſtrænker ſelv heri Omſorgen ſig til det Egne. Deraf de Beſtræbelſer, ſom ſiges indviſede til Fædrelandet, og ſom dog kun ſigte til at

undgaae enhver Opoffrelse for det almindelige Gode, for Alt hvad der adler Tilværelsen, medens man mener i sit eget Skriin at kunne tælle, hvorvidt det Heles Vel er fremmet eller hindret; deraf de ulykkelige Kampe mellem Stand og Stand, mellem Sted og Sted, som var det Heles Middepunct kun at finde, hvor Enhver føler sin egen Vægt; derved forvandles den saa høit prisste, visseiligen ogsaa i sig selv saa priselige, Almeenaand til en huul Klang, og i dens Sted fremtræde personlig Begierligheds og Avinds onde Dæmoner. Men i de lave Kredse, hvor kun den egne Fordeel er det Hiul, der sætter Arbeidskraften i Bevægelse, og Dagtaalelse er Selfabets Siel, fører Livet os kun altfor let ned; lader os derfor velsigne de aandelige Syssler, som tilbigen drage den Unges Siel hen til høiere Forestillinger, tilbigen føre ham ind i ædlere Kredse, hvor hans Blik paa Livet kan udvides, og hvor han tilbigen kan vinde en Lethed til siden atter at hæve sig derop fra det daglige Livs trange Begrændsning.

Eller mener maastee Noget, at dette allermindst kan skee inden Skolens stumle Mure, som de kalde dem, at det just er der, at Aandsmunterhed og Aandsfrihed bærer? Vel nødes vi til at indrømme, at Skolelivet mangen Gang har været, endnu kan være saadant, at Aanden udsluffes deri, istedenfor at finde Næring. Men hvo vilde forkaste Middelet, fordi det ei altid anvendes, ei altid benyttes saaledes, at Hensigten derved opnaaes? Og lader os ikke dømmе efter det udvortes Skin! Hvor Mangen, som selv under det slebne Ydre glemte et koldt, egennyttigt, fordærvet Hierte, har ikke ladet haant om dem, som varg dømt til selv at fortære deres Aar i Skolestøvret, og deri at indespærre Ungdommen med sig; men sandelig, naar Hines forfængelige Væsen længesiden er opløst i dets Intet, da mindes endnu i Værlingers taknemmelige Hierter mangen Fædtersmand,

som stod paa disse Lærestole; Mar og Møle havde maaskee furet hans Mafsyn, Livets Byrder og Sorger maaskee nedbøiet hans Stikkelse, men i hans trofaste, samvittighedsfulde Bryst slog endnu et Hjerte, der blev levende, naar han førte de ham betroede Unge hen i sine Heroers Kreds, hen, hvor Aristides veiede Fordeel mod Ret, og hiin Staal hævede sig let som Fieren, hvor Sokrates med fast Haand tog Giftbægeret, rolig stuende tilbage paa det Liv, som svandt, og hen mod det, som skulde oprinde, hvor Timoleon købte Fædrelandets Frelse for sin egen bitterste Smerte; hen, hvor Fabius havde Mod til at taale Beshylningen for Feighed, medens han just ved sin Dvaalen frelste dem, som vilde haste mod Undergangen, hvor Scipio, med Seierens svært tilkæmpede Krands om sin Lindning, stod i Taarer paa Karthagos Ruiner, hvor Brutus i den stiebne-svangre Nats mørke Syner meente at stue sin onde Genius, der sagde ham: i Morgen besøger jeg dig atter paa Slagets Mark, og svarede: jeg skal see dig uforfærdet; eller naar han op slog sine gamle kiære Bøger, naar han lod Digteren vække Fortørmelse i de Unges Sieler over de Borgere, som fyldte Torvet fra dets øverste Ende til den nederste med det Raab: "først søger Penge, og efter Penge Dyd; for alle Ting maa Formuen forøges, kan du med Retten, besto bedre, men hvis ikke, da paa hvilken Maade du kan, kun Formue!" indtil han da atter ved Digterens Ord lod dem føle, at "bette er det fasteste Værn, intet Ondt at være sig bevidst, ikke at maatte blegne ved nogen Brøde." Lad endog disse store Billeder igien trænges tilbage, disse alvorlige Paamindeiser igien henklinge, lad dem overdøves af tusinde Stemmer, der endnu, som Formum, anprise de lave personlige Hensyn som det Allervigtigste, de forsvinde dog ikke ganske af den Unges Siel, thi, som atter den gamle Digter siger, "den Dyst, som eengang fyldte Karret,

da det var nyt, bliver længe veri." Hvo kan tvivle om, at det Gode og Høimodige endnu langt mere vilde have tabt sin Hæder, dersom ikke Grækerne endnu stedse vedbleve at fylde de Unges Sieler med Forestillingerne om det Skønne og Gode, Rømerne med dem om det Anstændige og Grefulde, derved at udvide deres Blik ud over det daglige Livs snævre Kreds, og dersom ikke saadanne Forestillinger fra disse vore Skoler gien- nem saa mange Veie trængte ind i Folket?

Saaledes maa den videnskabelige Dannelse ogsaa mægtigen bidrage til at give Charakteren den Fasthed, uden hvilken Manden selv og hans Virken intet Værd kunne have. Thi dersom Manden, naar han skulde være modnet til Livets Idræt- ter, endnu vakler som Sivret, lader sig bevæge af ethvert Re- ningernes Veir, dersom han griber for igien at slippe, begynder for igien at opgive, da er det kun ved Aarenes Tal at han bærer Navn af en Mand. Derfor skal den videnskabelige Dan- nelse ogsaa sigte til, tidligen at give den Unge Kraft til at staa fast i Bevægelsesnes Strømme. Hertil maa den alvorlige Sysselsættelse, den strengere Tænkksomhed, den stærkere Agtpaa- givenhed, hvortil han tidligen vænnes, nødvendigen bidrage, naar derimod Sindet slappes ved ligegyldig Syssel, ved sløve Tanker og løs Tale. Og naar den Unge derhos ideligen op- fordres til at stille sig Fortidens store Forbilleder for Dye, naar han ideligen hører de gamle Bises stærke Tale om, at af Tin- gene ere nogle i vor Magt, andre ikke, at kun ved hine kan Mennesket vinde sandt Værd og sand Hæder, men at dersom han kalder disse sit højeste Gode, da har han givet sig til Priis for det Uvisse og Foranderlige, og er en Træl, hvor fri han end vil kaldes; naar han ideligen hører, hvie maa betragte og indstærpe sig Ord som hine berømte: "den retfærdige, i Grund- sætninger bestandige Mandes faste Sind roffes ikke, hverken ved

Borgernes Raad, naar de fordrer det Daarlige, eller ved den truende Tyrans Afsyn": da vænnes han til, i disse Forestillinger at finde den Støtte, han siden saa ofte vil behøve. Men man, at det kun er Lærde, der dannes i disse vore Skoler? O sandelig, de i udvortes Værdighed hyppigste Mænd vare ikke ringere i indvortes Værdighed, de, der styrede Statens vigtigste Anliggender, eller der besole over dens Hære, fandtes aldrig mindre dygtige, fordi de havde gennemgaaet den strengere Skole, og tidligen vare blevne vant til at tælle Kundskab og videnskabelig Indsigt blandt de Fortrin, ved hvilke de skulde udmærke sig. Exempler vilde ikke mangle, fiern eller nær, men det Sted, hvor jeg i Dag taler, opfordrer mig til i Særdeleshed at nævne eet. Hvo kender ikke Hillerødsholms fordoms Gier, Herluf Trolles prisværdige Ravn? Han var Dannebrogens ægte Mand, den Første blandt Danmarks Søkrigere, altid rede, naar Fædrelandets Tjeneste kaldte ham; men i Fredens Dage eller i Vinterens Aftener vendte han gjerne tilbage til de Videnskaber, hvori hans Ungdom var oplært; og her, under Omgang med Fortidens Store og Vise, uddannedes og styrkedes den Kraft, hvormed han rolig og fast saae baade Krigens og Fredens Farer imøde. Vi kunne nu ikke følge ham paa Grens Veie, ikke dvæle ved de uforglemmelige Ord, hvormed han erkendte, at de, "som have Gudser, og bære gyldne Riebr, og ville være hyppigere og høiere end Andre", ogsaa ere skyldige at vove desto Mere, naar Konge og Fædreland have deres Tjeneste behov; vi kunne nu ikke udmale, hvorledes han gennem sit Liv blev sig selv liig indtil den Dag, da han, dødelig saaret, vendte tilbage fra sin sidste Kamp, da han endnu, med det Sværd, som han saa ofte havde draget for Fædrelandets Ære og Frelse, paa sin Skulder, gik gennem Kiøbenhavns Gader, og da først lagde sig paa sit sidste Leie, lagde sig til

den hæderligste Hvile. Men derfor tale vi herom i denne Time, fordi den ædle Mand, forud betænkende Livets Uvisshed, havde bestemt sit Gods til at grunde en Skole lig den, i hvilken vi nu ere samlede. Enhver kender det skønne Herlufsholm, Enhver veed, hvilke gode Frugter det har baaet, og deriblandt maaskee ogsaa den, at her staaer en Skole, thi det synes som vilde Kongen, der tilbyttede sig denne Plads imod hiint Skovkloster, som det dengang kaldtes, heri følge sin troe Mandes Exempel. I hiin Skole vilde dens Stifter, at Ungdommen skulde oplæres i de grundige Videnskaber, hvilke han selv elskede; han vilde, at det tidlige skulde indprentes den, hvad han ofte havde foreholdt sig selv, "at ansee det for den største Skændsel at foretrække et større Tal af feige Dage for Vren, og for Livets Skyld at opoffre Det, som alene giver Livet Værd"¹⁾. Vel vidste han, at de Unge, der skulde opfores i hans Skole, ikke skulde kaldes ad de samme Vrens Veie, som han, ikke til den blodige Afgjørelse; men han vidste ogsaa, at Fasthed og Mod ikke blot ere Krigeren fornødne, han vilde, at de, som udgik fra den Dannelsse, hvortil han tilbød Vidlerne, skulde have Kraft til at møde den Modstand, der aldrig udebliver selv i Fredens Dage, til roligere at see den uforstyldte Dagtaleses Pile flyve omkring sig, for den sande Vres Skyld at opoffre den falske, og i denne Mening "at foragte Forhaanelsen."

Det Udtryk, hvoraf vi nu betiente os, er Christeligt, men skulde vi derfor have undgaaet det? Nei, Gud forbyde, at nogenfinde her det Christelige skulde vorde fremmed, thi det er Christelige Læreanstalter vi aabne, og Ungdommens videnskabelige

¹⁾ Summum crede nefas, animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Juvenal. Sat. VIII. v. 83-84.

Dannelse skal ogsaa sigte til at fremme en klar og levende Christendoms-Kundskab. Ved Alt hvad vi talede om det udvidede Blik over Livet, om det faste, mandige Sindelag, kunde vi ogsaa have laant Exempler og Udtryk fra vore hellige Bøger. Der er intet større Forbillede paa indvortes Høihed i udvortes Fornedrelse end det, der fremstiller sig for Sielen, naar vi komme hine Ord ihu: "Græder ikke over mig, I Jerusalems Døttre!" der er intet fastere Mod end det, der er udtrykt i de Ord: "Frygter ikke for dem, der kunne ihjelslaae Legemet, men ikke Sielen"; og Alt hvad virkelig skal fortjene at kaldes ædelt i Livet maa dog kunne henføres under den Fordring: "Tragter først efter Guds Rige og hans Retsfærdighed!" Mener ikke, I som have den Forret at besøge den høiere Skole, at I skulle henvende mindre Agtpaagivenhed paa de christelige Forstillinger og Lærdomme, fordi de ikke ere Ebers-udelukkende Eiendom, fordi de ogsaa høres i den laveste Underviisning; thi vel skulle de være tilgængelige ogsaa for de U lærde og Udannede, men i større Kraft og Fylde vise de sig dog for dem, hvis Dine aabnedes for Livets mere omfattende Forhold, hvis Sielen øvedes til at samle en Mangfoldighed af Tanker, og i hvis Hjerter Følelsens Kilder frembrød rigere og dybere. For dyrt købtes Videnskabens Skatte, dersom det var paa Beføstning af det Ubleste, Barmeste, Saligste i Mennesket; for lang og svær var dens Vej, dersom den ikke førte os op paa de Høider, hvor Livets vide Riger udbrede sig i deres hele Pragt, hvor vi see Jordens Under i større Mangfoldighed, og Himlen berover i lysere Glæde, end de, der blive i Dalens Taager. Vel ere der de, der stilbre det som uundgaaeligt, at Hiertets Rigdomme, at deriblandt den dyrebareste, Fromhedens hellige Følelse, som forbinder det Timelige med det Evige, maa forsvinde, hvor Forstanden skal mødes til strengere Grundfning,

til klarere Betragtning; o men troer dem ikke, disse halvmodne Tænkere, som mene, at Videnskabens Seier mere bestaaer i at negte end at bekræfte; hører hellere hvad de grundigste Forskere flestse vidne i Overeensstemmelse med den uheldige Vaco's berømte Udsagn: "Det er aldeles vist og stadfæstet af Erfaringen, at det løse Bekendtskab med Videnskaberne maaftøe frister til at forlabe Troen, men at hvo der vser dybere af deres Allder, føres tilbage til Religionen." —

Det er kun i svage Omrids, at Tild og Gyne have tilladt mig nu at fremstille denne Skoles Bestemmelse; men det er med Diet fast heftet paa det store Formaal, det er med fuld Overbeviisning om den uvurdeerlige Rytte, som disse Dannelses-Anstalter bringe det hele Folk, at jeg nu indvier denne fornyede Skole til atter at indtage sin ærefulde Plads, at Ungdommen der i alvorlig videnskabelig Stræben skal dannes til grundig Tænsfomhed, til et udvidet Blik paa Livet, til et fast og mandigt Sindelag, til reen og levende christelig Gudsfrugt. Held og Belsignelse over Eder, I gienreiste Mure! staaer fra Slægt til Slægt, og inden Eders venlige Ly samles en lærvillig, opvakt, sædelig og glad Ungdom, inden Eders Hegn udsaae Aar efter Aar kundskabsrige, dygtige, trofaste Lærere den Sæd, der skal modnes til Gavn for Fædrelandet, som i sit Skib samler Frugterne af al hæderlig Stræben!

Men hvorledes kunde i denne Stund min Røst være Udtrykket for de Følelser, der bevæge sig i alle Tilstedeværendes Hjerter, og ikke tillige være Erkiendtligheds og Taksigelsens Røst? Tak, denne Krebses, den nærværende Slægts og de kommende, være bragt vor elskede Konge, som ogsaa her med faderligt Sind ydede den gavmilde Bistand, at Forstyrelsens Spor kunde forsvinde, og Uheldet for vor Skole endog forvandles til Held. Tak, Alles levende følte Tak være bragt

Enhver, som ved Omhu, Raad, Konst har bidraget til, at denne Dag er os en Glædens og en Haabets Dag. Thi dersom en Dag skal være festlig, da maa Haabet ogsaa paa den besøge os; og hvortil knytter Haabet sig her? Først til den Høiestes Betskiærmelse og Betsignelse, i hvis Navn al Gierning her skal begynde og fortsættes Dag efter Dag; dersom Herren ikke bygger et Huus, da arbeide Bygningsmændene forgieves. Dernæst knytter vort Haab sig ogsaa til dem, som skulle være de fornemste Redskaber i den Høiestes Haand til at Hensigten kan opnaaes. Jeg hilser Eder, I denne Skoles værdige Lærere! I have allerede baaret Dagens Byrde og Hæde, kiende Eders Livs Røie, kiende ogsaa dets Løn, og denne Dag vil styrke Eder til med fornyet Kierlighed, Kraft og Iver at arbeide i det betroede vigtige Kald, og den nye Række af Aarbøger, som Skolen nu begynder, skal bevare Eders Navne med Erkiendtlighed og Hæder, som saa Mange af Eders Forgængeres ere bevarede. See, i denne Time besøger Erindringen os tilligemed Haabet, den fører frem for vor Tanke en Række af Mænd, som have forestaaet denne Skole, men i Særdeleshed bræler den ved de tre sidste: Johannes Schrøder, Paul Bendtsen, Bendt Bendtsen — kun tre Navne, men disse Mænds Embedsvirksomhed udstrækker sig giennem et heelt Aarhundrede altsaa giennem denne Skoles halve Tilværelse, og giennem dens bedste, meest blomstrende Tid. Vi kunne ikke opregne deres Fortienester, men Hjertet byder os endnu et Dieblit at standse ved det nærmeste, det os Alle saa byrebare Minde. Bendt Bendtsen — Navnet klinger saa forbringsløst, som Mandens hele Færd var det, dog har det en god Klang i Danmarks hele Land, thi trindt omkring i de forskielligste Stillinger sidde ældre og yngre Mænd, som Han har bidraget til at danne i de 41 Aar, han forestod den Skole, ved hvilken han var fød, i

hvilken han var opvoxen, til hvilken han opoffrede sit Livs bedste Kraft. Hvo erindrer ikke det stille, elstelige Væsen, hvorved han bandt Alles Hjerter til sig, og den ubrødelige Trost, hvorved han vandt Alles Agtelse? Det fattedes ham hverken paa Indsigt eller paa Gaver til at kunne have indtaget en mere glimrende Plads, men kun i enkelte Frembringelser blev det ham forundt at vise, hvilken Roes for Lærdom og Aand han kunde have vundet, dersom han havde tilladt sig mere at unddrage sig fra sin nærmeste Pligt. Han levede saa ganske for dem, der vare ham betroede, de fandt stedse i ham den ligesaa utrættelige som kyndige Lærer, de havde daglig for Øie det skienneeste Exempel paa samvittighedsfuld Embedsførelse, paa Retssindighed i Vandel, paa usminket Gudsfrugt. Havde han nogen Feil, da var det for godmodige Forhaabninger om dem, der vare blevne ham fiere — og dette vare jo alle de, som vare betroede til hans Ledning; leed han nogen Krænkelse, da var det, naar disse svege hans Tillid; men saa havde han ogsaa mangen stor og sød Løn, naar han saa dem stride frem paa den Bane, han havde anvist dem. Hans egen, ofte tunge Belæring lagte tilbage, men hans Minde skal leve, her i disse Sale, og fiern og nær i taknemmelige Lærlingers Hjerter, som komme ihu, at de, da de forløbe det fædrene Hiem, fandt her, ikke blot en Lærer, men en Fader. Til hans Bestræbelser slutte sig den Mand, som her skal indtage hans Plads, ved de samme ærefulde Midler vinde han Agtelse og Kierlighed; maatte han strax modtages med Tillid og Velvillie, maatte han altid understøttes af Forældres fiensomme Bistand, og fremfor Alt af Eders Fliid, Eders gode Forhold og Hengivenhed, I, som skulle kalde ham Lærer og Leder!

Thi hvorledes kunde jeg slutte, uden endnu i Særbeleshed at henvende Talen til Eder, I, paa hvem denne Skoles Held,

Mynsters blandede Skrivter. III.

Flor og Roes dog tilfidsst beroer, I Unge, som betroes til den Omfarg. Omfarg skylder Skolen Eder, den skal tilbyde Eder Underviisning, Veiledning, Advarsel, Tilskyndelse og Opmuntring; men dermed er Virkningen endnu ikke frembragt, der er Noget, som alene er Eders: hvorledes I ville nytte alt dette. Hvor turde vi sige, at Alle, som udgik fra disse vore Skoler, siden modnedes til grundige Lærere, at deres Die altid var aabnet for det Store og Edle i Livet, at de Alle stode faste under Livets Omvæltninger, og alle havde Gud i Hjertet? At der vare kun altfor Mange, som derfra betraadte Skændselens Veie, eller som fortærede deres Aar i et unyttigt og uærdigt Liv, thi deres Læreres var det at give, deres at modtage og benytte. Dog skue vi med Tillid og Haab hen over Eders Krebs, og vort Hjerte opvarmes og udvides, i det vi tænke os, at vi ikke vide, i hvilket ungdommeligt Bryst maaskee en Spire slumrer, som her skal pleies, her udvilles, og engang bære de glædeligste Frugter. Mange ere allerede udgangne fra denne Skole, som siden lønne den med den skønneste Tak, hvis Fortienester vandt dem og Skolen den bedste Hæder. Vi kunne nu ikke optælle dem, men den Navnkundigste ville vi dog endnu erindre: Thomas Ringo — navnkundig, ikke ved den udvortes Albet og Værdighed, han vandt, men derved, at han fyldte Danmarks Kirker med hellige Sange, som tonebe dybt fra det klangfulde Bryst, og som endnu gienlyde i Kirker og Huse. Og vi nævne ham desto hellere, fordi just Han viste, hvorledes dygtige Disciple kunne vorde Skolen, ikke blot til Hæder, men til Bessyttelse. Maaskee er, hvad vi ville sige, Alle bekiendt, men det bør dog atter høres i denne Time. Der have til alle Tider været de, som meente de Omkostninger spillede, der anvendes paa Lærdom og boglig Konst; Saadanne foresloge da og Kong Christian den Femte at nedlægge

denne Skole. Da antog Skolens daværende første Foresatte sig dens Sag, og nævnebe for Kongen mange berømmelige Mænd, som vare ubgangne derfra, blandt dem i Særbeleshed Kingo. Og da svarede Kongen: "Ere saadanne Mænd komne fra Frederiksborg Skole, hvorledes turde vi da understaae os at lægge den øde?" Saaledes betalte denne Mand Skolen sin Gæld ved sit blotte Navn; giv Gud, at Mange af dens Fostersønner maae betale deres paa lignende Maade!

Hvad hiin Mand ellers var, er det nu ikke Stedet at omtale. Men den Kraft, der stedse ytrer sig i hans stærke Sange, den udviklede sig sikkert, i det den her tidligen fandt Næring ved Oldtidens Tale og Bedrøvt, og i det han tidligen lærte dermed at forene de ligesaa stærke, men mildere kristelige Tanker og Følelser. Høre vi ikke saaledes begge sammenklinge, naar han synger:

"O Gud! du skal mig ei af Haanden slippe,
Om end den ganste Verden vilde glippe,
Thi jeg fra Moders Liv paa dig er fast'.
Om Bierge sank, og Verden vild' omvælde,
Om Elementerne de vilde smelte,
Jeg staaer dog fast."

Han har ikke besunget den Skole, hvor han modtog sin første Dannelse, og jeg har Intet kunnet finde i hans Sange, som nærmere kunde anvendes ved den Anledning, der nu har samlet os. Men da det dog syntes tilbørligt, at Skolens gamle, berømte Discipels Røst hørtes her ved dens nye Indvielse, saa slutter jeg med hans Hjertesuf, som Enhver gjøre til sit:

"Lad Landet deilig staae
Med Frugt og Grøde,
Lad Sandhed Fremgang faae,
Og Retten møde!
Gud give mig min Deel med alle Andre,
Indtil jeg ved min Grav
Reblægge skal min Stav,
Og heden vandre!"

Ved

Rector=Indsættelse i Frederiksborg,

den 10de Juni 1838.

Det er treende Aar siden, ærede Forsamling! at vi indviede denne Bygning til et Sæde for den videnskabelige Forberedelse, der er saa aldeles fornøden for dem, der i Livet skulle være dygtige Tienere for Kirken og Staten, og som derfor har de meest velgjørende Virkninger for hele Folket. I det vi atter høitideligen forsamles i disse Læresale, føle vi det paany, hvilket Pant paa Omhu der er givet denne Skole i den Bygning, hvis Skønhed og Hensigtsmæssighed strax indbyder og opmuntrer. Men hvor godt og nødvendigt det endog er, at Bygningen staaer der, saa beroer dog Alt paa den Mand, der lever inden dens Mure, og den kan ingen Gavnildhed stienke, ingen Omhu udenfra frembringe og bevare, den fremkommer kun ved en Samvirkning mellem Lærere og Disciple.

Imidlertid er der dog saare Meget, hvori kierlige og forstandige Forældre see op til den Bestyrelse, i hvis Hænder Ledningen af en Skoles Anliggender er betroet, men i Intet mere end i Valget af de Lærere, der skulle føre de Unge frem

paa den Vel, der er dem bestemt, Videnskabernes vanskelige, men hæderlige Vel. Hvor vigtigt Lærer-Embedet ansees, derom vidner endog allerede den Vedtægt, at de beffiktede Lærere paa en høitidelig Maade indføres i deres Embede, og at i Særdeleshed Udnævnelsen af en Skoles første Lærer og Styrrer fremkalder en Høitid, der pleier at finde almindelig Deeltagelse i den hele Omkreds, som glæder sig ved Skolens Besiddelse.

Det er en saadan Høitid, der i Dag samler os. Vel kan det herved ikke være vor Hensigt, enten at ville anbefale en Mand, der fra sin Ungdom af, og i enhver Stilling, hvori han hidtil har virket, hæderligen har udmærket sig, eller først nu at villt indføre ham i et Embede, som han allerede i længere Tid har forestaaet, hvori han allerede har vist saavel Evne som Villie til at hæve den ham betroede Skole til en fortrinlig Rang blandt Landets Læreanstalter, og allerede har erhvervet den Agtelse og Tillid, der med saa megen Ret tilkommer ham. Vi have altsaa i Dag egentlig kun det Hverv at bringe Hædersmanden en Hilsen og Ryksønning fra alle dem, der glæde sig ved denne Skoles Flor, hvilken det vil være hans Hierte ligesaa kært at modtage, som det er vort at bringe. Men derfor er denne Høitid ingenlunde overflødig, thi det er saare gavnligt, det er styrkende og opvækkende, at der fra Tid til Tid ere Høitidsdage, paa hvilke vi paany gjøre os det ret tydeligt og levende, hvilket det Maal er, hvorhen vi stræbe, og hvilken den Vel, ad hvilken vi kunne haabe at naae det, paa hvilke vi kunne glæde os over Det, som allerede er udrettet, og fatte nyt Mod til Det, som endnu skal udrettes.

Enhver Skole har den Bestemmelse, at deri Kundskaber skulle erhverves; i en lærd, en til Vidensabelighed indviet Skole, maae Kundskaber bibringes i et større Omfang, og da kun Den, der søger, kan finde, kun Den, der stræber, kan naae,

saar er Fliib, Læreres og Lærlingers anstrengebe Fliib, saar fornøden, at vi ikke behøve omstændeligen at fremsætte Fordringen herom. Dersom der i andre Stillinger ere de, som mene sig det tilladt at hendrage deres uhæderlige Liv i dorff Ordesløshed, eller uden andet Arbejde end det, hvortill Diebliffets legemlige Trang driver, da kan dette aldrig finde Sted hos Videnskabernes Dyrkere. Og at den Fliib, som her udkræves, tillige maa være en saadan, hvorved en strengere og grundigere Tænksomhed vækkes og næres, dette er atter saar indlysende, at der ikke kan være Tale om videnskabelig Dannelse, hvor Tænkeevnen ikke saaledes stærkes. Saalibet som Videnskabsmanden forud kan være i Besiddelse af alle de Kundskaber, som maatte udkræves paa hvilket som helst Sted han kan blive kaldet til at virke, saar meget fordres det af ham, at hans tidlige Dannelse skal have sat ham istand til at kunne erhverve de Kundskaber, han, hvor hans Tjeneste siden forlanges, maatte behøve, istand til at trænge dybere ind i en Sag, og udvikle den klarere og nøiagtigere, end de, paa hvis Forberedelse mindre Omhu er anvendt, og af hvilke derfor Mindre kan fordres. Alt dette forudsætte vi som afgjort, og vende os derfor hellere til andre Betragtninger.

Der gøres vel med Rette Forskiel mellem en blot Skole og en Opdragelsesanstalt, det er en saadan, til hvis Omhu de Unge i alle Henseender hetroes, som næsten ganske overtager Forældres Rettigheder og Pligter. Smidlertid vil dog Ingen negte, at Barnet ogsaa modtager Opdragelse i Skolen, og at, saalibet som denne kan forskaffe Barnet Alt, hvad det fædrene Guds bør give, saameget som Skolen behøver Bistand fra dette, dersom den skal opnaae sin Hensigt, saar trænge igien Fædre og Mødre til Skolens Bistand, de forvente, at Skolen skal virke paa Mere end paa Barnenes Forstand, at Alt, hvad vi ind-

besatte under det flønne Navn af Humanitet, Alt, hvad der hører til den udbannede Menneftelighed, i den videnskabelige Skole skal finde Næring, og derfra udbrede sine velgjørende Virkninger ogsaa over de huuslige Krefte. Til at opfulde Sædelighedens almindelige Fordringer er ethvert Mennefte forpligtet; men af Den, hvem Mere er givet, skal og forðres Mere, derfor forðre vi af Videnskabernes Dyrker en høiere Sædelighed, saa at faavel al Raahed bortfiernes fra hans Liv, som at alt Edelt og Skønt mere og mere finder Indgang deri.

Men af Alt hvad her kunde være at omtale, indskrænke vi os nu blot til een Sætning, nemlig denne: hvor vigtigt det er, at Underviisning og Opdragelse tiðligen indprenter i de Unges Hjerter Grefrygt for Det, som fortienet at æres.

Det er let at vise, at Udviklingen af det Sædelig-Gode i Menneftets Liv begynder fra en Grefrygt. Der er en naturlig Udvikling, som Menneftet har tilfælles med Alt, hvad der vorer paa Jorden, men hvorved han, juft forði den kun beroer derpaa, at Naturens Kræfter, ham ubevidst, røre sig i ham, ingen Fortieneste eller Hæderlighed kan vinde. Menneftets Legeme vorer uden at han veed det, ligesom Træet groet i Skoven, ligesom Dyret efterhaanden vorder stort og stærkt; han behøver blot at modtage de Næringsmidler, som Naturen tilbyder, og som en naturlig Trang driver ham til at tilegne sig, da udiville Lemmerne sig efterhaanden til den Kraft og Skønhed, som de efter deres eiendommelige Anlæg kunne modtage. Der er ogsaa en aandelig Udvikling, som foregaaer af sig selv, uden at Menneftet ret med Bevidsthed tager Deel deri. Efterhaanden som Barnet kommer i Berøring med andre Mennefter og med Tingene omkring sig, nødes det til at anvende Eftertanke, til

at agte paa Andres Meddelelse, og at søge Mibler for at kunne meddele sig til Andre. Saaledes voxer efterhaanden hvad vi kalde det indvortes Menneske, saaledes udvikles efterhaanden det aandelige Liv, vistnok i høist forskjellig Grad, efter de forskjellige Anlæg og Omstændigheder, men dog saaledes, at vi vilde beundre hvad der modnes i ethvert Menneske, dersom vi ikke saae det hver Dag, og dersom vi ikke ofte saas det Fortrinligere.

Men just fordi dette sker efter Naturens Nødvendighed, staaer det kun i fiernere Forbindelse med det Sædelige, som ikke henhører til Nødvendighedens, men til Frihedens Rige. Og agte vi paa Det, der saaledes af den blotte Natur udvikles i Mennesket, da er det langt fra, at vi ubetinget kunde give dette Navn af det Gode. Tværtimod, dersom der ikke var Noget, hvorved denne blot naturlige Udvikling blev indskrænket, da vilde Menneskets Selv, hans Egennytte og Egenkierlighed, saaledes giøre sig gieldende, at det Sædelig - Gode ikke vilde komme til Udvikling. Thi er det ikke Mennesket naturligt, i den legemlige Verden at ville tilægne sig Alt, hvad der kan staae ham Ryddelse, og i det aandelige Samliv at fordrø Herredømme for sin Mening og sin Villie? Men da Enhver, i den Tilstand, som vi nu maae kalde den naturlige, skøndt ingenlunde den oprindelige, vil og giør det Samme, saa maatte derved fremstaae en Krig af Alle mod Alle, et Forhold, hvori Enhver søgte at rive til sig, hvor blot den Stærkeres saakaldte Ret kunde gieldes, hvori Enhver, saavel i Stoffets som i Tankernes Rige, vilde søge at bemægtige sig Alt, hvad Overlegenhed af legemlige eller aandelige Kræfter tillod ham at fravriste de Andre, med andre Ord, en Tilstand vilde fremkomme, hvori ingen almindelig Lov gieldte, men Enhver gjorde, hvad ham syntes og hvad han formaaede.

En saadan Tilstand kan nu, Gud være lovet, ikke mere indtræde i vore Samfund — det maatte da være i Diebliske, hvori det vilde Oprør forsøgte at bryde alle Skranter; men altfor fast ere disse Skranter satte, til at de ganske kunde nedtrædes, altfor almindeligen er deres Gavnlighed erkendt, til at de ikke snart igien skulde opreises, altfor mægtigt er det Gode blevet i de christelige Folkeslags Samliv, til at det nogenstinde ganske skulde kunne foragtes. Og saaledes vil det Onde, vil Bødsel og Uret, Egennytte og Hovmod stedse paa mange Maader, fra mange Sider føle sig tvunget og bundet. Men denne Tvang, som kommer udenfra, den Magt, som borgerlige Love eller selskabelige Vedtægter udøve, er end ikke i Slægtstabs med sand Edbelighed, thi dennes Herredømme udgaaer indvortesfra. Men hvad er det da, hvori det Herredømme, som udgaaer fra Friheden selv, og som dog begrænser Friheden, er grundet? hvad er det, som indvortesfra tvinger det Glette i Menneskets Natur, som indskrænker Egenfiersligheden, behersker Lidenstaberne, som paa den anden Side vækker og styrker de ædlere Drifter, uden Grefrygt? Thi først naar der er Noget, som Mennesket ret i sit Inderste saaledes ærer, at han ikke tør formaste sig derimod, som er ham helligt, hvorom han erkender, at det ikke er grundet i hans vilkaarlige Godtbefindende, saa han turde forsøge paa at ophæve eller forandre det, at der altsaa er sat ham en Grændse, som han ikke med Handling, end ikke med Tanke eller Begiering, tør overtræde, at der paa den anden Side er en Tilskyndelse, som han ikke tør foragte: først da vil det Gode virkelig kunne udvikle sig i hans Liv.

Men hvor klart dette endog synes, saa er det dog ingenlunde ufornuddent at minde derom, og mindst i den nærværende Tiid. Neppe har der været nogen Tiid, som har tildeelt Forstanden større Frihed, end den nærværende, og naar vi i en

Tiid, som ikke ligger langt tilbage, hørte "Moralitetens" Navn gienlyde alle vegne; saa synes alle Tunger nu kun at forkynde "Intelligentsens" Priis; og hvo vilde ikke gierne istemme den? Men saa væsentlig og ypperlig endog Forstandens Tieneste er, saa vist som den dygtige Forstand omsider vil naae til den rette Erkiendelse, saa gaar dog dens Bei giennem Tvivl, dens Lyst er at modsigge og nedbryde, derefter at opføre nye Tankebygninger, som da atter kunne give Anledning til nye Angreb og nye Forsvar. Og naar da med denne Forstandens eenfaldige Op-
 hvielse saa Meget forener sig af Det, hvorom vi sagde, at det fremkommer ved Menneskets naturlige Udviikling, paa den ene Side Sandseligheden, som anseer de saakaldte materielle Interesser som de allervigtigste, og i Grunden synes at mene, at alle Menneskeoandens ypperste Gaver og alle Menneskesamfundets skionnest Indretninger ingen anden Bestemmelse have end den, at skaffe Sandseligheden rigeligere og mere forfinet Hjælp, paa den anden Side Egenkierligheden, Selvrædigheden, Hovmodet, som kun vil gjøre sig selv giældende: saa yttres alt dette sig i en Tilhvielighed til at kuldkaste og forvirre, i den mere og mere almindelige, og dog saa daarlige og stabelige Formening, at alle forbigangne Slægter kun vandrede i Mørke, og at først den nærværende Tiid var bestemt til at see Lyset, og i dets Skin at begynde Alt igien forfra; i den stedske tiltagende Uvillie til at anerkende og agte; i den spidsfindige Kløgt, som søger at fornedre enhver Gienstand, indtil den kan finde Noget at udsætte og bebreide; og i alt det Øvrige, som vi ikke ville anvende disse Diebliske til at skildre og benævne. Vistnok er det aldeles tilbørligt, at ethvert falsk Skin afspredes, at Det, der vil tilegne sig en usfortient Roes, blottes i sin Nøgenhed. Men aldrig kan dette tiene til et Folks Vel, at Fortienesten savner sine Krands, at det Dphviende nedværdiges, at det Hæ-

derlige besubles; det kan ikke tiene til at forædle den Enkeltes Tænkemaade, naar det er ham en trykkelige Følelse at skulle paaafkionne, ære, beundre, og han paa enhver Maade søger at undgaade den. Jo mere derfor Tidsaanden arbejder imod den Grefrygt, hvorom vi have søgt at vise, at Udviklingen af alt Gødt begynder derfra, desto mere skal Opdragelsen søge at vække og befæste den, desto mere skulle i Særdeleshed de Unge, som i Tiden skulle gjøre Forbring paa, ved Indsigt og Dannelse, ved en over Mængdens lave Digten og Tragten ophøiet Tænkemaade, at indtage en fortrinligere Plads i Samfundet, tidligen vænnes til, som at indrømme Enhver, hvad der tilkommer ham, saaledes at give dem Ære, hvem Ære skyldes; tidligen anføres til at betræde den sande Hæderligheds Vej ved først at erkiende og paaafkionne det Gode og Priselige, som Andre udrettebde, for da selv i Tiden at kunne bidrage til at forøge dettes Sum.

Det Sædelig-Gode i Menneskets Liv, sagde vi, begynder fra en Grefrygt. Bestemtere siger et gammelt ærværdigt Ord, at Herrens Frygt er Wiisdoms Begyndelse; vi ville ogsaa her sige det, at den levende Bevidsthed af Gud er Begyndelsen, som til al dybere Kundskab, saaledes til Kundskabens velgiørende Anvendelse i Livet. Thi ved den Herrens Frygt, hvorfra al Wiisdom gaaer ud, vil dog Ingen tænke sig en Angestens Frygt, som naar Slaven stielver ved sin Herres Nærhed, men just den dybe Grefrygt, som giennemtrænger ethvert fromt Menneske, naar han hæver sin Siel til Livets Kilde, til den Evige og Hellig. Hvilke Følelser af Taknemmelighed og Aierlighed der end tillige bevæge sig i den Frommes Bryst, da er dog, hvis vi maae udtrykke os saa, Fromhedens egentlige Bestanddeel stedse Følelsen af Grefrygt for Den, der er uendelig ophøiet over os, hvis Herredømme vi ikke kunne, og vi ikke tør afstaa.

Derfor er Fromhed at bære de tilfældige Stiebner med Hengivenhed og Mod, hvo er da istand dertil uden Den, som ærer den evige Visdoms Raad, ogsaa da, naar hans Tanker ikke forstaae det, naar hans Ønsker oprøre sig derimod? Derfor er Fromhed, villig og usfortrøden at følge Pligtens Stemme, i det Aabenbare og i det Skulte, uden Hensyn til Lønner, og selv naar denne udebliver: hvo gjør da dette uden Den, som hviler sig for en Villie, der er uendelig ophøiet over hans egen, over alle Mennesters vaklende Villie, som ærer en Lov, hvilken alle menneskelige Love skulle søge at udtrykke og at føre ind i Livet, hvilken alle menneskelige Handlinger skulle stræbe at fyldestgjøre?

Øre for Gud i det Høieste; dette er ligesom den Grundtone, der skal giennemklinge Livet, og kun hvor denne stedsse høres giennem alle andre Toner's Sammenslyngning, hvad enten Livet bevæges i stærke Storme, eller det rinder hen som den sagte rielende Bæk, kun der samle alle Røster sig i een Harmonie; hvor hiin Grundtone forsvinder, der vil al Anstængelse og al Kunst forgiebes søge at dæmpe den skurrende Mislyd. Men hvor mærkeligt er det, at den Følelse, som Alle kalde den fromme, og som fremkommer ved den levende Bevidsthed om det høieste Væsen, almindelig erkendes som nærbeslægtet med en Følelse, der ogsaa stiles Menneſter, at Ørefrygt for Gud og Ørbødhed mod Menneſter forene sig i den samme Pietet, eller i vort Sprog Fromhed, uden hvilken Livet vilde tabe sin Holdning og sit Sammenhæng. Noget af sin Magt, af sin Herlighed har den Høieste ogsaa overdraget paa Menneſter, og dermed givet dem Ret til at kræve Øre af hverandre. I den hellige Lov, der fra Sinai har udbredt sig over alle Jordens Riger, er det første Bud, der følger paa dem, der indskræpe Tilbedelsen for den Evige, det første Bud for Menneſtenes

Samliv, det, som vil indprente Erhødheden i det barnlige Hjerte, saasnart det bliver sig sine egne Følelser bevidst: At din Fader og din Moder. Til dette Buds Opfyldelse knyttes alle Velsignelser for det hele Folk: da vil det gaa dig vel, og du vil leve længe i det Land, Gud har bestiftet dig til Bolig. Og at ogsaa for den Enkelte de skønneste Velsignelser ere knyttede dertil, berom vidner den daglige Erfaring; hvo der gaaer ud fra det fædrene Huus med et Hjerte, hvori Erhødheden tidligen var indprentet, vil ogsaa siden ære, hvad der skal æres; han vil tage med sig flere Grindringer, som aldrig udslettes, der vil være en Røst fra Barndommen tilbage i hans Jnderste, som endnu for Manden vil være paamindende og advarende; hvo der sonderer det første og nærmeste Vaand, hvo der tidligen lod Trods eller Uegenskab sætte Rod i sit Sind, vil dermed ogsaa tidligen have vænnet sig til at afkaste Orden og Tugt, og den Ære, han selv negtede, vil han for sin egen Deel hverken fortjene eller erholde. Noget af deres Ret overdrage atter Forældre til Lærere; og vi behøve vel ikke først at vise, at Underviisningen ikke kan finde Indgang, hvor Selvflugtigheden anseer den som overflødig, eller mener bedre at kende baade Maalet og de Veie, som føre dertil; at Læreren ikke kan gavne Den, som ikke vil betroe sig til ham, som ikke vil ære Kundskab og Erfaring, ikke vil modtage Veiledning og Formaning.

Vel høre vi ofte en Selvfærdighed anprise, der synes at skulle bestaae deri, at Enhver følger sit eget Sind, antager sin egen Mening, forsegter denne til det Ødste, uden at vige enten for Anseelse eller for Grunde, og en saadan Selvfærdighed har vistnok Intet tilfælles med Erhødheden. Men saavist som det er en skøn Sag, at Manden er selvstændig, saa han, uden at bevæges enten af Enkeltes eller af Mængdens vilkaar-

lige og siebliffelige Domme, følger sin velgrundede Overbeviisning: saavist skal Ungdommen først modnes til Selvstændighed, før den kan besidde den; thi hvorledes skulde den Alder, som jo dog maa erkende, at den endnu først skal vinde Indsigt og Erfaring, være stiftet til at tiltage sig den afgjørende Dom, eller med Foragt kunne overhøre deres Raad, kunne forsmaae deres Billedning, som have gaaet den Wei, hvilken Hine først skulle vandre, som have lært, hvad Hine først skulle lære? Og hvo modnedes til virkelig ædel og hæderlig Selvstændighed, uden Den, som hørte, før han talede, som prøvede, før han valgte? Vi fordre ingenlunde, at de Ungre steds- skulde vedblive blindt at følge de Ældre; vi vide, at den Slægt, som nu er, vil efterlade den følgende Meget at udrette og forandre; og derfor søge vi i Særdeleshed at danne dem, der med videnskabelig Indsigt skulle tage en fortrinligere Andeel i de paafølgende Tibers Stræben, til den Selvtænkksomhed, som, uden at blendes af Fordomme, søger at bane sig en egen Wei til Sandhedens Erkiendelse. Men dersom det er en Fordom at antage, hvad der blev overantvordet fra de forrige Tider, uden Prøvelse, at ansee enhver Indretning, som den nu bestaaer, for uforbederlig, og derfor kun at ville følge den eengang slagne Wei, som vistnok ogsaa er den mageligste at vandre: er det da mindre en Fordom, hvad vi nys omtalte, at forsmaae Frugterne af de forrige Tibers Grandstning og Erfaring, og indbilde sig, at Alt skal være bedre, blot fordi det er nyt? Og hvo kan vinde en fast og velgrundet Overbeviisning, uden Den, som først har følt den Uerbsødhed, der opfordrede ham til at agte Andres Stemme, der forpligtede ham til at overveie hvad de anbefalede ham, som derfor kunde tilegne sig det Sande, Gode og Gavn- lige, der allerede er bragt tilveie, og da paa denne Grundvold kunde stræbe at bygge videre?

Vende vi atter Tanken fra det Almindelige til Det, der i disse Dieblifte er os nærmest, hvor finde vi da en blomstrende Skole, uden der, hvor Disciplen med Agtelse og Ærbødighed modtager Læreren's Undervisning og Veiledning, hvor han alvorligen søger at tilegne sig den, og nytter og forstår sine Læreaar, i det han letter Læreren's Embedes Væie? Hvor sees gode Frugter af den tidlige Forberedelse, uden der, hvor de, som udgif derfra, siden bevare og gierne fornye Erindringen derom, hvor Den, der siden vandt den rette Selvstændighed i Livet, endnu med Ærbødighed tænker tilbage paa den tidlige Anvisning, endnu med Erkiendtlighed ærer sine Læreres Minde, derved glæder og lærer dem, medens de endnu ere tilstede, og lægger Taknemmelighedens uvisnelige Krands paa deres Grave, naar deres Arbeide er til Ende?

Gienstanden for min Tale valgte jeg, fordi det efter de nærværende Liders Vilkaar syntes gavnligt at paaminde herom, men ingenlunde fordi jeg paa dette Sted fandt nogen særdeles Foranledning til at fremdrage just dette Æmne. Tværtimod er jeg forvisset om, at den Mand, for hvem denne Dag skulde være en Hædersdag, har fundet den Paastjennelse, hans Lærdom, Dygtighed og samvittighedsfulde Embedsførelse fortjener; at de Unge, som ere betroede til hans Omsorg, ville lette ham det skønne og hæderlige, men ogsaa byrdefulde Embedes Væie, og skaffe sig selv de rigeste Frugter af hans Veiledning, ved at offere ham den sønlige Ærbødighed og Hengivenhed, som tilkommer ham; og at Forældre og Alle, som tage nogen Andeel i denne Skoles Vel, ville redeligen understøtte hans Bestræbelser.

Men efterdi jeg nu første Gang, efterat han har tiltraadt dette Embede, er paa dette Sted, saa paaligger det mig høitideligen at forkynde den Afkomst, ifølge hvilken han har ind-

taget sin Plads. Saaledes lyder altsaa det Kongelige Brev, ved hvilket han er bekliffet.

(Bestallingen oplæstes.)

I Kraft af dette Kongelige Ord, og da den Mand, som derved ubnævnes, allerede i sin tidligere Stilling ved hellig Forsikring har forpligtet sig til at varetage en Rectors Embede med al Trofasthed efter de berømte udgaaene Anordninger: saa erklærer jeg, som En af denne Skoles lovlig tilforordnede Ephorer, Doctor Philosophiæ Hr. Hans Morten Flemmer, Ridder af Dannebrogen, for en rettelig bekliffet Rector for denne Kongelige lærde Skole, jeg overdrager ham alle dette Embedes Rettigheder og Pligter, overgiver til hans Ledning denne Skole, med alle dens Grindringer og Forhaabninger, betroer til hans Omsorg de Unge, som nu ere samlede i den, og som fremdeles skulle finde Udgang dertil, i Navn Gud Faders, Søns og Hellig Aands.

Og saaledes hilser jeg Dem nu, hødværdige Mand! inden denne Skoles Mure, der herester skulle omhegne Deres vigtigste Virksomhed, fra dette Sted, som De herester skal beklæde. Ikke ny og uersfaren træder De herop; De kender den Bane, der ligger for Dem, langt nøiere, end jeg kunde skildre den, og naar De nu i denne for Dem og for os Alle høitidelige Time stuer ud over den, da vil intet forsængeligt Haab daare Dem, som var den let at vandre; men heller ikke vil nogen mismodig Frygt nedhynge Dem, som om Byrden var større end Lønningen, som om det rebelige, trofaste Arbejde kunde være uden Frugt. De veed det allerede, at mangen Anstængelse vil synes forgivenes, mangt Sædesorn vil nedtrædes, eller falde paa den haarde Klippe; men De veed det ogsaa, at Sæden ikke udstrøes omsonst, at der er den Sæd, som falder i den gode

Jord, og med rige Frugter vil troste over Det, som ikke løn-
 nede den anvendte Møie. Saa lidet som vi tør love, at enhver
 Siel vil være tilgængelig for den høiere Kundskab, som De vil
 søge at bibringe, at ethvert Hierte vil bevare Udfrygt og Er-
 kienbtlighed: saa sikkert love vi det dog, at der ville være de,
 som ville aabne deres Sieler for den Dannelsens ædle Spire,
 som her neblægges, som siden ville bevare og pleie den, og i
 hvilke den vil modnes til gode Frugter, Skolen og dens Lærere
 til Roes, Fædrelandet til Prydelse og Binding; at der ville
 være de, som herfra i taknemmeligt Sind ville medtage Barn-
 dommens dyrebare Erindringer, som siden flest ville med Glæde
 tænke tilbage paa den frebelige Tiid, hvilken de her tilbragte
 med deres tidligste Venner, som giennem deres hele Liv ville
 komme den trofaste Omfarg ihu, som her modtog dem, her
 flest omsluttede dem, som ville glemme deres Læreres Erindring
 der, hvor de kjereste, uudsletteligste Minder boe, med den levende
 Erbsdigheid, den dybe Erkienbtlighed, der skyldes de Belgiorere,
 som stienkede os det Bedste, det Gode, som ikke er afhængigt
 af Livernes Omstiftning, hvorpaa det hele Livs sande Vel og
 sande Hæder er grundet. Saaledes er det skeet de Mænd, som
 før Dem indtog denne Plads, og hvis Navne endnu leve i
 velsignet Ihukommelse, saaledes den ærværdige Mand, som var
 Deres nærmeste Forgænger, hvis Erindring hver Høitid i denne
 Skole fornyer, om hvis elskede Billede, der forskjønner denne
 Sal, Krandsen nu vinder sit friske Løv for at betegne, at han
 ikke er forglemt, og ikke skal forglemmes. Men at det rige-
 ligen maa veberfares Dem, at leve fort i erkienbtlige Disciples
 Hierner og i deres Idrætter, dette er det Ønske, vi bringe paa
 denne Høitidsdag, et Ønske, der tillige stiger op som Bøn til
 alt det Godes Giver.

Guds Naade, Baretægt og Belsignelse være over vor elskede Konge, at han endnu i mange Aar maa see Frugterne ogsaa af det Gode, som han faderligen forundte dette Sted, i det han ogsaa her med gæmild Haand udslettede Udelæggelsens Spor, og lod Forstyrrelsen selv tiene til at fremkalde det Skionnere og Bedre. Guds Betskiertelse og Belsignelse være over denne Skole, og over den By, der steds har tallet og steds vil tælle den blandt sine kæreste Besiddelser. Gæder, Lykke og Belsignelse fra Gud være over den Mand, som i denne Skole har indtaget den vigtigste Plads. Hans Aar vorde mange og blive, hvert af dem smykket med ny Fortieneste, hvert Aar see nye lærvillige Disciple at samles om ham i talrig Kreds, hvert Aar udsende fra hans Underviisning og Dannelse Fostersønner, som fremdeles ville vandre den Vej, de her betraadte, som mødes til gavnlig Tieneste for Fædrelandet, som ved deres Ibræt maae forkynde deres Læreres Roes, og som bevare deres Erindring med Ærefrygt og Taknemmelighed!

Tale ved Rector=Indføttelse i Slagelse,

den 31te Juli 1839.

Naar jeg, i det jeg her træder frem, finder mig omgivet af en saa talrig og hæderlig Forsamling, da er dette et glædeligt Beviis paa, at denne Dag virkelig agtes som en Høitidsdag. Og det er kjær, naar der i vore offentlige Anstalter undertiden komme saadanne Høitidsdage. De andre Dage ere bestemte til Opfyldelse af de foreskrevne Pligter, og efter Arbeidet bliver det Aften, og derpaa igjen Morgen, og saaledes gaaer Uge efter Uge, Aar efter Aar, Alt bliver sædvanligt, og den Deeltagelse og Paastjennelse, som skulde lette og fornye Arbeidet, følges efterhaanden. Men naar en Høitidsdag kommer, da henvendes Opmærksomheden til det Sted, hvor Høitiden er, da føles det paany, hvor vigtig, hvor velgiørende den Indretning er, om hvilken man forsamles, man yder dem sin Tak, som arbejde for den, som vaage over den og fremme dens Vel, og det er som om dens Liv opflammebe paany.

Hvor gierne, ærede Forsamling, ønskede jeg paa denne Dag at kunne bidrage Noget hertil for denne Skole! Ingen-

lunde som oin jeg ansaae det fornødent først at overbevise Rogen af de Tilstedeværende om, hvor vigtigt det er at besidde en Dannelses-Anstalt, i hvilken de Unge ikke blot kunne forberedes til Livets sædvanligste Forretninger, men hvor de kunne erholde saadanne Forkundskaber og deres Evner saadan Udvikling, at de kunne vorde stikede til den Fremgang i Videnskaberne, som er fornøden for at deeltage i høiere Bestillinger. Tværtimod er jeg forvisset, at den Skole, i hvilken vi nu ere forsamlede, i denne By og i dens hele Omegn agtes som et Gode, hvilket Besidderne ikke for nogen Priis vilde bortgive. Hvor en lærd Skole ikke agtes saaledes, er den uden Tvivl overflødig, og den vil ikke lønne de Anstrengelser og Omkostninger, ved hvilke den holdes vedlige. Keppe er heller her det Ønske, som andensteds har yttret sig, blevet almindeligt, at denne Dannelses-Anstalt skulde ombyttes med en anden, hvori det samme Siemod skulde opnaaes ved andre Midler, paa andre og formeentlig lettere Maader.

Vor Tiid elster Forandringer, men betænkter maaskee ikke tilstrækkeligen, at, saa gavnlige endog nye Indretninger undertiden kunne være, er dog Gæt endnu gavnligere, nemlig med Omhyggelighed, med oprakt Dydighed, med stadig Trostaa at nytte de Indretninger, som allerede høves; og heri er hiin Higen efter Forandringer kun altfor ofte til Hinder. Vor Tiid fordrer Reformer, men betænkter maaskee ikke tilstrækkeligen, at Reform, at Ombannelse kun bør finde Sted, hvor en Indretning ikke mere svarer til sin Hensigt, eller hvor Misbrugene ere blevne overveiende. Vort lærde Skolevæsen har, endnu i denne Menneftaalder, erholdt en giennemgribende, en ligesaa nødvendigt som velgiørende Reform; og saavist som Alt fædse skal stride frem mod det Bedre, saa gavnligt som det kan være at forsøge, om ogsaa andre Veie kunne føre til Maalet, saa lader os dog

aldrig glemme, at Fødsel, som gikde den ædleste Deel af Landets tilvørende Ungdom, bør anstilles med største Bættelighed, at det er let at nedbryde, svært at opbygge.

Kan Grundten til en alldig videnskabelig Dannelse ogsaa lægges paa anden Maade, da ville vi med Glæde see Frugterne deraf, og Folkets hele Liv vil vinde, naar der fra flere Sider arbeides til det samme Maal. Men hvormeget endog de andre Discipliner bør holdes i Hæde, ere vi dog overbeviste om, at det kun vilde være med de farligste Følger for Dannelsen og Dygtigheden i Folket, at man vilde tillade sig at ringeagte det classiske Studium. Det er dette Studium, som hidtil har været Grundlaget for den strengere videnskabelige Dannelse, og jeg tør derfor ansee det som svarende til den Anledning, der i Dag har sammenkaldt os, og haabe mine Tilhøreres Opmærksomhed, naar jeg indleder den foreskaaende Handling med nogle Bemærkninger herom; thi til en udtømmende Undersøgelse er her ikke Tiid eller Sted.

Vi begynde med at erindre om Oprindelsen af det Ord "Classiss", som nu saa ibeligen bruges, men hvormed der ikke altid forbindes et klart Begreb. Det er bekendt, at i Roms ældste Tider inddeeldes Borgerne, efter deres forskellige Formue, i sex Classer; men af disse var den første tillagt en saadan Overvægt, at den fortrinnsvis blev kaldet "Classen", dens Medlemmer de "classiske Borgere", og de Øvrige sagdes at være "nedenfor Classen"; disse meentes næsten kun at være til for at tiene som Redskaber, for at dyrke Agrene, at udfylde Tallet i Krigshæren; de skulde intet Mindemærke efterlade sig paa Jorden uden den Afkom, der skulde træde i deres Sted; og al Udmærkelse, al Anførsel i Krigen, al Styrelse i Freden var forbeholden dem, som hørte til den begunstigeede Classe. Det vedkommer os ikke her at anfille Betragtninger over denne

Statsforfatning; men da det herved kun var de materielle Besiddelser, der kom i Betragtning, og formodentlig hvilke Besidderne tælledes til de Stemmegivende i Folket; saa var det klart, at efterhaanden en anden Synsmaade fremkom, at hiint Ord fik en anden Betydning, hvorved Aandens Fortrin bleve veiede.

Thi ogsaa i Aandens Rige ere der forskellige Classer. Af disse kunne de ringere i en vis Tid være af nogen Betydning, dog tabe de sig snart blandt Mængden, og det er kun de fortrinlig begavede Aander, og som ved anstrengt og stadig Flid uddanne og benytte de dem tildeelte Gaver, der overantvorde deres Frembringelser til Efterverdenen, der øve Indflydelse paa den følgende Tid, og der egentlig kunne kaldes Stemmegivende i Aandens Rige. I Erkiendelsen heraf var det, at efterhaanden de Forfattere, hvis Arbejder viste sig — vi laane Udtrykket af Thuchydes — ikke blot som en Dvælselse for Øieblikket, men som varige Mindesmærker, som en Besiddelse for Efterverdenen, bleve anseet for at udgjøre den egentlig formaaende Klasse, det Antal, ved hvilket de Ringere skulde bestemmes, og hvis Rang de Bedre skulde stræbe at naa. Disse bleve saaledes i den offentlige Mening udsøndrede fra den Mængde af Forfattere, der kun gientage, hvad Andre have sagt, kun fylde deres Blade med Ord, som snart vilde være udslettede, kun i saa Dage tilbringe sig en Opmærksomhed, som snart vil henvende sig til Andre; og hine kaldtes da "de Glasfiste."

I denne Betydning har ethvert dannet Folk haft sine Glasfistere, og, saalænge Dannelsen vedbliver, kunne nye Glasfistere fremstaae, hvilke dog, saafremt de Eldre med Rette vantt dette Navn, ikke skulde fortrænge disse, men paa en værdig Maade slutte sig til dem. Det kan skee, medens Folket endnu er paa et lavere Dannelsesstrin, at Forfattere til en Tid ikke uden Grund vinde Navn af Glasfistere, uden dog siden at være

istand til at vedligeholde denne Værdighed; men dersom Folket er levende og fremstribende, vil der paa den Grund, som Hine berebende, fremvokse nye Stammer, som vinde et sundere og kraftigere Liv. Det kan ogsaa ske, at ved de Skrifter, der erkjendes som classiske, for en Tild. en renselig Retning kan fremkomme, saa at Intet finder Anerkjendelse, naar det gaaer udenfor den ved Disse bestemte Kreds, og at den fremvoksende Slægt, istedenfor at indtage sin særegne Plads, fladst indsnører sig i de overleverede Former. Men saavist som dette er forbætteligt, saavist bliver den Modvirkning, der tidlig eller sildig vil yttre sig, ligesaa eensidig, naar den, ved at afstøde det trykkende Aag, søger at trodse de foregaaende Tiders Dom ved at negte, hvad de anpriste, alt Værd, og derved berøver sig selv, ikke blot den Nydelse, men det vigtige Dannelsesmiddel, der tilbydes i andre Tiders fortrinlige Frembringelser; og vi gaae upaatvivlelig langt fikrere ved at antage, at Intet nogenstunde har frembragt almindelig Virkning, medmindre det ogsaa havde betydnende Egenheder, som vi gjøre bedre i at stræbe at forståa og at statte, end at foragte.

Men naar vi uden nærmere Betegnelse nævne "Classikerne," da føres vor Tanke strax hen til Roms og Grækenlands i saa mange Henseender begunstigede Egne, hen til de Tidssalbre, som vi benævne efter Perikles og Augustus, men som omfatte langt større Tidrum. Dengang havde i disse begavede Folkeslag Aanden naaet en saadan Udvikling, at indholdsrige, betydningsfulde Tanker vilde udtale sig, og Dannelsen en saadan Modenhed, at der i Fremstillingen viste sig en Stræben efter Fuldbendelse indtil i de mindste Dele, og at intet Smagløst, intet løselig Henkastet turde træde frem. Vi ville her ikke undersøge, hvilket af hine tvende Folkeslag Forrangen tilkommer. Uden Tvivl ville Alle indrømme, at der hos Grækerne fandtes

langt større Eiendommelighed og Dybde, at i den græske Literatur Gruber have aabnet sig for de strengere Videnskaber, som aldrig ville udtømmes, at paa det græske Sprogs Grund Skikkelser ere fremtraadte, som aldrig ville blegne; medens paa den anden Side den romerske Literatur med sine særegne Fortrin staaer vore Tider nærmere, og har ved sin Stilling vundet almindeligere Indflydelse paa den hele nyere europæiske Cultur. Dog, Indflydelse, stor, afgjørende, uforgængelig Indflydelse have saavel Grækerne som Romerne vundet paa alle følgende Tider. Roms Sprog forvanskedes vel, men uddøde ikke, selv giennem den mørkeste Tidsalder; de romerske Forfattere afstræves og læstes trindt om i Klosterne, virkede ogsaa middelbar giennem de Kirkesædne, her havde øst af deres Vælb; men fornemmelig var det, da flere sammenstøbende Omstændigheder vakte en almindeligere Lyst til de Gamles Læsning, da de græske Forfattere, ligesom flygtende for Tyrernes Sværd, maatte søge Tilflugt i de vestlige Lande, og der fandt en frisk Jordbund istedenfor den udmarvete og fortorrede, de forlode: da var det, at Videnskabernes og Konsternes Morgenrøde igien oprandt, at andre Spørgsmaal paatrængte sig, end de, hvori man saa længe havde udmattet sig, og at man erkendte, at hvad der skal have varigt Liv, ogsaa maa vise sig i en Form, der kan tiltrække, maa træde frem — hvis jeg tør udtrykke mig saa — i de Udsædeliges Skikkelse. Og just med Hensyn paa den afgjørende, til alle europæiske Lande udstrakte og stedsde vedvarende Indflydelse, som de gamle græske og romerske Forfattere have vundet paa den Cultur, i hvis Midte vi befinde os, er det, at hine Forfattere allevegne fortrinsoviis have erholdt Navn af "Classikerne."

Vi tør her ikke indlade os i nøiere Undersøgelse af de gamle classiske Forfatters Forhold til de nyere, eller udvise

den Forskiel mellem det Classiske og det Originale, hvorpaa en af vor Tidssalbers skarpsindigste Tænkere har gjort opmærksom ¹⁾). Men spørge vi, naar det classiske Studium begyndte at tabe den Anseelse, det tilforn besad, da søres vi hen til den Periode, der kaldte sig selv den oplyste, men der allerede har tabt dette Navn, eller kun bærer det som en ironisk Betegnelse. Vi negte denne Periode ingenlunde al Fortieneste; men det var ogsaa da, at de senere Tiders Hovmod først ret vaagnede, at man i Beundringen af det Lys, man selv var i Begreb med at optænde, ikke noksom kunde forundre sig over, at alle foregaaende Tider havde saaledes kunnet vandre i-Mørke, og da spurgte, hvorfor man vedblev at besvære Ungdommen med den vanskelige Læsning af Skrifter fra den dunkle Oldtid, hvilke dog længesiden maatte have udtient, længesiden maatte være afløste af noget Fuldkommnere, dersom ikke alle de Aarhundreder, der siden ere forløbne, skulde antages at være henrundne forgieves. Vistnok ere Tiderne bestemte til, at Menneskeslægstens store Træ mere og mere skal udvikle sig; men af de Skud, som den iboende Kraft stedse driver frem, maae nogle igien affalde, medens derimod andre ere bestemte til for stedse at forøge Træets Omfang, Rigdom og Skønhed. I Videnskaberne's Rige samles altid og allevegnefra nyt Stof, og efterhånden, som Stoffet forøges, vorde de forrige Glemmesteder for trange og ubegvemme, saa at nye Forraadsstamre maae anlægges. Saaledes afløser een videnskabelig Haandbog den anden, eet videnskabeligt Magazin det andet, og de ældre beholde kun Værdie som historiske Mindetegn

¹⁾ Schleiermacher's Hermeneutik und Kritik S. 18 f. "Absolut ist nur die Identität von beiden das Genialische oder Urbildliche für die Sprache in der Gedankenproduction. Cicero ist classisch, aber nicht originell; der deutsche Hamann originell, aber nicht classisch."

om Videnskabens Fremskridt. Underledes forholder det sig, hvor det Aandelige træder frem i en eiendommelig og, forsaavidt de menneskelige Vilkaar tillade det, fuldenbt Form, hvad enten denne kaldes et System, eller et Digt, eller et Malerie, eller en Statue; der har Menneskeheden vundet en Rigdom, som Liden ikke skal fortære, et Menodie, som ikke skal fortrænges af noget andet; der er en Green fremvoren, som stedse skal pryde den store Stamme. Thi hvorledes endog Menneskeheden udvider sig, da kommer Det, som vandt eget Liv, aldrig paa samme Maade igien; Livet er vel kun eet, men det aagenaar sig stedse i nye Former, og disse udslette ikke de forrige. Gvilke Fremskridt endog Philosophien maatte gjøre, ville dog Plato's Dialoger aldrig fortrænges; hvor meget endog det historiske Stof sørges, hvormeget endog den historiske Kundskab vinder i Nøiagtighed, ville dog Herodot og Thucydides, Livius og Tacitus stedse læses, og ingeniunde blot som Biber, hvoraf Riendogierninger kunne ses, men som Mestere i Konsten; og hvor villig endog Homer og Sophokles ville indrømme nye Digttere Plads ved Siden af sig, vil dog ingen Anden kunne indtage den Plads, som eengang er bleven deres.

Men heraf vil det da ogsaa kunne indsees, at den store, velgiørende Indflydelse, som vi ere overbeviste om, at de gamle Glasfikere endnu stedse ville øve, ingeniunde bestaar i en Opfordring til Efterlignelse. Maaskee har der været en Tiid, da man ansaae deilige flaviske Efterlignelser som noget saare Fortiensfligt; derved fremstode de nyere Igtinske saakaldte Digte, som, jo mere de kun vare en Efterklang af de gamle Forfattere, og det ikke var en ny Tankeretning, der indflødte sig i det gamle Sprog, desto snarere bleve overantvordede til Forglemmelsen; og det Maal, man havde for Die som de nyere Liders sidste Blomst, syntes at være en Kias efter Homer. Vil

man flende, hvorledes Glassternes Rækning paa den umiddelbareste Maade befrugter det sande Genie, da agte man paa, hvorledes Homer endnu i vore Dage har stienket os en Herman og Dorothea, de græske Tragikere en Iphigenia paa Tauris, eller hvorledes Virgils Skilbring af Underverdenen ved Wibenflabernes Gienfødselse fremstod paany i den divina Comedia, i hvilken der for alle kommende Tider aabnedes et nyt og saa aldeles eieendommeligt Skuespil. Dog er det kun enkelte Gange, at de Gamle saaledes paa en umiddelbarere Maade have fremkaldt Noget af det Ypperste blandt den nye Tids Frembringelser; langt afmindeligere er den Indvirkning, hvilken hine store, ærværdige Skikkelser, som staae der med deres eieendommelige Præg, hvilket Livet ikke mere kan udslette eller forandre, som endnu oplade deres Kuller, hvorpaa Skriften, hver Løddel udarbejdet med konstig Hånd, staaer indgraven med faste Træk — den Indvirkning, siger jeg, som de udøve, i det de endnu tidligen danne den Unges Sind, og ofte ere de Aldres Ledsagere, i det de vise dem Billeder, som aldrig forsvinde, lade dem høre Toner, som aldrig hængsle, og som dog, just fordi deres rette Hjem er i fjerne Tider, paa fjerne Steder, ikke kunne tilegnes uden selvstændigen, ikke kunne anvendes, uden først at gaae over i det indre Liv.

Imidlertid indrømme vi aldeles, at, dersom de græske og romerske Glasstere vare det eneste Selskab, hvori vi indførte Ungdommen, dersom den eneste Beundring, vi søgte at vække i de Unges Siel, var for den Skønhed, som dog kun er een Blomstring af de mange, hvori Livet har udfoldet sig, da vilde Dannelsen kun worde eenfaldig. Men er dette at befrygte? Paa saa mange Maader, ad saa mange Veie kommer den Mangfoldighed, hvori det Skønne og Gode har aabenbaret sig i de forskjellige Tider, den Unge imøde, naar han kun har op-

vast Aand og aaben Sands til at opfatte det; og kun for Saadanne er Videnskabernes indre Helligdom tilgængelig.

Maaskee vil det synes paafaldende, naar vi i denne Sammenhæng nævne de hellige Skriver, naar vi ikke blot anprise dem som nyttige til Belærelse, til Overbeviisning, til Rettelse, til Optugtelse i Retfærdighed, men derhos mene, at ikke blot det Sande og Gode, men ogsaa det Skønne er aabenbaret i dem, og at de derfor indvirke dannende paa det hele Menneſte. Maaskee gienklinge endnu hist og her Uttringer fra den Tid, da selv de, der med Ærbødighed hørte sig for den hellige Skrivts Indhold, næsten meente at maatte undskyldes dens Form, da de bemærkede, at det var blandt et Folk, som stod paa et lavt Trin af Dannelse, at det Gamle Testaments Skriver bleve til, at det var ringe, ulærde Menneſter, der affattede det Nye, og da derfor den Mening blev almindelig, at disse Skriver burde forbeholdes de Modnere, som alene kunde ſtatte den uſlebne Edelſteen, men at de i deres raue Form ikke vare ſtilkede til at vække de Unges Aand eller danne deres Smag. Ogsaa vi mene ingensunde, at enhver Deel af den hellige Skrivt er ſtilket til Læsning for den barnlige Alder; vi træde viſt ikke Bøgernes Bog for nær, naar vi tilſtaaer, at der gives Fortrin i Stilen, ſom der ikke kunne ſøges; men paa den anden Side bør Enhver erkiende den Fylde og Dybde og Kraft, hvormed den hellige Skrivt tiltaler os, de Orgetoner — om jeg maa udtrykke mig ſaa — ſom lyde glennem den, og ſom ingenskeds ellers ere ſaaledes at høre; Enhver bør erkiende, hvad den hele nyere Tid ſkylder dette rige Væld, hvorfra vi tør ſige at det evige Liv ogsaa glennemſtrømmer Sproget, og hvor koldt og tomt Alt blev, da man anſaae det ſom en Fortieneste at ombytte, hvad man kaldte de øſterlandſke Billeder, med trivielle

Tanker og Abstractioner, hvori Intet stod beskueligt, Intet tiltalte det hele Menneske.

Hvad de nyere Liders Frembringelser angaaer, da aabne vi ogsaa i vore Skoler, saavdt vi formaae det, Afgangens dertil, i det vi ved Undervisningen i de levende Sprog tillige søge at indføre de Unge i Bekendtskab med Nogle af disses fortrinlige Forfattere. Videre formaae vi ikke her, thi Intet vilde være fordærveligere, end dersom vi ved en altsfor stor Mængde af Gienstande vilde arbejde knud den Grundighed og Nøiagtighed, som er al Videnskabeligheds første Fordring. Heller ikke vil det være fornødent her at udstrække Undervisningen videre; de nyere Forfattere staae os i enhver Henseende nærmere, og der behøves mindre Veiledning til deres Studium; ogsaa komme de selv ligesom allevegne Den- imøde, som ønske at vorde fortrolig med dem.

Ja, i disse Lider kommer næsten altsfor Meget baade Unge og Gamle imøde; en Mængde af Gienstande, en Mængde af Tanker og Følelser, af Undersøgelser og Digtinger paaatrænger sig allevegne; og under al denne Forvirring, under al den løse Tale, som den ene Dag føder, og den anden opsluger, hvor vigtigt er det, at den Unge tidligen voves ved et strengt Studium, som tvinger ham til nøiagtig Opmærksomhed og Eftertanke, at han udrives fra det Nærværende for at lære Visdom af det Forbigangne, at han nøie lærer at kende, hvad der har bestaaet Tidernes Prøve, at de Mønstre tidligen stilles ham for Øie, som kunne bibringe ham den Egevægt i Tanker og derved i Udtryk, uden hvilken selv de skønneste Anlæg dog tabe sig i vilde Stud, som hidtil have tient som Forbilleder i den æbleste Stræben, som fortrinsovis kaldes de Classiske, fordi de i saa mange Henseender stedse ville beholde den stemmegivende Ret! Intet straffer sig mere end det Hovmod, som mener sig

ophøiet over Alt, hvad de forbigangne Tider kaldte Blift og Godt; Intet kan være daarligere end at mene, at den Virgil, der begejstrede Dante, den Terentius, hvem Hugo Grotius endnu i sin modneste Alder idelig læste, kunne oversees af Enhver, der er lidet indbrudt af den nyere Cultur. Og naar vi vel i en af Gøtthe's tidligere Digtninger læse den Utring: "Dædian har i mit Hjerte ganske fortrængt Homer," da taler han, som bekendt, ikke i sit eget Navn, men han lægger en ung Mand dædse, Ord i Munden, som gif Udergangen indse; thi visstelig, et sundt og friskt Liv kan ikke findes der, hvor taagebe Billeder, hvor det, Endet vel tiltalende, men monotone Beemod, hvortil man har laant Dædians Navn, kan fortrænge de store og rene Omrids, det rige, bevægede Liv, de sammentrængte, dybe Toner, hvormed Homer i de følgende, som i de forbigangne, Tider vil bevare den ægte Dannelse allevegne, hvor hans Sange læses, og henrive Enhver, som ikke mener, at der er en uførligelig Strid mellem Følelse og Forstand, mellem den rene, simple Skønhed og det fulde, levende Hjerte.

Men jo mere vi erkende det classiske Studiums Værd og Bigtighed, desto fierere er os den høitidelige Handling, ved hvilken nu Ledningen af denne Skole skal overbrages en Mand, hvis Livs Roes og fiereste Gysel dette Studium er. — —

Ved Indvielsen

af

Roeskilde Katedralskoles nye Bygning,

den 21de December 1842.

Kære Medborgere!

Den Høitid, hvortil denne Dag har indbudt os, har Intet uden Glædeligt. En ny, en støn Bygning har reist sig, en ny Prydelse for denne mærkværdige By, der glemmer saa mange Mindesmærker fra de Tider, der svandt, og giver saa mange gode Forhaabninger for dem, der endnu skulle komme. Og Anledningen, der fremkaldte denne Bygning, var ikke en Ulykke eller Forstyrrelse, hvis Spor skulde udslettes; den gamle Bygning hviler endnu rolig paa sine Grundpølse, den har kunnet benyttes indtil det Dieblif, da de nye Skolesale kunde modtage de tierkomne Indvaanere; men den var trang og mørk, Tiderne, som svandt, have svækket dens Mure, og Tiderne, som oprinde, kræve stedse det Skønnere og Bedre. Saaledes er den Forandring, som nu er indtraadt, ikke berebet ved en Opløsning, en Omstyrkelse af det Forrige, men, som det ved enhver Forandring maatte ønskes, ved en rolig Fremstriben mod det Fuldkomnere. Saaledes er ogsaa den Underviisning, som nu skal begynde i disse Sale, ikke noget Nyt; den vil være den samme

inden disse Mure, som den var inden de forrige. Dog er ogsaa den stedske Steden frem til det Bedre, thi sammenligne vi, efter den Kundskab, vi betom endnu have, Underviisningen, som den var ved Begyndelsen af den Række af Aarthundreder, i hvilke hien Bygning stod, med den, der blev given deri i disse sidste Dage, da er Forandringen stor og giennemgribende, og Ingen vil vel tvivle om, at den er til det Bedre. Men hvilke Forandringer der endog have fundet Sted i det lange Tidrum, er dog hverken Skolens Bestemmelse bleven en anden, eller de Midler, ved hvilke den skal søges opnaaet, i det Væsentlige forandrede. Og saaledes, naar nu fremdeles Bestyrere og Lærere med forenede Kræfter ville stræbe i den fornyeede Skole at have Underviisningen til et stedske højere Trin, da vil dette skee, ikke ved Forstyrrelse og Omvæltning, men ved rolig Fremstriden; det er ikke det gamle Træ, der skal omhugges for at give Plads for en ny Plante, som først skal søges, og hvis Art og Frugt endnu ikke ret kendes, men det er den samme Spire, der skal fredes og pleies, at den kan udfolde sig i stedske glædeligere Vært.

Det er mit skønne og hæderlige Hverv — maatte jeg kun værdigen kunne fyldestgjøre dets Fordring — at være Ordfører ved saa mangen saadan høitidelig Anledning. Men i det jeg ikke derved vil søge Gæmnet for min Tale langt borte, kan jeg vel befrygte at trætte ved Gientagelse. Imidlertid, skjøndt jeg oftere tilforn har talet i Medborgeres Steds om bestægtede Gienstande, vover jeg dog nu at vælge den, som i nærværende Time vistnok er den nærmeste for vor fælles Betragtning, nemlig den lærde Skoles Bestemmelse.

Den lærde Skole, siger jeg, og bruger saaledes den Benævnelse, som er den sædvanligste, som derfor ogsaa forstaaes af Alle, om den end i sig selv ikke er aldeles betegnende.

Hvilken anden Benævnelse vi vilde vælge, maatte vi befrugte Indvending eller Misforstaaelse. Vilde vi tale om "den høiere Skole," da vilde Tanken let føres hen til de Underviisnings-Anstalter, som med Rette kaldes Høiskoler, og med Hensyn til hvilke disse Skoler maae ansees som forberedende og underordnede; og maaskee kunde der være andre Skoler, som vilde gjøre Forbring paa en lige, eller endog, begunstige af Diebliffets Meninger, paa en høiere Rang. Endnu mere vilde disse paa-
 staae deres Ret til ogsaa at kaldes "videnskabelige;" dersom vi vilde tilegne de Skoler, vi her mene, dette Navn. Men egentlig beroer Afstillelsen derpaa, at der ere nogle Skoler, i hvilke saadanne Kundskaber meddeles, som agtes at være til umiddelbar Nytte i det praktiske Liv. Saadanne ere ikke blot Almueskolerne, hvor det for det meste kun er Religions-Underviisningen, der kan bære et noget høiere Præg, eller de Skoler, der skulle forberede til en særegen Haandtering, Stilling eller Kunst, men ogsaa de saakaldte Realskoler, hvori Underviisningen fornemmelig dvæler ved Naturvidenskaberne, hvis indgribende Gavnlighed for det borgerlige Liv er almindelig erkendt. Derimod betegner man ved "Lærdom, Erudition" saadanne Kundskaber, som ikke menes at have denne umiddelbare Gavnlighed, men hvis Nytte i alt Fald ligesom ad mangehaande Omveie skulle ledes ind i Borger-samfundet for at befrugte dets Markter. Vi vide, at denne Forffiel ofte er brugt som Grund til en Anklage mod vore Skoler; men i det vi aldeles erkende enhver anden Skoles Berettigelse inden sit Omraade, ville vi ingensinde give vore Skoler til Pris for en siebliffelig Stemning, som ingen Rod har i det Forbigangne, og ingen vil have i det Tilkommande. Vel læres der, og bør der læres, Meget i den lærde Skole, som kan komme i mere umiddelbar Anvendelse i de sædvanlige Forhold, ligesom der i de andre Skoler kan og bør læres

Meget, hvis Gavnlighed for Livet ikke er indlysende for dem, der kun agte paa den timelige Velværen; men her betragte vi disse Skoler efter deres særegne Bestemmelse.

Der var en Tiid, da de, der enten ved nye Forslag eller ved disses Iværksættelse søgte, at omdanne Opdragelsesvæsenet, tiltog sig i Særdeleshed at arbejde for Menneskeslægten's Forædling. Og visse sigter Opdragerens Arbejde hertil, men Ingen skal særstilt tilegne sig, hvad der er Alles fælles Idræt, og, hvor forskiellig endog den Omkreds er, inden hvilken Mennesker ere satte til at virke, og hvor forskiellig den dem anviste Gierning, skulle dog, hvor Livet er besleiet af høiere Forstillinger, Alle arbejde paa deres egen, paa Andres, paa hele Livets Forædling. Og dermed vende vi os ikke blot til den opvoxende Slægt; vi vide, hvor vigtigt det er, at den tidligen dannes, vi ville gierne haabe, at Menneskeheden i den vil hæve sig til et høiere Trin; men sandelig, derop vil den aldrig naae, naar den atter kun vil see nedad til dem, der skulle komme efter, og berede dem Pladsen, istedenfor selv værdigen at indtage den; og aldrig vil Forædlingen giennemtrænge den Slægt, som opvoxer, dersom den ikke først yttre sig i den, som skal anføre den yngre; og aldrig afløser een Slægt den anden ved en brat Overgang, men Yngre og Eltre smelte efterhaanden sammen, og skulle udgiøre eet Samfund.

Naar vi derfor nævne det ypperste, ligesom det almindeligste, Middel til Menneskehedens Forædling, Christi Evangelium, da skal dette tidligen besøge ethvert Barns Hierte, det skal have hjemme i Skolen, men ikke i Skolen alene. Christi Evangelium skal lyde for os ved Udgangen af Livet, som ved Indgangen deri, og lyde til os paany under vor hele Vandring; vi vore aldrig fra dets Underviisning og Formaning, skulle aldrig slippe dets Trøst. Ogsaa har denne Underviisning

hiemme i enhver Skole, ikke blot i den lærde; skal den Unge endog her vækkes til strengere Tænkfømhed over Christendommens hellige Sandheder, da skal ogsaa i enhver anden Skole Ungdommen ledes til en fornuftig Gudsdyrkelse, og alle Skoler skal en christelig Aand giennemtrænge. Men allerede her blive vi en Forstiel vaer. Naar de andre Skoler kun søges af dem, der for deres egen Skyld og som Medlemmer af det christne Samsfund skulle ledes til at fatte, føle, anvende Evangeliets Sandheder, da ere den lærde Skoles Disciple for en stor Deel bestemte til, i Tiden selv at vorde Evangeliets Forkyndere. Skjøndt vi derfor ingenlunde mene, at disse Skoler skulle indrettes blot til Forberedelses - Anstalter for vorbende Geistlige, ingenlunde mene, at Løbden tilbigen skulde kastes over Barnet, saa at det strax skulde vannes blot for et særeget Kald, saa viser det sig dog allerede her, at den lærde Skole har at sigte til et andet Formaal, end de andre Skoler, og derfor maa benytte andre Midler.

Altjaa, vil man uden Tvivl sige, skal den sigte til de Unges høiere Dannelse. "Dannelse" er et Ord, som idelig bruges, og hvad det betegner, er lyffeligviis ikke saa fiældent, at jo Enhver omtrent forstaaer Ordets Betydning; alligevel søgte jeg forgieves en ret tilfredsstillende Forklaring deraf. Maaskee kunne vi rettest sige, at den Dannelse, hvorpaa vi her tænke, er en Modtagelighed for alt Gødt og Skønt; vi mene, at hvad i en anden Forstand Culturen er for Jordbunden, i det den gjør samme stiftet for den Sæd, der skal neblægges deri, det er den høiere Cultur for Aanden. Noget Følelse for det Gode forudsætte vi hos Enhver, der har menneskelige Evner, eller antage dog, at den maa kunne vækkes hos ham. Men hvor Livet gaaer hen i den timelige Rødtørfts Tieneste, hvor Tanken næsten stedse kun føres i een Retning, og idelig maa

breie sig om indskrænkede, underordnede Syssler og Forhold, der vil Sandisen for saare Meget, som fortienet at kaldes Uddelt og Skænt, ikke kunne vækkes og udvickles, eller snart igien støves; og der sige vi, at Dannelsen mangler. Men denne maa for alle Ting ikke mangle hos dem, som skulle tage en bethdningsfuldere Plads i Samfundet, ikke hos Folkets Lærere og Ledere, ikke hos det Overgighed eller Dommere, ikke hos Rægen, som træder i saa mangehaande Berørelse med de forskjellige Stænder, og hvis Opmærksomhed flest maa være henvendt paa det Psykiske som paa det Fysiske, og ikke hos Rogen, der skal fortienet at kaldes Videnskabsmænd. Derfor skal ogsaa den lærde Skole være et Middel til tidligen at bibringe dem, der i Tiden skulle indtræde i nogen af disse Stillingen, den høiere Dannelse. Men derhos erkende vi aldeles villigen, at Dannelsen ikke skal være, og ikke er, en Besiddelse alene for de nævnte Stænder; vi finde den ofte med Glæde hos den Borger, hvis særffilte Kalb ikke er noget af hine, men som ikke har overhørt sit almindelige Kalb som Menneſte; vi finde den hos den ædlere Kvinde, ja vi turde sige, at dette Køn er sat til Dannelsens tryggeſte Værn, og at den uden dette Køn's Indflydelse snart enten ganske vilde tabes, eller dog miste sin Alsidighed og Fihed. Men altsaa kan hvad vi kalde Dannelse ikke blot være en Frugt af disse Skoler, eller af de Studier, som her begyndes; ja, vi indrømme endog, at Skolen alene ikke kan bibringe den Unge nogen omfattende Dannelse, dersom han ikke tillige udenfor den søger og finder dannede Kreds, der ville optage ham, dersom han ikke ved anden Læsning end den, hvortil han her nærmest opfordres, søger Samfund med de fortrinligste Mænd fra de forskjellige Tider og Stæder, og derved udvickler Sielen i andre Retninger end de, i hvilke Skoleundervisningen i dens Indskrænkning kan føre den.

Saaledes have vi endnu ikke fundet den lærde Skoles Bestemmelse, det Diemeed, som den maa sætte sig fremfor andre Skoler. Men naar jeg da siger, at disse Skoler fornemmelig ere bestemte til at danne Talen, maa jeg bemyndige, at denne Paastand vil synes paafaldende og selsom; dog haaber jeg, at den videre Udvikling skal betage den det Fremmede, som den ved første Dietast kan synes at have. Naar vi nævne Menneftets Fortrin, da maaſtee først Fornuften, men dens Udtryk er Talen, og uden Tale var Menneftet ikke Mennefte. Nu lære vel alle Mennefte, naar ikke de sædvanlige Evner fattes, at tale, og jeg tilſtaaer, at det ofte har forundret mig, naar jeg betænkte, hvor megen Anſtrengelse af ſaamange Sielsøvrer der udfordres, for at Barnet, ſom endnu aldeles intet Sprog har lært, kan lære det første — at da de fleſte, naar de dog for-maae at lære dette, ikke ſiden lære langt Mere, og lære langt lettere, end de virkelig gjøre; og jeg har ikke vidſt at forklare mig dette Særſyn uden deraf, at der ingen anden Kundſkab er, hvortil Barnet føler ſaadan Trang, ſom til det første Sprog, og ingen anden, der bibringes det med ſaadan Omhu, ſom dette. Men hvor ringe og ufuldkommen er da ogſaa de fleſte Mennefters Tale! Allerede i Henſeende til Lyden, naar de neppe forſtaaee at articulere de Toner, der trænge ſig frem, naar paa deres Læber Stavelſerne tabe deres beſtemte Omrids, deres fulde og afverlende Klang, og derved hele Sproget dets Bellid; og endnu mere i Henſeende til Balget af Ordene, naar neppe de sædvanligſte Meddelelſer kunne finde det tilſvarende Udtryk, og den Hørende næſten maa ſlutte, hvad den Talende ſkulde ſige. Diſſe Mangler afhielpes nu vel efterhaanden ved Omgang og ved de andre Midler, der befordre den almindelige Dannelſe og derfor føres Samtalerne i de bedre Kredſe sædvanligen med Lethed, ofte med den Ziirlighed, ſom ikke er et paataget Væſen, men et

naturligt Udtryk af den velbannede Tanke. Men hvor langt er der atter herfra til det større, sammenhængende Foredrag! Vi tænke her ikke blot paa det mundtlige, skøndt uden Tvivl ogsaa dette baade kunde og burde tilbøigen uddannes langt mere, end sædvanlig seer, men ogsaa paa det skriftlige. Og da spørger jeg: er dette ikke — hvilke særdeles Fordringer der endog ellers gøres til de Enkelte efter deres særegne Evner, Indsigter, Stillinger — er dette ikke den almindelige Fordring til den videnskabelig dannede Mand, at han skal kunne fremjætte sine Tanker klart, bestemt, fuldstændigt, ordnet, sammentrængt, værdigt, dersom Omstændighederne fordrer det, varmt og fuldt, men dog med det Maadehold, uden hvilket al Fyrighed kun er en vildtblussende Flamme, som farer hen uden Virkning, eller kun med en forbærvende, og ikke en roligt lysende og varmende Ild? Ethvert saadant Foredrag, hvad enten det høres eller læses, fornemmes med Velbehag; og da synes det ofte de Ukyndige saa let, at Enhver mener at kunne det Samme. Men hvorfor kunne de Veste det dog ikke? hvorfor agtes dette — medens hver anden Stand har sine Rettigheder og sine Fortrin — som en Forret for de videnskabelig Dannede? Fordi et saadant Foredrag er en Frugt, ikke blot af den enkelte Anstrengelse, som anvendes derpaa, men af den hele Forberedelse, som udstrækker sig hidtil i den tidlige Barndom. Foredragets svære, men skønne Kunst læres ikke ved abstracte Regler, men fornemmelig ved Mønstre, og ikke ved en løselig Betragtning af disse, men ved et nøiagtigt Studium, og ikke ved en flavist Efterligning, men derved, at deres Kraft gaar over i Sindet. Nu tilbyder vel ogsaa den nyere Tid ophøiede Forbilleder, som vi paa det meest Indtrængende anbefale Ungdommen, ikke til dermed at forslaae en ledig Time, men til alvorlig Eyselskættelse; men dersom endog fra disse Tider de

Skrifter vare flere, i hvilke Iken med at afgæde det betingede
 Arketal var mindre fiendelig, dersom der endog findes saadanne,
 hvor hvert Ord er veiet, og som for deres Tid fortjene Navn
 af classiske, dersom det endog var at opnaae, at Lærere og
 Lærlinger anvendte samme Omhu paa deres Læsning, som paa
 de Gamles: da ligge de os dog for nær, Overgangen til deres
 Forestillingskreds kræver ikke den samme Anspændelse og Tænf-
 somhed, og det Foredrag, der blot bannede sig efter dem, vilde
 langt mere vorde blot Efterligning. Ihe vi derimod til de
 samme Mønstere, ved hvis Hielp vore Tiders ypperste For-
 fattere udbannede sig, til de samme Kluder, hvis Hiblekning,
 om jeg saa tør udtrykke mig, frugtbargjorde alle Europas
 Egne, da lader de gamle Forfatters Righdom og Skønhed sig
 ikke umiddelbar overføre i vore Tider, den maa først gaae over
 i den Talendes Siel, han maa, som vi før sagde, udbrage
 Kraften, og da selvstændig frembringe sit Foredrag, men hvilket
 derfor ikke vil være uden Indflydelse af de store Mesters Konst.
 Men skal dette finde Sted, skal den Unge tidligen danne sig
 efter dem, efter hvilke hans Fædre bannede sig, de Gamle, om hvilke
 vi vel ingenlunde ville sige, at de stode paa en Hvide, hvortil Efter-
 kommerne ikke kunne hæve sig, men som, foruden den Belærelse,
 deres Skrifter tilbyde, just i Foredraget havde Fortrin, som al-
 drig bør savnes, og aldrig kunne overgaaes, da maa han vorde
 fortrolig med dem; og ligesom Ingen trænger ind i et Sprogs
 Aand, medmindre han selv forsøger sig deri, saaledes ere her
 de skriftlige Udarbejdelser, under kyndig og duelig Veiledning,
 af største Vigtighed, mindst for de Faas Skuld, som siden kunne
 have nødig at skrive i de gamle Sprog, men for den Dvælses
 Skuld, som Alle have nødig, i at vælge Udtrykkene med Omhu,
 at stille dem i den tilbørlige Orden, at være opmærksom paa
 Talens mindste Dele, og derved tillige at blive de Fortrin hos

Mesterns vaer, som man ikke selv har naaet, men hvortil man skal stræbe. Saaledes dannes efterhaanden den "gode Stil," ikke blot i det døde Sprog, men i det levende, i det Modermaal, som Enhver mener fra sin Barndom af at have Forstand paa at bruge, og som de fleste dog bruge saa flet, at den nævnte "gode Stil" maa ansees som et fældent Fortrin.

En saadan Dygtighed i Brugen af den egentlige menneskelige Forret, af Sproget, er ikke noget Enkelt i Sielen, men forudsætter og udviker tillige en Dygtighed i mange andre Henseender. Nærmest forbunden med Talem er Tanken, og jeg veed neppe, om jeg skal nævne det som en særskilt Bestemmelse for den lærde Skole, eller blot som Noget, der er uadskillelig forenet med Det, vi allerede have udviklet, at den Unge deri skal anføres til strengere Tænkning; men vist er det, at dette bør ske i disse Skoler. Uden Tanke er intet Menneske, saalidet som uden Tale, og enhver Undervisning opfordrer Eftertanken. Men skal den Unge fortiene Plads blandt Videnskaberens Dykere, skal han ikke blot erhverve sig mangehaande Kundskaber, men skulle disse ordne sig i hans Sind til Erkendelse, og skal han blive istand til at fremsætte denne i et Foredrag, som det, vi nys skildrede, da maa han tilbøigen øves til stadig, grundig, videnskabelig Tænkning. Ved hvilke Gienstande kan dette ske i den barnlige, i den første Ungdoms-Alder? Enhver Kundskab, som bibringes i den lærde Skole, skal vistnok meddeles paa en saadan Maade, at den sysselsætter Tanken strengere, end det kan ske i de fleste andre Skoler; saaledes Religionen, men dog hører en mere filosofisk Betragtning af de hellige Sandheder ikke til denne Alder; saaledes Historien, men dog maae først en Mængde Kiendsgierninger fra de forskellige Tider være fæstede i Sindet, før dette kan ordne dem i dybere Sammenhæng, først maa Sielen

være modnet til videre Overblik, før Betragtningen af Menneske-
slægtens Udvikling kan vorde omfattende og grundig. Naturen
tilbyder vel Barnet en Rigdom af Gienstande, hvorved det kan
finde her og gavnlig Syssel; men naar det gielder om at ud-
vikle Naturens dybe, omfattende Love, naar altsaa Underviis-
ningen nærmer sig den egentlige Videnskabs Grændser, da til-
staae de ypperste Lærere, at den modnere Alder maa oppebies.
Maaskee kunne vel de første Grunde af den mathematiste Vi-
denskab allerede fattes af Barnet, men den nærmeste Gienstand
er her Sproget selv, og Sproglæren er den for denne Alder
passende Videnskab. Dens fortrinlige Bequemhed til tidligen
at danne den Unga for strengere, videnskabelig Tænkning er saa
ofte udviklet, at jeg ikke skal trætte mine Tilhørere med Gien-
tagelsen. Men det forstaaer sig, at de gamle Glasfikere ikke
blot skulle læses for at sønderlemmes ved grammatikalst Ana-
lyse; det forstaaer sig, at Sproglæren maa for enhver Alder
foredrages i det Omfang, der stifter sig for den; thi de uen-
delige Grammatiker, med al deres Skarpsindighed, med alle deres
fine Bestemmelser, høre mere hjemme paa Lærernes Bord, end
paa Disciplenes, og allermindst paa Begyndernes. Ved den
altfor stærke Spænding af Buen brister den, og vi kunne ikke
undres, naar de, der overdreve Fordringerne, komme til det
Resultat, at ogsaa Sprogstudiet skal udsættes til en sildigere
Alder. Men hvormed skulle vi da skaffe Barnet en Syssel-
sættelse, der kan lede det paa Videnskabens Vej? Efterhaanden
synes vi at komme tilbage til Rousseau's Paastand, at
Opdragerens Kunst bestaaer, ikke i at vinde, men i at tabe
Tiden¹⁾. Men af den korte Mennesket tilmaalte Tid skal ingen

¹⁾ "Oserai-je exposer ici la plus grande, la plus importante, la plus
utile règle de toute l'éducation? ce n'est pas de gagner du temps,
c'est d'en perdre." Emile Livr. 2.

Deel tabes; Barnet skal ikke anspændes over, men heller ikke under dets Kræfter, thi det er kun ved Øvelse at disse udvickles. Det er en stor Opgave, at finde det rette Maal for enhver Alder; men skulde ikke de ypperste Mestere i Konsten agte det sig værdigt, her at give den rette Anvisning og den rette Ledetræd? Vel mene ofte de Ukyndigste sig det Hverv vorne, at give Børn Lærebøger ihænde; men virkelig for Børn, som for Almuen, skrive kun de Fortrinlige.

Men endnu vigtigere, end Lærebogen, er Læreren's Undervisning. "En flittig, from Skolelærer," siger Luther, "som trofast opdrager og underviser Drengene, ham kan man albrig noksom lønne, og ikke betale med Benge¹⁾. Derved tænkte han ikke paa saadanne Lærere, som ansee det for deres fornemste Hverd at udtænke nye Forslag, og at forbre andre Indretninger som Betingelse for deres Virksomhed; er det Nye endog udtænkt med modent og alsidigt Overlæg, da vil Hovedsagen dog stedsse være den gamle Trofast og Grundighed. Den store Reformator var ikke revolutionær, det var ikke hans Lyst at omvælte og forstyrre, med værsom Haand staaende han Alt, hvad Godt og Gavnligt de foregaaende Tider havde bragt, og han kunde, som hans og vor guddommelige Mester, sige: "Jeg er ikke kommen at opløse, men at fuldkomme." Hvad i Særdeleshed nærværende Sag betræffer, da er det bekiendt, hvorledes han udsendte en Formaning til alle Raadsherrer i Tydskland om at holde christelige Skoler, hvori de gamle Sprog skulde drives med al Eftid, "thi," siger han med sin dierve Røst, "forsee vi os, saa at vi, det Gud forbyde! lade Sprogene fare, da vil det gaae os efter det gruelige Exempel af de høie Skoler

¹⁾ Werke. Hall. Ausg. X. 526.

og Klosterne, hvor man ikke blot har glemt Evangelium, men de elendige Mennesker reentud ere blevne til lutter Dyr, hverken kunne tale eller skrive deres Modersmaal eller Latinen rigtigt, og næsten ogsaa have tabt den naturlige Fornuft.”¹⁾

Men at de saakaldte lærde Studier og de gamle Sprog endnu blandt os have deres Værd, derom vider selv den Anledning, som i Dag samlede os, derom skal denne anseelige og skønne Bygning, som vor Konges Gæst, som Bestyrernes Omhu, som Bygmesterens Kunst har skienket denne Skole, vider giennem de kommende Slægter. Forinden Aaret synker, indvie vi den til dens Bestemmelse, at, naar det nye Aar op-rinder, Lærere og Disciple der kunne samles, ikke til nyt For-maal, men med ny Opmuntring og Lyst.

Ved fortienstlig Flib er ved den høitidelige Anledning en stor Deel af denne gamle Skoles Aarbøger bleven samlet. Derved ere mange flere Minder om de Lærere, som tilforn have arbejdet her, bleven fornyede, derved lyse atter Schaderne's, Tauber's og saa mange andre hæderlige Navne med ny Glans. Hvilke Navne Nutiden vil tilføie, sammen det os ikke her at omtale, men med glad Forhaabning sne vi ud i de kommende Aar, forvijsede om, at de ogsaa skulle overantvorde Kroniken Mindet om Lærere, som ved videnskabelig Hæder, ved Dygtighed i deres Kalb, ved samvittighedsfuld Omhu for de Betroede ville forherlige den Skole, som nu har reist sig i for-nyet Anseelse.

Men ogsaa til Gæd, I Skolens Foster sønner! tale de fremkaldte Minder af de forbigangne Tider, og tale ikke blot

---

¹⁾ Luthers Skrift an die Rathsherren aller Städte Deutschlands, daß sie christliche Schulen aufrichten und halten sollen. Werke X. 548.

om det Forbigangne, men ogsaa om den endnu usøgte Fremtid, om den Fremtid, som for Eder endnu for saa for en Deel staaer i Eders egen Haand. Kronikens Blade bevare ogsaa Navnene af saa mange priselige Mænd, som her modtoges deres første Dannelsse, som siden byggede fort paa den lagte Grundvold, som med Gode udfyldte deres Plads i Samfundet, som vandt hæderligt Eftermæle, og hvis Navne endnu forsøge den Skoles Glæde, fra hvilken de ere udgaaene. I see i nærværende Stund for Eder saa mange hæderværdige Mænd, som endnu arbejde i Livets forskjellige Stillinger, som med tiere Erindringer, med Taknemmelighedens velgørende Følgeser endnu agte sig knyttede til den Skole, hvilken de skulde saa meget, men som ogsaa nyde den Løn, at de med Gode og Glæde modtages i den forrige Kreds. Skulde ikke Eders Bryst have sig ved Tanken om, engang saaledes at kunne vende her tilbage, og have opfyldt, hvad Forældre og Lærere lovede sig af Eder? Skulde ikke Eders Bryst have sig ved Tanken om, at ogsaa Eders Navne skulle indskrives i Skolens Aarbøger, og at de, der skulle være efter os, skulle knytte Erindringer dertil? Vi behøve ikke at spørge om, hvorledes I nu snævre end at skulle erindres; men alle de, som vandt Hæder i Samtid og Eftertid, de kom ikke frem uden Guds og Menneskers Bistand, uden Læreres og Forældres Hielp, men al Hielp er forgiøves for Den, der ikke vil hjælpe sig selv. See, nu aabnes disse nye Sale for Eder, Alt er indrettet skønt og beqvemt, Alt vidner om den Omhu, hvormed, Gud være lovet! Kongen og hans Mænd i alle deres forskjellige Trin antage sig den opvørende Slægt. Saa bære den ogsaa Omhu for sig selv, saa blive Rådighed og Algeghylighed tilbage, Alt hvad der tilhører Raadigheden være langt fra disse Mure, og Fliid og Munterhed

og Lyst drage ind, og Alt hvad her foregaaer vise, at de Unge, som samles her, modnes for den høiere Dannelse!

Det er en glædelig Dag for Alle, som ere her tilstede, for Skolens øverste Bestyrere og dens Forstandere, som nu see dette Bært af deres Forsorg saa skønt fuldenbt, for Fædre, hvis Børn her skulle dannes, for alle Indvaanere, som see deres Byes Skønhed og Anseelse forøget ved en ny Prydelse. Men dermed, at Skolen staaer der, er Hensigten ikke opnaaet, dersom den ikke tilbørligen nyttes; og Skolen alene kan ikke udrette Alt, dersom ikke Hjemmet kommer til Hjælp. Saa være denne Dag for Alle en Fornøjelse i alvortigt, retskaffent Forsæt at understøtte den ædle Hensigt, at forene den Bistand, som Enhver efter sin Stilling skal yde, med de Bestræbelser, som Lærerne her anvende i deres møjsomme, men store og vigtige Kald! Dersom denne Stemning er fremkommen, da er Hensigten med disse indledende Ord opnaaet.

Og da opfylder jeg med Glæde, hvad endnu i denne Time er mit Kald. I Guds hellige og hilsøvede Navn indvier jeg dette Huus til et Sæde for kristelig Vidskab og kristelig Dannelse, og paa mit Embedes Vegne overgiver jeg det til Skolens hæderværdige og af os Alle hædrede Styrer, hvem det endnu i fremrykket Alder forundes at see et magtpaaliggende Onkel for Skolens Lær opfyldt, og at kunne virke i den fornøjede Skole, som han i de mange Aar har virket i den under dens hidtilværende Skikkelse; overgiver det til Skolens øvrige fortiente Lærere, og til en lærvillig, haabefuld Ungdom. Guds Naade hvile over dette Foretagende, hans Baretægt beskieme dette Huus, at det maa staae fra Slægt til Slægt, og beskieme her og alle vegne ægte Videnskab og boglig Kunst, at de maae blomstre fra Slægt til Slægt!

Enhver ædel Spire, som her nedlægges, give Gud Bært og Velsignelse! Og saa længe og saa reent, som Roeskilde Byes Kilber rinde, strømme ogsaa herfra Kundskabens udtømmelige og rene Kilber, og udbrede sig mod alle Landets Egne, og fremkalde trindt omkring gode og skønne Frugter, Gud til Vre, Kirke og Stat til Gavn, Konge og Folk til Glæde!

V e d

Rector = Indsættelse i Bordingborg

den 16de Mai 1845.

Naar jeg i Dag fremtræder for denne ærede Forsamling, da er det ikke som naar en Mand, der allerede har hjemme i en vis Freds, træder op for at indføre en Fremmed, at forkynde hans Fortienester, at an vise ham hans Plads, og at anbefale ham til at modtages med Agtelse og Velvillie. Vel hører det til mit Embedes skjønne Rettigheder, at jeg ikke skal ansee mig som Fremmed, hvor jeg end kommer i dette Stift, at jeg føler mig forbunden med Indvaanerne paa ethvert Sted, tør indtage min Plads iblandt dem, nærmere bestue Livet der i dets Udvikling, og glæde mig over enhver Fremgang. Og altfor klart erkender jeg den videnskabelige Dannelses Vigtighed for Kirke og Stat, altfor dyrebar er Videnskaben mig selv, til at jeg ikke med særdeles Omhæd, hvis jeg tør udtrykke mig saa, skulde betragte de videnskabelige Dannelses-Anstalter, der bestaae iblandt os; og stiondt jeg, hvorvel endnu ikke ganske løsbreven fra den Forbindelse, der i mange Henseender er mig saare kær, nu ifkun kan bidrage saare Lidet til deres Flor, saa har jeg ikke for-

glemt, at der var en Række af Aar, da Omsorgen for dem henhørte blandt mit Kalds særegne Pligter. I Særdeleshed kan jeg, naar jeg betræder denne Skole, ikke Andet end glædes ved at see en frodig Blomstring, hvor der, da den først blev Gienstand for min Tanke, kun var et kummerligt Liv, nærved ganske at udslukkes, at selv denne Bygning, hvori vi ere forsamlende, har afløst en anden, der var sin Bestemmelse saa lidet værdig.

Men langt nærmere er den Mand, hvis Opertagelse af Embedet nu høitideligen skal forkyndes, forbunden med den hele Kreds af Ældre og Yngre, som har forsamlet sig her; han har allerede i flere Aar virket i og for Skolen, hans Lærdom og Indsigt, hans Dygtighed, hans Rettsindighed og hele hæderlige Personlighed ere saa almindelig anerkjendte, have erhvervet ham saa velgrundet Agtelse og Tillid, at han ikke trænger til fremmed anbefaling. Foraaavt kunde mit Ærinde her i Dag synes overflødig; men det er ikke overflødig, at der fra Tiid til Tiid er en Høitid, som sammenkalder ikke blot dem, der hver Dag samles i en vigtig offentlig Anstalt, men ogsaa Alle, hvilke dens Vel særdeles maa ligge paa Hierte, paa det at, med fornøjet Glæde over dens Besiddelse, ogsaa Omsorgen for dens Lærø maa vinde nyt Liv hos Alle, som nærmere eller fiernere kuune bidrage til Opnaaelsen af det Siemød, hvori den stiftedes og vedligeholdes. Derved kan tillige manges den vedkommende Gienstand bringes til en Overveelse, som i flere Henseender kan worde frugtbar. Det kan og vil ikke forðres af Den, hvem det er overdraget at føre Ordet ved en saadan Anledning, at han skal have nye Sandheder at forkynde, men det kan ogsaa være til Gavn, naar han minder om Det, som i Grunden Alle vide; og dersom endog Talen ikke formaaer at udtømme sin Gienstand, vil den dog ikke fare unyttig hen, der-

som den kan være en Opfordring til Tilhørerne, af egen Erfaring og Eftertanke at tilseie, hvad Taleren ikke bemærkede. Paa denne Maade, haaber jeg, det maa modtages, naar jeg i disse Diebliske forsøger at udkafe en Skilbring af

Lærer og Lærling.

Disse tvende Ord ligge os jo visseiligen noksom nær i denne Stund; vi ville stræbe at udfige dem saaledes, at vi ret fatte deres Betydning.

Som Mennesket i alle Henseender trænger til Bistand af andre Mennesker, saaledes ogsaa i Henseende til Kundskab; det gielber ogsaa her, at Mennesket Intet fører ind med sig i Verden, men de Kundskaber, han skal besidde og anvende, maa han først erhyrve, og efterdi det er ham umuligt selv at tilvelebringe det Forraad heraf, han efter sin Stilling behøver, saa aabne Andre, der allerede ere i den Besiddelse, han skal eftertrægte, deres Skatte for ham; inden han formaaer og forstaaer Noget, inden han kan indtræde i Forhold, hvor han selv kan meddele, maa der meddeles ham, maa han indtræde i Forholdet af Lærling til sin Lærer.

En Lærer er da først Den, der har Noget at lære Andre, som selv besidder Kundskaber, hvilke han kan meddele, og vi agte ham desto mere, jo mere han i Det, han skal meddele, besidder Lærdom og Indsigt. Thi hvo af os vilde tale som de Uforstaaende, der mene, at det ikke er saa Meget, Børnene behøve at vide, og at Læreren, der selv har bestaaet sine Prøver, jo let kan vide Mere, end de? Vel forlange vi ingenlunde, at de Opvoksendes Kundskabskreds skal udbides ud over deres Alder og Tæne; Dannelse i den tidlige Alder beroer langt mindre paa Omfanget end paa Grundigheden af de erhyrvede Kundskaber; men med Grundighed og Sikkerhed kan

endog det Mindste ikke foredrages og bibringes, dersom Lærerens Kundskab ikke omfatter det Hele, dersom Læreren ikke selv er trængt ind til Videnskabens Grund, og har stuet ud til de Grændser, hvortil Erkiendelsen hidtil er naaet. Han maa have tilrede et Forraad af Gammelt og Nyt, hvoraf han kan tage frem, hvad Diebliffets Behov udfordrer; han skal, naar Leiligheden tilbyder sig, udvide Lærlingernes Synskreds, skal i deres Sieler ligesom henkaste mangen Gnist, som i det mindste hos de mere Begavede efterhaanden kan udvikle sig til et klarere Lys, men han skal dette med Forstand og Besindighed, saa han ikke forvirrer og afspredter, men samler og ordner; han skal aabne Lærlingen Udgang til de forbigangne Tider, at disses Binding ikke skal være tabt for den fremvorende Slægt, og at denne kan finde Holdning og Ro ved at søge derhen fra Diebliffets Larm; men han tør ikke forglemme, at hans Lærlinger skulle staae i den nærværende Tid, og at de ikke skulle træde fremmede ind deri, og idet han stræber at danne dem til ikke at henrives af Strømmen, skal han tillige forberede dem til at kunne følge med, hvor der er virkelig Fremstriden. Men derfor maa han selv stride frem, ikke worde fremmed i sin Tid, tilegne sig, hvad der virkelig vindes i hans Videnskab.

Dog betegne Ordene "Lærb" og "Lærer" ikke det samme Begreb. Læreren maa nødvendig besidde Indsigt i den Videnskab, hvori han skal undervise, og det vilde være ham uværdigt, dersom han ikke skulde kunne indtage sin Plads, hvor der forhandles om de til den hørende Gienstande; men hvis han tillige selv kan udvide dens Grændser og erhverve sig et Navn inden dens Omraade, da er dette mere en Prydselse for Læreren, end Noget, der fordres af ham efter hans nærmeste Kalb. Og dersom han endog kan dette, dersom han endog deri udviker al Videnskabsmandens Dygtighed, da tør han ingenlunde for-

somme at erhverve den særegne Dygtighed, der kræves af ham som Lærer. En Lærer er nemlig Den, der først selv har lært noget Tilbøieligt, men der ogsaa kan lære Andre det. Derfor, naar han sidder i sine Lærlingers Kreds, da forbyder han sig ikke i de Undersøgelser, der kunne være tiltrækkende for ham selv; han kommer ihu, at de, til hvilke han henvender sig, vel Alle skulle vorde videnskabelig dannede, men kun Gaa af dem vorde egentlig Lærde, og at det om Ingen af dem kan forudses, hvorvidt hans Hæder skal blomstre paa denne Vej. Den duelige Lærer udvælger derfor med Skjønsmhed af sit Forraad, hvad der passer sig for enhver Alder, hvad der stemmer med de hidtil erhvervede Forkundskaber; han maa begrænske sig selv for ikke at trætte, ikke at fordre for Meget, ikke at gribe ind i andre Læreres Ret og egenkieligen kun see paa den Underviisning, der er ham selv tildeelt, men han indfletter den paa dens rette Plads, og lader den slutte sig i rolig Overeensstemmelse til Underviisningens hele Kreds. En Lærer i disse Skoler kaldtes tilforn "en Hører", og hvor upassende endog Navnet kan synes, med hvor stielig Grund det endog er ombyttet med et andet, saa var der dog dette Træffende i hlin Betegnelse, at den tilkiendegav, at Læreren ikke skal helst ville høre sig selv, men dem, der ere betroede til hans Veiledning, at han skal give dem Tiid og Leilighed og Tilskyndelse til at forklare, hvad de have lært, skal nøie agte paa, hvorvidt de have forstaaet, fattet, beholdt den dem meddeelte Underviisning. Naar han gjør saa, da vil han ofte have Anledning til at glæde sig over den vundne Fremgang, desværre ogsaa ofte til at bekymre sig over, at den ikke er større; han vil bemærke, naar han bør klage over Lærlingens Ugtsomhed og Glib, men han vil ogsaa spørge sig selv, om han Intet har ladet fattes, for at Lærlingen kunde følge med, for at Kundskaben kunde vorde klar, og kunde heste i

Sielen; og saaledes vil han mere og mere danne sig selv til en Arbejder, som kan udføre sit Arbejde med Berømmelse og med Glæde, fordi han udfører det med Dygtighed.

"En Lærer" og "en Opdrager" ere atter tvende forskellige Ord, og af den Første kan ikke fordras Alt, han er langt fra ikke istand til at udrette Alt, hvad den Sidste kan tilstræbe. Læreren seer sine Lærlinge for det Meste kun i enkelte Timer, maa derefter lade dem afsprede sig til deres forskellige Hjem, maa overlade Om sorgen for dem til Forældre og Pleiefædre, og derfra, fra ganske forskellige anvendte Forberedelses- og Hvile-Timer, komme de igjen tilbage til ham. Dog er Underviisningen ogsaa en saare vigtig Deel af Opdragelsen, og ikke blot med Hensyn til de Kundskaber, som derved meddeles den Unge, men ogsaa fordi Sielen derved vannes til Anstrengelse, til sammenhængende og nøiagtig og grændig Tænkning, fordi hele Livet ved det alvorlige og stadige Arbejde vinder en Holdning, som de løse, ligegyldige, let faldbragte Syssler ikke kunne give. Og skulde Læreren Die ikke ogsaa heste sig paa Lærlingens hele Forhold i Underviisningens Timer? skulde han ikke derved bemærke de Feil, som skulle modarbeides, de Fortrin, som skulle søges udviklede? Og skulde han ikke ogsaa lade sin Opmærksomhed følge Lærlingen paa dennes øvrige Veie, søge Underretning om, hvad der ellers kommer denne til Last eller til Roes, og derefter indrette sin Omgang med ham? O, den omhyggelige Lærer erfarer det ofte med Smerte, at hans Om sorg finder saa mange Hindringer, som han ikke kan overvinde, Hindringer i Lærlingens egen Villie, Hindringer i hans øvrige Omgivelser; men dog er det ikke Lidet, hvad den trofaste Lærer formaaer, og hvad vi formaae, det er ogsaa vor Pligt, som vi skulle stræbe at opfylde.

Saa har Læreren ogsaa Exemplet's Magt til at virke paa dem, der ere ham betroede; hans Retssindighed frembringer ingen pludselig, ingen i Dine falvende Forandring, men den virker daglig og stadig, og den virker ind i den dybe Grund. Vi behøve her ikke at tale om Livets udvortes Reenhed og Ustraffelighed, som er en Forbring til Alle; men vi prise den Fliid, Nøiagtighed og Trostab, som Læreren udviser i sit ofte mœisomme Kalb, og som ikke blot bringer den nærmeste Frugt i Arbeidets Fremgang, men som berettiger ham til at fordrø det Samme af dem, han skal ansøre; vi tale om den Retfærdighed, som hos den samvittighedsfulde Lærer lader sig tilsyne i hans daglige Forhold, saa han omgaaes Alle ligeligen, tilbøder Enhver, hvad ham tilkommer, og hvorved han vækker, nærer, befæfter den Retfærdigheds-Følelse, som endnu er mere usfordansket i den Unges Bryst, og, naar den underkøttes, stedsse vil giøre sig gieldende mod Egentierlighedens siebliffelige Tilskyndelser; vi tale om den Grefrygt for det Hellige, som ogsaa hører til det Oprindelige i Mennesket, men ogsaa hører til Det, der lettest ved den udvortes Indvirkning enten kan forstyrres, eller kan befæstes og foræbles. Hvo har ikke seet det, hvorledes disse Livets Retssindighed eller Tvivelsfyge eller Trods kan bringe Gudfrygtighedens hellige Spire til at visne i den Unges Hjerte, eller hvorledes Sværmeriets urene Iver kan plante Torne mellem den gode Sæd? Men hvo har ikke ogsaa seet, hvorledes den rene, ustrømte Fromhed, naar den fremtræder i sin agtværdige Skikkelse, i sine ufonstlede Øtringer, kan frembringe et Indtryk, som aldrig igien ganske udslettes, som ofte, hvis det end syntes fortrængt; dog endnu i senere Aar visse sig som blivende?

Men endnu have vi eet Ord at nævne, og dette nævne vi særskilt. Gud forener os Mennesker ofte ved Nødvendighed og

Tvang; det er saaledes indrettet, at vi trænge den Gne til den Anden, og hvor Omstændighederne føre Mennesker sammen, der indtræde ogsaa Pligtens Forbringere, som Enhver, der ikke vil fornægte Åre og Samvittighed, maa stræbe at fyldestgjøre. Saaledes komme ogsaa Lærere og Lærlinger sammen, stifte et eget Samfund, og Læreren erkender, at han har de hellige Pligter at opfylde, som vi hidtil have søgt at antyde. Men Kierlighed er Lovens Fuldkommelse, og Mennesker skulle ikke være forenede blot ved Nødvendighedens, eller selv ved Pligtens Tvang, men ved Hjertets velvillige Drivter. Betragte alle vi Elbre de Unge, med hvilke vi komme i nærmere Forbindelse, med Velvilje og Haab, fulde da ikke meget mere den trofaste Lærer føle sig bunden i Kierlighed til dem, der paa en saa særdeles Maade ere knyttede til ham? Kierligheden giver Mennesket ligesom en større Overflade, giver ham langt flere Berøringspunkter med den øvrige Verden, end Den har, der kun lever for sit eget Vee og Vel; den kjerlige Lærer har derfor mange Betyrninger og Sorger, men han har ogsaa megen Tilfredsstillelse og mange Glæder; der ere de, som lønne hans Omhu, hans Die følger dem, ogsaa naar de drage ud i Verden; Samfundet er ikke brudt, fordi det ikke daglig fornyes, de finde altid i ham en oprigtig, deeltagende Ven, som gierne fremmer deres Vel, og deres Fremgang er ogsaa hans Roes og hans Glæde.

Vi have forsøgt at udkaste Skilbringen af den kyndige, dygtige, samvittighedsfulde, kjerlige Lærer, og I, som nu i forskiellig Alder i denne Skole indtage Lærlingernes Plads, I behøve ikke at søge langt for i Virkeligheden at finde, hvad der svarer til den udkastede Skilbring. Men nu vender Taler sig nærmere til Eder, og skal søge at udvikle Betydningen af det Ord: Lærling.

En Lærling er den, som skal lære af Andre. Da Menneſtet ſkal lære, ſaa længe han lever, ſaa undſee ogſaa vi, ſom have ſeet ſaa mange Aar drage hen, os ikke ved ofte i mange Henſeender at kalde Lærlinger; vi modtage det med Taknemmelighed, naar Nogen fører os videre frem i Videnſtaben, i Forretningerne, i Livet. Men Alt, hvad vi vandt i de Lære-Aar, ſom ere lagte tilbage, og hvorved vi tildeels have rundet Net til ſelv at kalde Lærere, det ſkulle I endnu er-hverve, og den Anviſning og Veiledſe, ſom vi i ſin Tid modtog, den tilbydes nu Eder. Jeg kender ikke Eders øvrige Stilling, den er vel meget forſkiellig; der have tilforn været Mange, og deriblandt nogle af de hæderligſte Navne, ſom i deres Barndom eller førſte Ungdom have maattet giennemgaae en ſvær Strid for at opnaae den Plads, hvorhen deres Lærebegierlighed drev dem, en Plads ſom den, hvorpaa I nu ſidde; jeg veed ikke, om der iblandt Eder er Nogen, ſom ſaaledes har maattet kæmpe ſig frem for at naae herhid; men de Fleſte af Eder er det tilbudet frit, uden Bøn, uden Anſtrengelſe fra Eders Side. Thi hvor ſtor og ſkøn er dog den Omhu, hvor-med der ſørgeſ for den Unges Oplærelſe! Dertil, til at Lærbom og Kundſkab kunde vedligeholdes i Landet, henlagde Forfædrene rige Gaver, dertil ſigte endnu ſaa mange Foranſtaltninger; men fornemmeligen kommer ihu, hvor villigen Eders Fædre og Mødre bringe mange Opoffrelſer, taale mange Savn, maaftee mange Bekymringer, for at I ſkulle have Udgang til at lære, og med hvor megen Møie Eders Lærere arbejde for, at I virkelig ſkulle fortjene at kalde Lærlinger. Thi dette Navn fortienet ikke Enhver, ſom ſidder paa Skolens Bænke for at ſkulle lære, men kun Den, ſom virkelig lærer, ſom derfor med ſtabig Algtſomhed følger Underviſningen, ſom med hele Sielens Anſpændelſe ſøger at ſamle, anvende, fremſtille, hvad

han opfattede, som i enhver Henseende stræber at gøre videre Fremgang, som derfor ikke indskrænker sin Tids til de Timer, da han er under Lærers Dine, ikke anseer den Tid, da ingen udvortes Tvang er over ham, som bestemt til Lediggang, eller blot til Lyst, men som der søger ligesom at forarbejde, hvad han indsamlede, at modne sig selv til selvstændig Indsigt, som altsaa har alvorlig Villie til at lære. Thi ligesom Ingen kan vinde Kundskab uden Undervisning, saaledes er Undervisningen ingenlunde at ligne ved Dens Handling, der af eet Aar gyder Bæstken i et andet; den er en Indvirkning paa frie Bæstener; den Dorste og den Udsprede lærer Intet eller Lidet, og den faste Villie er endnu vigtigere end Evnen, hvilken aldrig ganske mangler; den er det, formedelsk hvilken i senere Aar Manden, i de unge Aar Lærlingen fortjener sit Navn, formedelsk hvilken denne virkelig lærer.

Men saavist som kun Den fortjener Navn af Lærling, der virkelig lærer, saavist betyder Ordet ogsaa, at han endnu ikke har Lært Alt, hvad han skal, at han altsaa endnu ikke har det fulde Overblik, endnu ikke kan rigtigheden skue Maalet eller bedømme de Veie, som føre dertil, at han altsaa behøver de Egnstegernes Vejledning og Bestemmelse. "Mener Eder selv ikke Kløge!" dette er en Formaning, som gielder for enhver Alder og i enhver Tid; men skulde den ikke i Særdeleshed gielde for Ungdommen, og i Særdeleshed i den nærværende Tid? Thi maastee var aldrig Fristelsen for den Unge større, end nu, til at ville mestre sine Mestere, til bedre end disse at ville vide, hvad der skal læres, og hvorledes. Hvor ofte høre vi ikke Paaastande om, snart at Gienstandene for Undervisningen skulde ombyttes med andre, snart at denne trætter med unyttige Fordringer; og derved mener da Efterladenheden sig undskyldt, naar den maa tilstaae, at den ikke stræber at fortjene Noes.

Men, sandelig, der er ingen grundig Kundskab, der kan vinde ved Leeg, eller hvis Erhvervelse skaffer Lyst, uden at denne først maa kæmpes ved Anstrengelse; og Mange have siden, naar de fornam den Usikkerhed i Kundskaben, som altid er en Følge af, at Begyndelsesgrundene bleve foragtede og forsmættede, bittert beklaget, at de ikke tidligere fulgte de Erfarnes gavnlige Raad, og have selv uønskeligen maattet samle, hvad de tidligere under kyndig Veiledning saa let kunde have vundet.

En Lærling er Den, som skal lære; men derved forstaae vi ikke blot, at han skal udvide sine Kundskaber, men hans Aand og Hjerte skal udvides, hans Charakter skal befæstes, han skal modtage Dannelsen. Og atter her er det ikke, som naar Karret dannes i Kunstnerens Haand, thi dette sker sig ikke selv, og modstræber ikke heller, men i Menneskets Siel er der en Kraft, som kan bære sig til den ene Side eller den anden. Der ere mange Tilskyndelser i Verden; hvilke skal den Unge hellere følge end deres, som ville ham bedst, end Forældres og Læreres? Seer, de, som anføre dig, have seet, hvad du endnu ikke kender, have naaet, hvad du endnu tilstræber: skalde du ikke følge deres Anvisning og deres Fodspor? Du kaldes en Videnskabernes Dyrker, du vil engang indtræde i de Dannedes Kreds: skalde du da ikke undskyde, ikke blot al Sletthed og egentlig Usædelighed, som vanærer ethvert Menneske, men ogsaa al den Naahed, som til Nød undskyldes hos dem, der ikke have bedre Anvisning eller Exempel for Dig, men som ingen Undskyldning fortjener, hvor Nogen nød den Lykke tidligere at stue Alt, hvad der hædrer og smykker den Dannedes Liv?

Lærvillighed, Bødselighed og sømmeligt Forhold udfordres her saa væsentligen, at dersom disse vedvarende særnedes hos Nogen, da maatte vi udelukke ham af Lærlingernes Antal.

Men naar vi nys erindrede, at, hvor Mennesker træde sammen, der skal det ikke blot være Nødvendighed og Tvang, der forener dem, men at der skal stiftes et Kierligheds-Samfund, da gielber dette ogsaa Lærlingerne, at de skulle hænge ved deres Lærere med Taknemmelighed og Kierlighed. I kunne ikke ansee deres Embede som let, enhver Eftertanke vil overbevise Eder om, at de have mange Nøisommeligheder at udholde, mange Vanskeligheder at overvinde, og enhver Forsømmelse, enhver Overtrædelse fra Eders Side gjør deres Liv tungere; derimod kunne og ville de gjøre deres Arbeide med Glæde, naar de see, at I paaflønne hvad de gjøre for Eder, naar den Velvillie, hvormed de komme Eder imøde, giengieldes med Eders erkjendelige Hengivenhed. Vi Mennesker have ikke saa mange oprigtige Venner i Verden, og, troer det! det er en oprigtig Kierlighed, hvormed Læreren omfatter sin lærvillige og hengivne Lærling; forsmaaer den ikke, glæder Eder, saalænge I have en faderlig Ven i Nærheden, hvis erfarne og kierlige Raad I kunne benytte; glæder Eder, at I, ogsaa naar I skulle snerne Eder fra hans Dine, dog kunne have den Tillid, at I endnu tør henvende Eder til ham, at der er Den, som stedse med Deeltagelse vil møde Eder paa Livets Vel, og glædes ved ethvert Eders Fremstribt.

Denne Time minder Eder høitideligen om den Belgierning, der er bleven Eder til Deel, i det I her betroedes til saa kyn-dige og samvittighedsfulde Læreres kierlige Omsorg; den henvender i Særdeleshed Eders Tanke til den Mand, som er denne Skoles første Lærer og Styrrer. Det er Eder kundbart, hvor hæderlig en Plads han i enhver Henseende indtager i Videnskaben og i Livet; I vide, hvilke særegne Hindringer han har havt at overvinde, og med hvilken Mandskraft han har vidst at beseire dem. Kraft og Evner ere forskiellige; de kaldes

Gaver, fordi Ingen kan tage, hvad han ikke har annammet; det Udmærkede er selvsagt, men de fornødne Gaver ere ikke selvsagt, og redelig Villie, vedholdende Flid har saa ofte erstattet, hvad der syntes at mangle i Evne, medens saa mangen fortrinlig Gave laae unyttet hen. Dog, derom vil den Mand bedst kunne paaminde Eder, til hvis Ledning I ere betroede, hvem denne Skole, dens Læringer og disses Forældre og Venner allerede skyldte saa Meget, og hvem vi ønske mange Aar til at forsøge sine Fortienester. Sam hilser jeg nu i den Værdighed, han her beklæder, og skal forkynde den lovlige Afkomst, hvormed han har indtaget sin Plads.

(Befællingen oplæstes).

Efter Anordningernes Bydende henvender jeg mig nu til Dem, hæderverdige Hr. Rector! og opfordrer Dem til høitideligen at bekræfte den Forpligtelse, som De overtog med det Dem betroede Embede, som De hidtil saa værdigen har opfyldt, og som Gud fremdeles vil give Dem Kraft og Belsignelse til at opfylde.

(Rector-Eden aflægges).

Efter at have modtaget dette hellige Tillsagn, forkynder jeg da nu efter mit Embedes Medfør Herr Doctor i Philosophien Frederik Claus Lange at være en lovlig beklædt Rector for Bordingborg lærde Skole; jeg overgiver høitideligen Skolen til hans Styrelse, overdrager ham alle de Rettigheder og al den Myndighed, som efter Lovene tilkommer dette Embede; jeg helliger og velsigner hans Embedsstyrelse i det Navn, som vi nævne med den dybeste Grefrygt, i Navn Gud Faders, Søn og Hellig Ånd. Jeg indfører ham høitideligen i Kredsen af denne Skoles hæderlige Forstandere, og anbefaler ham til deres velvillige Bistand. Jeg befæfter i denne Time det Vaand, som forener ham med Skolens øvrige agtede Lærere, og anbefaler

dem, at de rebeligen understøtte hans Bestræbelser, og med Enighed og Trostøb samvirke med ham til det fælles Maal. Jeg anbefaler ham til Forældres Tillid og Paaskjænnelse, at de altid erkiende, hvor stort et Gode der er stienket dem i en saa kyndig, erfaren og samvittighedsfuld Beileder for deres Børn, at de staae ham bi i Børnenes Sind med al Tilskyndelse og Opmuntring til Flid, til Sædelighed, til Lybighed og Arbeidighed, til sand, ustrømtet Gudsfrugt.

Det er en Forstjænnelse af vor Høitid, at vi endnu see iblandt os den Mand, som tilforn i en Række af Aar har styret denne Skole med Hæder og Held. Skiondt Livets Aften har stienket ham den fortiente Hvile, dvæler han dog endnu gierue i den Kreds, hvor han har saa megen Afkomst til Agtelse og Erkiendtlighed, og sønner med os sin værdige Efterfølger samme Løn i Alldres og Ungres Hjerter.

Ja, reiskaffent Arbeide og fortient Løn, maatte disse altid være at stue i stien Forening. Dette er en Belsjænnelse, hvorom vi anraabe alt det Godes Giver, i det vi befale denne Skole til Hans Varetægt! Den Almagtige bevare her et Sæde for Bidskabelighed, Sædelighed og Fromhed! En glad og arbeidsom Ungdom samles inden disse Mure, Lærerne virke med Kraft og Mod, og see deres Arbeides gode Frugt! Ogsaa herfra udgaar Dygtighed, Dannelse og Forædling, til Gavn og Hæder for det elskede Fædreland, til Glæde og Løn for al Kundskabs ypperste Opmuntrer og Bestytter iblandt os, vor Konge! Guds Naade være dagligen ny over Ham, over Enhver, som tiener ham tro i enhver Bestilling, og over det hele Folk!

V e d

Rector=Indsættelse i Mødestilbe,

den 1ste Juli 1851.

Grede Forsamling!

Naar nærværende Dag er en Høstidsdag for denne By og dens hele Omegn, da er Anledningen ikke den, at nye Biler til Velstand ere aabnede; det er ikke en af de Festsigheder, som nu pleie at foranstaltes, naar en ny Wei er berebt; hvorved Afstandene i Rummet kunne forkortes, og Markederne lettere fyldes. Vel er her en Forbindelses-Wei aabnet, men den er mellem Liden og Slægter, at den Kundskab, de forrige Liden vandt, skal overantvordes til de følgende; men dette skeer ingenlunde med den Jilsart, hvormed man nu meddeler sig fra eet Sted til det andet. Det Sted, hvor vi nu befinde os, kunne vi vel kalde en Plantestole; vi ere overbeviste om, at herfra skulle mange ædle Spirer udbrede sig over Landet, og bidrage til at smykke det og at fylde det med gode og gavnlige Frugter. Men ogsaa disse Frugter ville kun langsomt modnes, og, saa vist som det er, at Kundskab og Videnskab mægtigen bidrager til at fremme et Folks timelige Velvære, saa ville vi dog ingen-

lunde tænke saa ringe om den videnskabelige Stræben, at den kun skulle trække under et fremmed Herredømme, kun skulde fortjene Pris, naar dens Virkninger kunne fremstille sig i det Synlige, saa endog Sandisen ikke kan negte dem; et Folks timelige Velstand har kun Værd, naar den er som en Mark, hvorpaa den aandelige Blomstring hæver sig; det Aandelige er ikke for det Legemliges Skyld, men det Legemlige for det Aandeliges.

Det er heller ikke Nyhedens Tillokkelse, der har draget os hid; det er ikke Noget Nyt, at her skal være et Sæde for den strengere Videnskabelighed, tværtimod er det saa gammelt, at en Danskt næsten ikke kan tænke sig sit Fædreland, uden at han ogsaa ved Groars Kilber, ved Siden af det herlige Tempel, hvis ærværdige Mure indeslutte Mindesmærker fra saa mange Aarhundreder, maa tænke sig et Sæde for boglig Konst.

Derimod er det nyt, at vi her ikke mere skulle see denne Skoles hidtilværende ærværdige Styrer paa det Sted, hvorfra han giennem de mange Aar har levet een opvoksende Slægt efter den anden; og sikkert var det ogsaa de Tilstedeværendes Hensigt, at de vilde bringe den fratrædende Diding deres takfulde Paastionnelse af hvad han var for dem og deres Børn, medens han stod der i sin Kraft; maastee ilede ogsaa mangan fordums Lærling hid for endnu engang at aflægge Vidnesbyrd om, at han dybt i Sielen bevarer Mindet af sine tidlige Aar, for endnu engang her at trykke den kjerlige Haand, der ledede hans første Skridt. Saa vilde vi ogsaa hilse den Mand, som nu har indtaget den ledige Plads, ønske ham Kraft, Held og Velsignelse, og Skolen rige Frugter af hans Lærdom og Erfareng.

Enhver saadan Hvitid har noget Særegt, men de have ogsaa alle noget tilfælles; de skulle i den Kreds, hvilken de

giælde, vække ny Nierlighed og ny Omhu, stulle klarere fremstille det Formaal, hvorfor der virkes, derved stasse denne Virken fuldere Paaføinnelse, varmere Deeltagelse, gjøre den glidere for dem, der arbeide, og saaledes bringe en Fornøelse i Livet; de afbryde den daglige Gang, for at den daglige Gang igien kan begynde desto freidigere. Dertil stulle da og de Ord sigte, hvormed jeg efter mit Embedes Medførs har det hæderlige Gverv at aabne Dagens Høitid.

Man pleier ofte at sætte Skolen og Livet som tvende Modsetninger mod hinanden; Skolen, siger man, er kun en Forberedelse; der skal Det læres, som siden skal komme til Anvendelse, der skal den Unge dannes for siden at kunne nytte og nyde Livet; da, naar Skoleaarene ere til Ende, kommer Livet med sine Forbringinger, og Skoleaarene have været spildte, dersom de ikke have dannet den dygtige Arbejder, som kan fyldestgjøre disse Forbringinger. Men betragte vi Sagen nærmere, da er jo det hele Liv altid, og med Rette, blevet kaldt en Skole. Det er et Ord, som, hvor ofte det end er gientaget, idelig paany paatrænger sig, at vi stulle lære, saalænge vi leve; hver Dag fordrer Anvendelse af Det, vi forhen lærte, men den lærer os tillige Noget, som vi derefter kunne og stulle anvende; hvert Aar skal ikke blot forsøge vor Kundskab, men danne det hele Menneffe, at vi blive mere stikkede til at opfylde vor Bestemmelse; og for Enhver, der ikke betragter Menneffelivet ganske uværdigt, som et hensigtsløst Spil, for hvem Ret og Pligt og Viisdom og Nierlighed ikke ere Fostre af vilkaarlige Tanker, men grunde i den evige Verdens-Orden, maa hele dette Liv være en Skole, en Forberedelse og Dannelselse for en anden og høiere Tilværelse. Paa den anden Side kunne vi jo ingenlunde sigte, at disse Mure holde Livet ude, at Livet først begynder for den Unge, eller at han først træder ind i

Livet, naar han træder ud herfra: Sandelig, Livet bevæger sig ikke blot udenfor disse Mure, men det rører sig ogsaa indenfor, og vi ønske ret meget, at Skolelivet maa være et sundt, et kraftigt og freidigt, ret et levende Liv.

•Altsaa, ikke Livet og Skolen ville vi stille mod hinanden, men Livet i Skolen ville vi forsøge at stildre. Det er i mange Henseender et eiendommeligt Liv. Udenfor blandes Menneskene i deres forskiellige Stillinger og Aldere, og, om de end berøre hinanden, mestendeels kun som i Forbigaaende, have de dog for det Meste hver sit Grinde, sit Viemed. Her er Viemedet, Det, hvorom Alt dreier sig, kun eet; de, der her samle sig, ere for det Meste bundne til hverandre for en Række af Aar, og mødes hver Dag; der ere de Forskieligheder, som adskille eet Menneske fra det andet, men i Øvrigt er her Forskiellen kun den mellemældre og Ungre, Lærere og Lærlinger.

Vender Tanken sig først til Lærerne, da kunne Disse jo ingenlunde gjøre en Forskiel mellem Livet og Skolen. Vel gaaer ikke al deres Tiid hen mellem disse Mure, de sønderrive, glemme ikke deres øvrige Forhold, de kunne være Huusfædre, Borgere, Deeltagere i manges anden nyttig eller Anden op-levende Syssel. Men hvo af dem vilde vel sige, at i dette fandt han sit egentlige Liv, at Skolen var ham en Hindring, at han hastede fra den for at kunne begynde at leve? Hvor sørgeligt er det, naar vi manges Gang maae høre Saadanne, der betragte deres Kalb og Embede, næsten som var det kun en Byrde, som gierne tælle alle Besværligheder sammen for at vige, hvor Meget de have at udholde! Saadanne er det da og, der have opfundet, og villigen gientage det gamle Ord: "Hvem Guberne have, sætte de til Børnenes Bogter og Leder, til Lærer i Skolen." Vi mistkiende ingenlunde de Røisomme-

ligheder, en Skoles Styrer og enhver dens Lærer har at udholde, de Bamseligheder, han har at overvinde, de Sorger, der mangel Gang trykke hans Siel; vi vife erkiendtligen hen derpaa, for at vække den Paaskjønnelse, der skal lette dem deres Arbeide, og være en Deel af deres Løn. Men dette skal jo dog vissefængen ingenlunde være den eneste, ikke den nærmeste eller overvelende Betragtning, naar Skolens Lærer tænker paa sit Kald, og dette stæer jo sikkert ikke sielden eller lunkent. Tværtimod, ligesom vi hos enhver retsindig Mand forudsætte, at han allevegne bærer sit Embede med sig, saaledes tør vi ogsaa om den dygtige, den usfortrødne Lærer anvende det Ord, at Skolen er "hans kiære, hans stadige Tanke." Hans stadige Tanke, thi til den er hans Liv knyttet, i og ved den skal hans Liv vinde Betydning, Hæder og Bærd. Ligefom han, naar han er i Skolen, er der med sin hele Siel, søger at vække og vedligeholde Liv og Opmærksomhed, agter paa Alt, hvad der foregaaer, og stræber at giøre Underviisningen saa frugtbringende, som muligt: saaledes lader han ikke Tanken derom blive tilbage, i det han tillukker Skolens Dør, den følger ham ikke blot i de Timer, der forberede Arbeidet, og ligesaa vel ere Arbeidstimer, som de, i hvilke det udføres, men ogsaa under andre Syssler, ogsaa i Opmuntringens Timer; naar Skolen er hans stadige Tanke, ville der ogsaa udenfor den mangel Gang komme gunstige Diebliske, da nyt Lys, ny Varme og Kraft strømmer ud fra Livets Kilde. Men Skolen er ogsaa hans kiære Tanke. "Hvor Eders Rigdom er, der vil ogsaa Eders Hierte være." Vi tør ogsaa have en Rigdom i vort Hiem, i de Kiære, hvilke dets Hegn indslutter: men sandeligen, den samvitighedsfulde Lærer har ogsaa et Hiem i sin Skole, og der en Rigdom, en Rigdom i det Arbeide, der saa ideligen fængsler ham, bringer ham Forglemmelse af saa mangel Sorger,

udvikler og uddanner ham selv, idet han stræber at uddanne Andre: men ogsaa en Rigdom i dem, der ere betroede til hans Omfjorg og Velledning.

Vi vide det saare vel, at, hvor affondret endog Skolen ligger fra den øvrige Færdsef, trænge dog Betyrningerne ogsaa derind. Enhver samvittighedsfuld Mand er ofte betyrtet for sig selv, at han ikke kan fyldestgjøre sin Pligt, som han saa gierne ønskede det; og dertil komme de mange Sorger for de Betroede; hvor er der en Uorden, en Efterladenhed, en Ufjenssomhed, og det brænder ikke i ham? Men derover lader os ikke forglemme Skolelivets Glæder. Naar Hiertet ikke er snevert, er det dog en stön Sag at see de Unge vore op den vinkende Virksomhed imøde, at vejlede, forberede dem til den, at agte paa de forskellige Anlæg, de ofte stulte Anlæg, som kun det øvede Øie bemærker, men som dog ere der, ligesom at lokke dem frem, at tvinge det altfor Dyppe, at fremskynde det Langsomme, at dæmpe det Overmodige, og indgyde det Forsagte Tillid. Det er en stön Sag at vænne Ungdommen til Orden og Arbejdsomhed, at indplante i det bløde Hierte Gudsfrygts hellige Spirer, at befæste Retfærdigheds Grundfætninger, og vise dem tro Pligtfuldheds hæderlige Exempel, som endnu i fildige Aar vil staae dem for Øie. Det er en stön Sag at vinde de Unges Tillid og Hengivenhed, og være dem den Raadgiver og Ven, i hvem de erkiende den udviklede Forstands og Erfarenhedens Overvægt.

Vel er Samlivet i Skolen ikke saa saare langt, og naar det synes at være ret sammenvoret, da opløses og adskilles det. Thi vi maae vel ogsaa her komme den gamle Digters Ord ihu: Som Træernes Blade, saa ere Menneftenes Slægter; nogle af dem stræer Vinden i Høsten hen over Jorden, andre fremdriver igten det tilbagevendende Foraar. Snarere, end

udenfor Slægterne afløse hinanden, er der i Skolen fremstaaet en ny Slægt, og den forrige spredes vidt i Verden. Dog ere Overgangene ikke bratte; Aaret levner steds langst Flere, end det tager, og den nye Slægt smelter snart sammen med den forrige. De Vortdragne vende vel ikke saaledes tilbage, men Grindringen samler dem, den vorder steds rigere, Læreren veed trindt omkring i Landet dem, paa hvilke hans Tanke endnu kan dvæle med Glæde, som ikke have stuet de tidlige Forhaabninger; manges Gang søge de tilbage til det Sted, hvor deres Barndoms-Aar henrandt, bringe det erkiendtlige Hjerte med, som ikke har forglempt det tidlige Modtagne, ikke Lærers Omhu og Kierlighed, og manges Lærer vandt i sin Lærling en giennem hele Livet trohengiven Ven.

For Læreren, sagde vi, kan der ingen Modsatning være mellem Skolen og Livet; dersom endog manges Lærer siden kaldes til en anden Bestilling, da er det jo dog ingenlunde først der, at Livet aabner sig for ham, men i de Aar, i hvilke han tilfagde Skolen sin Tjeneste, skal han leve i og for den. Men, I Unge, I Skolens Foster sønner! I have maaskee hørt sige, at I her undervises, forberedes, dannes for Livet, og da vilde det ikke være at undre over, om I længselsfulde higede efter den Tid, da I kunde begynde Ederes egentlige Liv. Men I ville selv ved mindste Overveielse erkiende hlin Tale som meningsløs; thi den Deel af den Eder her i Verden tilmaalte Tid, som I tilbringe i Skolen, er jo et ligesaa egentligt Liv, skal være et ligesaa vel anvendt Liv, som nogen følgende Tid. Anlangende Menneffets Aar, siger det gamle Wiisdoms-Ord, da ere de halvfierdsindstyve, og dersom Nogen har megen Kraft, da ere de fireindstyve; for endnu Flere ere de langt færre; og af disse snart talte Aar skalde vi affondre et ikke ringe Antal, og sige, at disse Aar ikke egentlig høre til Livet! Jeg veed

vel, at Skaberen nedlagde i ethvert Bryst en Drikt, som stræber videre fremad, og denne Drikt maa i Særdeleshed røre sig levende i den Unge; men til det Tilkommande berede vi os bedst ved at nytte det Nærværende. Du higer ud i Livet, siger du; men kan du glemme, at du allerede staaer midt deri? Saa lær at leve, at nytte og nyde Livet i din Barndoms, din første Ungdoms Aar, at du maa forstaae det i de følgende! Du længes, siger du maaskee, efter at kunne røre dig og handle frit, efter eget Skjønnende. Ak! kunde jeg svare, mener du da, at vi Andre ere saa frie, at vi kunne bevæge os, til hvilken Side vi ville, at der ingen Tvang hviler paa os? Men jeg vil ikke sige det med et Suk; der er den Tvang, som intet Menneske skal afstaae, Grefrygtens og Pligtens Tvang; og der er den Tvang, som vi ville velsigne, thi, vare vi overladte til os selv, saa vi kunde gjøre hvad vi vilde, da, om vi end foresatte os stedse at foretage noget Nyttigt, hvor Meget vilde vi vel udrette, dersom vi stedse kun søgte de Limer, der ere os bekvemme, og enhver Hindring, enhver Afspredelse kunde afbrage os? Vær du i din Ungdom, at hver Dag har sin Fordring, og at den skal fyldestgøres, hvad enten det er dig beleiligt, eller ikke; det er den Konst, vi Alle maae forstaae, dersom vi ville føre vort Liv hæderligen og vel; sø dig tilbigen til Arbeidsomhed, den er en af Livets skønneste Prydelser, og da vil hver Dag efterlade den Tilfredshed, at dens Arbeide er gjort, at der er afbetalt Noget paa Livets store Gæld. Den, der villig og tro til enhver Tiid gjør, hvad der med Rette fordrer af ham, er fri; Den, der kun gjør det nødig og tvungen, er Slave, hvad enten han er ung eller gammel. — Ønsker du at staae ene i Verden, at raade og føre dig selv: o, den Tiid kommer vel, da du maa staae alene, og længes efter den Omhu, der omsluttede dine tidlige Aar; den Tiid kommer vel, da du gierne søgte Raad hos

den Ældre og Erfarne, hvis han var dig nær; vel dig da, dersom du i din Lærer vandt en Ven, som siden ogsaa gierne vil staae dig bi, saavidt han formaaer det! — Den Tid, du tilbringer i Skolen kalder du maaskee dine Læreaar; men vi have allerede sagt, at Læreaarene ikke ere til Ende, fordi du træder ud af denne Forbindelse; den vide Verden er ogsaa en Skole, og med hvert nyt Aar, der oprinder, sige ogsaa vi Ældre, at der er et nyt Læreaar for os, thi vi ere ikke blevne færdige. Her skal du indsamle mangehaande Kundskaber, og under den Besværlighed, hvormed dette er forbundet, veed jeg vel, at Tidens Aand vil tilhviiste dig, at Meget af Det, du lærer, kun gælder dig i Skolen, for at du kan bestaae dine Prøver, kan vinde Bifald og Roes, men at du maa snævre saasnart som muligt at have tilendebragt dette, fordi det menes ikke at komme til Nytte i Livet. Vi vide det ret vel, at der ere Mange, som i Særdeleshed anklage den Skole, der kaldes den lærde eller den videnskabelige, fordi den menes at staae udenfor Livet, ikke nofsom i umiddelbar Forbindelse med dette. Vi ville nu ikke videre undersøge, hvilken Indflydelse denne Mening har havt paa Livet i Skolen; men betænker selv, kære Unge! om der her er nogen Gienstand for Undervisningen, hvori I ikke ogsaa udenfor Skolen ville blive underkastede Prøver, naar I træde i dannede Kredse, og Samtalen, snart løsere, snart mere indtrængende, dreier sig om Gienstande, om hvilke I vilde undersøge Eder ved at findes uvidende; at, i hvilken Retning endog Eders Kundskaber siden skulle udvides, da behøves der Forbundskaber, som tidligen maae være erhvervede, Regler, som tidligen maae være indprentede, og til hvis Anvendelse Dømmekraften tidligen maa være øvet. Men hvad I her for Alting skulle lære, for aldrig igien at glemme det, er den Kunst at lære, at opfatte nye, at udvikle Alt i klare og bestemte Begreber, at finde

et passende Udtryk derfor, at trænge glennem Overfladen og vinde Kundskaben grundig. Den Kunst ville I bedst have at øve, hvortil I endog herefter skulle sættes, og Færdighed i den skal fra Livet i Skolen gaae over i det øvrige Liv.

Hvor Meget er der, som saaledes ligesaavel skal smykke Livet i Skolen, som siden det øvrige Liv! Vi have allerede nævnet Flid og Arbeidsomhed, og naar vi endnu nævne Orden, Sædelighed, Orefrøgt for hvad der bør æres, og fremfor Alt for den Hellige over os Alle, og for Alt, hvorpaa Han har sat sin Helligheds Stempel: da skal jo vissestigen alt dette ikke først begynde, naar den Unge træder ud af Skolen, heller ikke blive tilbage i Skolen, thi enhver Dyd skal smykke hele Livet, dets første Tid som den sidste, dets sidste Tid som den første.

Naar man saa ofte sætter Livet imod Skolen, og taler, som om det egentlige Liv for den Unge først skulde begynde, naar han træder ud af Skolen, da synes man kun at søge Livet paa Torvet, i den offentlige Samfærdsel, eller i de forskellige Beskæftigelser, hvor vistnok Mandens Kraft og udviklede Dydighed og et Forraad af allerede erhvervede Kundskaber udfordres. Men er Livet da alene derude? Er det ikke ogsaa i Kammerets Stillehed, naar Tiden bruges vel? er det ikke ogsaa i Huset Skib, i Familiens Kreds, hvor forskjelligt endog dette stillere Liv i sit Udseende er fra det offentlige? Men dersom vi erklære, at Manden ikke først træder ind i Livet, naar han lukker sit Huses Dør, da skulle vi heller ikke mene, at Livet først aabner sig for den Unge, naar Skolens Døre tillukkes efter ham. Og derfor taler vi herom i denne Stund, - fordi vi vilde paaminde Eder, som tilbringe en Række af Eders tidlige Aar i denne Skole, at I ikke i urolig Higen efter en tilkommende Tilstand skulle opfatte at leve, at nytte og nyde Livet, til en

Lid herester, men at ogsaa denne Lid er en Deel af Ederes Livstid, og at I siden skulde kunne tænke tilbage paa den som paa en god og gavnlig og glad Lid, thi dette kan den være, naar I bruge den vel, men ogsaa kun da. Livet har mange Stiftelser, men hvad der er Livets Roes og Fred og Værd har de samme Navne i Ungdommen, som i Alderdommen.

Vi nævne Livet i Familiens Kreds; fra dette er vel Livet i Skolen forstilleligt; men kunne vi dog ikke sige, at de, der samles i Skolen, udgiøre samme Familie? Er de end ikke saa nøie knyttede til hverandre, som de, der have det samme Hjem, da dog langt nøiere, end de fleste Mennesker i deres øvrige Forbindelser. Derfor skal ogsaa Det, som paa den bedste og skønneste Maade sammenholder ethvert Samfund, Kierligheden, her ogsaa være det rette Samfundsbaaand. Skolen skal jo dog ikke blot sammenholdes ved Tvang eller ved Forholdenes Magt, men de Unge, som her i Livets Morgen dagligen mødes til sælles Stræben, skulle med Kierlighed og Hengivenhed slutte sig til deres Lærere og Ledere, ligesom Disse til dem, og skulle faae hinanden kiære; Mangen vandt her dyrebare og trofaste Venner for hele Livet, maaskee Venner, om hvilke det gamle Ord gielder: "Der er den Ven, som hænger fastere ved, end en Broder." —

Vi have talet om Livet i Skolen, vi have søgt at skildre det, som det burde og kunde være, og som det, uagtet alle Mangler, der klæbe ved ethvert menneskeligt Forhold, dog for en stor Deel er. Jeg ønskede hos enhver Tilhører, hos Lærere og Lærlinge, at finde Samstemning, men jeg ved, at jeg vil finde den hos den Mand, hvis lange Liv næsten heelt har været et Liv i Skolen, som, hvor agtværdig og elskelig han end har været erkendt i alle Livets øvrige Forhold, dog har opoffret Skolen sin mest Lid, sine bedste Kræfter, om hvem vi frit tør

gientage det Ord, at Skolen var hans fiere, hans stadige Tanke, og som har vilst, hvor fier den var ham, i det han indtil den høie Alder vedblev at bære den Byrde, fra hvilken han længe siden havde kunnet været befriet. I det jeg nu vender mig til Dem, ærværdige Olding! i en Stund, der tilbagefalder Grindringer fra den lange Række af Aar, der ere henrundne for Dem, jeg kan sige, af Slægter, der ere opvorne under Deres Dine, Deres Omsorg, da tør jeg ansee det som mig overdraget at bringe Dem den velfortiente Tak fra de mange, mange Lærlinge fiern og nær, der i de forstieiligste Stillingen paaastionne, hvad de skylde den Mand, der med fierlig Haand levede deres første Gieb, der lagde Grunden til den Kundskab, de siden have søgt at udvide, der indprentede dem de Grundsætninger, ved hvis Udvøvelse de siden have stræbt at vinde Livets Hæder; at bringe dem Tak fra de mange Medlærere; nu baade fiern og nær, som i Dem stedse fandt en oprigtig Ven, Veileder og Understøtter; og bringe Dem Tak fra Fædre og Mødre, ogsaa fiern og nær, som vide, hvad de skylde deres Børns kundskabsrige, erfarne og faderlige Lærer, Veileder og Ven. Tillad mig ogsaa at frembære Dem min Tak for den lange Embedsforbindelse, engang, og ikke i kort Tiid, i meget nært Forhold, da de erkjendte min oprigtige Stræben at fremme Skolens Lær, at lette Arbeiderne deres Byrde, og hvori ingen Mislyd har afbrudt den gode Forstaaelse. Maatte en bliid Livets Aften være Dem bestæret, efterat De saa troligen har baaret Dagens Byrde, og en velglørende Fred være Dem forundt i Krebsen af Deres Dyrebareste og Nærmeste og af erkjendtlige Medborgere!

Det Arbeide, som Oldingen omfider fælte for svært for sine Kræfter, er nu overdraget til en Mand i Livets kraftfulde Alder, udrustet med almeenerkjendt Lærdom, øvet ved ikke kort

Erfaring. Allerede eengang, Hr. Rector! var det mit Hverv at indføre Dem som en Skoles første Lærer og Styrrer; der skal jeg ikke hylse Rogen, som skulde tage Deres Plads, og vi ville nu ikke lade Tanken dvæle ved de Læresale, De forlod, og som snart ville staae i sørgelig Tomhed. Men den der vundne Erfaring tager De med Dem, og vil De nytte i den nye og større Kreds, hvori De nu er indtraadt, og hvor De er modtagen med Høilagtelse og Tillid og Haab.

I det De nu har overtaget denne Skoles Styrelse, paa-ligger det mig først at kundgiøre den Afkomst og Ret, hvormed De indtager den Plads, hvor De herefter skal virke. Saaledes lyder det Kongelige Bestiftelses-Brev.

(Befallingen oplæstes.)

Efterdi De tilforn helligen har forpligtet Dem til af bedste Evne, med al Nidkierhed og Retfærdighed at varetage Alt, hvad der fordres i dette Embede, at fremme Skolens og, saavidt det staaer til Dem, enhver af dens Foster sønners Lær, at indprente Ungdommen Kundskaben klar og fast, at vaage over Orden og Sædelighed, at ansøge de dem betroede Unge til at bygge Livets Hæder og sande Vel paa Guds frygts faste Grund, og da De erkender denne Forpligtelse som gældende for Deres hele Liv i Skolen, hvor endog Deres Tjeneste kræves: saa overdrager jeg Dem nu, paa mit Embedes Vegne, Embedet som Rector for Roeskildes gamle og navnkundige Kathedralskole, alle dette Embedes Rettigheder og al dets Myndighed efter vore Love og Anordninger, paalægger Dem alt Embedets Ansvar, men nedbeder ogsaa al Betsignelse over Dem og Deres Embedsgjerning fra alle Betsignelsers evige, udtømmelige Kilde. Alt dette være bekræftet i det Navn, som varer fra Slægt til Slægt, i Navn Gud Faders, Søn og Hellig Aands! Amen.

Saa være da og den hæderværdige Mand og hans vigtige, besværlige, men for de Enkelte og det Hele saa gavnrige Embedsgjerning, anbefalet til Medborgeres Paastjønneelse, Undest og Bistand. Skal Livet i Skolen vorde blomstrende, da maa det finde Understøttelse ved Livet i Husene. Der finde de Unge Agtelse for Kundskab, Sædelighed og Gudsfrugt, der finde de den sømme og forstandige Kierligheds Omsorg, Tilskyndelse til Flid og Alst, hvad der er hæderligt og godt, Advarsel, naar den behøves, Opmuntring og Løn, naar den fortienes. Der finde Lærerne deres Nøie og Omhu paastjønnet, at de selv maae kunne arbejde med den Beridshed, at den Skole, i og for hvilken de leve, erkiendes som et dyrebart, et stort og vigtigt Gode, ved hvis Blomstring Enhver vil glædes, til hvis Vel Enhver gierne vil bidrage. Da vaae ogsaa Forsynets Nid over den, og lade fra den rige Frugter udbrede sig over denne By, dens Omegn og det hele Fædreland!

I Selskabet for Efterslægten, paa dets Stiftelsesdag

den 4de Marts 1838.

I dette Samfund, navnkundigt, agtet, elsket saa langt som Danmarks Grændse naaer, fremtræder paa denne dets Høitidsdag, lige riig paa skønne Minder og paa glade Forhaabninger, en Mand, som ellers ikke har den Ære at tælles blandt Samfundets Medlemmer. Det er dog kun tilfældige Omstændigheder, der have forhindret dette. Saa snart min Siel begyndte at tørste efter Kundskab, higebe allerede Barnet hen mod disse Sale, som just dengang bleve aabnede, og misundte sine Jævnlige den Lykke, der blev det selv negtet, at kunne sidde paa disse Bænke, og indlades i de Videnskabers Helligdomme, som hidtil kun havde været tilgængelige for Faa. Saa snart mit Bryst begyndte at hæve sig i Følelser for Borgerværd og Borgerskuld, knyttede Forhaabningen sig til det Liv, som her begyndte at udvilde sig, til de Mænd, som her vare sammentraadte, hvis Hædersnavne løbe allevegne i Folket, til de Spirer, hvilke de plantebe og pleiebe. Halvhundrede Aar ere siden forløbne, og naar vi tænke tilbage paa dette Livsløb, da

vide vi vel, hvor mange, og deriblandt hvor skønne og lovende Plantninger Omvæltningerne i det offentlige og i de Enkeltes Liv have forstyrret; men hvo der seer omkring sig med aabent og klart Øie, bliver ogsaa allevegne en Vært vaer, som trodsede Aarstidernes Omverling, trodsede Stormene, og stedse udbredte sig rigere og skønnere.

Hvor glædeligt er det at tale herom just paa dette Sted, thi ere vi ikke her ligesom midt i en ædel Plantning, som, først anlagt, siden fremelsket, af dygtige og kierlige Hænder, aldrig stod i skønnere Vært, end just nu? Men da jeg, stedse henkalbt andensteds ved mangehaande Arbeider, ikke har kunnet have end den mindste Andeel i den her vundne Fortieneste og Hæder, maatte det være mig des kierere at finde Tællighed til at udtale Noget af det, jeg saa ofte har følt, naar i den lange Række af Aar mit Øie eller min Tanke dvælede ved denne gamle Bygning, i det jeg velvilligen blev indbudt til i Dag at indtage den Plads, som ved samme Anledning er bleven beklædt af saa mange Fædrelandets Mænd, til, hvis Navne jeg sikkerligen ønskede, at mit maatte fortjene at tælles, af Mange, hvis Tab Medborgere endnu beklage, eftergt de ere indgaaene til hæderlig Hvile, og af Mange, hvilkke vi endnu med Glæde og Erkiendtlighed see at virke iblandt os, hvad enten deres Røst ellers ofte høres paa andre Steder, eller den her desto kierere blev fornummet, fordi kun siældne Anledninger formaaede dem til saaledes at træde frem.

Men hvilket Ømne finder jeg for min Tale, værdigt Stedet og Dagen? — I, denne Skoles Disciple, Eder tilhører dog egentlig denne Fæst: hvorom taler jeg her for Eder, saa at min Tale kunde finde Indgang, kunde vække gavnlige og fiere Forestillinger, som det sømmer sig for denne Time? I see her for Eder de almeenhædrede Mænd, som, uagtet deres

mangfoldige andre Syssler, uegennyttigen paatoge sig det Hverv, at være Ederes Skoles Forsørgere og Styrere; naar I spørge Eder selv, hvorved de vandt deres Hæder, da, hvor forskellige endog deres Steder i Samfundet og deres Fortienester ere, ville I dog alle svare: ved deres Arbeide. I see hos Eder Ederes Lærere, de Mænd, som have den vigtigste Andeel i denne Skoles Flor, uden hvis Fliid og Iver alle de Mibler, der bringes tilveie, alle de Foranstaltninger, der træffes, dog Intet vilde udrette; naar I da spørge Eder selv, hvorved de vinde Krav paa Ederes Taknemmelighed, baade nu og i Ederes hele Fremtid, da paastionne I sikkert al den Beløillie og Rierlighed, hvormed de omslutte Eder, men disse alene kunde dog ikke udrette det, og det egentlige og almindelige Svar er: ved deres dygtige og trofaste Arbeide. Vende I Tanken til Eder selv, spørge I Eder selv, hvortil man søger at anholde Eder, hvorved I vinde Forældres, Læreres, Ederes egen Tilfredshed, da er atter det almindelige Svar: ved Arbeide, alvorligt, usfortrødent, retskaffent Arbeide; og ligesaa meget som det er Formaalet for de Aar, I tilbringe i Skolen, at I skulle vinde Kundskaber, som siden kunne være Eder gavnlige, ligesaa meget er det Hensigten, at I her tidligen skulle vænnes til Anstrenghede og Fliid, til Arbeide.

Dette er nu visseiligen ikke en ny Betragtning, at ethvert Menneffe er bestemt til Arbeide, og at det er derved ethvert Gode og enhver Hæder skal vindes. Og dog rober jeg nu her at gientage den gamle, den af Alle erkienbte Sandhed; jeg veed ikke bedre at benytte de Diebliske, der ere mig forundte, end ved, saavidt min Røst formaaer det, at forkynde

Arbeidsomheds Priis.

Vi høre maaskee i nærværende Tider fuldt saa ofte Virksomhed anprise; thi visseelig fortjene disse Tider den Roes, at

den Sløvhed og Dorskhed, hvortil den menneskelige Natur kun er altfor tilbøielig, mere og mere straffes med den forskyldte Banære, at den beqvemme Ro, hvortil saa Mange gierne ønske at kunne overgive sig selv, og deres egen, og alle Andres Tilstand, mere og mere afbrydes. Men saavist som den Arbeidsomme ogsaa er virksom, saa gielder dette dog ikke omvendt. Der er en urolig Virksomhed, som ofte sætter mange og stærke Kræfter i Bevægelse, men til intet eller et ringe Formaal, som glæder sig mere ved det lette Arbeide, at nedbryde, end ved det langsomme og svære, at opbygge, som stedsse sætter nye Tanke-spind af Foretagender, hvis Muelighed, Retmæssighed, Gavnlighed den ikke har overveiet, hvilke den fordrer udførte af Andre, medens den selv ikke vil møde eller overvinde Banfelighederne, mener sig for ophøiet til at agte paa det Ringe, uden hvilket det Store dog aldrig kan komme istand, og iler fra Et til et Andet. Vi negte ikke, at denne Virksomhed jo stundom kan stifte Gavn, kan tiene til at vække de Efterladne, til at begynde, hvad siden en bedre Stræben fuldfører; men er den dog ikke at ligne ved Binden, som stundom gunstig oppuffer Baadens Seil, og fremsthynder dens Fart, men derefter igjen standser, og overlader den til sig selv, eller endog vender sig til det modsatte Hjørne, og Baaden maa da møjsomt kæmpe mod den Kraft, der skulde hjælpe den frem. Derimod er Arbeidsomheden at ligne ved den rige, udtømmelige Flok, som altid er tilrebe, altid rinder i samme Retning, altid bærer de Byrder, der betroes den, hen mod det Steb, hvor de skulde komme, altid driver de gavnrige Hiul, hvilke den skal sætte i Bevægelse.

Naar vi kalde hiin urolige Virksomhed forsængelig, da mene vi det i Ordets dobbelte Betydning, saavel nemlig, fordi den higer efter Daarers Beundring, efter et Dieblifs glimrende Roes, der er saa forskiellig fra den sande Ære, som Pol er

fra Pol, som ogsaa, fordi den griber Skindet istedenfor Virkeligheden, leger med Overfladen, og ikke trænger ind til Grunden. Derimod ligger det i Begrebet af den ægte Arbeidsomhed, at den er grundig; thi Den, der kun elsker Bevægelsen for Bevægelsens Skyld, kan nøles med løse Tanker, med hastige Beslutninger; men Den, der virkelig vil have et Arbejde fuldført, maa ogsaa først overveie sit Foretagende i grundig Eftertanke, han maa see det Værk, der skal fremstaae, i bestemte Omrids, uddanne det i klare Billeder; han maa forestille sig Hindringerne, og betænke, hvorledes de kunne bringes tilside, og ikke blot for Diebliffet, saa at de siden samlede sig des stærkere, men hvorledes de ganske kunne betvinges; og dernæst, naar han lægger Haanden paa Værket, iler han ikke med at kunne fremstille Noget, hvilket han kunde vise den nyssigke Mængde som sin Gierning, men hvilket han da ogsaa snart atter maatte begynde forfra; men, dersom der ere Mangler at afhjælpe, da gjør han det som den forstandige Læge, der først renser Legemet, inden han tillukker Saaret, at det ikke atter skal frembringe smerteligere og farligere; dersom der er en Bygning at opføre, da lægger han først den faste Grundvold, at, naar Regnen falder, og Vandløbene komme, og Veirene blæse, Bygningen ikke skal røkke.

Den ægte Arbeidsomhed er dernæst stadig og utrættelig. Den første Tanke om et stort og stønt Værk fremstaaer saaledes i den Begavedes Siel, det er som ved et Under, en høiere Indgivelse; med Rierlighed og Lyst udmaler han Billedet deraf, og i de lyffelige Diebliffe synes der kun saa Skridt mellem at begynde og at fuldføre. Men Virkeligheden viser det anderledes. Der reiser sig ingen Bygning, uden at først det raade Stof maa bearbejdes og bringes tilside, uden at derefter Steen maa lægges paa Steen, og befæstes i den rette Følge; der

staaer ingen Billedstøtte i dens Skønhed, uden at først Marmoret maa brydes ud af Biergets Dybder, maa føres did, hvor det skal bruges, mangen Gang forkastes som udueligt og ombyttes med et andet, uden at hver Deel af den skønne Skikkelse maa bringes frem af den haarde Steen, maa erholde sin Fuldbendelse, maa bringes i Overeensstemmelse med de øvrige Dele; eller — for at see hen til Det, der her ligger os nærmest — der modnes ingen Kundskab i den Unges Siel, uden at Gienstand efter Gienstand maa bringes ham nær, Sætning efter Sætning, Regel efter Regel maa indprentes, gientages, anvendes. Og under alt dette møde der Hindringer, som forud ikke kunde beregnes, Afbrydelser, som ikke kunne afværiges; ofte synes baade Midler og Tøne at mangle. Da er det, at den Flygtige — flygter; men den Arbeidsomme bliver ved sin Gjerning, og gjør, hvad hver Dag, hver Time fører med sig, og trættes ikke ved at føie Steen til Steen, og Ord til Ord; efter enhver Afbrydelse vender han tilbage til sit Arbejde, indtil det staaer der færdigt. — Færdigt? Ja, det enkelte Arbejde bliver færdigt — og hvo skulde ikke kende den Tilfredsstillelse, der ledsager Forestillingen om, at et Værk er bragt til Ende? — men Arbejderen bliver aldrig færdig; Gud forbyde, at Nogen af os, medens der endnu er Tiid og Kraft tilbage, skulde mene at have fuldbendt sit Dagværk, saa han nu kunde lægge Hænderne i Skjød. Livet har steds nye Forbringere, og medens det ene Arbejde rykker frem, komme indvortes- eller udvortesfra Tilskyndelser, hvilke den Arbeidsomme ogsaa i sin Tiid følger, og lægger Haanden paa det nye Værk, og saaledes steds fort, indtil han maa overlade det sidste, som han ikke kunde fuldbende, til dem, der skulle være efter ham. Skulde vi ønske, at dette var anderledes? Skulde vi virkelig ønske, at der maatte komme en Tiid, da vi turde sige, vi vare færdige

med den os bestiftede Gierning, at Sielen maatte vorde saatom, saa den Intet mere begiere og tilstræbte, at vore Dage maatte vorde saa øde, saa de ikke mere udfyldtes med nogen-
sommelst Bedrivt?

Nei! Vel er vort Arbeide ofte en svær Møie, finder ofte Hindringer i os og udenfor os, bringer os ikke sjelden i Strid med Andre, og med vore egne Tanker; men dog være Gud lovet, at, ligesom han selv stedse arbeider, frembringer, danner og ordner, han saaledes ogsaa bestiftede os til Arbeidet. Thi dersom Arbeidsomheden paalægger os tunge Byrder, da skienker den os ogsaa rig Løn, rig Betsignelse.

Henvende vi fremdeles Betragtningen hertil, da lader os først nævne den indvortes Løn, som ikke skal udeblive. — Gaver og Gaver ere forskjellige, men hvor udmærkede de end-og kunne være, trænge de dog alle til Udvikling og Dannelse. Og hvor ofte saae vi ikke de stønneste Anlæg henviisne uden Frugt! hvor ofte hilse de glædeste, de, som det syntes, meest grundede Forhaabninger den Unga ved Indtrædelsen paa hans Bane, men Aarene randt hen, og de opfyldtes ikke! hvor ofte saae vi ikke Manden, som havde begyndt med priselige Ibrætter, at standse midt paa Veien, og Ubueligheden at udslukke een Gave efter den anden! Thi dette er Efterladenhedens retfærdige, udeblivelige Straf, at ved den Gaverne mere og mere sløves, at Alt mere og mere synes, og efterhaanden virkelig bliver, den Efterladne uopnaaeligt og uoverkommeligt, at Livet, det sande, virkelige Liv, i ham døer, maaskee inden det ret havde begyndt at ytre sig, at han i aandelig Henseende ælbes og affalder, medens Legemet maaskee endnu længe er sundt og kraftfuldt. Og det er ikke den forsængelige, den, hvis vi maae udtrykke det saa, letfærdige Virksomhed, der kan give det indvortes Liv Sundhed og Styrke; det er kun den rette, den grundige og usfortrødne Arbeid-

somhed, der vækker Evnerne, stærker Eftertanken, styrker Kraften, der udvikler Alt, hvad der er i Mennesket. Og sandelig, der er i ethvert Menneske neblagt langt Mere, end det ofte synes; og medens Det, der ligger nær ved Overfladen, snart kan findes og bruges, da bringer kun Flid og Anstrenge Det frem, som er i den dybe Grund, men dette er ofte langt ædlere og varigere. Hvor ofte erfares det ikke, at under Arbeidet stionne, gavnlige Evner udvikles der, hvor den flygtige Dagttager ikke formodede dem, og at de forsøges efterhaanden, som de øves; thi dette er Betsignelsen over Arbeidsomhed, at hvo som har, ham skal gives; derimod, hvo som ikke har, ikke erhverver og bruger, ham skal endog Det fratages, som han har.

Fremdeles maa Arbeidsomhed nødvendigen bidrage til, at Tænkemaaden foræbles. Vel tør jeg ikke negte, at der kan gives en Arbeidsomhed, henvendt paa saa verdslige, egenlyttige, forsængelige Niemeed, at den høiere Stræben derunder gvaæles. Dog synes det mig, som om den Samling af Sindet, den faste Henvendelse til een Gienstand, uden hvilken ingen stadig Arbeidsomhed kan finde Sted, maa være blandt de kraftigste Midler til at helbrede Sielen fra Daarlighed, Sandfælsighed og Forsængelighed; jeg veed ikke, hvorledes hvad vi kalde retskaffent Arbeide — og kun om dette er Talen — kan udføres uden et retskaffent Sind; det forekommer mig, som om stadig Trostøb i vor Tieneste, uagtet al den Ulyst, der er uadskillelig fra den menneskelige Svagbed, uagtet alle de Hindringer og Vanskeligheder, der ere uadskillelige fra den menneskelige Tilstand, ikke kan vedligeholdes uden levende Tænke om Ham, som sætter Tienerne Hver til sin Gierning, og hvem Tieneren er Regnskab skyldig derfor, og som om Arbeidet, der jo dog idelig maa sigte til Andres Vel, maa vække og nære Kierlighed til Medmennesker; der er i Arbeidet saa idelig Anledning til

med Ibmngghed at erkiende, hvor Lidet vi formaae, hvor snart vore Gvner og vor Kraft have naaet deres Grændser, men da atter saa idelig Opfordring til at befæste Tilliden paa Gam, hvis Kraft fuldkommes i vor Strøbelighed, at jeg ikke indseer, hvorledes den Arbeidsomhed, vi anprise, ikke skulde indvirke paa det hele Sind til det Gode. I det mindste er saa Meget vist, at uden den ere alle saakaldte høie Tanker, og skønne Følelser, og ædle Bevæggrunde kun som en lydende Malm eller en klingende Vielde. Eller kunde vel Nogen blandt alle dem, paa hvilke vi stue tilbage som paa vor Slægts Prydelser, hvor store og rige endog deres Gaver vare, have vaft Samtids og Eftertids Beundring, dersom de ikke i Arbeidsomhed havde stræbt frem til det Maal, hvilket de naaede?

Men Glæde, siger man, den er jo dog den egentlige indvortes Løn, som vi attraae med al vor Stræben. Vi ville nu ikke gaae irecte om Udtrykket, ikke indlade os i Undersøgelsen om hvad der skal være den sidste Bevæggrund for Menneffets Handlinger; vi ville indrømme, at hvad der bringer virkelig Løn, maa ogsaa bringe Glæde. Men har da Arbeidet ingen Glæder? Skulle vi maaskee dele Livet i tvende, og meget ulige, Dele, hvoraf den ene har de mange Arbeidstimer, og kalde den streng og mørk og ulystelig, og den anden har de saa Opmuntringstimer, hvori vi kunne vorde glade? O! vi ville visstelig ikke lade haant om noget Blomster, der vorer ved vor Bei, om det end ingen anden Bestemmelse har, end den, at forlyste os med sin Skønhed og Duft, vi ville ikke forsthyde nogen eneste ustyldig Livsglæde, men hellere bevare og pleie det barnlige Sind, som kan glæde sig ved Lidet. Men det er dog først Arbeidet, der giver Ret til Livets øvrige Goder, og giver dem deres fulde Lyst; det er først Arbeidet, der giver Livet dets rette Værd og Betydning, og bringer den rette Tilfredshed i

vort Sind. Vel Den, som tilbigen vænnes til at udrydde sig fra Orkesløshedens Tilsoffelser, men ogsaa dens Qvaler, som tilbigen lærte at fylde Sielen med de Tanter, Timerne med de Idrætter, der høre til hans Kalb, som erfarede, hvorledes bittere Erinbringer kunne glemmes, dybe Sorger kunne lindres i rede-
ligt og stadigt Arbeide! Livets Nødvendighed, Evang og Trang, driver ogsaa til at arbeide, men, ligesom et helligt Ord siger os, at Herren elsker en glad Giver, saaledes tør vi ogsaa sige: Herren elsker en glad Arbeider. Ogsaa Menneſter elſte en ſaadan.

Vi have hidtil kun talt om Arbeidets indvortes Løn, i Menneſket ſelv, men det ſøger jo ogsaa en udvortes Løn i ſine Frugter. Dog tør vi maaskee mindre ſikkert love denne i det Enkelte, vi tør ikke ſige, at ethvert, om endog for-
ſtandigt, rebeligt, ufortrødent, Arbeide frembringer den ønſtede Virkning, tør ingenlunde ſige, at ethvert Arbeides Værd kunde dømmes efter Det, ſom udrettes derved; thi mangel Gang bringer ſelv det dygtigſte Arbeide lidet eller ingen Frugt, medens det langt ringere ſkaffer rigelig Høſt, fordi det ſandt beleilige Tider. Men juſt derfor præſe vi det vedholdende, utræt-
tede Arbeide, fordi det giennem de ugunſtige Tider kæmper ſig frem til beleilige, der ſtedſe afløſe hine; derfor præſe vi Sæde-
manden; naar han bliver ved at ſaae, ſkøndt han har erfaret, at den Sæd, han tilforn udſtrøede, mangel Gang blev ned-
traadt, mangel Gang ſaldt paa Steenbund eller mellem Torne, bliver ved, fordi han veed, at Sæden ogsaa kan finde god Jord. Lader os vende Tanken tilbage til Det, hvorfra Talen begyndte. Hvor Meget have ikke de Hæderſmænd, ſom ſtiftede dette Samfund, arbeidet for i deres tilbedels lange Liv; det veder-
føres ſikkert dem, ſom os Andre, at Meget deraf ſyntes frug-
teløſt; men i tillidsfuldt Haab fore de dog fort at arbeide.

Selv i det de grundede dette Samfund, var der Mere, der sværede dem for Die, og hvorpaa de begyndte; det Øvrige har ikke havt samme Held, men denne Skole sandt stedsbeleiligere Lider, den er stedsbe fremblomstret skønnere, den bestaaer til Gavn for den nærværende og den kommende Slægt, og til Gæde for den forbigangne. Vende vi Tanken til Det, der er nærmest for os, da veed Enhver, hvor mangfoldigt, langvarigt, ofte hvor majsommeligt Læreren's Arbejde er; desværre veed ogsaa Enhver, at Læreren's Glæde ofte synes spildt, eller kun at skaffe ringe Frugt; dog taber den samvittighedsfulde Lærer ikke Modet, han søger at vække den Slumrende, at anspore den Langsomme, at befæste den Ustabige, og ofte lykkes da Det onrsider, som først syntes ganske at mislykkes; men dersom endog Arbejdet her og der virkelig er forgieves, da lønner det igien ofte paa andre Steder den troe Stræben med de glædeligste Frugter.

En saadan Løn see ogsaa denne Skoles almeenhædrede Forstander og dens agtværdige Lærere i denne Time, i hvilken det forundes dem at kunne fremstille Lærlinger, hvis Lyst og Glæde er kommen deres egen imøde, og hvilke de have kunnet anbefale som Bestyrelsens Opmærksomhed fortrinligen værdige. Ogsaa mig; skøndt den Fremmede, er det en Glæde at see videlystne, haabefulde Disciple for mig, og at kunne overrække dem de Belønninger, som ere dem tilkiendte. Træder altsaa nærmere, og modtager de Bant paa Velvillie og Tilfredshed, som ere betroede i min Haand.

(Præmierne udbeeldes.)

Disse Gaver, dyrebare ved det Sind, hvormed de bestemtes Eder, som ogsaa i Hiemmet ville drage Fædres og Modres Die velsignende til Eder, ere Eder nu rakte i en Høitidstime; de ville i Fremtiden minde Eder om skønne og gode Barn-

doms dage, om de Steder, hvor I samlede med Eders Jævn-
lige, om de Forventninger, hvormed omhyggelige og kjerlige
Lærere betragtede Eder; de ville mangen Gang ligesom spørge
Eder, om I have opfyldt, om I fremdeles ville opfylde, hvad
man lovede sig af Eder.

Der ere Flere, hvilke det er mig overdraget at nævne med
Roes som Skolens særdeles kiere og haabfulde Disciple.

(Ravnene oplæses.)

Vi have ikke frygtet for at vække eller nære Forsængelig-
heden, i det vi tilfienbte Eder denne Udmærkelse. Det er til
en langt bedre Følelse i Eders Bryst, vi have vendt os, til
den rette Afskierhed, der ikke vil blive tilbage, der betragter
enhver Opmuntring som en ny Forpligtelse til stedse at stræbe
videre frem, der i ethvert Pant paa Tilfredshed paaastionner en
Ytring af Omhu og Kierlighed, som bør giengielbes.

I nu, som allerede lønede Eders Læreres Glim, vorder
ikke sunkne, men stræber stedse at retfærdiggjøre den gunstige
Dom, der tidligen blev sældet om Eder. I Andre, vorder deres
Efterfølgere, i det I beslutte Eder paa Alt, hvad der er godt
og elskeligt og priseligt. Og I Alle, som her have Eders
Læreaar, takker Gud, at I tidligen førtes hidhen, hvor de Gøner,
der endnu slumre i Eders Sieler, kunne vækkes, hvor de Kund-
skaber, I endnu savne, kunne meddeles Eder. Jeg veed, at det
ikke er Lidet, der fordres af Eder; men skulde da vel Forbrin-
gerne indskrænkes til det Ringste, det, som let erhverves, men
ogsaa let bortdunster? O siger aldrig: hvortil skal alt Det i
Fremtiden nytte os, hvorpaa vi nu nødsages at anvende saa
megen Glim? thi deels vide I ikke, hvilke Kundskaber I her-
efter skulle behøve, og dersom endog Noget igien glemmes af
Det, som her blev Eder indprentet, da kaldes det eengang til-
børligen Lærte let igien tilbage i Sindet; deels og fornemme-

ligen er det Intet saa nyttigt for den Unge, som at han tidligen anholdes til en grundig Arbeidsomhed, saa han ikke nøies med at slagre langs Overfladen, men stedsse stræber at trænge ind i enhver Sag, hvormed han har at stasse, og til en stadig Arbeidsomhed, saa han ikke lader det beroe ved en kort og enkelt Anstrengelse, men holder ved, indtil det Gne er fuldført, og da begynder paa det Næste, og saaledes knytter Dag til Dag, og Aar til Aar, og da i Tiden Fortieneste til Fortieneste. Saaledes saae I det paa alle dem, der, Hver efter sin Stilling, hædredes i Folket, saaledes see I det dagligen paa Eders Lærere, og saaledes see Andre det engang paa Eder! —

Derfor min Tale ikke ganske har forfeilet den tilføjede Virkning, da tør jeg ansee det som mig overdraget, i Eders Navn, som i Eders Forælbres Navn, at takke den hæderværdige Mand, hvem Ledningen af denne skønne, talrige Skole er betroet, og alle de ærede Lærere, som troligen understøtte hans Bestræbelser. Jeg tør og bør fra den nærværende Slægt bringe Tak til hver Den, som arbejder for dens Haab, for "Efterlægten".

Lader os plante og vande, og da give Gud fremdeles glædelig Vært! Hans Velsignelse være over vor Konge, vort Fædreland, over enhver hæderlig Forening, og dermed ogsaa over dette Samfund!

Med

Soenstrup Seminariums halvtredsfindstyveaarige Fæst,

den 15de Marts 1841.

Hæderlige Forsamling!

Maar et enkelt Mennesses Fødselsdag vender tilbage blandt Aarets Dage, da kommer den steds betydningsfuld, i det mindste for ham selv; den bringer med sig mange Forestillinger om de Dage, der svandt, og mange om dem, der skulle komme. Liig hermed er hvad vi kalde en Stiftelsessdag, men den har sin Betydning for en videre Kreds; og saaledes pleier Gaarsdagen hvert Aar at være festlig, det er, baade glædelig og vækkende til alvorlige Betragtninger, for den Kreds, som aarligen fornyer sig paa dette Sted; men ogsaa i det Fjerne besøger den ligesom dem, der forhen hørte dertil, og som sikkert albrig forglemme de Ungdoms-Dage, der henrandt inden dette stille Hegn. Men i dette Aar har Dagen en større Betydning; en større Omkreds aabner sig for Diet, hvad enten vi vende det tilbage eller fremad.

Der ere Værter, som kun plantes til Diebliffets Lyft, de kunne prange i de skønneste Farver og forlyste Vandrerens

Blif, i det han gaaer forbi; men vender han tilbage, da ere de forsvundne, og han fiender ikke mere deres Sted. Der ere andre Værter, som skyde dybe Rødder, der ere bestemte endnu til Ly for senere Slægter, de trodse Stormene, trodse Aarenes Omflistninger, og den tilbagevendende Vandrer seer dem stedse at udbrede deres Forgreninger videre omkring. Saadan er den Stiftelse, hvis Jubelfest i Dag har forsamlet os. Et halvt Aarhundrede er henrundet, siden den aabnede sine Læresale. Den lange Række af Aar har bevæget Danmarks Rige i dets Jnderste, der har været Fryds-Lid og Graads-Lid, der har været Krig og Nød, der er atter bleven Fred og gunstige Tider; den Konge, hvis faderlige Haand har plantet ogsaa denne Spire, de Hædermænd, som understøttede ham derved, ere aftraadte. Men dersom det er det Skønneste, endnu efter sin Vortgang at leve i sine Gierninger — o, de leve i mange, men de leve ogsaa i denne, og skulle leve deri; thi hvor lidet vi endog kunne forudsæe om de menneskelige Ting, da tør vi dog sige, at dersom ikke — hvad Gud forbyde! — Raahed og Blidhed skulde i vort Land afløse Sædelighed og Dannelsæ, dersom ikke Forstyrrelse skulde kuldkaste Ordenens længe grundede Herredømme, dersom ikke Gierighedens Aand skulde saaledes trænge ind i Menneskenes Hierter, og Jordens Skatte blive dem saa byrebare, saa de Intet havde at anvende til ædlere Næmæ: da vil ogsaa denne Stiftelse bestaae, og glennem Tidernes Omflistninger forkynde sine Stifteres Pris. Vi vide, at Bevægelsens Strømme, der, naar Vinden udgaaer fra et andet af Jordens Hjørner, ofte fører hurtigere tilbage, end forhen frem, ogsaa have forsøgt at omstyrte disse velgiørende Dannelses-Anstalter; men Danmarks gode Engel vaagede, dens Bøn kaldte Forsynets Beskærmelse ned derover; de blomstre fremdeles derunder fra Slægt til Slægt!

Vi have lignet denne Stiftelse ved en Bært, men dens egentlige Navn er et Seminarium eller en Plante-skole, altsaa et Hegn, hvorfra Bærter tages til at henplantes trindt i Landet. Men naar vi atter forsøge at holde dette Billede fast, da undslipper det os næsten; thi nærmere, mere betegnende er det Udtryk, at det er Sædemænd, som udgaae herfra, som paa andre Steder skulle udstrøe den Sæd, hvilken de her modtog. Og i det vi udsige dette, føres vor Tanke næsten med Nødvendighed hen til det Helligste, for vor Forestilling staaer den underfulde Sædemand, som i de fjerne Tider, paa de fjerne Steder udstrøede den Sæd, som har udbredt sig over Landene, som alene giver det rette, det evige Liv dets Røring. Vor Forestilling overvælbes næsten, vi vove neppe at lade vor Tale gaae ud herfra; men ligesom den ringeste, svageste Spire dog bærer en Lighed med den stærkeste, mægtigste Teg i Skoven, saaledes skulle ogsaa vi, endog i den meest indskrænkede Virksomhed, bære Billedet af Ham, som er over Alle. Ogsaa jeg, som taler, og I, til hvilke Talen nærmest er henvendt, ere Sædemænd; men da maa nøvendigen det Ord rinde os isinde: Sæden er Guds Ord (Luk. 8, 11).

Maaskee vilde Noget, at vi hellere skulde vælge Udtryk, der menes mere omfattende, at vi skulde tale om Oplysning, Kundskab, Dannelselse, Sædelighed, Forædling. Til alt dette skal vistnok Læreren virke; men en Apostel minder os i et Udsagn, som vi alle kiende (1 Tim. 4, 8), at Gudsfrygtighed er nyttig til alle Ting; den har, siger han, Forjættelse for det Liv, som kommer; og vee det Menneske — og havde han end samlet, ikke blot alle Rigdommens, men alle Kundskabens Statter, og havde han end vundet alle den timelige Væres Brandse om sin Finding — hvis Forjættelser have Ende med dette majsomme-lige, strøbelige Liv! Men Apostelen glemmer ikke det Nærvæ-

rende, og vil ikke, at vi skulle glemme det, han siger ogsaa, at Gudsfrygtighed har Forjættelse for det Liv, som er; og hvorledes kunde den have Forjættelse, have helligt Tilsagn om Betsignelse, dersom der ikke i den var Drist og Visdom og Kraft til tro Opfyldelse af Livets Pligter?

Med Menneskets Selvsbevidsthed forener sig uadskilleligen Bevidstheden om Den, der er større end Mennesket selv, om den uendelig Store; denne Bevidsthed ligger dunkel i ethvert Menneskes Bryst; vi skulle ikke frembringe den, men vi skulle stræbe at give den Udvikling og Liv. Men Sæden, sagde vi, er Guds Ord, og lader os aldrig glemme, hvor Meget der ligger i, at Gud er aabenbaret i Ordet — i det evige Ord, som udtaler hans Væsen, men ogsaa i det timelige Ord, som i menneskeligt Sprog aabenbarer Guds Væsens Dybder. Ord er Udtrykket af Tanken; det kommer ikke ind i Menneskets Sjel, gaaer ikke ud derfra, medmindre Tænkningen er vakt og vedligeholdes. Derfor vender Christi Evangelium sig til Tanken, som til Bevidstheden og Villien; det er Guds Ord, som først var paa de helligste Læber, som derfra bleve nedlagte i hellige Skrifter, og som derfra igjen skulle bringes ud i Livet. Hvo beregner den Virkning, som dette, at alle Kundskabens og Bidsdommens dyrebareste Rigdomme ere nedlagte i gamle Skrifter, som stedse ved Fortolkningen skulle bringes til større Klarhed, har havt og stedse vil have paa al Videnskab og høiere Aandsdannelse, hvilke da atter giennem saa mange Ledninger udbrede sig fra de Lærdes Grandfærdigheder til Menneskenes Mængde? Men Evangeliet skal ogsaa umiddelbart prædikes for de Fattige, gøres tilgængeligt for Umyndige og Genseldige; og hvorledes kunde Guds Ord i Christi Evangelium paa rette Maade bringes til Døds, uden at ogsaa Tænke-Tonen maa vækkes og stærkes, og saaledes vorde stiftet til at anvendes ogsaa paa alle

andre Gienstande? Dersom man tilforn idelig forsynkede sig mod det Hellige, i det man lod det nedsynke til tankeløst udvortes Bærf, som kun sysselsatte Sukommelsen, som kun bevægede Lærerne, men ikke det Indre i Mennesket: da ere just disse Dannelses-Anstalter oprettede, for at de vordende Lærere der selv skulle lære at opfatte de hellige Sandheder i klar Tanke, og da lede dem, der vorde dem betroede, til den rette Forstand derpaa. De skulle mundtlig foredrage Lærdommen, men de skulle ogsaa anføre de Unge til at søge den i den oprindelige Kilde; Skrifter ere til for at læses; i det Guds Forsyn vaagede over det strevne Vidnesbyrd, og lod det komme trindt omkring i menige Christnes Huse, opfordrede det dem tillige til boglig Syssel; og i det den hellige Bog vorder læst i Folket, aabnes tillige alle andre gavnlige Bøger for det videlystne Dæ.

Men saavist som Gudfrygtighed ikke kan finde Sted uden Guds Kundskab, saa er hiint Begreb dog ikke udtømt i dette. Sæden er Guds Ord; men for at den kan spire, vore, bære Frugt, maa den falde i god Jord; og hvor god endog Jorden er, den bærer dog ingen rigelig Grøde, dersom den ikke omhyggelig tilberedes. Et gudfrygtigt Hierte er den Jordbund, hvori Guds Ord alene kan fæste Rod og bære Frugt. Du dig selv til Gudfrygtighed, siger derfor Apostelen til enhver Christen; og øv Andre dertil, sige vi med Rette til Enhver, som vil kaldes Lærer. Saa hyppelig endog Kundskab er, da kan den dog opblæse, den kan være som en lydende Malm og en klingende Vielde, naar den ikke er i en Siel, som er giennemtrængt af den sybe Arefrygt, der er Grundvolden til alt Godt; men naar der er Noget, som Mennesket saaledes ærer, at han aldrig tør fornægte, trodse, forglemme det, at han bøier sig derfor i

Tilbedelse, saasnart det træder frem for ham, da kan Sandheden virke til Lydighed, Kierlighed og Tillid.

Dette kunne og skulle vi nu her ikke videre udvikle. Men hvorledes dannes Folket til Gudfrygtighed? dette er det store Spørgsmaal, som nu ligger os saa nær.

Enhver Tiid har sin Gensidighed. Der var den Tiid, da den almindelige Omhu næsten kun vendte sig mod den opvoksende Slægt; man syntes næsten at opgive den Slægt, som allerede var opvokset, hvis Undervisning og Opdragelse for saa stor en Deel havde været forsvundet, som allerede var nebsunket i Banskundighed, hildet i Fordomme, Daarligheder og Laster; men naar Barndommen tilbigen ledtes paa den rette Wei, naar det bløde Hjerte tilbigen modtog Blisdommens velgjørende Indtryk, den endnu aabne Siel oplystes ved Sandhedens stærke Straaler, da vilde snart en Slægt beboe Jorden, som var den værd, og den gyldne Tidsalder, hvorefter Mennekeheden saa længe havde sukket, frembryde. Vi ville nu ikke indlade os paa at vise, hvor overfladelig, vi kunde næsten sige letfærdig, den Forhaabning var, som meente, at Mennekeslægtens bybe Skade saa let kunde helbredes, og at man blot behøvede at vise Ungdommen det Rette og Gode, for at den skulde erkende og følge det. Men man oversaae, at Slægterne ikke saaledes afløse hinanden, at den ene er forsvunden, naar den anden træder frem; de gaae usformærket over i hinanden, men virke da og stedsgeiensidig paa hinanden. Vi tør haabe, at velartede Børn fra Skolen bringe meget Godt hjem i deres Forældres Huse, at den hos dem vakte Lyst til Kundskab meddele sig til En eller Anden af de Ældre, at Orden og Tugt og Fromhed ogsaa nedensfra kan virke gavnligen opad. Al! men langt hyppigere er det, at den gode Sæd, som i Skolen blev neblagt i de Unges Hjerter, quæles i Hjemmet, at de Ældres Egegylbig-

hed, Haardhed, Ryggesløshed virker fordærvende paa den opvoksende Slægt, uagtet al Underviisning og al Formaning. Derfor lader os Intet vente af nogen enkelt, eensidig Foranstaltning for Ældre eller for Ungre, thi kun naar de forskjellige Arbeider og Bestræbelser gribe ind i hinanden, understøtte hinanden, kun da fremskues det Heles Vel.

Saalibet som vi derfor ville adskille Kirke og Skole, saalibet ville vi ogsaa affondre disse fra de øvrige Indretninger i de borgerlige Samfund. Have disse endog en anden Retning, da virke de dog ogsaa paa Folkets Tænkemaade, og Ingen kan tvivle om, at Domstolenes Retfærdighed, og den troe Forvaltning af de saakaldte verdslige Bestillinger, og den retsindige Omhu for Folkets timelige Vel ogsaa virke velgjørende ind paa Folkets Oplysning, Sædelighed, Forædling. Men paa den anden Side mene heller Ingen, at de verdslige Bedrivter kunde udvikle sig til sand Betsignelse, dersom den Stemme taug, som i Folket vedligeholdte Beridskeden om Gud og hans Villie og om den Frelse, han har berebet, som kalder Høie og Ringe til Lydighed mod de evige Love, som styrker den mødige Arbeider, og trøster ham mod alle Skiebner, ogsaa mod den sidste; dersom den Underviisning ikke var, som tidligen banner Barnet for dets Bestemmelse, baade i det Liv, som er, og i det, som kommer. Derfor, skøndt Arbeidernes Bestillinger maae være forskjellige, saa affondre dog aldrig den ene Stand sig saaledes fra den anden, saa de stode uwillige mod hinanden, eller blot ligegyldige ved Siden af hinanden, men Alle, som mene deres Folk det ærligt og tro, stræbe Haand i Haand mod det fælles store Formaal!

For nu at blive staaende ved Det, som her nærmest vedkommer os, hvor skønt, hvor velgjørende er det, naar Kirkens og Skolens Lærer saaledes arbeide i fælles Forening. Ligesom

Glin ogsaa skal opoffre en stor Deel af sin Tiid og Fliid paa Ungdommens Forberedelser, hvilken han modtager af Skolelærerens Haand, saaledes bidrager han ogsaa Sit til Skolens Flor, ordner, velleder, raader, men nyttter da ogsaa gierne mangt Bink, som han modtager af den til Skoleunderviisningen særdeles forberedte, i den erfarne Mand. Men ogsaa Skolelæreren virker ikke blot paa den yngre Slægt, han lever ogsaa mellem den ældre; og saaledes han skal eller tør trænge sig frem til Det, hvortil han ikke er kaldet eller dannet, saa gavner han dog ogsaa disse paa saa mange Maader ved Raad og ved Wandel. Ja, hvor ofte er fra Skolens lave Tag et lysende Exempel gaaet ud for dem, der boede omkring, og har viist dem, at Gudsfrugt med Nøisomhed er en stor Binding (1 Tim. 6., 6). Nøisomhed — i det Timelige, thi desværre formaae vi ikke deri at skaffe Læreren den Løn, han vel var værd; men ogsaa Nøisomhed i det Aandelige, naar han ikke hige efter forfængelig Gæ, ikke trængte sig ind i fremmed Bestilling, men viste, at han frygtede Gud, i det han nøiede sig med Det, der var ham tilbeelt, og vandrede i Ydmyghed, Retfærdighed og Kierlighed for Guds og Menneskers Afsyn, og troligen varetog sit Embedes ofte byrdefulde, men vigtige og hellige Pligter.

For at Skolelærernes hæder værdige Stand skulde dannes til vedbørligen at kunne og redbeligen at ville dette, derfor aabnedes denne Planteskole. Halvtredstidstveaar ere forløbne, siden dette stæde; Tiden er lang nok til at Frugterne maae være tilsynne, og med alvorlig Betydning fremtrænger sig det Spørgsmaal, hvad der er ubrettet siden den Begyndelse, til hvis Ihukommelse vi have indviet denne Dag. O, Gud være lovet, at Erindringen i denne Høitidstime besøger os trøstende og mild, thi hvo er der blandt os Ældre, som kiendte den forrige Tilstand og kiender den nærværende, og som ikke med Tak

til Gud og Mennesker skulde paastionne, at der er virket til Belsignelse? Vel skulle vi stedsse stræbe videre frem, der er Meget, som endnu skal udrettes; men de fleste blandt mine Tilhørere mindes vel de snevre, usle Hytter, der kaldtes Skoler, hvor Børnene samlede i den af al Uorden og Ureenhed opfyldte Stue, og deriblandt en Haandgierningsmand, som paa anden Maade maatte søge sin meste Næring, og selv de Bedre dog saa usforberedte optagne i Lærernes agtværdige Stand. Nu see vi dog trindt omkring Landet smykket med tarvelige, men venlige Bygninger, hvorhen Forældre med Glæde kunne sende deres Børn; nu finde vi dog trindt omkring saa mange duelige Lærere, som, selv underviste, kunne undervise Andre, og som ogsaa see deres Arbeides Frugter. Thi skulde vi ikke paastionne det, at den egentlige Bantundighed er saa langt fioldnere i Folket, at de dog kun ere saa, som opvove ganske forsømte? Skulde jeg ikke paastionne det, naar jeg drager fra Menighed til Menighed, at jeg dog de fleste Steder finder vel grundet Christendoms-Kundskab, og kan opbygges med Menigheden ved Christelig Samtale med de Unge? See vi ikke de fleste Steder Ungdommen stedsse lærvilligere, og tillige den vobnere Alder, som banneses i vore Skoler, at bevare Evne og Lyft til at erhverve mangehaande nyttig Kundskab? Vi indrømme det, at Meget endnu staaer tilbage; men al denne Fremgang i denne Deel af Landet stilses for saa stor en Deel den Planteskole, hvis Stiftelse vi i Dag ihukomme. Derfor ihukomme vi den først med alvorlig og oprigtig Tak til Gud, som gav Kraft og Belsignelse til at ville og at fuldbringe. Vi takke og prise ogsaa de Mennesker, som vare hans Redskaber ved det skionne, gavnrige Værk. Seer, hist staaer den Konges Navn henstrevet, hvem vi ære som Stifteren; hans Navn staaer skrevet ved saa mange af de meest velgjørende Foranstaltninger i vort Land; det staaer

skrevet med uudslættelig Skrivt i enhver af hans Undersaatters Hierte. Som han tilbigen foragtede det, at herske over Trælle, som han vilde kalde enhver Borger til fri og glad Opfyldelse af Livets Pligter og Nydelse af dets Goder: saaledes vidste han, at den sande Frihed kun kommer Haand i Haand med Kundskab, Sædelighed og Herrens Frygt. Han er kaldet til den evige Fred, men paa Jorden lever han, skal han leve i sine Gierninger; ogsaa her skal hans Ihukommelse være i Velsignelse. Og Velsignelse over deres Minde, de Kongens trofaste Raadgiveres, hvis Hjerter brændte af den samme Kierlighed til Folket, som hans, som kienbte Folke-Underviisningens Betydning, og kienbte de Midler, ved hvilke den alene kan fremmes, og villigen tilbøde deres Tieneste til den priselige Jbræt. Hæder og Ære være over de Mænd, der her have arbejdet som Forstandere og Lærere, de Hengangne og dem, som endnu ere iblandt os; deres Grindring lever fiern og nær i mangt erkienndeligt Hierte, som paastrømmer al anvendt Glib og Iver og Omhu og Kierlighed, og velsigner den Haand, som udstrøede den gode Sæd.

Men ved Grindringens Side staaer paa denne Høitidsdag Haabet. Thi skulde vi ikke i Dag forsamles med Mod og Tillid? lover ikke Alt ogsaa i Fremtiden en glædelig Høst? Vi have i Dag ved Siden af Stifterens, henskrrevet den Konges Navn, under hvis Beskyttelse denne Stiftelse fremdeles skal blomstre. Jo mere det Dnsfe brænder i vor Konges Siel, at see sin Throne omringet af et kundskabsrigt, dygtigt og lykkeligt Folk, desto mere vil han erkiennde det som kongelig Jbræt at frede og pleie den Plantning, som hans forevigebe Forgænger hensatte med faderlig Haand, og beskiermede giennem uheldsvangre Tider; jo oprigtigere han selv er Christi Evangelium hengiven, desto mindre vil han tillade, at Det kaldes Dplys-

ning, som vil flutte Sandhedens rene Straaler; han vil med Velbehag see, at Troens rene Lue næres i deres Hjertes, til hvilke Barndommen skal betroes, og at saavel Bantroens kolde Hornob, som Hykleriets Beberstygghed og Sværmeriets skumle Iver holdes langt fra dette til Udbredelse af gavnlig Kundskab, af velgiørende Lys helligede Sted.

Derfor endog i Begyndelsen den offentlige Opmærksomhed, derfor de høiest staaende Mænds Deeltagelse var nærmere og mere levende, da var denne Indretning dengang noget Nyt i Landet, den kunde ikke befæstes, ikke ordne og udvikle sig uden særdeles Omhu; nu har den vundet den fornødne Fasthed, og kan mere overlades til sine egne Kræfter; nu er den — og dette maa jeg for min Deel ansee som velgiørende — henlagt fra Hovedstadens Arm i stille Tensomhed; men derfor er dens Bigtighed ligesuldt erkendt, den savner ikke Omhu, ikke Regeringens eller Folkets Deeltagelse. Vi see her som Stiftelsens Forstander en Mand, som er knyttet til den fra sin tidlige Ungdom, som i den modtog sin første Dannelse, hvilken han siden saa hæderligen og grundigen har udvidet i forskellige Retninger; hans Iver for Indretningens Flor er altfor almindelig erkendt, til at vi her behøvede at anprise den; vi see omkring ham Mænd, som enten allerede i en Række af Aar have vlist sig som dygtige, trofaste Medarbeidere, eller som med Indsigt, Kraft og Lyst have taget fat paa den dem anviste Gjerning. Derfor, i det vi nu ved dette Afsnit i vort Seminariums Tilværelse skue ud i Fremtiden, kunne vi see den imøde med tillidsfuld Forventning.

Men fra Forestillingen om det Hele og Almindelige vender Tanken sig til de Enkelte. Jeg seer for mig en Skare af Mænd, som her modtog Undervisning og Dannelse, som derefter spredtes til forskellige Egne, men som dog endnu ansee

fig som bundne ved uopløselige og flere Baand til det Sted, hvorfra de gik ud, og som derfor atter vilde mødes her paa det Høitidsdag. Ældre Medbroder og Medarbejder! naar du nu i den høitidelige Time vender Tanken tilbage til din Ungdoms Dage, naar du derfra lader den glide hen over de Aar, som ligge mellem hine Dage og den nærværende, da vil Erindringerne maaske gientkalde dig mange Møjsommeligheder, Gien-
vordigheder og Sorger, som Livet har bragt; du vil maaske mindes Misgreb fra din egen Side, inden du lærte ret at anvende hvad der var dig anvist; du vil mindes fællslagne Forventninger, thi ikke Alt opfyldes, hvad Ungdommens Drømme lovede; du fandt ofte dit Arbejde forgieves, fandt maaske Eiggjældighed, Uvillie, Utafnemmelighed; men dersom du dog stræbte at vise dig som en Arbejder, der ikke behøvede at skamme sig, dersom du ikke lod dig sløve eller afftrække, men blev ved, Dag efter Dag, Aar efter Aar, da vil ogsaa Erindringerne sige dig, at Gud dog har hjulpet hidindtil, at han ogsaa gav dig gode og glade Tider; da vil din Bevidsthed sige dig, at du dog ikke har arbejdet uden Frugt, ikke uden den bedste Løn, og du vil i denne Gienfælsens Time uden Undseelse og uden Anger kunne mindes de Formaninger, du hørte, det Løfte, du gav, da du i din Ungdom stiftes herfra.

Saa skal ogsaa Haabet besøge dig i denne Høitids-Time, thi, saalænge endnu vort Timeglas ikke er udrundet, skal jo Haabet føre os fremad, styrke de synkende Kræfter, og opløfte os over det nærværende Døielik, naar dette er os trykkende. Men fornemmelig besøge det Eder, I, som endnu staae ved Banens Begyndelse, for hvilke denne Stund endnu ikke kan være fyldt med Erindringer. Men glemmer da heller ikke, at, dersom vort Haab skal være roligt og trygt og fast, da maa det først styrkes ved retskaffent Forsæt; thi hvad Godt kunde

Fremtiden love os, dersom vi ikke ligesom love den, at vi redeligen ville gjøre hvad Bort er? I, som endnu samles her for at forberedes til Livets Gierning, I nære jo det Haab, engang at tælles blandt dem, der udstrøe Kundskabens gode, frugtbringende Sæd, I haabe engang at finde villige Lærlinger, der agte paa Eders Underviisning og tage den til Nytte; men hvorledes tør I haabe dette, dersom I ikke selv nytte Eders Ungdomsdage, nytte den Underviisning, som tilbydes Eder, og i Eders Læreaar selv vise Eder som lærvillige Disciple? I haabe engang at kunne bidrage til at vække og befæste sand, ufrømtet Gudsfrugt i de Unge's Hjertter, til at lede dem paa Sædeligheds og Ordens Vej til sand Hæderlighed; men hvorledes tør I haabe dette, dersom I ikke selv frygte Gud af Hjertet, dersom I ikke selv bevare Orden og Tugt, selv betræde den Vej, I ville anvise Andre?

Men, som ved Forsæt, saaledes skal ogsaa Haabet styrkes ved Bøn. I Bønnen befale Enhver Gud sig selv og Sit, sin Fremtids Stræben og sin Fremtids Helb; men i fælles Bøn ville vi befale Gud hvad der angaaer os Alle. Til Guds hellige og faderlige Baretægt være Konge og Folk befalet, og enhver gavnlig Indretning i Landet, og enhver tro Arbejder derved! Det guddommelige Forsyns Bestiirmelse hvile fremdeles over denne Læreanstalt, give dens Lærere Kraft, og lade dem see Løn for deres Arbeide; det ledfage Enhver, som udgaaer herfra, og give Bært til den Sæd, som herfra udstrøes trindt i Landet! Ja, saaledes see det!

XI.

Nefrologer.

Grev Joachim Godtke Moltke.

De Mindekrivter, der nu sædvanligen kaldes "Nekrologer," pleie ikke at ansees som egentlige Biographier, og mindst kunne disse Blade gjøre Fordring derpaa, da Forfatteren maa tilstaae, at det fattes ham baade paa Data, paa Kundskaber og paa Tøne til at skildre den Mand's Embedsvirksomhed, hvis Erindring han dog ønsker her at fornye hos sine Læsere. Disse Optegnelser bleve nedskrevne for flere Aar siden, da en anden Anledning havde henledet min Tanke til ham, uden nogen Hensigt til, at de særskilt skulde træde for Lyset; de ere saa meget desto ufuldstændigere, som et Omrids af hans Levnet allerede findes i Universitetets Program til hans Mindefest, og jeg her ikke vilde gjentage den deri indeholdte Detail. Det var kun nogle Bidrag til hans Charakteristik, jeg her vilde nedskrive, og naar jeg nu tager dem frem, da er det, fordi denne Samling skulde optage Mindekrivter over flere mig dyrebare Hengangne, og min Erkiendtlighed paalagde mig, deriblandt ikke at forbigaae en Mand, der staaer saa høit blandt mine bedste Erindringer, og hvis Indflydelse jeg skulder saa meget, ikke blot i Henseende til mit Livs ubvortes Skiebne, men til dets indre Dannelse.

Joachim Godske Moltke var født 1746, en af de yngre Sønner af den i Danmark saa navnkundige Grev Adam Gottlob Moltke's første Ægteskab. Faderen har jeg ikke kiendt, og det vil uden Tvivl først være en følgende Tiid forbeholdt at vurdere ham retfærdigen, naar ogsaa de Memoirer, han har efterladt, komme for Lyset. Unegtelig besad han glimrende Egenstaber, deriblandt stort selvstændigt Talent; han kunde endnu i sin Allderdom sige sine Børn — af hvilke til samme Tiid En var Geheimeraad og blaa Ridder, og en Anden ung Student, En Admiral, og en Anden ung Secondlieutenant — naar de besøgte ham paa Bregentved: "Nu har jeg underholdt Eder, naar jeg kommer til Eder, kunne I underholde mig." Hans Undest og Agtelse for Konster og Videnskaber er bekiendt; derfor sørgede han ogsaa for, at hans Sønner erholdt en fortrinlig Underviisning, og Flere af dem opnaaede ogsaa en meget agtværdig videnskabelig Dannelselse. Blandt disse var Joachim Godske. I sin Barndom var han ved en saakaldet Raadesbeviisning mod sin Willie bleven udnævnt til Officeer, og var allerede i sit 14de Aar avanceret til Capitain i Livgardien tilføds. Men da denne Døds ikke anstod ham, havde han fortsat sine Studeringer, og gik 1762 som Legationssecretair til Regensburg. Paa Weien besøgte han Leipzig, og gjorde Gellert's Bekiendtskab. Da Denne uden Tvivl i ham erkjendte en lærvillig ung Mand, og sagde ham: "Wie wäre es, wenn Sie bei uns blieben, und erst etwas lernten?" var dette ganske efter hans Sind, og han udvirkede sig ogsaa Tilladelse dertil, dog, som det synes, først efter et Ophold i Regensburg. I Leipzig forblev han nogle Aar, og i Gellert's Huus, hvis særdeles Undest han vandt, og med hvem han siden stod i stadigt Brevverling. Det er at beklage, at Moltke, da Gellerts Breve efter hans Død bleve udgivne, af en maafee for stor

Omhu for ikke at misbruge den Fortrolighed, der var ham stienket, negtede at meddele de Breve, hvoraf han var i Besiddelse, og at de maaskee ere tilintetgjorte; de vilde uden Tvivl have givet mangan interessant Oplysning om de daværende Tider. Moltkes Egener, hans Flid og hans strenge Sædelighed, i det den Høielse af Værdighed, som stedsse ledsagede ham, bevarede ham fra de Udsvævelser, hvortil et ungt Menneske i hans Stilling saa let fristes, forskaffede ham Undest hos Flere af Leipzigs udmærkede Mænd, og deriblandt i Særdeleshed hos Ernesti, som tilegnede ham sin Oversættelse af Dvinctilians 10de Bog. Denne Bog har Moltke oversat paa Tydsk, hvilken Oversættelse senere blev trykt; ogsaa skulle nogle Recensioner af ham findes i Leipziger gelehrte Zeitung for disse Aar.

Efter at have forladt Leipzig opholdt han sig en Tid lang i Paris, men, medens han ofte omtalte sit Ophold i Leipzig, mindes jeg aldrig at have hørt ham nævne det i Paris.

Ved sin Hiemkomst fandt han vel sin Faders Stilling ved Frederik den Femtes Død aldeles forandret, og — som det hedte i Hoffets Wittighed — "var den lille Grev Holdt kommen istedenfor den lange Grev Moltk;" dog erholdt han en Ansættelse i Sø-Statens Commissariat. Da Struensee havde bemægtiget sig Statsstyrelsen, erkendte Denne, hvor brugbar Moltke kunde være, og søgte at vinde ham. Saaledes blev Moltke engang kaldet til Hirschholm, hvor det med megen Bram blev ham sagt, at de Værelser, der bleve ham anviste, vare de samme, som Hertugen af Gloucester nylig havde beboet. Men Struensees revolutionære Planer og voldsomme Fremfærd vare aldeles ikke efter Moltkes Sind; han tog tværtimod sin Afstæd, og dette var ham naturligtvis under den paafølgende Regering den største Ubefaling.

Under denne traadte han igien ind i Forretningerne, steg efterhaanden til første Deputeret i Rentekammeret, Finantscollegiet, Tolbkammeret, Oekonomie- og Commerce-Collegiet, til Geheimeraad, Statsminister, Ridder af Elephanten. Paa denne Embedsvei kan nærværende Nekrolog ikke følge ham. At han i alle sine vigtige Embeder ikke har ladet det mangle paa Duelighed, Fasthed, Orden og god Huusholdning, er almindelig erkendt; og, skøndt de videnskabelige Syssler nu vare tilfidsfattede, viste det sig ogsaa her, hvor meget et tidligt og grundigt videnskabeligt Studium bidrager til at stærke Tænkraften og at danne Charakteren. Paa glennemgribende Foretagender tænkes der under den daværende Regering kun lidt, og Moltke var vel heller ikke just Manden dertil; dog er Forordningen af 23de April 1781 stedse bleven anseet som et hæderligt Mindemærke fra hans Virksomhed i Rentekammeret. Og jeg har ofte havt Anledning til at betænke, at det Gavn, en hæderlig Embedsførelse stifter, ikke blot bestaaer i det Gode, der bevirkes, men ogsaa i at forhindre det Skadelige; det Sidste er ofte ikke forbundet med ringere Besværligheder og Ubehageligheder, end det Første; for det flottes der ingen Krands, det erfares sædvanlig kun af Faa, glemmes snart, undtagen maaskee af dem, der bære Nag til Den, der stod dem i veien, men det er ofte i høj Grad fortienstligt. Af denne Slags Fortjenester er jeg overbevist om, at Moltke har erhvervet sig mange, at han har forhindret mange umodne eller fordærvelige Projecter, som kun vilde have ødt Kraft og Penge, og bragt Forvirring istedenfor Forbedring.

En Siddegren af hans Forretningsliv, som forstærkede ham megen Glæde og Hæder, var Bestyrelsen af Vemmetofte Kloster. Han fortalte ofte med Tilfredshed, hvorledes der, efterat allerede det fundatsmæssige Antal af Klosterfrøener havde maattet

indskrænkes, i det første Directions-møde, han bivaaned, blev forestillet Nødvendigheden af at neblægge endnu en Plads. Moltke derimod foreslog at oprette en ny, og, da man foreskillede den formeentlige Umuelighed af at udrede de dermed forbundne Udgifter, paatog han sig at udrede dem, dersom Klosteret ikke formaaede det. Man veed, hvor stor og velgjørende en Udvidelse dette Kloster, ligesom ogsaa senere Ballø Stift, har rundet under hans Bestyrelse.

Saalænge Moltke var, som det kaldes, i Forretningerne, levede han ganske for dem, og syntes ikke at have Tiid til at tænke paa nogen huuslig Forbindelse. Ved Orden og Spar-sommelighed, jeg troer ogsaa ved en heldig Actie-Speculation, havde han lagt Grundvold til en Formue, og købte nu Godset Einsiedelsborg i Fyen. Det var ikke hans Hensigt at trække sig tilbage, thi — sagde han mig engang — dersom man endog undertiden kan føle et saadant Ønske, fortryder man det dog stedsom siden. Men han mærkede, at det dog kunde blive nødvendigt. Han stod ikke længere saa ganske vel med de Magt-havende; adskillige Indretninger — det er hans eget Udtryk — han havde truffet, fandt ikke Bifald, og da syntes han at ville sikkre sig en anden Eksistens. Ved Slutningen af Aaret 1783 ægtede han Georgine Buchwald, Datter af en hofsteenst Godseier, stille, blid, huuslig opdragen, og, skøndt hun efterhaanden lærte ogsaa at træde frem i den store Verden, dog egentlig stabt for det huuslige Liv. Det var ikke Moltkes Sag at spille den Forelskedes Rolle; Brylluppet fandt Sted meget kort efter Forlovelsen, og da han i Mellemtiden paa 8 Dage maatte forlade sin Forlovede, havde de aftalt imidlertid ikke at skrive til hinanden. Dog var det et meget lykkeligt Ægteskab, der begyndte saaledes; kun een Søn var en Frugt deraf.

Hans Ven skal her indskrænke sig til at henstrive hans Navn: Adam Wilhelm Moltke.

Imidlertid indtraf Katastrophen af 1784. Denne vigtige Begivenheds hemmelige Historie er endnu ikke tilstrækkeligen opklaret, men jeg har Grund til at antage, at den ikke kom Moltke uventet, at han endog af Hovedmændene var indbudet til Deeltagelse, men at han fandt det uredeligt at inblade sig i et hemmeligt Foretagende mod dem, med hvilke han hidtil havde arbejdet, og som havde havt Tillid til ham. Han foretrak derfor at dele sine Collegers Skiebne, og blev saaledes entlebiget tilligemed dem.

Men, skøndt forsaavidt disgraceret, levede han dog med Bærdighed. og Anseelse. Heller ikke traf han sig tilbage fra Verden; skøndt han den største Deel af Aaret opholdt sig paa Einsiedelsborg, tilbragte han dog Wintermaanederne i Kjøbenhavn. Her levede han vel meget tarveligt og indskrænket, og gav ingen Selskaber, men han besøgte jævnlig Soireerne paa et Par Timer. Der gik ikke fælleden Rygte om, at han atter skulde træde ind i Forretningerne, og jeg veed Exempel paa, at det vakte Opsigt, at han en Aften talede længe med en anden, og saa høitstillet, Mand — om Aviserne, sagde han selv — da man syntes at befrygte en Coalition.

Ved hans Faders Død 1792 maatte han overtage Grevskabet Bregentved. Da man endnu undertiden hører nyte om, at han derved skulde have forurettet sine Brødre, eller disses Børn, maa jeg dog berøre Sammenhængen hermed. Faderens oekonomiske Forfatning var meget derangeret; og da det dog laae ham meget paa Hjerte, at Grevskabet efter hans Død kunde bevares samlet, udvirkede han Tilladelse til at maatte overlade det til hvilken af sine Sønner, han vilde. Af de ældre Sønner var Ingen stiftet til at ophielpe de forfaldne Sager.

Den ældste Søn var for mange Aar siden død; den næstfølgende, som altsaa nu var den egentlige Stamherre, var allerede en aldrende Mand, uden Børn, og i meget stor Gæld. Faderen indsatte derfor Godske Moltke til Arving af Grevskabet, imod at han skulde betale saavel Faderens som Broderens Gæld, og, saavidt jeg veed, svare Denne en aarlig Appanage. Ved Proclamaet efter Faderen viste det sig, at Dennes Gæld var meget større, end man havde ventet, og Godske Moltke var derfor i flere Aar i Beraad, om han turde overtage Grevskabet. Først da han, efter Christiansborg Slots Brand, havde overladt Kongen det Moltkeske Palais paa Amalienborg, vel for en høist moderat Sum, men som dog kom til Afdrag paa Gielden, og hvorved han tillige blev befriet fra den betydelige Byrde af Palaiets Bedligeholdelse, samt da fordeelagtige Aar for Landeiendommene indtraf, vovede han definitivt denne Overtagelse. Han er ogsaa siden kommen de af hans Brødre, der behøvede det, til Hielp, endog med betydelige Summer.

Da jeg lærte Moltke at kiende, havde han i ti Aar været uden offentlig Virksomhed. Denne Tilfidsbesættelse i hans kraftfuldeste Alder, medens han saae dem, der havde tient under ham, og med hvilke han tildeels kun lidet harmonerede, at have den virksomste Deel i Statsstyrelsen, og han som Godsbesidder i mange Henseender var afhængig af dem, havde gjort ham bittre og eenfibigere, end han ellers vilde have været. Thi vel var han i høi Grad konservativ, men han havde for megen Klogskab til ikke, naar han havde været i Forretningerne, at have indseet, at man maa stifte sig i Omstændighederne, og i Afskilligt rette sig efter den almindelige Mening, ligesom ogsaa den mere levende Berørelse med andre Forretningsmænd vilde noget have modificeret hans egne Anskuelser. Nu derimod hørte han bestemt til den aristokratiske Opposition; han vedligeholdte

indtil Egenfindighed sin gammelbægs Klædebragt og sine gammelbægs Manerer, som vel undertiden stak meget af mod den nyere Skik, men dog stedse viste ham, ikke blot som en fornem Mand, men som en Mand af fine Sæder; ogsaa var han, som for det Meste det ældre Aristokratie, høfligere og mere forekommende, end de af den nye Skole, som ofte ere egentlig uden Skole. Imidlertid udtalte han sig sjelden, undtagen i enkelte Uttringer, om de offentlige Anliggender, og, da han indsaae, at han under de daværende Forhold Intet vilde kunne udrette, og ved enhver Manifestation af sin Misfornøielse kun vilde gjøre sig selv — som det hedder i det nyere Sprog — end mere umuelig, syntes han med Resignation at vente paa, hvad der vilde komme ud af Gæringen i Landet og i den hele Verden, for da efter Omstændighederne at tage sit Partii.

Jeg var endnu for ung, for hildet i den frembrydende Tiid, i det Hele for umoden, til at jeg saaledes kunde paastionne ham, som jeg siden lærte at gjøre det, eller saaledes vinde hans Fortrolighed, som det siden lyffedes mig, og jeg har senere ofte beklaget, ikke bedre at have benyttet den Leilighed, jeg kunde have havt til at erholde flere Meddelelser fra de mangehaande Forhold, hvori han havde levet. Ogsaa var det først senere, da han atter fik Deel i Regerings-Anliggenderne, at han ret udfolgede de store Egenstaber, af hvilke han var i Besiddelse.

Frederik den Siette havde stedse baaret megen Agtelse for Moltke, om han end, og ikke uden Grund, fandt ham mindre stiftet til at gaae ind i hans Synsmaader, og at fremme Foretagender, som dog tildeels have viist sig meget velgiørende for Folket. Der havde allerede tidligere været Tegn, som bebodede den stigende Gunst, og Bregenthed søgtes allerede med et vist Empressement af Saabanne, der gierne hylde den

opgaaende Soel. Uden Tvivl sølte Kongen under de indtraadte vanskelige Forhold Trang til at benytte en Mand af Moltkes Klogskab og Fasthed; men det var egentlig først Dannebrog-Ordenens nye Organisation, der gav Anledning til en større Tilnærmelse, i det Moltke, som ældst Elephant-Ridder, blev udnævnt til Ordens-Cantzler (1808). Denne Stilling var vel i sig selv mindre betydelig, men gav dog ved mange Projecter, der fremkom, og ved nogle Conflicter i Ordens-Capitlet, Anstillet at forhandle, ligesom ogsaa Dannelsen og Bestyrelsen af Ordenens Fond udfordrede Virksomhed og Orden.

Denne hele Syssel kom meget velgørende for Moltke, som ved sin Hustrues ganske uventede Død var dybt bedrøvet, og havde tabt al Lyst til Livet. Det var ham kiert igjen at nyde Tiltro, og han yttrede ofte, at han fandt det meget behageligt at arbejde med Kongen, hvis Oprigtighed, sunde Sands og varme Fædrelandskierlighed han tilfulde stattede. Som karakteristisk med Hensyn til hans Forhold til Kongen fortjener følgende lille Begivenhed at anføres. Det var under Forhandling, om General Beymann, Kiøbenhavns ulykkelige Commandant under Beleiringen, skulde, efterat den strenge Krigsrets-Dom var falden, miste Dannebrog-Ordenen. Kongen var stemt derfor, men Moltke skrev en Forestilling i modsat Retning. Denne Forestilling havde han læst for En af sine Venner, som meget fraraadte at indgive den, og den næste Morgen kom igjen, forsikrende, at han af Betyrning berover ikke havde kunnet sove den hele Nat, og paa det Indstændigste bad at holde den tilbage; "Kongen bliver rasende," sagde han. "Saa faaer han blive det, men hvad jeg skrev, det skrev jeg," svarede Moltke, gif til Kongen, og overrakte ham Forestillingen. Kongen læste den stiltiende to Gange igiennem; derpaa sagde han: "Ja jeg troer, det bliver ogsaa min Mening; det vil jeg

betænke mig nærmere paa." Det blev Kongens Mening, og saaledes blev den uhyggelige Olding frelst fra en ny Idmyggelse, som den offentlige Stemme ingenlunde forbrede.

Uagtet Moltke saaledes i flere Aar nød Kongens Tillid, vare dog Forholdene endnu ikke saadanne, at han kunde tage Deel i Statsstyrelsen, og han var for klog til at blande sig i Forhold, hvilke han ikke kunde beherske. Men imidlertid var Finantsernes Tilstand bleven fortviolet; Rigsbank-Forordningen havde ikke bragt den forhaabede Hielp, alle Kasser vare udtømte, Terminen maatte forlænges, som det skulde synes, til Rettelse for de private Debitorer, men i Grunden, fordi Finantserne ikke kunde betale. En Conferents blev holdt mellem Schimmelmänn og Mösting og jeg veed ikke hvem ellers, hvori den ædle, i saa mange Henseender fortræffelige Schimmelmänn intet Andet vidste at sige, end at gientage de Ord: "Der maa hurtig staffles Hielp, thi Lyset brænder i begge Ender;" men hvorledes Hielpen skulde staffles, vidste han ikke at angive. Kongen var yderst nedtrykt; Mösting raade ham at søge en Mand, der besad den almindelige Tillid, og som en Saadan foreslog han Moltke. "Men han gjør det vist ikke," sagde Kongen. Det var neppe heller at vente, at en Mand i en høi Alder, i en ganske uafhængig Stilling, som i 30 Aar ikke havde været brugt, skulde være villig til at overtage en Minister-Post i et saa fortviolet Dieblif, og naar han dog gjorde det, da mener jeg, dette viser, saavel den udmærkede Mand's Bevidsthed om de Ressourcer, han havde i sig selv, som den dybe og varme Følelse af hvad han skyldte sit Fædreland, som Moltke vel kun sielden udtalte, men hvoraf han i Sandhed steds var giennemtrængt. Moltke gik til Kongen og havde en lang Samtale med ham. Hvor varm og alvorlig denne Samtale var, kan kienbes deraf, at Moltke endte den med

disse Ord: "Dersom endog Rogen har samme Magt, som tilforn Baren, eller i vore Tider Napoleon, har han dog en tre-dobbelt Stærksild at gienneengaae: sin egen Samvittigheds, Efterverdenens, og, efter min Overbeviisning, Dommen hieset over os Alle." Næste Dag sendte Kongen General Bülow til ham for at takke ham for denne Samtale. Statsraadets Forsamlinger, som i længere Tid vare ophørte, begyndte paa Moltkes Forestilling igjen, og Alt blev indrettet efter hans Ønske.

Bed sin personlige Credit og ved at bruge practisk-bygtige og virksomme Mænd affialp Moltke ikke blot Diebliffets Forlegenhed, men bragte ogsaa Orden i de forvirrede finantzielle Anliggender. Hans Fortienester heraf ere almindelig erkjendte, men, da jeg ikke i nogen Detail kan oplyse dem, skal jeg indskrænke mig til at anføre tvende meget gyldige Bidnessbyrd. Det ene af Grev Christian Reventlov, som ellers ikke stod i noget venstabeligt Forhold til Moltke, men som dog i sit sandbrue og rebelige Sind erkjendte Fortienesten, og yttrede: "Jeg beundrer af oprigtigt Hierte, hvad Grev Moltke har gjort." Det andet af Mösting, som unegtelig besad al Kyndighed til at bedømme Sagen, og af hvem man maaskee snarere vilde vente nogen Jaloufie mod en Mand, der i disse Foranstaltninger overstraalede ham. Men, ligesam jeg har nogle af de foranstaaende Efterretninger fra ham, saaledes sagde han mig engang, ganske uopfordret: "Moltke vil i Tiden komme til at staae meget høit i Danmarks Historie;" og da jeg yttrede, at jeg beklagede ikke at besidde den fornødne Indsigt og Erne til at forfatte hans Levnetsbeskrivelse, tilbød han at ville levere mig en stor Deel Materialier, et Tilbud, som det dog laae altsfor langt udenfor min Sphære at benytte.

Moltkes Indflydelse var i disse Aar meget stor, men han styede al personlig Repræsentation, hvilken han meget gierne overlod til Andre, naar han ifkun kunde holde Traadene i sin Haand. De andre Ministre behandlede han med den største Delicatesse, og ved Fliinhed og Delevenhed vandt han Mange, som tilforn ikke vare gunstigen stemte imod ham. Saaledes erindrer jeg, at Grevinde Schimmelmänn, som først havde talt meget bortkastende om hendes Mand's Efterfølger, siden, da Moltke havde gjort hende et Besøg, sagde mig: "Det er en meget artig og behagelig Mand, Deres Grev Moltke."

Moltke forandrede ikke sin indskrænkede Levemaade; man fandt ham næsten steds i en meget, simpel Morgenfrakke, men hvori hans høie anseelige Figur tog sig meget bedre ud, end i den stive gammelbøge Kiole, og især var det en meget heldig Forandring, at han hjemme for det Meste havde aflagt den meget uflædelige Paryk, hvorved hans ædle Ansigts og Hoveds Dannelse frit kom tilsynne. Han indbød kun engang imellem nogle Saa til Middag, men var desuagtet, som det forstaaer sig, meget søgt af Personer af de forskielligste Classer. De Summer, en mere glimrende Levemaade vilde have kostet, anvendte han hellere til at stifte de Legater, der paa saa mange Steder og paa en saa velgiørende Maade bevare hans Minde.

Hvor behagelig endog hans Stilling nu i mange Henseender var, havde han dog meget svære Lidelser at giennemgaae. Han havde maattet være Tilstuer ved den smertelige Afstaaelse af Norge, men dermed vare Anfegtelserne ikke forbi for Danmark. Ved den almindelige Oplosnings-Tilstand i Europa ansaae Stormagterne sig beføiede til at stalle og valte med Landene efter deres Godtbeftindende. De Delings- og Bytte-Projecter, som i denne Anledning fremkom med Hensyn til Danmark, kan jeg vel ikke bestemt angive, og afholder mig der-

for hellere fra at anføre hvad jeg mener at erindre derom; men vist er det, at saadanne Planer fandt Sted, og at det allerede var kommet vidt dermed. Jeg har aldrig seet Moltke saa nedtrykt, som i denne Tiid, hvad enten jeg fandt ham gaaende op og ned i de flere Værelser, han brugte dertil, eller han laae paa Sophaen, Nederkroppen indhyllet i en stor Fodpose, følede sig mat og syg. "Det er en saa stræffelig Tanke," sagde han mig en Dag, "at alt dette (Danmark) nu er samlet, og om jer Uger er det maaskee opløst". Men saasnart der var Noget at foretage, tog han sig sammen, og var i Tale og Handling ganske Den, han pleiede at være. Han raadede Kongen at modtage Indbydelsen til Congressen i Wien; Underhandlingene, sagde han, forslaae ikke mere, il faut payer de Votre personne. — Uveiret drog da ogsaa over, og jeg tvivler ikke om, at jo Historien vil stadfæste, hvad man har bebrejdet mig at have sagt i min Sørgetale over Frederik den Siette, at han frelst Danmarks Rige fra Opløsning.

Under Kongens Fraværelse førte Dronningen Regeringen, og førte den med Talent og Tact; men ved ethvert Foretagende stod Moltke ved hendes Side som en tro og forstandig Raadgiver, og den Tilfredshed, Kongen ved sin Tilbagekomst yttrede med Alt, hvad der var skeet, var ogsaa en Belønning for Moltke, og forøgede hans Indflydelse.

Men efterhaanden blev denne Indflydelse flere andre formaaende Mænd besværlig, og det blev Tone at sige, at Moltke vel var en god Huusholder og en klog Mand, men at han ikke havde Genie, og manglede det omfattende Blik, der udfordredes for en Statsmand. Biskop modsatte han sig ogsaa Udsættelsen af mangel paa formeentlig genialst Idee, og i Særdeleshed havde han i sin sidste Tiid at kæmpe mod det dengang alle-

rede projecterede Laan, som skulde afhielpe Godseiernes Forlegenhed, og hvorved man vilde bringe Fasthed i Pengevæsenet. Dette Laan blev effectueret strax efter hans Død, i Begyndelsen af 1819, og har, som Alt, hvorved man kun vil rede sig ud af Diebliffets Forlegenhed, noksom viist sig som fordærveligt, baade for dem, efter hvis Skriig det blev iværksat, og for Staten.

Om Moltke tilsidst havde kunnet afværge det, dersom han havde levet længere, er uvist, men det vilde have frænklet ham dybt, dersom han ikke havde kunnet det. Men forinden var hans Timeglas udrundet. Uden lang og smertelig Sygdom, i den fulde Besiddelse af sine Aandssevner, men fordi Legemets Kræfter vare udtømte, døde han rolig, i sin Sønns Arme, den 5te October 1818.

Han havde med Fasthed og Værdighed baaret enhver tung Skiebne, han havde maattet giennemgaae, og Lykken havde aldrig beruset ham. "Hvad er dog alt Verdens Gode?" sagde han mig engang; "jeg har opnaaet Alt, hvad Menneftene meest ønske, Rigdom, Ære, Indflydelse, og jeg føler dog, hvor lidet Tilfredsstillelse der er i det altsammen." Kort efter hans Død kom der Lider, som vilde have været ham meget tunge, især ved den dybe Dalen af Kornpriserne, som havde en meget sørgelig Virkning paa hele Statens Tilstand. Denne Tanke har ofte formildet mig mit Savn. Thi jeg har savnet ham, som Faa. Jeg har tabt dem, der vare mit Hierte endnu nærmere, men Ingen, hvis Raad og Bistand jeg saaledes har savnet. Han var mig en trofast Belynder, og saare Mange ville med mig sande, at vi frit kunde vende os til ham i alle vanskelige Anliggender, og at hans Raad næsten stedsse vare strax indlysende som de forstandigste. Dette beroede tildeels

derpaa, at han virkelig fortiente den Berømmelse, som jeg engang hørte en meget forstandig Mand tillægge ham, at, medens saa mange andre Stormænd ere saa forlegne for at faae deres egen Wiisdom anbragt, saa man neppe kan komme til Orde, hørte han først meget opmærksom paa hvad man havde at sige, før han udtalte sin Mening.

Frederik Ludvig Bang.

(Dansk Literatur - Livende 1821.)

Frederik Ludvig Bang var fød paa Egeberggaard i Ods-herred i Siælland den 5te Januar 1747. Han begyndte — siger han selv i nogle Optegnelser om sit Livnet, han har efterladt — sin Reise igiennem Verden fra et Huus, som havde frembragt 19 Børn, af hvilke 4 døde i spæd Alder, 15 opnaaede den fulde Væxt, og 13 erholdt Forfremmelse efter deres Stand og forplantede deres Slægt. Sin Fader, Niels Christian Bang, Forvalter over de kongelige Godser i Odsherred, skildrer han som en meget arbeidsom og nøiagtig Embedsmand, heftig af Naturen, streng, alvorlig og ordentlig Huusfader, ulastelig i Sæder og gudsfrygtig. Af de Formaninger, han indskarpede sine Børn, erindrede Sønnen især tvende: Altid Gud for Die! og: Tanterne ved hvad I gjøre! og Faa have saa stadigen som han fulgt disse ypperlige Regler.

F. L. Bangs Moders Navn var Ulrika Eleonora Svane. Hans første Barndom hengik i hans Forældres Huus, hvor en Student bibragte ham Elementerne af Viden- skaberne paa dengang sædvanlig Maade, men dog med saadan Fremgang, at, da han, elleve Aar gammel, blev sendt til Her-

lufsholms Skole, kunde han allerede optages i øverste Klasse. Ogsaa her udrettede hans naturlige Virksomhed og Kappelyst, at han i 3 Aar fuldendte sin Skolegang. 1761, endnu ikke 15 Aar gammel, dimitteredes han til Universitetet.

Hans Forældre havde betroet ham til hans ældste Broders, dengang Kammeradvocat, siden Conferentsraad og Generalprocureur, D. L. Bangs Opsyn. Da hans Fader pludselig døde, uden at efterlade synderlig Formue, traadte denne Broder ham i Faders Sted. Det var efter Broderens Tilskyndelse, at han valgte Lægevidenskabten til sit Studium; dette Valg, som dengang var ganske imod hans Tilbøielighed, har han dog siden aldrig fortrudt.

Som Alumnus paa Wallendorfs Collegium udarbejdede han 1767 en liden Dissertation de morte naturalis s. de interitu hominis propria vi naturæ. Denne nævner han selv som sit første litteraire Arbejde; i Ryerups Literaturlexicon anføres endnu en ældre Dissertation af ham. I sit 21de Aar underkastede han sig den medicinske Examen med bedste Charakter.

Tre Aar derefter blev han, fornemmelig ved sin fornærnte Broders Hielp, sat istand til at foretage en Udenlandsreise til Tydskland og Frankrige. Han opholdt sig især i Berlin, Paris og Strassburg. Der besøgte han vel Hospitalerne og bivaanede Forelæsningerne, men Ubekjendtskab med Verden og Undseelse synes næsten ganske at have afholdt ham fra videre Forbindelse med Lærerne og andre Lærde, og fra at blive fortrolig med Indretningerne paa fremmede Steder; desto mere fandt han paa denne Reise No til eensom Studering, hvortil han næsten indviede sin hele Tiid. Han excerperebe Alt, hvad han læste, og udarbejdede for det Næste sin Inaugural-Dissertation de usu medico acidi vitriolici. Han begyndte tillige paa denne Reise en udførlig Dagbog, hvilken han siden i mange

Nar fortsatte. Under dette isolerede Liv udviklede sig ogsaa den Gnist af Gudsfrugt, som tidligen var lagt i hans Hierte. Som en af Foranledningerne hertil fortalte han ofte følgende Tilbragelse, der mødte ham i Berlin, ved hans Reises Begyndelse. Han havde længe havt en liden Kiertel-Knude i den ene Kind; denne tiltog-paa en saa foruroligende Maade, at han befrygtede Kræft i Ansigtet. Han prøvede mange Midler, men forgieves. I sin Angest vendte han sig til Bibelen, og ved at slaae op i den, traf han umiddelbar paa Luf. 18, 1: "Han sagde dem en Bignelse derom, at man altid bør bede og ikke blive træt." Han skriver selv, at han under sine følgende Gienvordigheder ikke veed nogenfinde at have fundet større Veberqvælgelse, Trøst og Haab, end dengang ved hine Ord. Han fandt derefter paa Brugen af et Lægemiddel, som efterhaanden virkede fuldkommen Helbredelse. En anden Uro, hvoraf han mod Slutningen af sin Reise ængstedes, gjør hans Hierte Ære. I din nærværende Stilling, tænkte han, er det let at leve styldfri og have Fred og Glæde i Gud, men naar du skal ind i Forretninger og i mangehaande fristende og forførende Forbindelser med Verden, hvorledes kan du da staae fast? Under en saadan Tvivl slog han op i Bibelen, og neppe kunde et mere passende Skriftsted tilbyde sig, end det, han fandt, nemlig Joh. 10, 27. 28.

Men hvor gavnligt endog dette eensomme Liv i Ulandet maafæe i mange Henseender var ham, stemmede det dog kun lidet overeens med hans naturlige Tilbøielighed til Virksomhed og Glæde. Efter to Aars Forløb kom han i Aaret 1772 tilbage til Kiøbenhavn, som han selv siger, mager og fortorret baade paa Siel og Legeme. Han havde neppe saamegen Kraft tilbage, at han kunde fuldende sin Disertation, og, efter at have forsparet den tilbørligen paa sædvanlig Maade, erholde Doctor-Graden. Faa Dage derefter fandt han i en meget hestig

Forraabnellses-Feber, fra hvilken han vel efter 8 Ugers Forløb blev helbredet, men dog kun saaledes, at han havde tabt Erindringen om Alt, hvad han tilforn vidste og havde lært, og at der forløb et halvt Aar, før denne nogenlunde vendte tilbage. Derimod havde Sygdommen ogsaa den Virkning, at han efter Helbredelsen følte sig sundere, end tilforn, og havde ny Kraft til at betræde den vanskelige Vej, som snart aabnede sig for ham.

Den fortiente J. C. Fabricius var dengang Overlæge ved Frederiks Hospital. I en Alder af nogle og halvfierdsindstyve Aar behøvede han Hielp i Embedet, og det var Bangs Ønske at ansættes som Reserve-Medicus ved Hospitalet. Men en anden ung Mand, skønndt yngre Læge, end han, og endnu ikke Doctor, var allerede i Hospitalets Tjeneste, og kjendt af Fabricius, som derfor helst ønskede ham til sin Medhielper. Imidlertid opholdt Bang sig i Hospitalet, og var tilstede ved den gamle Læges Syge-Besøg. Derved lærte Denne at kjende ham saaledes, at han selv efter et Aars Forløb foreslog ham til Reserve-Medicus, og den anden Concurrent til sin Adjunct, saaledes at Begge under hans Tilsyn skulde dele Forretningerne imellem sig. Aaret derpaa døde Fabricius, og Bang blev strax, ved Understøttelse af sin Ven Conferentsraad Rottbøll, som dengang var Medlem af Hospitals-Directionen, udnævnt til hans Efterfølger.

I Aaret 1775 tiltraadte altsaa Bang dette besværlige, men høist vigtige og gavnlige Embede, hvilket han i 25 Aar forestod saaledes, at han erhvervede sig den almindeligste og meest fortiente Agtelse. Bevidstheden om den Trost, hvormed han opfyldte sine Pligter, og om hans Medborgeres Erkendelse deraf, trøstede ham over de Krænkelse, som enkelte Mænds Uvillie tilføiede ham; og da disse engang havde foranlediget et

Rygte, som paa en ubehagelig Maade blev ham tilkjenbegivet, at Mortaliteten paa Hospitalet var større end den burde være, kunde han strax ved en authentisk Liste, (som han ogsaa offentlig bekendtgjorde i det 17de Bind af physikalisk, oekonomisk og medico-chirurgisk Bibliothek), paa en saa fyldestgørende Maade fralægge sig denne Betydning, at han endog blot derved for Samtid og Eftertid har hævedet sin Rang blandt de fortrinligste Hospitals-Læger. Hans Duelighed, Paapasselighed og Godmodighed forskaffede ham efterhaanden den meest udbredte private Praxis, hvilken han, indtil i de sidste Aar, besørgeede uden Hielp. Hans Charakter som Læge kunde vel udtrykkes med et Ord, som han selv saa ofte nævne for de Yngre: Application. Den skarpe, uadsprede Opmærksomhed, hvormed han betragtede ethvert Sygdomstilfælde, den Klarhed og Sikkerhed, hvormed han bedømte og behandlede det, viste Enhver, der saae ham ved Sygesengen, at en Mester i Konsten var tilstede, og den Tillid, dette indgød, var desto større, fordi hans sandbrue Væsen fiernede enhver Mistanke om, at her var noget Paa-taget, som skulde sigte til at indgyde Tillid.

1782 blev han udnævnt til Professor i Medicinen ved Universitetet, men tiente, efter den daværende Indretning, i mange Aar uden Løn. De Studerende gavne ham fornemmeligen, men ogsaa i høi Grad, ved sine kliniske Dvælses og ved sin Personlighed, ved den Orden og Nøiagtighed, han viste dem, og hvortil han anholdt dem. Han gjorde dem mindre bekendte med Videnskabens senere Fremskridt, men ved at arbejde paa at høre dem til det Standpunkt, hvor han selv stod, blev hans Underviisning af uberegnelig Virkning paa Lægevidenskabernes Udvælselse. Saare Mange af vore dædligste Læger ville erkiende, hvor meget de, middelbart eller umiddelbart, skyldte ham;

og paa den rigtigere Behandling af flere ofte forekommende og farlige Sygdomme har han havt afgjørende Indflydelse.

Af sin udbredte Erfaring har han i det kongl. medicinske Selskabs Skrifter meddeelt mange enkelte mærkværdige Tilfælde. Ogsaa forelæste han i dette Selskab flere Aar igiennem Beretninger om de mærkværdigste Jagttagelser, han havde havt Leilighed til at gjøre i Hospitalet. Disse Beretninger udgav han 1798 samlede i 2de Bind under Titel: *Selecta Diarii Nosocomii regii Fridericiani Havniensis, tilligemed et System: Praxis medica, selectis Diarii Nosocomii Fridericiani illustrata.* Det første Bærf, som indeholder en riig Skat af Erfaringer, samlede i en udbredt Praxis og ved et af de fortrinligste Hospitaler, opfattede med den ægte Læges Blif og fremsatte med stor Præcision, kan staae ved Siden af de bedste, og over de fleste lignende Arbejder. Systemet gjør vel ingen Forbring paa Fuldstændighed, da Forfatteren kun deri optog de Sygdomme, han selv havde iagttaget; og ikke anbefalede noget Middel, uden det, om hvis Nytte gientagne Erfaringer havde overbeviist ham, men derfor bidrog det ogsaa fremfor mange andre til at lede den unge Læge i Begyndelsen af hans praktiske Bane og føre ham til Visshed i at fiende og helbrede Sygdommen. Begge Bærfer bleve snart i de tre nordiske Riger Lægernes fornemste Retsfnor, og fandt i Ublandet den gunstigste Modtagelse. De bleve oversatte paa Tydsk, og af Systemet udkom 1818 en ny Udgave.

Han udgav ogsaa en liben *Pharmacopoea in usum Nosocomii Fridericiani*; og i Haandskrift har han efterladt en *Therapia generalis*.

To Aar efter sin Ansættelse som Overlæge ved Hospitalet ægtebe Wang Kammerraad og Inspecteur ved Hospitalet Mynsters Enke, Nicoline Ring. Hvor høit han endog agtede og

elskede denne Kone, var deres Forening dog ikke lykkelig. Hun blev angreben af flere Sygdomme, og efter kun halvandet Aars Ægteskab skilte en Brykkyge hende fra ham. En Søn, som hun havde født ham, døde kort efter Moderen. Derimod efterlod hun ham tvende Sønner af hendes første Ægteskab, for hvilke han faderligen sørge, indtil han saa dem i anstændig Vel. Den Ældste havde han den Glæde at see som sin Eftermand ved Hospitalet og som Professor ved Universitetet, men maatte han ogsaa overleve.

Hans andet Ægteskab var atter med en Enke, Ingeborg Mohrum, fød Madsen. Den korte Tiid, han levede med hende, var maaskee den lykkeligste i hans Liv. Men ogsaa denne inderligen elskede Hustru maatte han efter 2 Aars Forløb miste ved den samme Sygdom. "Min Sorg over denne Engel — skriver han selv i sine før ommeldte Optegnelser — var i Forhold til hendes Værdie. Livet kommer fra Hjertet, og dets næsten dødelige Saar ned slog og næsten tilintetgjorde al Lyst, Kraft, Glæde og Haab. Med største Nøie og høit sukkende besørge jeg mine nødvendigste Embedsforretninger; jeg ønskede og glædede mig ikke ved Andet end Døden, og ved at see dens Mindesmærker, affieledede Legemer, Liggstarer, Sørgegardiner, fordi de opvakte de for mig alene trøstende Tankter: du skal ogsaa snart døe, og da saae Ende paa din Qual, og komme til Den, som du elskede saa meget; og aldrig troede jeg mere i dette Liv at kunne blive glad. Men, Gud ske Lov! — fører han til — at jeg tog feil." Han meente siden, at han havde elsket denne Kone med overdreven Kierlighed, mere, end man tør elske et Menneste. Ogsaa meente han, at en betydelig Arv, som han ved hendes længere Liv havde havt i vente, allerede havde vaakt hans Altraa, og for meget vilde fængslet ham, hvis den var bleven ham til Deel. Ogsaa denne Hustru

esterlob ham en Datter af hendes første Ægteskab. Tvillinger, som hun havde født ham, døde strax.

Hans tredje Ægteskab var med Lovise Hansen, en Datter af Sognepræst ved Helliggeistes Kirke, Hansen. Med hende levede han i 40 Aar. Af 8 Børn i dette Ægteskab leve endnu 1 Datter og 3 Sønner. Ogsaa den Ældste af sine egne Sønner saae han som Professor i Lægevidenskaben ved Universitetet.

I Aaret 1800 fratraadte han, efter given Foranledning, men paa en hæderlig Maade, sit Embede som Overlæge ved Hospitalet, da han tillige opnaaede Løn som Professor ved Universitetet. Skøndt han ikke havde begiert hiin Vættelse, i Begyndelsen ikke engang ønsket den, var den ham dog meget nødvendig. Han var vel kun 53 Aar gammel, men begyndte allerede næsten at ælbes under sine mange Arbejder og Sorger. Nu foryngedes han igien, og en Række af de paafølgende Aar var i det Hele lykkelig for ham. 1811 blev han virkelig Statsraad og 1813 Ridder af Dannebrogen. Begge Dele glædede ham som Beviser paa hans Konges vedvarende Naade, med hvis Tillid han som Læge ogsaa tilforn havde været beæret. Dog indtraf ogsaa mangt Uheld, hvoriblandt dette, at hans Professorgaard under Kiøbenhavns Bombardement afbrændte, hvorved tillige hans Bøger og de fleste af hans Papirer bleve fortærede.

Han beklagede herved i Særdeleshed Tabet af sin forommeldte vidtløftige Dagbog. Til at fortsætte denne havde han i mange Aar anvendt en Deel af sine saa Fritimer, ligesom han og fandt Glæde i skriftlig at opsætte sine Tanker over flere Gienstande, der særdeles interesserede ham. En Betænkning, som han indgav imod Universitetets Forlæggelse til Cors, hvilket efter Kiøbenhavns Brand 1795 var bragt i Forslag,

fortiener at nævnes, baade fordi den vedkom hans nærmeste Virlskreds, og fordi den, efter Kyndiges Dom, angav særdeles vigtige Grunde mod denne Forandring. Tidligere (1786) havde Rygtet om en forestaaende ny Rønt-Indretning i Holsteen foranlediget ham til at udgive et libet anonymt Skrivt om denne Sag. Da dette Skrivt blev angrebet, udgav han nogle yderligere Betænkninger under sit Navn. I begge Skrifter fremsatte han sin Mening med Frimodighed og Anstændighed.

I Særbeleshed sysselsatte han sig ved sine skriftlige Udarbejdelse med de religiøse Forestillinger, der fra Ungdommen af havde været ham saa vigtige. Det første Arbejde af dette Indhold, han udgav, var et Program og en Tale ved Reformationsfesten 1782. En Afhandling over et udsat Pries-Spørgsmaal: hvorfor Menneſtene ſaa libet og ſaa ſielden tale om Gud, ſom vandt Prieſen, udkom 1791, og blev ſamme Aar overſat paa Tydſk. Det Baklende og Ufuldkomne i de Lærebøger, der gaves Ungdommen i Hænder, ledte ham til den Mening, at Evangelierne, iſær Matthæus og Johanneſ, burde være den enefte Lærebog i Chriſtendommen. Han udgav 1793 et eget Skrivt herom. I et vidtløftigere Værk, ſom udkom 1800 under Titel: Den rette Religion efter Fornuſten, givet Menneſtene ved guddommelig Aabenbaring, fremsatte han Grundene for ſin Overbeviſning, og udviſtede dennes Indhold. I hans ſidſte Aar, da han efter en ſvær Sygdom i lang Tid ikke kunde forlade Huſet, vaagnebe hos ham en Tilbøielighed til at forſærdige latinſke Verſ, hvori han i ſine Skoleaar havde havt temmelig Øveſe. Han overſatte da en ſtor Deel Bibelſprog i latinſke Hexametre, og lod ſiden trykke, forſt: Udgætte Bibelſteder, i paſſende Orden fremsatte og tillige overſatte i latinſke Sermaalsverſ til daglig Brug og Grindring, og ſiden: Wiſdoms-Lærdomme og Loveregler, udbragne af Salomons og

Sirachs Skrifter. De første lod han, efterat de ved en Bøns Hielp vare giennemseete og rettede, paany trykte, og bestieftigede sig med Correcturen deraf endnu i sin sidste Sygdom.

Bangs Regeme var stærkt, istand til at udholde den vedholdende Anstrengelse, som hans Kalb for det meste fordrede; kun leed han undertiden af Gigt, og udstod tvende langvarige og smertelige Sygdomme deraf. I hans sidste Leveaar begyndte Gigten at angribe de indre Dele, og yttrede sig i asthmatiske Tilfælde, som steds bleve hyppigere og stærkere. Han erkjendte strax, hvad disse Tilfælde bebudede ham; men han haabede, hvad han ønskede, at de vilde have medført en hurtig Død. Dette Ønske blev ikke opfyldt for ham. Hans sidste Sygdom varede, under svære Paroxysmer af Asthma, i 14 Uger, indtil hans Lidelser, som han bar med stor Taalmodighed, endtes ved en stille Død den 26de Decbr. 1820, saa Dage førend han vilde have fyldt sit 74de Aar.

I sin lange Virksomhed som privat og som Hospitals-Læge havde han havt Leilighed til paa den meest velgiørende Maade at gjøre sig fortient af utallige Familier. Han havde ved sit Arbeide erhvervet sig anstændigt Udkomme, men den Leilighed, han kunde have havt til at samle Bæstand, har han ikke benyttet. Derimod var hans gavmilde Haand albrig til-lufts, hverken for hans talrige Familie, eller for næsten alle de Trængende, der vendte sig til ham. Almindelig Agtelse og Taknemmelighed forskjønnede hans Liv, hædrede hans Alderdom, og følge ham over Graven.

Indledning til:

**"Samling af Skrifter til Erindring af K. L. Rahbek
og K. M. Rahbek, fød Heger." 1830.**

Det Officin, fra hvilket Rahbeks fleste og vigtigste Skrifter ere udgaaene, samler her med Beemod og Erkiendtlighed en Mindefrands for den Mand, der bidrog saa meget til dets første Navnfundighed, og for hans elskede Hustru. De Venner, til hvilke den overleveres, ville med Overbærelse modtage de indledende Ord, om hvilke Rahbek selv anmodede mig for den ene Deel af Samlingen, som allerede var berebet af hans egen Haand, og hvormed jeg nu saa meget mindre har kunnet og villet negte ligesom at knytte det Baand, der sammenholder den forenede Frands.

Karen Margareta Rahbek var fød den 19de October 1775. Navnet Kamma, hvormed Rahbek saa gjerne kaldte hende, var hendes Søsters første barnlige Stammen af Begynnelses-Stavelserne i hendes Fornavn. Hendes Fader, Conferentsraad og Assessor Heger, var en Mand af et ganske andet Præg, end det sædvanlige. Ideligen i sine Fritimer sysselsat med de heterogeneste Gienstande, en Videnstabs, et fremmed

Sprog, en Kunst, et Haandværk, havde han samlet en Masse af forskellige Kundskaber og Færdigheder. Da han tillige stod i udbredte Embeds- og Familie-Forhold, og var velhavende, da talentfulde Sønner og fremblomstrende Døttre ogsaa tiltrak de Ungre, stod det Hegerste Huus i Forbindelse med de forskellige Menneſter, hvad enten disse havde udmærket sig som Embedsmænd, Lærde, Digtere, Konſtinere, eller vare mærkbare ved noget fortrinligt Talent, eller ved deres Individualitet, ligesom Huset ogsaa jævnlig besøgte af Rejsende. Men hvor udfraakt og mangfoldig endog Omgangsſkredsen i det Hele var, foraarſagede dog juſt Faderens mangehaande Tilbøieligheder, at han helst kun ſaa Gaa hos sig ad Gangen, med hvilke han friere kunde underholde sig om det, der intereſſerede ham, og at han jævnlig traf sig tilbage for at ſyſſeſætte sig paa ſin egen Maade.

Hvor vel han forſtod dette, viſte han endnu i ſin meget eensomme Alderdom, da han ved ſaadanne Syſſer, uden noget Savn tilbragte den ikke korte Tiid, ſom Forretninger og nogle ugentlige Sammenkomſter med hans Børn ikke udfyldte.

Han var endnu i fuldt Liv og Kraft, da hans ældſte Datter fremvokſede. Hvorledes ſkilbrer jeg dette uforglemmelige Bæſen tilfredſtillende, enten for dem, der have kiendt hende, eller for dem, der ikke have det? Fra ſin Moder havde hun arvet den fyrigſte Livlighed, fra Faderen næſten alle hans Talenter og Tilbøieligheder. Hun blev ham derfor ogsaa ſnart den kiereſte. Deeltagerinde ved hans mangehaande Dnblingsarbejder. Snart vaagede hun med ham om Natten ved ſælles aſtronomiſte Studier, ſnart blev et eller andet fremmed Sprogs Grammatik foretaget, ſnart ſtod Datteren ſin Fader bi ved Dennes Havearbejder, og vandt derved den Indſigt og Øvelse i Blomſterculturen, hvormed hun ſiden forſkønnede ſin egen Have.

Herved foranledigedes man da til at foretage den videnskabelige Botanik; saa fandtes til en Tiid Tegning eller Musik mere tiltrækkende, eller man foretog Arbejder i Pap, hvori hun, da dette i de seneste Aar af hendes Liv blev hendes Indlings-sjæsel, bragte det til udmærket Fuldkommenhed, og de skønne Pap-Arbejder fra Fru Rahbeks Haand ville Bennerne stedse giemme som dyrebare Reliquier. Af Latin havde hun tidligere lært saa Meget, som behøvedes til at forstaae et botanisk Værk og hvad der jævnlig forekom; noget Græsk lærte hun i senere Aar sig selv under nogen Veiledning af en Ven. I Anledning af en Spøg, lærte hun saa at sige i et Dieblif at skrive Hebraisk og Arabisk med den Ziirlighed, der stedse udmærkede hendes Haandskrift; thi hvor hurtigt hun endog skrev, stode Bogstaverne stedse i skønne og bestemte Former og i snorrete Linier. Hendes Stil var levende, let og flydende; og i hendes mangfoldige Correspondence vorede Brevene ofte til smaa Bøger.

Derfor nu Rogen, som ikke kjendte hende, heraf vilde danne sig Billedet af hvad man kalder en lærd Dame, da vil Enhver, som kjendte det Mindste til hende, strax modsiges. Det var egentlig kun lærlighedsvis man erfarede, hvad Fru Rahbek vidste; selv bragte hun aldrig Samtalen paa videnskabelige Gienstande, og naar den ledtes derhen, trak hun sig næsten altid besæden tilbage, hvorvel hun forbeholdt sig sin Dom, men for det Meste kun yttrede den, naar hun fristedes enten til levende Samtykke, eller til levende Modsigelse. Men hvad der for det Meste indlede Samtalen, og hvad der stedse kryddrede den, var hendes levende og skarpe Opfattelses-Gyve, hendes Sands for det Pubseerlige i alle dets forskiellige Arter, som tidligere havde været forbundet med en stor Lethed til at eftergiøre det. Disse Pubseerligheder, som hun strax opdagede hos

Enhver, eller i det Mindste uddragte ved en let Fordreielse, fik hun ogsaa de Allerfleste til med Fornøielse at høre, ikke blot om Andre, men om dem selv, thi det var ikke Enkelte, der i denne Henseende tiente hende til Gienstand, men det var en almindelig Forsølgelse, som Enhver gierne taalte, da Pilene vel traf, men ikke saarede, og den hele Spøg førtes med saa megen Godmodighed og Unde. Thi skøndt hun ikke kunde kaldes smuk, havde dog hendes kleine Figur en Finess, der var saa meget mere behagelig, som den ikke var en efterhaanden i Selstabslivet tilvant Form, men kiendeligen et Udtryk af indre Natur. Gebærder, Latter, Opførelse af Stemmen overstredede i alt deres Liv ikke Grændserne af det Gratiøse, nemlig af det, der var saaledes hos hende, thi vistnok kunde hun saavel i legemlig som i aandelig Henseende tillade sig en Frihed, som kun libet vilde have anstaaet Andre.

Intet var længere fra hendes Natur, end det Trivielle; Hverdags-Phraser eller Betragtninger kunde ikke komme over hendes Læber, eller oprinde i hendes Siel. Alligevel havde hun det ikke, ledede sig ikke engang derved, thi ethvert Menneſte lægger stedsse noget Giendommeligt i sine Trivialiteter, og disſe faae derved stedsse en komiſt Side, naar man kun veed at finde den; og om hende kan man ſige, at hun ikke ſaameget greb den, ſom at den greb hende. Men hvad hun havde, var Affection; den hedte i hendes Sprog Miſſen, fordi hun i Clausſens Norriges Beſkrivelse havde fundet, at "Miſſ er et ſvigeſuldt og ulykſaligt Band, og tager mange Folk bort, og er ſarligere at ſeile ubi, end Havet." For hendes oprigtige Væſen var alt Paataget og Tilløiet utaaſeligt; men det maa tilſtaaes, at hun ikke ſielden drev Beſtyldningen derom til Ubillighed, og yttrede den med frænkende Heftighed. Overalt vil man let forſtaa, at en Lyſt til Modſigelse ofte maatte røre ſig i hende;

ligesom hun gierne fremdrog den Fortieneste, der endnu ikke havde vundet den almindelige Stemme for sig, saaledes var hun tilbøielig til at trække fra, naar Noget rostes i altfor fulde Toner, og saasnart hun blev heftig, sagde hun sin Mening uden nogen Forbeholdenhed.

Men dersom der saaledes mangen Gang fremkom en Misflang, paa hvor mange Maader vidste hun igien at afhielpe Forstemningen! Thi Ingen misforstaae dog hvad ovenfor er sagt, som om Alvor var hendes Natur eller hendes Liv mere fremmed, end Spøg. Hendes Titid gik fuldt saa meget hen i Gensomhed, som i Selstab, og der sysselsatte ikke blot de forskellige Studier hendes Forstand og Bidelyst, men hvo der endog blot paa hendes Bord saae den Læsning, til hvilken hun ibeligen vendte tilbage, maatte allerede deraf erkiende, at hun søgte dybere Næring. Det Religiøse tiltrak hende fra hendes tidlige Ungdom: hun hængte ved Abler med hendes hele Hierte, og syntes sig neppe at kunne overleve hans Bortgang; Marezoll interesserede hende siden, men paa en anden Maade; mit Bekendtskab med hende udsprang ogsaa af samme Kilde. Veninde kunde hun være med alle sin fyrige Siels Kræfter, og hvad hun følte, kunde hun sige i de meest indsmigrende Ord, hvorfor ogsaa en Veninde, der pleier hos sine Venner at søge Liighed med det Charakteristiske ved en eller anden Dyreslægt, sammenlignede hende med et lidet Dyr i Sardinien, som elster Honning og bærer Navnet Boccamele. Tusinde Smaa-Angester bevægede hende uophørligen, og dog forlod hende — som hun engang skrev — aldrig "den inderlige Sieglede."

Det har maaskee været Mange paafaldende, da Frøken Heger blev Rahbeks Brud, og Forfælsighederne maatte ogsaa falde Enhver i Diet; hun stedsse levende sysselsat med det Nærværende, han med sentimentalt Savn stedsse drømmende om en forbigangen

Lykfallighed, som de suundne Læber dog aldrig virkeligen havde stienket ham, eller af de oprindende Læber stedsse forlangende noget Nyt, uden synderligt Haab, at det skulde vorde bedre. Femten Aar ældre (nemlig fød den 18de December 1760) og fra sin tidlige Ungdom i en Virksomhed, som man vel kan kalde offentlig, skiondt den først i de sidste Aar havde hængt sammen med overdraget Embede, havde Rahbek allerede gennemlevet den vigtigste Deel af sit Liv.

Det er ikke disse Blades Hensigt at gientage, hvad allerede Andre have gjort, og her at fremstille et kort Omrids af Det, som Rahbek selv udsærligen har meddeelt i sine Erindringer. Men kaste vi nu, efterat det er endt, et Blik tilbage paa dette Liv, da maae vi tilstaae, at Rahbek havde vundet en Navnkundighed, som siden Holberg ingen Forfatter i Danmark havde besiddet. Det er vel sandt, at paa den ene Side Gwald, Wessæl, Thaarup, paa den anden Tyge Rothe eller Bastholm — vi nævne de danske Forfattere der i deres Læber uden Tvivl have havt det største Publicum, medens Andre, f. Ex. Baggesen, vel ikke vandt en ringere Grad af Beundring, men i deres vigtigste Bærker kun læstes i Kredse af en høiere Dannelsse — det er vel sandt, at disse Mænd lyfte frem med stor Glæde i deres Tid, og almindeligen paaskønnedes, men i et enkelt Fag, hvad enten det var Poesie eller Videnskab; saasnart Talen var derom, vare de kiendte og berømte af Enhver, men udenfor dette sandt man deres Navne ikke mere. Rahbek havde ogsaa sine egne Videnskabsfag, og saadanne, som havde almindeligere Interesse; han opdyrkede hos os først Aesthetiken i nogen Fuldstændighed, og hans Behandling af denne Videnskab havde for den Tid meget Værd; hans dramaturgiske Arbejder ville, foruden den Indflydelse, de engang have havt paa Skuepladsen, uden Tvivl, uagtet mangehaande Genfæidighed, have

blivende Værd, og uden Tvivl vil der, naar de iglen drages frem af den Glemfel, hvori de ere sunkne — jeg tilstaaer det endog tildeels hos mig selv — findes mangan Samklang med Tieck's grundige Dramaturgie. Desuden vare hans Bestræbelser for den danske Litteratrhistorie af Bigtighed i de Sag, over hvilke de udbredte sig. Men naar man forlod de videnskabelige Syssler, da mødte man endnu Rahbeks Navn allevegne. Det lyffedes ham vel ikke at digte med stort Held for Scenen; alligevel vandt "Sophie Braumef" fornemmelig paa Privat- Skueplads megen Gunst under den herstende sentimentale Stemning, og "Sommeren" saavelsom hans Bearbejdelse af Molieres *précieuses ridicules* berettigede ham vist til at nævnes med Agtelse blandt vore Lyffspil-Digtere. I Vennelag vare Rahbeks Viser i Alles Munde, og ved deres Frisfhed, Munterhed, Godmodighed, Lethed og saa mangan Vittighed i den hele Opfindelse og i enkelte Udtryk, lebedes man aldrig, hvor ofte man endog sang dem. I eensomme Timer fandt mangan elegist Tone fra Rahbeks Harpe Indgang, og i Særdeleshed tog man gierne de prosaiske Forsøg i Haanden, hvis Fortællinger nu maaftee ikke ville findes saa tiltrækkende, men som dengang ikke blot vare noget Nyt iblandt os, men havde megen Fortieneste fra Fremstillingsens og Sprogets Side, og glennem hvilke en sm, dersom endog stundom noget blødagtig eller eensidig, Følelse aandebe. I enhver Dagligstue fandt man "den danske Tilffuer" paa Bordet, og her var Rahbek ganske i sit Element; her kunde han i korte Stykker snart lade sin Vittighed frit spille, snart udtale sin Følelse, snart ogsaa give sin Harme Luft; han kunde omhandle Alt, hvad der havde huuslig eller borgerlig Interesse, han kunde tillade sig en æsthetist Udvißling af et Dndlingsdigt, eller drage en gammel literair Skat for Lyset. I enhver Klub fandtes og læstes og debatteredes

"Minerva," dette i den danske Dannelses-Historie saa mærkelige Raanedeskrivt. En Tiiblang havde vel Bram den største Fortieneste deraf, men ogsaa denne tilregnedes for en stor Deel Rahbek, hvis Navn var almindeligere bekendt, eller dog langt oftere nævnet, og hvis Bidrag vare almeeninteressantere, i en mere flydende Stil, ofte veltalende. Det bidrog meget til Rahbeks Celebritet, at han her, som i sine øvrige Tidsskrifter, saa ofte var Udgiiver af Andres Arbejder; og disse vare for det Meste ikke sammmentiggede Stumper fra Forfattere, der ellers ikke kunne bringe deres Værker tiltryk, men, ligesom Minerva, Tilskueren, Charis gierne optog Forsøg af yngre Forfattere, som vakte Haab om sig, saaledes søgte disse sig beærede og opfordrede til større Anstrengelse, fordi de her fandt sig i Selskab med Nationens meest hædrede Mænd, der gierne betroede deres Arbejder til Tidsskrifter, hvis Tendents var hæderlig, og i deres Velmagt læstes og agtedes allevegne. Ogsaa hængangne Forfatters Værker bære ofte Rahbeks Navn, som samlede og udgavne af ham. Endnu bidroge de Stridigheder, i hvilke Rahbek dengang jævnlig indvirkedes, til at han ideligen blev omtalt.

Der er i den nyere danske Literatur en bestandig Krig mellem Vittigheden og det dybere Sind. Formedest det — nyligen i en af vor Literaturs vittigste Frembringelser anpriste — danske Maadehold forenes begge ofte i de samme Personer, og frembringer da de skønneste Charakterer. Men manges Gang træde de ogsaa fiendtligen ud fra hinanden, og da opstaar der en Strid, som vel ofte kan være forargelig, men som dog føres med kraftfulde Vaaben fra begge Sider, og bidrager meget til fleersidig Dannelse. I Tydskland, hvor Vittigheden er en fiendnere Væb, er den mere omfattende literaire Strid for det Meste kun mellem Trivialiteten og de aandrige

Forfattere, og, medens hiin ofte kan være frygtelig nok ved sin Masse, tvivle dog de bedre Hoveder intet Dieblif, paa hvilken Side de skulle stille sig. I Danmark derimod findes Helte paa begge Sider. I Rahbeks Ungdom deelte en saadan Striid Gemytterne, hvilken, skøndt det just ikke kom til directe litteraire Angreb, dog frembragte en levende Spænding; Retningerne kunne betegnes ved at nævne, paa den ene Side det norske Selskab, paa den anden Ewald. Rahbek, som i sine Erindringer har omtalt denne Spænding, stod i Forbindelse med begge Partier, havde Sands til at erkiende begges Fortrin, men stod i et saadant Forhold til begge, at intet enten kunde eller vilde enten ganste forskyde eller ganste optage ham. Hvorledes fulde det ene Partie have kunnet negte Rahbek Vittighed? Derfor han endog i Samtaler fælden forstod at bruge den saaledes til sit Forsvar, som Mange af hans Antagonister til Angreb, da yttrede den sig igien i mindre stridbare Timer i saa mange saillies, hans Arbejder vare saa umiskienkelig Vittigheds-Værker, og hans Personlighed fandt Naade ved hans Redebonhed til at deeltage i enhver Lyftighed, endog i den overgivne. Men paa den anden Side stred hans af fuldt Bryst yttrede Beundring for Mænd af en modsat Tendents ganste mod de her vedtagne Principer, og hans Sentimentalitet var disse Menneſter aldeles fremmed. Denne behagede heller ikke det andet Partie; det var dybere Toner, en fuldere, mandigere Klang, som havde lydt fra Ewalds Harpe, det var en større Grundighed og Consequents, hvortil saavel Digtere som Tænkere af denne Skole stræbte, og derfor vare Rahbeks bonmots og hans Sarcasmer dem ofte, med Ret eller Uret, ligesaa lidet til Naade, som hans Følsomhed og hans til saa mange forskjellige Sider uddeelte Roes. Derimod vandt han dem igien

ved sin mangehaande Brugbarhed, sin Hiertelighed, sin Iver for Oplysning og Frihed, og sin brændende Fædrelandskierlighed.

Naar vi lægge til, at Rahbeks Arbejder i den Tid, da han erhvervede sig sine vigtigste Fortienester, vare aldeles nationale, gaaſte grebe ind i Tiden, og i de Former, som dengang vare de meeft tiltrækkende, udtrykte hvad der allerede var de Bedſtes Overbeviisning, eller ſnart vilde blive det: da kunne vi ikke undre os over, at han erhvervede en Celebritet, der ikke kunde eller burde forſvinde, ſkøndt han ſiden behandlede mange af ſine Arbejder med mindre Gliid, og ſkøndt han, medens Alt omkring ham ſtreed frem, ſelv ofte egenſidigen vilde holde de gamle Tider faſt i de nye, gaaſte forſiellige.

At Rahbek havde mange Særheder og Genſidigheder, behøve vi her ſaameget mindre at fortie, ſom han ſelv i de Partier af hans Grindringer, der ere ſkrevene i den bedſte Stemmning, omtaler dem paa en virkelig grandioſ Maade, det er, ſom en Mand, der, i det Hele ſig ſit Værd bevidſt, gierne kan og vil give meget Enkelt til Priis. Paa ſamme Maade komme ogſaa hans Venner, og, ſom vi haabe, alle hans Landsmænd, der endnu kunne gjøre ſig de forbigangne Tider nærværende, ham ihu.

Thi hvo kunde nu, efterat de mange ſiebliffelige Forſtemninger, ſom Rahbek ſelv eller Omſtændighederne fremkaldte, ikke mere hindre, miſkiende Mandens Værd? — Der ere Værker, ſom længe overleve deres Forfattere, og endnu hos Efterverdenen vække den ſamme Beundring, hvilken deres Samtid ſtienkede dem. Men ſtore, udødelige Fortienester ere ogſaa erhvervede ved Værker, ſom gaaſte vare beregnede paa deres Tid, grebe ind i den, fremmede den, men ogſaa næſten forſvandt med den. Som Exempel nævne vi Gellert. For mindre end halvtredſindſtyve Aar ſiden var dette Navn et af de berømteſte

i Tydskland, og vil der allerede nu findes Faa i dette Land, der kende Mere af ham, end hans Fabler og nogle religiøse Sange. Det vil neppe heller lønne Umagen, nu at gjøre sig bekendt med Mere; dog vil ikke letteligen Rogen negte den store Fortieneste, han erhvervede sig, ikke blot af sin Tiid, men ogsaa af de følgende, i det han bidrog saa Meget til at bryde Bedanteriets Evang, at udbrede almindelig Dannelse og at berede Sproget for tilkommende betydeligere Frembringelser, end han selv kunde yde. Rahbek stod vist ikke tilbage for Gellert i Evner, og kunde vi af den store Masse samle Det, der endnu fortjener at læses, vilde det Liv og den Aand, der udtrykte sig i Rahbeks Skrifter, sikkert endnu tiltale Mange. Men dersom det Dunst var blevet opfyldt for ham, som han ideeligen nærede, og som han ogsaa har udtalt i sine Grindringer, at leve i Tydskland, hvis Sprog han let endnu fuldkomnere kunde have tilegnet sig, end han allerede havde det i sin Magt, da vilde dog hans hele Liv have været af langt mindre Betydning. Tydskland trængte dengang ikke mere til en Skribent, som Rahbek, men Danmark trængte dertil. Vi ville paa ingen Maade glemme, hvad der allerede fra Sorø Akademies glimrende Periode af var steet for Sprogets Dannelse, ikke glemme de ypperlige Mænd, som siden havde virket og endnu virkede for Videnskab, Kunst og Smag; men dersom endog Rahbeks Sprog havde mindre Fylde, end Rogle af Hines, da rundede det sig dog under hans Behandling i blødere Former, og medens hans Tale saaledes fandt almindeligere Indgang, og, dannede Andres Tale efter sig, gav snart hans Følelse og snart hans Vittighed Foredraget et Liv, som meddeelte sig til hans Læsere. Hvor langt hævede dette sig over den fra al Aand og alt Liv blottede Tale, hrormed Andre paa den Tiid særndysjede de Læsere, der ikke vovede at sige sig, hvad de dog

solte, at det, de læste, var slet. Rahbeks Blade havde noget Biquant, saa at de, hvor let de endog kunde giennemløbes, dog vedligeholdte den aandelige Virksomhed; og den Varme, den Begjæstring, hvormed han saa ofte talede, har vakt, næret, beffiermet Følelsen for det Gode i Manges Hjærter, selv i deres, der siden ikke vilde være sig bevidste, hem de skyldte det. Det er sandt, at Rahbek kun var lidet stiftet til at sidde i Raadet, naar der skulde bestemmes, hvad der i det Enkelte burde stee; men det er ligesaa sandt, at Rahbek har ærligen og utrætteligen bidraget til at bane Veien for saare meget Godt, der er steet i vort Land, og at gjøre Overbeviisningen om dets Gavnlighed almindeligere.

Hvad Rahbeks Personlighed angaaer, da maae vi tilstaae, at han ofte har gjort os utilfredse med sig, baade naar han roste og naar han dablede, naar han talede frit, og naar han undveeg eller stiklede; vi kunne ikke negte, at vi mangen Gang fandt en Foranderlighed i hans Meninger, som var os paafaldende og ubehagelig, medens vi atter mødte en Bædhængenhed ved andre Meninger, som han ikke kunde retfærdiggjøre med Grunde, og hvorimod han dog ingen Grunde vilde modtage. Men desuagtet kan det dog heller ikke negtes, at han i det Hele og Store bevarede sin Uafhængighed indtil det Sidste, og at hans hele Væsen endnu i hans Alderdom var usorandret. Han var endnu den samme Student, som han altid havde været; intet Spor af Fornemhed afstilte den anseete Mand, der havde giennemvandret en saa lang og betydennde Bane, fra den Unge, der først tiltræder Vandringen, og han fandt sig endnu stedsse gaafte hiemlig mellem de Unges Forlystelser og Overgivenhed. Hans daglige Levemaade var endnu den samme, hans Smaa-Tilhøieligheder ham endnu ligesaa kiære, hans Legeme haardført, hans Aand oprømt, hans Iver for det, han erkjendte

som Sandhed og Ret, usformindstet, hans Hierte endnu ligesaa deeltagende. Og dette Hiertelag var det, der steds brog de Forstieligste til ham, og snart igien forligte dem, der til en Tid havde følt sig frastødte. Ligesom han med megen og oprigtig Opoffrelse erkjendte, at han i mange Stridigheder var gaaet for vidt, saaledes var han billig nok til ikke at ansee Overleelsen for værre, fordi den var steet mod ham selv; og hvo der i hans Livs skønnere Timer saae den ustyldige, barnlige Glæde, der tindrede ud af hans blaae Dine, maatte vel erkjende, at, ligesom intet Nag over ham selv besværede hans Sind, saaledes besværedes det heller ikke af Nag imod Andre, uagtet al den Bitterhed, der ofte i saa fuld Maade var bleven udstøt over ham. Det er derfor i dets ædleste Betydning, at vi paa Rahbets Grav skrive Ordet: forsonlig. Naar vi ved Siden deraf skrive: godgjørende, da er det almindeligen bekiendt, at Rahbet, ved den Eiegenlydighed eller næsten Lestindighed, hvormed han behandlede Penge, ogsaa, uden synderligt Valg, deelte med de Trængende, naar Diebliffets Fornødenhed lod ham det Mindste tilovers; men hans Gavnildhed var saaledes i det Skulte, at det maaskee kun er een enkelt Uttring, der har bragt endog hans Fortroligste til at ane, hvilke Summer af den ikke ubetydelige Formue, der engang tilfaldt ham, han har offret paa Venstabs Alter, og Intet har nogensinde ledet til at formode, at han enten fortrød det eller regnede sig det til Fortieneste. Naar vi endnu sige, at Rahbet i høi Grad besad et sølsomt Hierte, da have vi allerede indrømmet, at vi ikke kunne have imod, at Nogen med dette Ord vil forbinde det sædvanlige Bibegreb af en for blød Længsel efter det Svundne og det Regtede; kun maa det ikke forglemmes, at, skøndt Rahbet sit hele Liv igiennem var tilbøielig til at gjøre den nærværende Tid Uret, savnede han dog i de senere Aar fornemmeligen den

Begeistring for hæderlige Mænd og for det offentlige Vel, som han i sin bedste Tid havde seet lyse frem i Danmark i saa flionne Flammer; han savnede den sømmere og, hvis jeg saa maa sige, mere ridderlige Behandling af det andet Køn, der var bleven til Natur hos ham; han savnede ofte hos Andre, hvad han selv saa rigeligen besad, et af de bedste Følelser let bevæget Hjerte.

I tyve Aar havde Rahbek boet alene paa Bakkehuset, som han selv kaldte det, ellers en af Bakkegaardene ved Frederiksberg. Rahbek havde altfor stærk Drist til Arbejde, han sølte altfor stor Trang til at skaffe sit, i Selstabet ofte saarede, Hjerte Ro, og hans naturlige Tilbøielighed stod altfor meget til Landlivet, til at han skulde finde sig vel i den Tummel af Adspredelser, hvori han, ved sine mangfoldige Forbindelser, i Hovedstaden stedse var indviklet. Bakkehusets passende Afstand fra Staden og dets venlige Veliggenhed fængslede ham saaledes, at han, efter i mange Aar at have været Leier, benyttede Leiligheden til at blive Stedets Eier. Herhen førte han den 31te August 1798 sin unge Hustru.

Vi have allerede omtalt den Forskiellighed i Charakter, der fandt Sted mellem Begge, og ligesaa afvigende vare deres mindre Tilbøieligheder. Dette gav ofte Anledning til Spøg, ofte til alvorligere Modsigelse; men hvo der nøiere har kiendt deres indbyrdes Forhold, vil sande, at i intet Ægteskab har en mere usorandret Hengivenhed fundet Sted, end i dette. Rahbek har selv i sine Grindringer givet de umiskjendeligste Prøver derpaa, og den samme Kierlighed, der aander i Hendes første Brev til ham, var endnu ganske tydeligen at see i den sidste Seddel, hun Aftenen før sin Død — med den sædvanlige Sæfkerhed og Correcthed — skrev til ham over et huusligt Anliggende, da det faldt hende lettere at skrive, end at tale. Hvad der

forenebe dem, og bevarede Foreningen saa bestandig, var først det rebelige og ømme Hjerte, der slog i Begges Bryst, dernæst at de begge havde Aand til at paaastionne hinandens Fortrin, og endelig at de begge havde Conventions, og paa den liberaleste Maade tilstode hinanden, ligesom de tilstode alle Mennesker, al den Frihed, de forbrede for sig selv. Dette bidrog da og saare Meget til at give Vassehuus-Livet den Eiendommelighed, der vil gjøre det uforglemmeligt for Enhver, som var indlemmet deri.

Der vare vel ikke Faa, som beklagede den unge, levende, selskabelige Kone, at hun saaledes skulde rives ud fra Ungdommens Afspredelser, og begraves paa et affides Sted, hvor hun ofte maatte være ganske ene, og selv sørge for al sin Moro. Herover har hun aldrig beklaget sig selv. Tværtimod var det hende en stræffelig Tanke, at skulle ombytte Vassehuset med Kiøbenhavn, og Ingen har nogenstinde fornummet, at Tiden blev hende for lang, naar hun ikke blot for en stor Deel Formiddagen igiennem, men ogsaa ofte i de lange Vinteraftener, medens Rahbek, indtil sin Alderdom, i ethvert Veirigt og Føre gik til og fra Kiøbenhavn, var overladt til sig selv. I de Tider, da hendes Broder, eller efterhaanden andre Venner, boede paa Vassehuset, foretoges da mangen Gang en Læsning, hvori kun Faa vilde fundet Smag, eller strengere Studier. Men ogsaa, naar hun var ganske ene, var Tiden hende aldeles ikke til Byrde, naar kun Rahbek paa sin lange og besværlige Vandring ikke udeblev over den Time, han ventedes, thi da bestormedes hun af tusinde Angester.

Men saa fier og saa nødvendig endog Gensomhed var hende, hvis legemlige og aandelige Kræfter altfor stærkt anstrengtes i Omgang, saa behøvede og fandt hun dog ogsaa

Selskab, og dette ofte i langt større Grad, end hendes Ønske var. Uagtet hun næsten aldrig kom i større Selskaber, og saa fælden besøgte Kiøbenhavn, at hun i det mindste eet Aar ikke havde været der fra den Dag, et Dampskib havde bragt hende tilbage fra Kiel, og til den Dag, da hun i det følgende Aar førte derind, for atter at begive sig ombord paa Dampskibet: vidste hun dog Alt, hvad der tildrog sig, og kjendte næsten alle Mennesker, om hvem der kunde være Tale. Man kunde sige, at hun lod Kiøbenhavn komme ud til sig; thi virkelig vare der i de bannede Kredse kun meget Faa, som ikke i det mindste een eller anden Gang havde været paa Bakkhuset; og hvem hun eengang havde seet, ligesom hvad hun eengang havde hørt, erindrede hun ved sit overordentlige Opfattelses-Talent mestendeels for steds.

Al disse mange Besøgende bannede sig nu uophørligen nye Omgangs-kredse, thi steds fandt nye Mennesker sig tiltrukne til jævnligt Besøg, medens den længere Frastand og mangehaande Omstændigheder foranledigede, at Andre igien kom fældnere. I den noget lave, men ellers, især om Aftenen, hyggelige Hjørnestue fandt man altid Fru Rahbek hjemme. Rahbek gif til og fra; i sine Arbejdstimer vilde han ikke gierne forstyrres ved nogenslags Samtale, og selv ellers var han, som en Ven udtrykte sig, en Noli me tangere, der lyste sig ved den mindste Berørelse. Da han ikke var synnerlig oplagt til mundtlig at disputere, eller engang at debattere, trak han sig hellere tilbage, naar Noget var iveien. Om Sommeren fik han gierne Een eller Anden ud med sig i Haven, hvor han da i privat Discurs gif med blottet Hoved op og ned ad de lange Gange. Fru Rahbek kom, især i de senere Aar, fælden i Haven, uden naar hun passede sine Blomsterbede, og var overalt ingen Veninde

af at spadserere, saa man i Stuen steds beholdt hendes Selskab. Rahbek drev jævnlig Cynismen temmelig vidt, hun derimod, skøndt enhver Pragt var hende fremmed, elskede en vis Elegants; havde Leligheden tilladt det, vilde hun gjerne have ladet denne Tilbøielighed raade i al hendes Omgivelse; nu blev det ved enkelte Stykker; men den Luxus, hun steds vedligeholdte, var hendes brillante Thee. Her samlede nu, som sagt, meget forskiellige Mennesker; man kom og gik, og Enhver stiftede sig, som han vilde, men Fru Rahbeks Superioritet paatrykte ogsaa den ligegyldigste Conversation et eiendommeligt Præg. Snart en levende Modsigelse, snart et inderligen yttret Bifald, snart en bemærket Pubseerlighed rev Samtalen i en Hast ud fra det Sædvanlige. Som en Opposition herimod havde ogsaa et eget Vassehuusprog dannet sig, hvori enhver Person havde faaet et nyt Navn, abstraheret fra een eller anden Egenhed eller Tilfældighed, og egne betegnende Talemaader malede strar, hvad der skulde udtrykkes, mere levende for Den, der forstod Sproget. Men dette Sprog maatte først læres, og kunde ikke læres af Noget, der ikke forstod Spøg. Derfor kunne ogsaa Fru Rahbeks Breve, der for en stor Deel ere skrevne i dette Sprog, ikke meddeles uden til de Indviende. Om Aftenen bleve for det Meste kun Enkelte; først ved Bordet tog Rahbek mere levende Deel i den almindelige Samtale, og da oplod han jævnlig sine Anekdoters rige Forraad, hvilke vi vel for det meste efterhaanden kienbte, men dog ret gjerne lode ham forfriske i vor Grindring. Den lange, i Vinterastenerne besværlige, Vej til Staden, have Mange gjerne udholdt i Vassehusets Tjeneste; om Sommeren var den desto behageligere, og paa denne Samvandring ere mange Bekendtskaber stiftede eller befæstede.

I tredive Aar levede Rahbek saaledes paa Ballehuset med sin Kamma, og alle disse Aar forandrede næsten ikke Begges Personlighed eller deres huuslige Levemaade og Tone. Vi tør vel sige, at disse Aar i det Hele vare lykkelige; intet særdeles Uheld ramte dem, et Par Sygdomme drog over uden at efterlade Spor, og skøndt Rahbek altid sørge for at derangere sin oekonomiske Forfatning, trykte dette ham dog kun, naar Forlegenhederne just vare tilstede, og i disse fandt han altid venlig Bistand; heller ikke var der i denne Henseende Anledning til nogen virkelig Bekymring, thi hans Indtægter forøgedes efterhaanden, og der var Ingen at samle for. Fru Rahbek havde i Grunden et glad Hierte, som snart overvandt Forstemningerne; og Rahbeks Klager skulde ikke forstaaes efter Bogstaven, eller vare dog kun saaledes meente i mismodigere Perioder; han var ofte meget glad ved sit Arbeidsbord, i sin venlige Have, hos sin Kamma, og i Samtaler med sine Venner. Følte han det endog mangen Gang smerteligt, at man, som han sagde, "efterhaanden overlever sine Fortienester," da glædede igien enhver Paastionnelse den nøisomme Mand meget dybt. Saaledes glemte han aldrig — hvad just derved ogsaa er blevet i min Erindring — de Ord, med hvilke jeg, ved en Hædersfest for vor Ven Steffens, efter en pludselig Annodning, som den almindelige Stemning fremkaldte, udbragte et Velgaaende "for den Mand, som trofast har ledsaget os fra Ungdom til Manddom, som aldrig fattedes ved nogen Anledning, hvor Fædrelandets Hæder eller Benners Glæde indbød, vor gamle Sanger Knud Lyne Rahbek." "De Ord — sagde han — vilde jeg ønske strevne paa min Grav;" og dette bestedne Ønske opfylder jeg her med Beemod for min gamle Ven.

Fru Rahbets Helbred havde aldrig været stærkt. Vel havde hendes Venner, naar de saae hendes Svaghed og den Kraft, hvormed det fine Regeme kunde bevæge sig, ofte Ret til at finde Grunden til hendes Klager i den Uengstelighed, hvormed hun var opbragen til at agte paa sin Helbredsforfatning; men mangen Gang viste ogsaa hendes Udseende, at Ubebefindet var virkeligt. Imidlertid kunde man ikke udfinde, hvad der fællede hende, og da Symptomerne for det Meste snart igjen forsvandt, og hun kunde glemme dem, saasnart Noget vakte hendes Interesse, var der ingen egentlig Anledning til Frygt. Et Par Aar før hendes Død begyndte hun at lide af en Hoste, der var saa voldsom og vedvarende, at den i hvi Grad maatte ængste hendes Venner, og vilde have gjort det endnu mere, dersom ikke hendes Udseende og hendes Kræfter endnu i lang Tid vare blevene saa usvækkede, som det under saadanne Omstændigheder sielden pleier at see. Men omsider blev det umiskienkelig for Alle, hvad der forestod, undtagen for Rahbet, hvis Dine Lykkeligviis holdtes til, thi for at bære de Lidelser, han maatte see og dele, behøvede han at holde fast ved Haabet, hvilket han ogsaa troligen gjorde. Vel havde hun endnu i den sidste Tid flere rolige, endog behagelige Timer, hvori hun ogsaa, paa de svundne Regemskræfter nær, var den Samme, som forhen. Dog vidste vi Alle, at hendes Opløsning var nær, og hun leed saa Meget, at der var Trøst i den Bedrøvelse, hvormed vi erfoer, at hun stille og blidt havde udaandet den 21de Januar 1829.

Rahbet var meget elstværdig i sin Sorg; det var en Mand, paa hvem en svær, uforglemmelig Kummer hvilede, men som baade kunde og vilde bære den, saalænge han skulde. Han besørge sin elskede Kamma's Forbesærd, overeensstemmende

med Begges Tilbøielighed, i al Stilhed, hvilket deres Venner dog ikke vilde have tilladt, dersom ikke den strenge Kulde havde gjort enhver egentlig Høitidelighed umuelig. Derpaa indrettede han sig saa godt han kunde, fandt ogsaa den velgiørende qvindelike Hielp, hvortil han saa meget trængte, og som forsøbede hans sidste Dage. Han tog fat paa sit Arbeide, men han sølte, at det ikke lyffedes for ham; Livslyst og Haab vare forsvundne, han ælledes synligen, og han levede, som han selv sagde, kun for at betale Gæld. Sommeren gik nogenledes, men Vinteren blev atter streng, han kom stelden til Kiøbenhavn, og stelden besøgte en Ven det eensomme Huus. Mod Slutningen af Vinteren blev han angreben af en ubetydelig Feber; paa denne fulgte en Kræftesløshed, som uden egentlige Sygdoms-Symptomer, stedsse tiltog. Han var sig det tilsidst klarligen bevidst, at Omstiftningens Time forestod; og den 22de April 1830 endtes hans jordiske Liv.

Et stort Følge af hæderlige Mænd og af unge Videnskabsdyrkere ledsagede Liget, da det sex Dage efter bares fra Bakkhuset til Frederiksberg Kirke. En skøn Foraarshimmel sendte sit Lys og sin Varme ned over det høitidelige Tog, medens det med dyb Beemod bragte den af Alle elskede, navnkundige og høifortiente Mand til hans Hvilested.

Rahbeks Værelser have siden kun saa Venner besøgt. Bilde Urter dækkede allerede i denne Sommer de Blomsterbede, som Karen Margaretas konstrige Haand havde smykket. Ved Bohavets Salg købtes mange Stykker, hvilke hun jævnligen havde brugt, for høi Priis, som flere Minde tegn. Bogsamlingen, som i saa mange Aar var pleiet med fortrinlig Kierlighed, en af Bakkhusets skønneste Prydelser, er i disse Dage bleven adspredt ved offentlig Bortsalg. Huset har endnu ingen Kjøber fundet, men dets forfaldne Tilstand

bebuder, at snart vil en ny Bygning indtage dets Sted. For-
 gievets vilde ogsaa Murene blive de samme; ingen anden
 Kreds kunde dog der indenfor paany fremkalde et Liv, der
 endog kun i fierneste Raade lignede det saa aldeles eiendom-
 melige, uforglemmeligen fiere Liv, som de tvende fældne Menne-
 sker der beredede hinanden og deres Venner.

3 December 1830.

Biskop Dr. Frederik Münter.

En biographisk Skizze.

(Paa Tydskt i "Theologische Studien und Kritiken" 1833, oversat i "Tidskrift for Kirke og Theologie" samme Aar).

En udførlig Levnetsbeskrivelse af den forevige Biskop vilde, formedelst hans Stilling og Virksomhed, hans forskellige Rejser og meget udbredte Forbindelser, ei alene gribe ind i den danske Kirkes og Litteraturs Historie igiennem hans ikke korte Levetid, men ogsaa i mange andre Landes, og fremsføre for Læseren forskellige Tider, saavelsom mange berømte og minderværdige Mænd. Det skulde heller ikke mangle paa Materialier, efterdi der haves mange Optegnelser og Dagbøger af Münter selv, og uden Tvivl maa mangen Ven have giemt hans Breve, ligesom han har efterladt i den skønneste Orden den hele Samling af hans lærde Venners og Correspondenters Breve. Men et saadant Foretagende vilde, naar det værdigen skulde udføres, fordrø megen Indsigt og lang vedholdende Flid; ei heller kunde det endnu stee med al ønskelig Nabenhed. Her nøies vi med at udkaste en Skizze af hans mærkværdige Liv. Billederne ere fornemmelig en Opsats, som Münter selv skrev i Aaret 1819 for den danske Udgave af Conversations-

Lexiconnet, og et nøie Bekjendtskab, som, stiftet i den tidlige Ungdom med Læreren, siden stedse vedligeholdtes med den mig gunstige Foresatte, og i de sidste femten Aar, i det nærmeste Familieforhold, vorede til den inderligste Fortrolighed. Under Arbeidet ledsage os Ærbødighed og Kierlighed, men ogsaa den Frimodighed, som vi Alle vare vant til at bruge mod ham, ogsaa naar det angik ham selv.

Frederik — eller efter hans fulde Døbenavn, hvilket han dog aldrig brugte, Frederik Carl Christian Heinrich — Münter var født i Gotha den 14de October 1761. Hans Fader Dr. Balthasar Münter var fra Lübeck, hvor hans Forældre, der oprindeligen nedstammede fra Nederlandene, i et Par Aarhundreder havde levet som Borgere og Kjøbmænd. Moderen, Magdalena Sophia Ernestine Frederike von Wangenheim, af gammel adelig Familie, var — som hendes Datter siger — "opdragen i Stiftet Altenburg, meget fromt, klosterligt og jækrligt, til adelig Tugt og Bæsen, hvilket hun ogsaa til sin Død blev tro." Da hun gifte sig med den unge, sig tidlig udmærkende Præst, var Denne ansat som Baisenhuusprædikanant og Hofdiaconus i Gotha. Et Par Aar efter ovennævnte Søns Fødsel — en ældre var tidlig død — blev han udnævnt til Superintendent i Lonna, to Mil fra Gotha. Men allerede i Aaret 1765 modtog han, 30 Aar gammel, det hæderlige Kalb som Sognepræst til den tydske St. Petri Kirke i Kjøbenhavn. Derved blev vor Münter allerede i sit fjerde Aar bragt til Danmark.

En Sognepræsts Embede ved St. Petri Kirke var dengang en meget betydelig Post. Der levede dengang langt flere tydske Familier i Kjøbenhavn, end nu, og de holdt længere fast ved det tydske Sprog; ligesom og mange fornemme danske Familier endnu holdt sig til tydsk Menighed. Rosewitz, ældste Sogne-

præst ved Menigheden, forlod Kjøbenhavn 1774, og da hans Efterfølger ei var en udmærket Mand, var Dr. Balthasar Mønter en af de anseetste Præster i Hovedstaden. Hans Prædikener, som til hver Søndag tryktes enten fuldstændigen eller i Udtog, læstes ogsaa meget i Lybfland. De udmærkede sig ved Kraft og Klarhed, saavel som ved Stilens Reenhed, og hans mundtlige Foredrag var meget tiltrækkende. Ogsaa hans Psalmer agtedes høit. Af sin Menigheds Stole- og Fattigvæsen havde han store Fortjenester.

Skiondt han af lærde Bærker intet Betydeligt har leveret, besad han dog skionne lærde Indsigter, megen Læsning og megen Dannelse. Det Forhold, hvori han kom til at staae til Grev Struensee — hvis hurtige Ophvielse og pludselige Fald vakte hele Europas Opmærksomhed — forøgede hans Celebritet; hans Bærk: "Struensee's Omvendelseshistorie," blev oversat i flere Sprog, og læses endnu i England saa hyppigen, at et nyt Dplag deraf for saa Aar siden blev fornødent. I Omgang var han behagelig, forstod at rette sig efter Mennesker og Forhold, men var dog af en fast Charakter; han levede med de betydeligste Statsmænd, med mange lærde og Konstnere paa den fortroligste Fod; ogsaa hos Borgerstanden, ja selv i de laveste Klasser, nød han en saadan Anseelse og Tillid, at hans Minde endnu efter 40 Aars Forløb — han døde 1793 — lever hos Menigheden i Belsignelse. Faderens Stilling havde naturligviis en betydelig Indflydelse paa Sønnens Udvikling.

Faderen levede i meget gunstige økonomiske Vilkaar; han kunde forskaffe sig og Sine alle Livets Bequemmeligheder; og paa sine Børns Opdragelse sparede han hverken Omkostninger eller Møie. En yngre Broder, som bar Faderens Fornavn, en vilb Dreng — men i hvem en ædel Afd glødede og som

solte en uimodsaelig Lyft til Søværnet — drufuede i sit 17de Aar ved at svømme i Nærheden af Bordeaux. Tvende Døttre prydede det fædrene Huus; den ældre Frederike, siden gift med Geheimre-Conferentsraad Brun, Danmarks og Tydslands Væbninge lige dyrebare som Skribentinde og Veninde; den yngre, Johanna, siden gift med den som Forfatter og anseelig Embedsmand bekiendte Baron C. U. D. v. Eggers, døde 1797. Men, hvor omhyggeligt end Præsten Münters' Børn opdroges, synes de dog ikke at have manglet Frihed. Biskoppen vidste endnu at fortælle adskillige vilde, dog aldrig slemme, Drengestreges fra sin Barndom, hvilke ogsaa bekræftes af hans endnu levende Ungdomsvener. De to Præstegaarde, som Faderen beboede, den ene efter den anden, laae tæt ved Kirken, og, ligesom Haven og Kirkegaarden frembode en vidt Tummelplads, saaledes opvakte de gammeldags Bygninger, der omgave Pladsen og for største Delen tilhørte Kirken, saavelsom Kirken selv, og især det skønne Gravcapel, dybere Følelser, hvilke siden aldrig forsvandt. Sommeren tilbragte man paa et Lyststed tæt ved Byen, venligt beliggende ved Væblingesøen.

Sønnens Underviisning betroedes til buelige Privatlærere. Hvorvel det ikke manglede paa allehaande smaa Uartigheder, kildrer dog Søsteren allerede Drengen som overmaade ærlig, alvorlig, flittig og exemplarisk. Hans Graadighed efter Bøger yttrede sig tidlig, og mange saavel ældre som nyere Digtere bleve læste, deels i Grundsproget, deels i Oversættelser. Dog forjømte han ikke sine egentlige Studier, og flere Videnskaber fængslede allerede den lærelystne Dreng. Saaledes gjorde hans Lærer J. Wolf, siden Professor i Mathematiken, ham denne Videnskab kær. I Spengler's betydelige Conchyliacabinet lærte han at kiende, ikke blot det Døde, men ogsaa de systematiske Rækker; men især hændte Kræmpestein's Omgang og

Forelæsninger ham i den Grad til Naturlæren, at han tænkte paa aldeles at opoffre sig til disse Videnskabers, for-engang at blive denne i sin Tid temmelig berømte Professore Efterfølger; og han yttrede selv, at dette maaskee var blevet hans Læreplan, hvis ikke dengang Lærestolen i Physik havde været forbunden med et medicinsk Professorat; men til Mediciner sølte han ingen Tilbøjelighed. Af varigere Indflydelse vare Niebuhr's hyppige Besøg i Fædrenehuset; til hans Samtaler om Efterlandene lyttede Mønter begierlig; og da Niebuhr fik ham tier og tillod ham Afgang til sit Bibliothek og sine Samlinger, udvirkede sig hos ham den Kierlighed til det antiquariske Studium, som har baaret saa skønne Frugter. Til at vække og nære hans Konstjands, bidrog Bekendtskab med den berømte Kobberstikker Preisker. Kun for Musikken blev han stedse fremmed, uagtet Faderen baade elskede og øvede den. Med hans Studier havde Faderen stedse Opsynet, giennemsaae hans Udarbejdelser, kritiserede dem strengt, og var især ubarmhertig mod hans poetiske Forsøg, maaskee fordi han frygtede for, at den fyrige Udvling skulde ende som en middelmaadig Poet. Ogsaa dimitterede Faderen ham selv i Aaret 1778 til Universitetet; hvor han ved examen artium erholdt offentlig Berømmelse, og holdt en af de latinske Taler, som dengang fordreides af de to Øverste iblandt de Udmærkede.

Saaledes danneedes under en fortræffelig Faders Veiledning og ved hans Exempel, i de gunstigste Omgivelser, den tilvorenende Udvling. Hvad han i videnskabelig Henseende skyldte saa mange udmærkede Mænd, have vi allerede antydet; men ogsaa paa den hele øvrige Dannelses maatte disse Forhold have en meget fordeelagtig Indflydelse. Livet, som det dengang var i Kiøbenhavn's dannede Kredse, har Mønter's aandrige Søster, Fru Brun, skildret saa livligt og yndigt i hendes Ungdoms-

historie ¹⁾), at vi vente os Tak af Enhver, som tilforn ikke kendte den, men nu bliver opmærksom paa den, og tager den i Hænder. Hvor mange betydelige Navne glimre ikke her! Bernstorferne, Stolbergerne, Schimmelmannerne, Reventlowerne, Cramer, Resewitz, Niebuhr, Klopstock, Gerstenberg, Sturz og saa mange Andre! Og dersom endog den Aaastand af Bøss ikke er uden Sandhed, at der dengang havde dannet sig i Kjøbenhavn et vist tydt Aristokratie; dersom Mange i hine Kredse — langt fra ikke Alle — ei vilde bemærke, at Dannelsen i Danmark allerede havde gjort store Fremstridt, og dersom denne Ringeagt igien fremkaldte de Indfødtles Skinsyge: saa var det Münterske Huus langt op høiet over dette smaalige Væsen. Man levede der ogsaa i fortrølig Omgang med mange danske Familier, blandt andre med den af Danmarks Literatur saare fortliente Geheimeraad Carstens. Men med særdeles Taknemmelighed mindedes Münter stedske Tyge Rothe, i hvis Huus han fra Barndommen af hyppigen kom. Denne Mand, som forhen havde været i Embeder, levede nu for Vidensskaberne, og opoffrede sit lykkelige Otium til et philosophisk Studium af Naturen og Historien; tillige behandlede han mange statsøkonomiske Gienstande. Hans Exempel viste, hvad han et Sted har sagt, at "der kan findes i Studerercabinetet, lykkelig, ædel, fri, som nogen Dødelig kan være det." Hans Synsmaader vare begejstrede og dybsindige; og Münter vidner, at Rothe tog sig af ham med faderlig Kierlighed, og aabnede ham mange Synspuncter, som ellers pleie kun at være Resultatet af flereaarige Studier.

Hvis vi nu vilde foregive, at Münter, dannet i saadanne Omgivelser, var indtraadt i Verden som en fin ung Mand, da

¹⁾ Wahrheit aus Morgentraumen, Aarau 1824.

vilde Enhver, som har kiendt ham, modsigte dette. Thi Mønter havde aldrig, hvad man kalder et fint Bæsen, han havde det endnu mindre i sin Ungdom; han var ofte ligegyldig for sit Udvortes, havde ikke det mindste Begreb om vor Tids Moder — snarere om Oldtidens og Middelalderens — han elskede Kraftudtryk, og, da han slet ikke holdt af at genere sig, viste han kun liden Respect for den selskabelige Anstands conventionelle Former. Men Det, hvorpaa man strax kienbte den bedre Opdragelse, var den Aabenhed, hvormed han tilstod alt dette, og den Frimodighed, hvormed han fremtraadte i ethvert Selskab, og end ikke af den Fornemste lod sig imponere; thi af en blot Stuelærds Forlegenhed var der end ikke det mindste Spor. Saaledes viste ogsaa hans Tale, at han havde dannet sig i de bedre Kredse, idet Intet af hvad der forekommer i det høiere Selskabsliv, var ham fremmed. Men endnu mere viste hans hele Levnet, at han i sin tidligere Forbindelse med saa mange Adle havde vundet en bedre Dannelse, end den blot udvortes, der bestaaer i Former. Der viser sig ofte i Børneligen en dybere Betydning, hvis Uttringer først senere blive ret paafaldende. Saaledes fortæller Fru Brun, at de 6 Bernstorffske Børn, tilligemed 3 af Mønters og endnu 2 meget afholdte Legekammerater havde oprettet en Orden, hvortil Diplomer uddeeltes, omtrent lydende saaledes: "N. N. forglemme aldrig, at han hører til det hellige Compagnie." "D! — tilføjer Fortællerinden — vistnok have vi aldrig forglemmt det."

Som Student levede Mønter fornemmelig med Tyge Røthes ældste Søn, nuværende Conferentsraad Røthe, og med de tvende Smedorfer, den altfor tidligt borttrykkede Historiker, og den for saa Aar siden afdøde Admiral, hvis lyriske Digte allerede Ewald roste som "gode, stærke Vers." Han besøgte ogsaa i disse Aar ofte en fortræffelig Kone, Madam Andersen

fød Hauber, som med den flønnefte almindelige Dannelse forbandt virkelig Lærdom. Fru Brun bevidner, at Mûnter, saavelsom hun selv, hos hende var ligesom hjemme, og at han ved sit Studium af det græske Sprog ofte hente de Raad hos sin lærde Veninde.

Bor store Digter Ewald, som kende sit dybe, kraftige, ved tidlig Ulykke alvorlig fremte Gemyts Luer, snart besvære i sandfællige Udsævelser, men snart ogsaa i den rene Sangs fuldeste Strømme, hvis Harpe var indviet de meest ophøiede Følelser, stod i Mûnter's Barndom og første Ungdom just i sin modneste Blomstring. Vel ikke i de Mægtiges Betyttelse, men i Nationens Beundring havde han fundet sin Løn. Ogsaa Mûnter blev tidlig henreven af hans Sange, og søgte siden hans personlige Bekendtskab. Det Første, Mûnter lod trykke, var, næst efter en tydsk Oversættelse af et Skrift af L. Rothe, Ewalds Balders Død, oversat paa Tydsk (Kbh. 1780). Oversættelsen oplevede vel 1785 et nyt Dplag, erhvervede ogsaa Digteren Udblandets Bifald; men Oversætteren høfede kun liden Roes for sit Arbejde (sml. Allg. deutsche Bibl. XLVI. 436. LXVIII. 444). Efter Digterens Død leverede Mûnter i Deutsches Museum 1781 Efterretninger om hans Liv. Den Rone, som havde pleiet hans usle, syge Legeme, der indhylede den store Siel, tog Mûnter sig af, saalænge hun levede.

Allerede førend han begyndte sit akademiske Cursus havde Mûnter bestemt sig for Theologiens Studium; og snart modnedes hos ham den Beslutning: at uddanne sig til akademisk Docent. Balle, dengang endnu Professor, havde fornemmeligen bibragt ham Lyst til Kirkehistorien, hvortil ogsaa hans naturlige Anlæg egnede sig, og Balles Forelæsninger over denne Videnskab, i hvilke han meddeelte sine grundige Indsigter i et levende og kraftigt Foredrag, vare ham især gavnlige. I

tre Aar havde han fuldendt sit Cursus; erholdt til alle Examina bedste Character, og dimitteredes med de hæderligste Vidnesbyrd af sine Lærere.

I Foraaret 1781 gik han til Göttingen, for at fortsætte sine begyndte Studier. Den høie Agtelse, hvori hans Fader stod — anmærker han selv — og Klopstocks Anbefalinger aabnede ham paa denne Reise Udgang til de meest udmærkede Lærde og Digtere i det nordlige Tyskland, saasom Hensler, Jerusalem, Ebert, Herder, Wieland, Gleim og Andre, som modtog ham paa det Venligste, og han havde den siældne Lykke, paa sin Reise at knytte varige Forbindelser. I de to Aar, han tilbragte i Göttingen, lagde han sig under Heyne, Koppe, Walch og Spittler efter den hellige og profane Philologie og Historie, udvidede ogsaa i Böhmers Forelæsninger sine Kundskaber i Kirkeretten, hvori han allerede i Kjøbenhavn havde ved J. E. Colbjørnsens Foredrag lagt en god Grund. Hos Gatterer viede han sig i at læse og bedømme gamle Diplomer og Haandskrivten. Spittlers venstabelige Veiledning til Historiens Studium fortsatte, hvad L. Rothe hjemme havde begyndt. I Efteraaret 1783 vendte han tilbage til Danmark.

Med denne Tiid har han udarbejdet sin tydske metriske Oversættelse af Johannes' Åabenbaring (Kbh. 1784. 2 Udg. 1806), ogsaa en dansk Afhandling om Hierarchiets Tilvært under Innocents III (Kbh. 1784). Et Par poetiske Forsøg lod han trykke i Deutsches Museum for 1781 og 1783.

Men snart saae han et længselsfuldt Ønske opfyldt. Med kongelig Understøttelse tiltraadte han i Foraaret 1784 en Reise til det sydlige Europa. Over Wien gik han til Italien, hvor han opholdt sig et heelt Aar i Rom, og ved de Forbindelser, i hvilke han kom, havde Leilighed til nøiere at kiende den romerske

Kirkes Forfatning og Grundsatninger; ogsaa tillige at betragte Kampen mellem det jesuitiske og jansenistiske Partie. Med Høje af det sidste Formænd, især med den ædle Biskop Scipio Ricci, stod han i Forbindelse. Fortrinligen var han i Undest hos Borgia, som siden blev Cardinal, og stedsse var de danske Rejsendes Ven og Beskytter. Han aabnede Münster sit Museum og alle sine literære Skatte, skaffede ham Tilladelse til at arbejde i Bibliothekerne, og tillod ham, paa sin Bekostning at rejse til Ægypten, hvilket Tilbud han dog ikke kunde modtage. Han lærte Koptisk; lod i Rom en Prøve af de Koptiske Oversættelser af Daniel trykke, og opbagede i det corsiniske Bibliothek Tempelherrernes Statuer, hvilke han siden (1794) udgav paa Tydsk. Konsten og Antiquiteterne sængslede ogsaa vor Rejsende, og hans Sysselsættelse dermed var saameget desto lærerigere, da han havde Joega til Ven og Vejviser, og da han i Borgia's Huus havde Leilighed til at gjøre de lærdeste Oldgranskeres Bekendtskab.

Sin Taknemmelighed for alt det Gode, han havde nydt hos Borgia i Rom, viste han ikke alene efter Dennes Død ved et Mindekrift i Minerva; men, da Borgia i de sidste Aar af sit Liv ved de politiske Omvæltninger var kommen i meget fortrykte Omstændigheder, foranledigede Münster, at Danmark ved en riig Collect afbetalte en Deel af sin Gæld til denne af de Danske saa fortiente Mand; ja han havde endog beredt ham et Tilflugtssted i Danmark, i sit eget Huus.

Saa tilfredsstillende forekom hiin Rejse Münster i hans tidligere Aar; større Forbringelser tør vel den unge Rejsende have gjort. I det mindste skriver Göthe fra Rom (Aus meinem Leben, 2 Abth. I. 374): "Doctor Münster er her paa sin Tilbagerejse fra Sicilien, en energisk heftig Mand; hans Dilemmer kender jeg ikke. Han vil i Mai Maaned komme til

Eder, og vide at fortælle Mangehaande. Han reiste to Aar i Italien. Han var utilfreds med Italienerne, hvilke ikke noksom have respecteret de betydelige Ubefalingsbreve, som han medbragte, og som skulde aabne ham mangt Archiv, mangt Bibliothek, saa at han ikke fuldkommen naaede sit Maal. Skionne Mønter har han samlet o. s. v." Mønter havde Intet at indvende, da jeg viste ham dette Sted.

Fra Rom af besøgte han Neapel og Sicilien, og indtraadte ogsaa der i venskabelige Forbindelser med adskillige af Italiens æbleste Mænd, deriblandt Filangieri og hans Ven Donato Tommasi, dengang Advocat, siden Statsminister i Neapel. En Frugt af denne Rejse var hans "Efterretninger om begge Sicilierne," som han efter sin Hjemkomst udgav i to Bind, og som bleve oversatte paa Tydsk, Hollandsk, Italiensk, og udtogsvis paa Svensk.

Fra Italien vilde Mønter gaae til Paris, men denne Plan blev forstyrret ved hans Broders Død, hvilken Ulykke bestemte ham til at vende tilbage til Danmark, for at trøste de bedrøvede Forældre. Han ilede derfor hjem igiennem Lombardiet, Schweiz og Tydskland, og ankom til Kiøbenhavn om Sommeren 1787 efter en Fraværelse af noget over 3 Aar.

Efter hans Tilbagekomst skulde han først have været ansat som Professor i det græske Sprog; men da han ikke havde studeret som Philolog ex professo, følte han sig ikke denne Post voren. Snart aabnede sig en Udsigt, der tiltalede ham mere. Der skulde oprettes en overordentlig Lærestol for Theologien. Til denne beilede han tilligemed sin Ven, Dr. Birch, siden Biskop i Aarhuus. Havde Lykken ikke her været ham gunstig, var det hans Beslutning at gaae som Gesandtskabspræst til Paris. Prisen tilkiendtes ham, og han blev under 1ste Novbr. 1788 ansat som Professor Theologiæ extraordinarius.

Allerede efter halvandet Aars Forløb indtraf en Vacance i det theologiske Facultet. Münter var endnu ikke 29 Aar gammel, og hans Ungdom vakte Betænkelse imod hans Indtrædelse i Consistorium, men Bernstorfs Bemærkning: "Man skal ikke sige en ung Mand's Lykke i veien," seirede, og saaledes blev han den 1ste April 1790 udnævnt til Prof. Ordinarius og Assessor Consistorii. Samme Aar erholdt han den theologiske Doctorgrad — til Doctor Philosophiæ var han alt creeret 1784 i Fulda — og skrev i denne Anledning sin Dissertation de ætate versionum N. T. copticarum.

Naar vi nu tænke os 40 Aar tilbage, til Begyndelsen af Münters theologiske Løbebane, hvor fremmed forekommer os da Alt! Den akademiske Lærefrihed var i et Par Generationer steds med højere Røst bleven æftet; hist og her forsøgte nogle Lærere, snart vaersomt, snart frækt, hvor vidt de turde gaa; Regeringerne vaskede; snart lode de Alt gaa, snart grebe de pludseligen ind, mangen Gang i Ulide. Den franske Revolution var udbrudt; den udstrakte sig steds videre, og Kirken's Daand skulde nu sønderrives tilligemed Statens. Ogsaa i Kjøbenhavn bemægtigede Gæringen sig mange Gemytter. En ellers ubetydelig Skribent angreb i et Ugestryk paa det Heftigste alle kristelige Dogmer, og, ihvor lidet endog selv det uchristelige Partie var tilfreds med hans Fremfærd, var dog Manges Tilbuelighed paa hans Side. Den ærværdige Biskop Balle fortæner al Roes, fordi han steds søgte at afværge, at Regeringens Magt blev anvendt imod ham, som intet geistligt Embede havde; derimod nedlod han sig til ham, bekæmpe ham ogsaa ugentligt, fremførte vist meget Godt, men Foredraget var for vidtløftigt og savnede mangen Gang tilbørlig Værdighed. Til sidst bleve de fleste fede af Striden; og Liderne vare, hvad Religionen angaaer, bleve roligere eller ligegyldigere.

Under disse Gæinger var det ikke let at være akademisk Docent. Vi tør ikke paastaae, at Münter havde bragt det til et fast dogmatisk System. Saa nuie han kienbte enhver Strid, der var ført om et Dogma, og de forskiellige Fortolkninger af de vigtigste Skriftsteder, saa libet havde han en bestemt Mening, end ikke om alle vigtigere Puncter. Men bestemt var hos ham Troen paa Christendommens Guddommelighed, og den var saa uroffelig, som Alt, hvad der vedkom hans Jnderste; thi i mange Meninger — ikke blot i theologiske — kunde han vafle; men, hvor han havde vundet Overbeviisning, var han meget fast. Denne Overbeviisning yttrede sig i hans hele Foredrag; men da han til Polemik fattedes næsten alle baade Hiertets og Aandens Egenstaber, indlob han sig kun libet i Striden; foredrog Meget kun historisk, sagde om Andet sin Mening, og lod det blive derved. Saaledes gif det til, at begge Partier lode ham saa temmelig være uanfægtet.

I de 18 Aar, han stod ved Universitetet, læste han afvendende over Kirkehistorien i dens hele Omfang, de kirkelige Antiquiteter, Dogmehistorien, hvilken ikke før ved vort Universitet var bleven foredraget som en egen Disciplin, Indledningen til det N. T., det Gl. T.'s Exegetik, især over de poetiske Bøger, naturlig Theologie, populær Dogmatik, Pastoraltheologie og flere Discipliner, ogsaa over den Augsbourgste Confession. Han holdt sine Forelæsninger nøiagtigt og gierne, udarbejdede dem grundigt; men havde ikke det glimrende Foredrag, hvorved Moldenhawer, med langt mindre theologisk Lærdom, drog Tilhørernes Mængde til sig. Alligevel bleve hans Forelæsninger, især de kirkehistoriske, meget flittigen besøgte, ydede ogsaa rigt Udbytte. Det var heller ikke blot ved Forelæsninger, han gavne de Studerende, men Saadanne, hos hvilke han bemærkede Kierlighed til Videnskaben, drog han gierne nærmere

til sig, viste dem sine Mønter og Bøger, levede deres Studier, opmuntrede dem til egne Udarbejdelser, og havde altid Forraad nok af Materier, som han kunde opgive til Undersøgelse og Bearbejdelse. Mangen Gang bedrog han sig i sine Forhaabninger om et ungt Menneſte — ”han var i Grunden lettroende, som vi Alle,” ſiger Fru Brun om den yngre Broder — men aldrig har han miſtkendt en Duellig; en Saadan lod han ſtedſe vederfares Opmuntring.

De vigtigſte Bærker, han, foruden de ovennævnte, har udgivet i denne Epoche, ere: Versuch über die kirchlichen Alterthümer der Gnostiker, Anſpach 1790; Magazin für Kirchengeschichte und Kirchenrecht des Nordens, 2 Th., Altona 1792—96; Vermischte Beiträge zur Kirchengeschichte, Kopenh. 1798; Haandbog i den ældſte chriſtelige Dogmeſtorie, 2 Dele, Kbh. 1801—4; overſat paa Tybſt af Evers, Göttingen 1802; den danſke Reformationſ Hiſtorie, 2 Bind, Kbh. 1802; Undersøgelser om de perſepolitanſke Indſtrivter (i Vidensk. Selsk. Skr. for 1800, paa Tybſt, Kbh. 1802); Betragtninger over den naturlige Theologie, Kbh. 1805. Han havde ogſaa udarbejdet en Lærebog i den hele Dogmeſtorie, men dens Udgivelse blev af Forlæggeren truffet i Langdrag, og nu vilde det være for ſilde at udgive Bogen.

I Aaret 1791 havde Mønter ægtet Maria Eliſabeth Krohn, en Datter af Dr. Herman Didrich Krohn, der døde 1805 ſom førſte Borgemeſter i Lübeck. Han fandt i hende, iffe blot en troſt og fierlig, men ogſaa en aandrigh og livlig Selskaberinde, ſom paſſede fortræffeligt for ham. Hun var for hans Forældre en søn Datter, kunde tage Deel i Meget, der intereſſerede ham, lod ham uforſkyrret i hans Væſen, ja ſelv i hans Egenheder, kunde befrie ham for megen oekonomiſt Detail, underholde hans Venner og tage beſværlige Beſøg

paa sig. I det første Aar boede de i Forældrenes Huus, siden for dem selv, og 1798 flyttede de ind i hans rummelige og bekvemme Professorgaard; Sommeren tilbragtes paa det lille Kyststed udenfor Borten, som han arvede efter sin Fader, indtil det forstyrredes ved Kiøbenhavns Beleiring. De oekonomiske Omstændigheder vare ret gunstige; dersom Fornødenhederne steg ved Familiens Tilvæxt, saa kom der ogsaa Tillæg i Gage; Forældrene efterlod ham en liden Formue, og til at forsøge sit Bibliothek kunde han anvende Forlæggernes Honorarer.

Ogsaa udenfor Universitetet tog Mønter Deel i flere Forhandlinger. I Videnskabernes Selskab var han et af de virksomste Medlemmer, og tilsidst den historiske Classes Formand. Ifølge et af ham udarbejdet Forslag udnævntes en Commission til de nordiske Oldsagers Opbevaring, hvorved dette Studium fik nyt Liv, og et Museum oprettedes, som nu er en Prydselse for Kiøbenhavn, og i Tydskland paa flere Steder er blevet efterlignet. Ogsaa i adskillige andre Commissioner deltog han, saasom i Commissionen til en bedre Indretning af Almue-Skolevæsenet, Commissionen til at undersøge den Pestalozziske Methode o. fl. 1804 indtraadte han i Missionscollegiet og Directionen for Vaisenhuset. Dette foranledigede, at han i Aaret 1806 gjorde en Reise til Leipzig, Dresden og Berlin, for at gjøre sig bekendt med Indretningen af de derværende Borger-skoler. Paa denne Reise deels stiftede, deels fornyede han mange behagelige og lærerige Bekendtskaber. I Halle og Dresden saae han de preussiske Hære at drage deres Undergang imøde. Med Rød og Røppe undgik han i Lübeck Følgerne af Slaget ved Jena.

Den Kystelse, som Tidens frygtelige Begivenheder frembragte i alle Gemytter, ogsaa i Danmark, behøve vi ikke at tilbre, og Mønter maatte ifølge sin syrige Charakter gribes

levende deraf. For at lette sit Hierte skrev han et lidet Skrivt: Parallelismen der Geschichte, som udkom 1807 uden Forfatternavn og Trykkested. Han skildrer deri det vandalske, det sasanidiske Riges Undergang, samt Wilhelm Erobrer. "Mennekshedens Ven — siger han i Fortalen — dvæler ved disse Levninger, ligesom Vandrerens dvæler ved Riget af Den, der ikke bøde efter Naturens Gang af Alderdom eller Sygdom, men som pludselig knustes af en nedstyrtet Klippe eller af Himmelens Lyn." Det var hans Hensigt i et andet Hefte at fremføre Exempler paa Stater, som ved Mod og Anstrengelse havde hævet sig af deres Ruiner; men det udeblev.

Da Krigens Bølger saaledes væltede sig hen mod vort Naboland, anede vistnok Mange, at det hidtil saa lykkelige Danmark vilde blive draget med ind i Maelstrømmen; men Alles Dine vare henvendte til Holsteen, hvor ogsaa Landets Krigsmagt samlede sig. Slaget ramte fra en ganske anden Side. Her er ikke Sted til at handle om Englands Angreb paa Kiøbenhavn. Uden Niemeed, som uden Ret, blev en venstabelig Nation opoffret; og da den engelske Regering begyndte sin svigefulde Expedition med at stusse sin egen Minister ved det danske Hof, for at han selv skulde troe sit Hofs Venstabsforsikringer og følgerig forstaae dem fuldkomnere Tillid; da altsaa her Alt var uforberedt, Fienden derimod rigelig forsynet med alle Midler, lykkedes Ødelæggelsen fuldkomment. Mønter har selv skildret denne i et lidet Skrivt.

Da han boede saa nær ved Frue Kirke, Hovedmaalet for de engelske Bomber, syntes Redning for hans Huus og hans fiere Bibliothek ganske umulig. Imidlertid reddede han, hvad reddes kunde, og søgte selv med Sine og med mange Bønner Beskyttelse i sin Svoger Bruns brandfrie Kieldere, hvor man troede sig sikker, men ikke var det. Dog vaagede Forsynets

Haand over ham og Hans; ogsaa hans Huus blev kun lidet bestadiget, saa at det snart igien kunde beboes.

Imidlertid havde disse sørgelige Begivenheder middelbar en betydelig Indflydelse paa Mønters Skiebne. Biskop Valle sølte sig, skøndt ikke meget gammel, men nebbøiet af Arbeide, Sorger og Hyppochondrie, saa afkræftet ved disse Ulykker, at han søgte Entledigelse, hvilken ogsaa tilstodes ham. Mønter udnævntes den 2den April 1808 til hans Eftermand.

Hvad der gjorde Mønter denne Forandring uvelsig, var for det Første, at han ikke var ganske tilfreds med sin Stilling ved Universitetet. Vel var hans Embede ham tiert, men med nogle af hans Colleger var der indtraadt ubehagelige Forhold. Under Præsidium af Hertugen af Augustenborg, en klart tænkende og energisk Fyrste, var en Reform af Universitetet og de lærde Skoler begyndt, hvilken blev ligesaa gavnlig, som den var nødvendig. Hvor staansomt og viseligt man end gif frem, var Reformen dog indgribende, og den udførtes med Fasthed. Naturligvis manglede det ikke iblandt Professorerne paa Saadanne, som heller vilde lade det blive ved det Gamle, og som i alle Forandringer saae Indgreb i deres Forrettingheder; eller som toge det ilde op, at deres Forslag ikke fandt Bisald. Mønter blev høit agtet af Hertugen, og talede ofte med ham om disse Gienstande. Derved opstod hos nogle af hans ældste Colleger den Mistanke, at han conspirerede imod Universitetet, hvilken Mistanke de ofte paa en frænkende Maade lode ham fornemme. For det Andet bleve hans Indkomster ved denne Befordring meget forbedrede; og — hvad der var det fornemste — en Biskops Embede var ham dyrebart. Mere som Barn havde han paa det Spørgemaal: Hvad vil Du være? siet, svaret: "Jeg vil være Biskop;" og denne Idée havde aldrig ganske forladt ham. Det havde ogsaa tidligere

været i Bærf, at han ſkulde udnævnes til Biſkop i Fyen eller Holland, men det gik tilbage, fordi man ønskede at bevare ham for Univerſitetet. Nu havde Forſynet ſørget bedre for ham, og anvendt ham en Stilling, der aldeles paſſede for ham. Thi, hvor megen Anſeelse Mønter endog havde ſom Profeſſor, baade hjemme og i Ublandet, er det dog fornemmelligen de 22 Aar i hvilket han beklædte Biſpeſtolen, ſom vi vel tør kalde glimrende.

Da han tiltraadte ſit nye Embede, vare diſtnok Mange af den Mening, at han — en Lærb, der helſt tilbragte ſin Tid i ſit Bibliothek — kun forſtod ſig lidet paa de geiſtlige Sager. Men dette var ikke ſaa. Som Præſtesøn var han fra Barndommen af bekendt med Meget af Detaillen, hans ſtedſe forſatte Studier af Kirkeretten ſaavelſom hans Forelæſninger over Paſtoralthelogien hendrog ſtedſe hans Betragtninger til Kirken; og hvo der har kiendt ham, veed, hvor meget denne ſtedſe laae ham paa Hjertet. Som Candidat havde han under ſin Faders Veiledning øvet ſig i at prædike; nogle Prædikener af ham ere allerede trykte i hans Faders Samlinger. For at ſtaffe ham mere Frihed paa Prædikeſtolen, havde Faderen ogſaa undertiden ladet ham efter meget kort Forberedelse holde en Froprædiken, ved hvilken Tieneste ſtedſe meget ſaa Tilhørere indſandt ſig. Alligevel maae vi tilſtaa, at han aldrig blev en fortrinlig Prædikant. Hans egentlige Prædikener manglede ofte Liv og indtrængende Kraft; paa Prædikeſtolen var hans Holdning ikke behagelig, hans Stemme for tyk, og ſiebliffelige Diſtractioner, ſom han ſtedſe var udfat for, forſtyrrede undertiden Foredraget. Derimod kunde en mindre Tale ofte lykkes ham fortræffeligt — man ſee t. Ex. den Tale, hvormed han indviede C. A. Jacobi til Miſſionær i Oſtindien — og iſær naar han talede foran Alteret, talede han ofte med megen Værbighed og Varme. Det var og iſær ſaadanne Taler, hans Embede paalagde

ham. Han har ordineret 288 Præster, indviet 8 Biskopper; indsat 25 Provster og 8 Rectorer ved lærde Skoler; indviet 9 Kirker, deriblandt St. Petri, som ved Bombardementet havde lidt Meget, Frue Kirke og Christiansborg Slotskirke. Men den skønneste Handling af dette Slags, som faldt i hans Lod, var Kongens og Dronningens Salving i Aaret 1815. Salvingsacten har han udgivet i sædvanlig Form, ligesom han ogsaa senere besørgede Christian VII's Salvingsact ved Biskop Harboe og Christian III's ved Bugenhagen udgivne, hvorved Rækken af Danmarks protestantiske Kongers Salvingsacter fuldstændiggjordes. Den sidste udkom først efter hans Død, prydet med en riig historisk Tilgiwt af Etatsraad, Professor Werlauff.

Som Visitator fattedes ham i Kirken den rette Popularitet: Almuen forstod ham ikke ret, og han ikke Almuen. Derimod erhvervede han sig paa sine Visitatser en meget nølagtig Kundskab om alle Geistlige i sit Stift. Hans Godmodighed aabnede ham alle Hjerter; hans strengt rebelige Character forskaffede ham almindelig Tillid; man vidste, at hvad man betroede ham, vilde worde benyttet, men ikke misbrugt, ikke forraadt. Da han gjerne indlob sig med de Præster, han holdt af, og da han besad en hurtig Fatte-Evne og en tro Huskommelse, saa kjendte han nøie Tilstanden paa ethvert Sted, Mangler og Fortrin. Paa at afhjælpe hine med Fasthed og tillige med Skaansel, var han alvorligen og utrætteligen betænkt; thi saa samvittighedsfuldt han vogtede sig for at gjøre Noget Uret, saa meget lod han det være sig magtpaaliggende at forebygge enhver Uorden uden Person's Anseelse. Hvor han bemærkede Embedsiver, Talenter og Lærdom, søgte han steds at opmuntre og fremdrage Fortienesten. For Geistlighedens Uddannelse sørgede han ved ethvert Middel, som stod i hans

Magt. Strax efter sin Tiltrædelse foranledigede han et Pastoralseminariums Oprettelse, ligesom han og opmuntrede Candidaterne til at indsende Afhandlinger og Prædikener til Bedømmelse. Den saakaldte Biske-Examen gjorde han mere omfattende, end den tilforn var; indbød Hovedstadens Geistlige dertil; eengang negtede han en Candidat, som allerede var udnævnt til Præst, men fandtes meget uvidende¹⁾, Ordination. Landemødet i Roeskilde søgte han at give en videnskabelig Tendens, idet han ogsaa indbød andre Geistlige foruden Provsterne til Deeltagelse, og traf den Indretning, at der, naar de egentlige Landemødsfager vare til Ende, forelæstes Afhandlinger. Som bekendt, er deraf fremgaaet en trykt Samling i tre Bind, hvortil Mønter selv har leveret skønne Bidrag. Efterhaanden blev dog denne Sag drevet med mindre Iver. For det efter hans Forslag oprettede Stiftsbibliothek nærede han steds stor Forkierlighed, og det blev snart betydeligt. Andre Stifter efterlignede disse Indretninger. Om Vinteren holdt Mønter undertiden Forelæsninger for de yngre Studerende, ligesom han ogsaa i Pastoralseminariet fortsatte sin Pastoralvejledning.

Begyndelsen af Mønters bispepelige Embedsførelse indtraf i de Aar, som — tildeels fordi de politiske Krige endnu rasede — vare temmelig fredelige for Kirken. Stormen mod Christendommen havde lagt sig, og, dersom endog den fiendtlige Hefstighed for det Meste var gaaet over til Ligegyldighed, manglede det dog ikke paa glædelige Tegn til et nyt opvaagende Liv. Mønter stræbte paa mange Maader at vække og vedligeholde kirkelig Interesse hos Geistlige og Lægmand. Saa lidet han selv brev eller hos Andre elskede det stive Bogstavvæsen, vilde han dog steds have en Norm for den kirkelige

¹⁾ Denne Candidat havde ikke taget theologisk Embeds-Examen ved Kiøbenhavns Universitet.

Kære bevaret, hvilken vel ikke skulde lægge Lænker paa den rederlige Grandfæters Aandsfrihed, men dog tæmme Lettsindigheden og Frækheden. Det var efter hans Forslag, at den Augsburgske Confession blev i Reformationens Jubelaar 1817 trykt paany, og et Exemplar deraf nedlagt hos enhver Præst. Alle Forslag, hvorpaa det i Begyndelsen ikke manglede — om at indføre en ny Lærebog istedenfor Balle's, eller at foretage en total Om-dannelse af den gamle Liturgie, afviste han standhaftigen. Derimod skulde han gierne have tilbudt sin Hielp, naar man med staansom Haand havde villet borttage det Forældede og Upassende, ligesom han selv omarbejdede Ritualen for Bispevielse. Han kunde taale Meget, men Intet, som krævede enten Arefrygten, eller den kristelige Fordragelighed. Ligesom det Første ofte mødte ham i Begyndelsen, saaledes trængte sig siden Fortiættelseslygen og Bogstavtjenesten frem. Den urolige og herskesyge Aand, som nylig havde villet løsrive sig fra alle Symbolernes Baand, fremsøgte nu de symboliske Bøger, just ikke for selv at underkaste sig dem, men enten for dermed at trodske Regeringens Forholdsbegreber, som begunstige fri Tænkning og nødigen greb ind i Partiernes Stridigheder, eller for at bagvaskte anseete Mænd. Münter lod gierne Enhver beholde sin Overbeviisning, og det var beundringsværdigt, hvorledes han bevarede personlig Godhed for Udsættelse af dem, som ofte forvoldte ham saa bittere Tæmmer, og paa mange Maader angreb ham, og med hvilken Omhu han mangen Gang søgte at afværge for dem Følgerne af deres ubetænksomme Handlinger. Ved enhver Nærmelse kom han dem faderlig imøde; men naar de derpaa grundede Haab om at henvirke ham med sig, fandt de ham uroffelig. Overhovedet var Münters Opførsel i denne ofte meget vanskelige Stilling exemplarisk; intet af de stridende Partier kunde regne ham til Sine, intet formaae ham til

Forsølgelse mod det andet. De vare ofte utilfredse med ham, men de kunde ikke negte ham deres Agtelse. For at aflægge et offentligt Vidnessbyrd om de danske Biskoppers Sindelag, skrev han allerede 1817 den berømte *epistola encyclica ad Clerum*, som blev underskrevet af alle Biskopper og General-Superintendenten over Hertugdømmerne, hvori Fornuftigheden bekæmpes med Iver, den Augsburgske Confession prises tilbørligen; men det tillige vises, at det ikke er dens Bestemmelse at stille den hellige Skrift i Skyggen, eller fængsle den kristelige Aand ved Bogstaven. Vel maatte dette Hyrdebrev taale mange Anføgtelser, men disse rokkede ikke Mønter; og 1826 udkom i Anledning af vor Kirkes 1000 Aars Fæst en lignende *Epistola encyclica*, hvori de guldne Ord indskræpes: *in necessarii unitas, in dubijs libertas, in omnibus caritas*, hvilte siden saa ofte ere blivne gientagne.

Efter Mønters Forslag udnævntes 1815 en Commission til at revidere det N. T's kirkelige Oversættelse. Arbeidet var fuldbendt 1819, og den Trost og bet Maadehold, hvormed det var udført, syntes at paafattionnes med et næsten udeelt Bisald i Danmark. Men da Rogle i Skotland fortørnedes over, at der ved 1 Joh. 5, 7 var tilføiet en Anmærkning, hvori de Ord; som Luther ganske havde udeladt af sin Oversættelse, erklæredes for tvivlsomme; og da man i England endog lod den gamle Oversættelse — *the old and standard version*, som Ivererne kaldte den — paany oplægge, for at udbrede den i Danmark istedenfor den nye autoriserede: saa benyttede Mønter, til at forhindre saadant, Baisenhufets Privilegium, ifølge hvilket ingen andensteds trykte Bibler maae indføres. Algesaa lidet indlob han sig paa det fra England giorte Forslag, at uddele Bibelen uden Apokrypher. "De skal ikke herse over vor Kirke," sagde han.

* Naar Udstillige have villet' paaftaae, at Mønter ikke buebe til Forretningsmand, saa grunder dette sig blot paa en Fordom; man meente, at en Lærd, som i det daglige Liv ofte viste sig afspredt, og som man ansaae for uselskabelig med ganske andre Ting, ikke kunde faae Smag paa Forretninger. Men det forholdt sig ganske anderledes. Med Undtagelse af Regningsvæsenet elskede Mønter meget alle sine Embedsforretninger. Vel gad han ikke sidde hele Dage over Contoirsager; undertiden undveeg han, naar man til en ubeleilig Tid vilde tale med ham derom, især naar han befrygtede Modsigelse; thi han holdt overhovedet slet ikke af at disputere. Men naar det var ham beleiligt, gav han sig meget gierne af med sine Sager, kom ibelig ind paa Contoiret, giennemsaar Sagerne, eller lod sig dem referere, og vidste meget vel Besteed dermed. Han havde en let Forretningsstil, og de Betænkninger og Breve, han opsatte, vare meget klare og tydelige. Ofte, naar vi talte om en Sag, satte han sig midt under Samtalen hen, skrev saa at Pennen raslede, og i et Dieblis havde vi et Forretningsbrev, saa skönt, som det kunde forlanges. Men han var i Forretninger ikke fri for Griller, som han mangen Gang forsvarede ret egenfindigen; undertiden ønskede han vel endog at finde Hindringer, eller at drømme sig saadanne, for alligevel at sætte sin Mening igiennem. Naar dette lykkedes ham, voldte det ham stor Glæde; lykkedes det ikke, gif det ham sletten synderligt nær; dog kom han gierne ved Leilighed tilbage dertil, for at forsøge det fra en anden Side. Desuagtet var han alle høiere og lavere Embedsmænd, som han havde at gjøre med, meget kær, som han da ogsaa i Grunden var en saare fordragelig og forsonlig Mand.

Men rigtignok glimrede han meest som Lærd, og som Saadan havde han nu en saa lykkelig Stilling, som han efter

sin Tænkemaade kunde ønske den. Thi det var slet ikke hans Hensigt eller hans Lyst at begrave sig i Bøger alene; kunde han end sige, naar han rolig havde tilbragt en Formiddag i sit Cabinet, at han savnede ingen Ting i Verden, saa sølte og tilfød han dog, at han ikke kunde leve saaledes bestandig, men at han behøvede en virksom Bevægelse med Verden. Denne fandt han i sit Embede, og da han holdt af at rejse, saa vare hans Visitationer om Sommeren ham ret kierkomne. Med særdeles Glæde besøgte han to Gange den mærkværdige D Bornholm. Men da han arbejdede med megen Lethed, stedsse var virksom, og da han især i de senere Aar havde meget god Hielp, havde han ogsaa Otium nok til sine lærde Bestieftigelser, for hvilke alle udbortes og indbortes Betingelser vare tilstede.

I den rummelige Bispegaard havde han i Begyndelsen hele den øverste Etage til sit Brug; der havde han Contoir, Archiv, Bibliothek, Museum, Studeerstue, Læsesal, og endda Plads tilovers. Men dette var i Grunden altfor vidtløftigt til at være ret beqvemt; og da han siden, ved en forandret Indretning af Huset, kunde bortleie den nederste Etage til sin Ven Professor Dehlenschläger, havde han dog Rum nok, og boede mere selftabeligt. Hans skønne Bibliothek foregedes dagligen, og indeholdt tilsidst over 14,000 Bind, hvoriblandt vel fandtes mange Smaafrivter, men saare Lidet, som jo havde Værd, og mange sieldne Bøger, som han havde samlet paa sine Rejser, eller faaet ved sine mangfoldige Forbindelser; og man blev overalt vaer, at dette Bibliothek var anlagt af en Mand, som selv vilde gjøre Brug deraf. Hans Møntsamling indeholdt 10,000 Stykker; de kufiste Mønter ere efter hans Død offererede Kongen; de øvrige bleve solgte ved Auction. Af Antiquiteter besad han over 600 Numere; de større Stykker lod han, som det er brugeligt i det sydlige Europa, indmure i

Borten og paa Gangene i Bispegaarden, og efterlod dem som et Legat til sine Eftermænd. Disse store Samlinger havde forholdsmæssig kostet ham meget lidet, thi han havde et stort Samlertalent, lod ingen Leilighed gaae sig forbi til at anskaffe sig Noget for godt Kjøb eller udfylde et Hul ved et fordeelagtigt Bytte; saare Meget blev ham ogsaa foræret. Hans Samlinger vare, som alle hans Ting, i den skønneste Orden; thi, hvor flidestøft det end saae ud i hans Værelse, og hvor forvirret det Nyankomne eller nylig Brugte ofte syntes at ligge iblandt hinanden, havde dog Alt sit Sted, og han vidste meget let at finde det. Sysslen med disse Samlinger var hans behageligste Afspredelse. En lille Dattersøn, som spurgte ham: Hvad har Du der i Skabet? svarede han: "Det er din Bedstefaders Legetui." I hans sidste Aar kom han tilfældigvis i Besiddelse af et Antal Conchylier. Da opvaagnede paany den Tilbøielighed, som allerede Spengler havde vibragt ham i hans Barndom; og, da han havde et meget udbredt Bekendtskab, og da Enhver gjerne vilde vise ham en Tjeneste, saa fremkom ogsaa her i kort Tid en smuk liden Samling uden mindste Bekostning.

Naar han just intet Arbejde havde under Hænder, gik han omkring i disse Samlinger, og — hvis jeg maa udtrykke det saa — gjorde sig tilgode. Han læste meget hurtigt, beholdt ogsaa meget godt hvad der interesserede ham; menielden læste han en Bog fra Begyndelsen til Enden. Vel har han læst mangfoldige Bøger heelt, men dette stæde, i det han, ofte efter meget lange Mellemrum, atter vendte tilbage til dem. Da han var meget alene, og ikke holdt af de saakaldte Forlystelser — efter sit 60de Aar gik han aldrig ud om Aftenen, uden til Høffet eller nu og da i et Selskab af lærde Venner — saa forøgedes paa denne Maade steds Materialierne for hans Videns, som

han ved Leilighed kunde bruge; han vidste i det mindste, hvor det var at finde.

Ogsaa hans udbredte Brevverling var ham hertil meget behjælpelig. Paa sine Reiser havde han gjort Bekendtskab med en Mængde Lærde; foruden de tre ovenomtalte gjorde han endnu i Aaret 1818, ledsaget af sin næstældste Søn, en lille Reise til Tydskland, hvor han besøgte Brunsvig, Göttingen, Cassel, Rhinegnene, Würzburg, Gotha, med flere Steder, og fornøiede eller knyttede mange dyrebare Forbindelser. I Würzburg afstrev han af en gammel Codex Fragmenter af en antehieronymianst latinsk Oversættelse af Propheterne, hvilken han i det følgende Aar udgav. Flere Gange besøgte han Sverrigs syblige Provindser, hvor han havde mange Venner og Høiagtere. Ogsaa med endeel berømte Mænd, som han aldrig havde seet, knyttede han Forbindelser, og deraf fremkom tidt en levende Brevverling. Derved erholdt han mange Efterretninger om Personer og Ting, havde Leilighed til at sørge for sine Samlinger, og kunde faae Bøger og Oplysninger, naar han trængte dertil. Engang sendte han et græsk Brev til Patriarchen af Alexandrien, af hvem han haabede, skøndt forgieves, at erholde Noget; derimod havde han vor Generalconsul i Alexandrien, Dumreichers, Godhed at takke for skønne Sager. Det meget Gode, som udenlandske Lærde viste ham, søgte han steds at giengielde, idet de ved alle foresaldende Leiligheder havde i ham en Talsmand, og paa en vis Maade en Besuldmægtiget for Danmark.

Endelig forstod han ogsaa fortræffeligt at drage Nytte af yngre Lærde og af Studenter, som han drog til sig. De Ungre vare gierne i hans Selskab, thi han paatog sig aldrig den fornemme Mine, og Enhver, om hvis Hoved og Kundskab han nærede en fordeelagtig Mening, behandlede han som sin Ege.

Han gienueengif sine Samlinger med dem, lod dem faaæ efter i Bøger, berigtige Citater, gjøre Udtog og Tegninger, dicterede dem ogsaa Breve og Skrivter, naar dette var ham beqvemmere, eller hans Dine vare svage. Ligesom nu disse Hielpere derved lærte Meget, saaledes gjorde de ham ogsaa opmærksom paa Afkilligt. Ogsaa for sine ældre lærde Benner havde han altid en Commission eller en Opgave i Beredskab, og det faldt ham paa Diebliffet ind, hvortil Enhver kunde være ham nyttig.

Hvis vi tør kalde alt dette hans lærde Apparat i vidtløftig Betydning, da udfordredes der vissefægen megen og levende Aandskraft til at holde dette Apparat saaledes i Orden og i giensidig indgribende Forbindelse, samt at haandtere det saaledes, at det stedse var paa rede Haand til hans Niemed. Der var ogsaa i denne Mand en eminent Aandskraft, hvorom allerede Mængden og Mangfoldigheden af hans lærde Værker vidner, som han udarbejdede under saa mange og saa betydelige Embedsforretninger.

Vi have nylig læst en synderlig Dom om Mønter. "M. har tilskrevet mig — hedder det i et Brev fra Reinhold (Baggesens Briefwechsel. I. S. 233. jvf. S. 238) — men ikke eet Ord, om han har udført sit Forehavende, at studere den nye Philosophie. Hvor er denne ellers saa brave Mands Ald saa kold! Hvor ærgret mig hans kolde Venstabsforsikkring!" Biskop var Mønter ikke slabt for frampagtige Tilbedelser; han gad hverken yde dem eller modtage dem. Men saa vare hans Benner ogsaa frie for de pludselige Udbrud af en saaret Forsængelighed; og hvo der søgte et grundærtigt Gemys Trøstfæst, fandt sig sandefælig ikke stuffet. Philosophie var just ikke Mønters Sag; han gjorde heller ingen Fordring derpaa. Enhver Videnskab kan drives i en dobbelt Retning, den speculæfve og den historiske; og det indtræffer hyppigt, at Den, som

udmærker sig i den ene Retning, ikke formaaer at præstere noget Betydeligt i den anden. Mûnter havde vel søgt at gøre sig bekendt med den kritiske Philosophie; men da det ikke ret vilde lykkes, lod han dette Studium fare, og sølgelig kunde han ikke tilfredsstille dem, som ickun deri saae Frelsen. Men naar Baggesen, idet han istemmer ovenansførte Dom, tilføier: "Intet uden Hukommelse!" da kunde denne Paaastand ikke falde Nogen ind, uden en saa overfladisk Sagttager som Baggesen. Vel gives der Lærde, om hvilke dette Udsagn kunde gielde — ogsaa Disse tiene Lærdommen paa mangfoldige Maader — men de give kun det Lærte tilbage. Mûnter havde ogsaa en fast og rummelig Hukommelse; men Enhver, der kiender hans Skrifter, eller blot har talt med ham om lærde Sager, veed, hvorledes han stedse gif ud paa historisk Grandstning, hvorledes han stedse søgte nye Hypotheser, hvor Meget af hans forskellige Kundskabsfag der stedse opstod hos ham, for at bringes i nye Forbindelser, og at hans Combinationer mangen Gang syntes at være kun altfor yppige. Saaledes var hans lærde Væsen i højeste Grad mærkværdigt for Enhver, der havde mindste Sands for Sligt, og en Ven sagde mig engang: "Naar Han er borte, faae vi dog aldrig mere en Lærd af dette Slags at see."

Paa Ideer og Planer til nye Værker manglede det derfor aldrig. Naar en saadan Plan begyndte at modnes i hans Hoved, gjorde han sig saa mange Mapper, som han vilde have Capitler eller Afdelinger; derefter skrev han paa enkelte Blade forskellige Notater, som han lagde ind, hvert paa sit Sted. Saa var han, efter Værkets Omfang, i flere Dage, Uger, Maaneder bestieftiget med at forsøge disse Notater. Derpaa lod han Sagen hvile i nogen Tiid, og sagde ubertiden: "Jeg er i denne Tiid ret doven, men jeg bryder mig ikke derom, thi jeg veed, det kommer igien!" Og i Sandhed, det kom igien! Thi

naar Anden kom over ham, satte han sig hen, og nedskrev med løbende Pen et Capitel efter det andet. Dette var vistnok kun første Udkast; han lod Racuner staae aabne, som han siden udfyldte, standsebe ogsaa undertiden midt i et Afsnit, naar nogen Kundskab endnu manglede ham, og begyndte paa et nyt. Alligevel var dog som oftest det Vigtigste strax tilstede, og nedskrevet i en, vel ikke dyb, men klar, flydende, aldrig vidtløftig og aldrig affecteret Stil; og han skrev med lige Lethed Dansk, Tydsk, Latin og Italiensk; det Franske kostede ham mere Umage; Engelsk og Svensk læste han, men skrev det ikke. Hvor forundrede vi os ofte over Mængden af saa Dages Arbejde, som han mangen Gang ikke lod sig mærke med, førend han viste os det Fuldbbragte. Derpaa lagde han Bærket hen, undertiden et Aar, ja længere; thi han ilede aldrig med at lade Noget trykke; og imidlertid beskæftigede han sig med andre Ting: undtagen at han leilighedsviis søiede Noget til, som han just stødte paa. Efter et saadant Tidrum tog han igien Mapperne frem, og udarbejdede Bærket eller Afhandlingen. Imidlertid havde han opsogt en Forlægger, eller bestemt Afhandlingen for et lærd Selskab eller Tidsskrift; derpaa lod han sit, sædvanligen med Til sætninger belæstede, Manuscript afskrive, og naar han en Tidlang havde giennebladet Afskriften og endnu tilføjet Meget, lod han det trykke, helst under sine egne Vinge. Thi endnu i Correcturen gjorde han mange Forandringer og Til sætninger, og han negtede det ikke, da en Bogtrykker engang besværede sig over, at han egentlig skrev sine Bøger i den første Correctur; han paa stod med Gøthe, at man ikke ret veed, hvorledes Tingen vil tage sig ud, førend man seer den trykt. Af denne hans Maade at udarbejde sine Skrifter paa, kan det forklares, at flere Bærker staae hinanden nær i Trykkeaaret, uagtet de ere skrevne til forskjellige Tider. Saaledes vedblev han, uden at

trætted, lige til sin Død, og hans Skribent-Virksomhed syntes i de senere Aar snarere at tiltage end at aftage. Hans trykte Skrifter udgøre, naar man regner Stort og Smaat sammen, 110 til 120 Nummere. De vigtigste iblandt disse fra den sidste Epoche forekomme os at være: De schola Antiochena, paa Tydsk i Tjsschirners og Stäudlins Archiv; Den Christne Kirkes Forsølgelses-Historie, 3 Stykker, i det Siellandske Landemodes Vidensk. Forhandlinger 1812—18; Antiquarische Abhandlungen, Kopenh. 1816; Religion der Karthager, Kph. 1816 (2 Udg. Kbh. 1821); Der jüdische Krieg unter Trajan und Hadrian, Altona 1821; Undersøgelser om de danske Riddereordeners Oprindelse, Kbh. 1822; Kirchengeschichte von Dänemark und Norwegen, 1 Th. Kph. 1823, 2 Th. 1831; Sinnbilder und Kunstvorstellungen der alten Christen, Altona 1825; Symbolæ ad interpretationem Evang. Johannis ex marmoribus et nummis, Haun 1826; Der Stern der Weisheit, Untersuchungen über das Geburtsjahr Christi, Kbh. 1827; Religion der Babylonier, Kbh. 1827; Notitia codicis Evangelium Joh. variatum continentis, Haun. 1817; Christindens i det hedenste Huus, Kbh. 1827; Primordia ecclesiæ Africanæ, Haun 1829; Effata et oracula Montanistarum, Haun. 1829.

Naar man betragter Rækken af disse Skrifter, bemærker man snart en fremherskende Tilbøielighed til det Antiquariske, og saa ofte Mønter kunde forbinde denne med Theologien, fandt han sig meest tilfredsstillet ved sine Studier. Saaledes var Udarbejdelsen af Værket om de gamle Christnes Sindbilleder og Kunstforestillinger ham fortrinligen kær. Ogsaa gad han gjerne indlade sig i Undersøgelser, hvor ikke Alt kunde udfindes ved Bivnesbryd, men hvor der blev en Mark aaben for Formodninger. Nogle Gange har han vel forsøgt en liden Afhandling om en Gienstand, hvorom man Intet vidste og Intet

kunde faae at vide, for ret at udtømme sig i Hypotheter; men han har ogsaa ofte af meget sparsomme Efterretninger udkastet et skønt og sammenhængende Materie. Som Exempel anføre vi Afhandlingen: *Christinden i det hebenste Huus*. Hans Danmarks Kirkehistorie er et skønt Mindesmærke af en lærd dansk Biskop. Den første Bog, som fremstiller det skandinaviske Hedenold, er vel den mindst heldige. Münter havde ikke tilbørligen sat sig ind i Aanden af de nyere mythologiske Grandtænkninger; han holdt altfor fast ved de Forestillinger, som han i sin Ungdom havde lært af Suhm, og han søgte allevegne et historisk Grundlag for Mytherne. Men iøvrigt er Værket den modne Frugt af et dybt og omfattende Studium af Kirkehistorien — ikke blot den danske —; det er skrevet med en frk Aand; Compositionen er helbig; Stilen klar og tiltrækkende. Den anden Deel af dette Værk — som siden er udkommen i to Afdelinger — var under Pressen, da Døden bortkaldte ham; dog havde han ogsaa udarbejdet den 3die Deel; som indeholder den danske Reformationshistorie, og som nu, efter fornøden Revision, er overgivet til Trykken. Det var hans Hensigt at tilføie endnu en fjerde Deel, som skulde indeholde den nyere og nyeste Historie og først trykkes efter hans Død. Men jeg er vis paa, at han aldrig var kommen til dette Arbejde; thi at sætte sig saaledes hen for at afgive en fast offentlig Dom om nærtstaaende Personer og Ting, passede ikke med hans Godmodighed. Af samme Grund har han ogsaa, skøndt ofte dertil indbudet i Danmark og Tydskland, kun leveret meget faa Recensioner, og disse faa indeholde for det Meste blotte Udtog af de anmeldte Bøger.

I sin Embedsførelse og literære Virken kunde han glæde sig ved sin Konges stedse vorende Naade. Som Legn derpaa modtog han strax ved Dannebrog-Ordenens nye Organisation

saavel Ridderkorset som Søværket, og blev tillige udnævnt til Ordensbiskop; 1812 fik han Commandeurkorset og 1818 Ordensens Storkors. Ogsaa Hs. Kongl. Høihed Prinds Christian Frederik beærede ham med sin Agtelse og Yndest; Prindsens Konstsamlinger giennemgik han oftere, og en Bæse af hans stionne Samling har han oplyst i en Afhandling om de Konstværker, paa hvilke Memnon's Historie er afbildet. I Ublandet vorede hans Berømmelse steds, og en europæisk Celebritet, som den, Mønter i de senere Aar virkelig en nød, er en stion Besiddelse; den giver Besidderen en egen Værdighed, og aabner ham alle vegne Indgang. Hans Nædborgere startede ham steds høiere, jo bedre de lærte at kiende ham; selv til Almuen trænger Rygtet om stor Værdighed ned, og opvækker ogsaa der en vis Beundring og Værfrygt.

Som intet Mennekes Liv er uden Prøvelser, saa blev Mønters i det Hele lykkelige Liv i flere Aar formørket af en tung husslig Kummer. Hans fortræffelige Hustru blev i Aaret 1809 overfaldet af en Sindssygdhed, som gjorde hende uskiftet til hendes sædvanlige Virksomhed, og tillukte hendes Hierte for al Livets Glæde, for hvilken det ellers var saa aabent. Denne Tilstand varede dengang over tre Aar; derefter blev hun ganske helbredet; men Sygdommen vendte 1823 tilbage, og vedvarer endnu¹⁾. Ogsaa af andre Gienvordigheder blev han hiemsøgt; saaledes var hans oekonomiske Forfatning i nogle Aar temmelig ugunstig formeddelt en Contoirbetients Efterladenhed og de saa dybt sunkne Kornpriser, hvorpaa hans Indkomster især beroede.

Men dette var forbigaaende; ogsaa havde han Kraft til at bære og en naturlig Munterhed. Saa fortrædelig han end undertiden kunde see ud, og saa heftig han i Diebliffet kunde

¹⁾ Den vedvarede til hendes Død.

fare op, var dog Ligevægten snart igien oprettet, og hans Stub for det Meste muntert. En mere behiertet Mand har jeg aldrig kiendt. Vel havde han en vis Tilboielighed til at optænke Farer, hvor ingen var, og allerede i hans yngre Aar sagde en Ven i en for en fortrolig Kredss bestemt, skiemtsom Visé: "Han seer steds Byen i Brand, og alle Syge paa Gravens Rand." Men hvor der var virkelig Fare paasædte, forlode Tro og Haab ham aldrig. Da han engang i stormende Veir sejlede over Østersøen i en aaben Baad, og Bølgerne gik meget høit, betragtede han en Stund dette Skuespil; derpaa indhyllede han sig i sin Kappe, lagde sig hen og sov rolig hele Natten. Kort før sin Død modtog han mig en Morgen med de Ord: "Veed De, hvad Lægerne nu curere mig for? Batterisot. Jeg kan allerede ikke mere faae Støvler paa, thi mine Fødder ere ganske hovne." Jeg forstræffedes ved mig selv, men sagde undvigende: "Det er godt, at det søger Fødderne." "Nu ja! sagde han, Døden skal have en Aarsag. — Kom dog ind og see den indiske Afgub, som Professor W. har foræret mig." Dermed var han nu ganske inde i sin uskyldige Afgubstieneste, og bestilte Muurmesteren for at anbringe den nye Acquisition ude paa Gangen. Dette Mød yttrede sig i alle Livets Trængsler og ved alle Angreb. Skøndt han ikke var usølsk for literære Fornærmelser, naaede dog egentlig avindsyge Anfald aldrig deres Hensigt; de forstyrrede ikke et Dieblis hans Munterhed.

Efter hvad hidindtil er sagt, vil man saa temmelig kunne forestille sig hans daglige Levemaade. Mønter var steds virksom; ogsaa var han i bestemte Forretninger meget nøiagtig, som sædvanligen endog noget for tidligt; hans Prædikener og andre Taler vare gierne udarbejdede flere Uger i Forveien. Derimod havde han ingen bestemte Timer til sine forskellige

Arbejder, men, efterfom Lyften paafom ham, tog han det ene eller det andet frem, og drev det da med Joer, indtil det var færdigt. Dog arbejdede han ikke ganske uafbrudt, thi han holdt alle af at sidde meget længe stille paa eet Sted; men saasnart han igjen satte sig hen, var han atter fuldkommen inde i sit Arbejde. Om Formiddagen besøgte han flittig sit Contoir; talende med de Mange, som vilde tale med ham, modtog ogsaa mangen Gang ganske ugeneert de fornemste Besøg i sit gien-nemrøgede Børrelse med blottet Hals og nedhængende Strømper. Om Eftermiddagen saae han hyppigt ind i Dagligstuen til sin Famille, som han sømt elskede. Fem Sønner og fire Døtre vare ham fødte; den yngste Søn døde i Buggen, de øvrige Børn overlevede ham. Han oplevede den Glæde at see sine ældste Sønner anstændigen befordrede, og alle i Horebstaten. Hans ældste Datter rakte mig i Mæret 1815 Haanden, og jeg tør vel sige, at vort lykkelige Ægteskab og de fire Børnebørn, som hans Datter efterhaanden bragte ham, meget forøgede hans huuslige Lykkeligbed. Naar vi alle om Søndagen vare forsamlede hos ham, var dette ham ret en Fæst, og man kan ikke tænke sig en behageligere Familie-Udterholdning, end vores var, modens Huusmoderen endnu besandt sig vel. Mønter gad gjerne forlænge Maaltidet, lagde Mennene paa Bordet, og der blev nu talt med største Tiolighed og Aabenhjærtighed om alle muelige Gienstande; thi, som han selv elskede sin Frihed, saaledes lod han ogsaa gjerne Enhver beholde sin. For den finere Skient havde Mønter vel ikke Sands, men han lod den gjerne raade, ogsaa gaae ud over ham selv. Naar han nu oveniisøbet kunde tage et lille Børn for sig, sætte det paa Bordet, cædesere eller smaaabrisse det, vel ogsaa forløbe det til allehaande smaa Uartigheder, var han usigelig lykkelig. Sæd-vanliggen var en eller anden Ben af Huset tilføede, eller en

Reisende, thi Wüster saae gjerne Ublændere. Hans levende Combinationsgave viste sig ogsaa deri, at det — som ovenfor sagt — strax faldt ham ind, hvortil han kunde bruge Enhver, hvorefter han kunde spørge ham ud. Hvis nu den Reisende nogenlunde kunde foldestigøre ham, og var villig til at svare, søgte Wüster sig strax tiltrukken, og levede meget med ham, medens han opholdt sig her. Om Eftermiddagen arbejdede han igien; ogsaa Aftenerne opoffredes sædvanlig til Arbejde eller Lecture; trængte han til Afspørelse, besøgte han sine Samlinger, flugte vel ogsaa en Roman; men fielden satte han sig for nogle Diebstikke hen til et Partie Whist; hans Lyst og Opmærksomhed var snart udtømt. Thi saa libet Wüster var i egentlig Betydning glemsom, var han dog ofte, hvad man kalder adspætt; han kunde efter ganske korte Intervaller fortælle den samme Historie to, tre Gange; kunde forig søge Gienstande, som laa lige for hans Øine, og foretage sig meget Underligt. Men han var derved slet ikke forlegen; han loe selv derover, saa godt som vi andre.

Wüster var hel af Vært og stærkt bygget; hans Ansigtstræk vare skønne; kun Øinene smaa, dog levende; men Søgsmets Holdning og hans Gang saavel som hans Klædning var blot beregnet paa Bequemmelighed. Da han blev ældre, udtrykte hans Stillelse sjældt mere den indvortes Værdighed, og i sin skønne Umbedsdragt, den Hoiets Riidtel prydet med Obedenslieden, fremtraadte han meget anseelig. Hans Sundhed havde været meget stærk; han maatte han udholde nogle heftige Anfald af Rosenfeber, og hans Øine vare undertiden angrebne. Han kunde udholde de stærkeste Anstrængelser; Sønnen indfandt sig for det meste sieblifteligen, og var meget fast; hans Mave taalte godt den uregelmæssige Diæt. I de sidste Aar begyndte hans Sundhed at valle; han klagede over adskillige locale

Smerter; en besværlig Hoste og flere Feberanfald indfandt sig. Hver nakte hans Udseende vor Besymring; han ætledes sienlynligen, hans Træk bleve mere hængende, og han kunde mangel Gang sidde ganske uvirtjom og indesluttet i sig selv. Men efterdi hans Aandskraft dog var usvækket, og han i det Hele var ret munter, haabede vi paa en gunstig Kritis, og da stærk Bevægelse, hvortil vi ellers ikke kunde formaae ham, altid bekom ham vel, var en lang Visitatsreise ansat til Sommeren, ligesom der og var truffet Forberedelser til en Rejse til Rügen, hvorefter han steds havde længtes. Endnu Dagen før sin Død befandt han sig som sædvanlig; gif ud om Eftermiddagen, og hans sidste Besøg var hos os. Da han kom hjem, befandt han sig ilde og maatte lade sig lede op ad Trapperne. Da han, efterat have forfrisket sig noget, gif ind i sin Stue, faldt han om. Anfaldet var aldeles ikke apoplektisk, tværtimod var Pulsen næsten slet ikke at bemærke, og han var ved fuld Bevidsthed, saa at han endnu om Aftenen traf Foranstaltninger angaaende den forestaaende Paaste-Prædiken. Symptomerne vare ikke ulige dem ved Cholera; maaskee var det en mæsteret Koldfeber, der viste sig i denne Skikkelse; men rimeligere er det, at en Feil i Organisationen fandt Sted, maaskee i Nyrerne, og denne Feil havde da ogsaa foraarsaget hans tidligere Udbefindende. Den følgende Dag Kl. 1 om Eftermiddagen saa jeg ham for sidste Gang. Han havde endnu sin fulde Bevidsthed, svarede paa mine Spørgsmaal, og sagde blot: "Hvor længe kan man holde det ud?" Jeg saa vel, at hans Tilstand var meget betænkelig, men jeg havde, saa lidet som Lægerne, en Aelse om, at Enden var saa nær. Neppe en halv Time efter vendte han sig om i Sengen, og hensov ved en let Død i Nærværelsen af to af hans Børn. Han døde den 9de April 1830 paa Langfredag, i sin Alders 69de Aar.

Hvis det Indtryk, Efterretningen om en Mand's Død frembringer, afgiver Vidnesbyrd om den Afsødes Liv, saa havde Münters Børn og Benner en riig Trøst. Vi vidste vel, at hans betydelige Egenheder og hans retskafne Charakter havde erhvervet ham almindelig Høiagtelse, og at hvo som havde kiendt ham nøiere, maatte have saaet ham kier; men det turde neppe forventes, at en Mand, der i det Hele havde levet stille og indgetogen, og hvis Egenheder for Mangen kunde have havt noget Frastødende, havde kunnet erhverve sig en saa almindelig Kierlighed hos sine Medborgere. Men Deeltagelsen var almindelig, og Enhver følte, hvor stort Tabet var. Afslilte tilføje, at de først ved hans Død vare blevne sig ret bevidste, hvor dyrebar han var dem.

Det var et slikt Liig. De ædle Træk havde tabt alt Vanskelende, og vare forklarede i en høi Ro. Liget var indhyllet i den fine hvide Messe-Skiorte, han bar som Biskop; paa Brystet laae et Kristusbillede i Mosaisk, som var indfattet i et forgyldt Kors, hvormed han ellers sammenheftede sin Bispekaabe. De Kongelige Prindsjer, Statsministrene, Universitetets Professorer, Stadens og Omegnens Geistlighed, og et stort Antal Medborgere af alle Classer ledsagede Liigkisten, da den i høitidelig Sørgetog blev baaret fra Bispegaarden til den nærliggende St. Petri Kirke. Efter den Afsødes Villie hvile hans Been paa Kirkegaarden ved hans Faders Side. Tæt ved Faderens Brystbillede i Basrelief er nu paa Kirkemuren over Graven sat et lignende Billede af Sønnen.

Stiftets Geistlighed har sammenskudt en betydelig Sum for at oprette et Mindesmærke over deres dyrebare Biskop enten i Frue Kirke i Kiøbenhavn, eller i Roskilde Domkirke. Hans Portrait i Steentryk efter et Malerie af Hornemann er

meget ligt. Hans ligeledes meget lignende Buste i Marmor, fortræffelig udført af Professor Freund, er nylig færdig, og bliver formodentligen opstillet i den nye Universitetsbygning. For hans Efterladte har Kongens Raade huldrig sørget.

Peter Oluf Brøndsted.

(Trykt foran Brøndsteds Reise til Grækenland. 1844.)

I det Samfundet til den danske Litteraturs Fremme, som skylder Brøndsted saa Meget, har den Tilfredsstillelse at kunne udrydde fra Tilintetgjørelse, eller dog fra Forglemmelse, et Arbejde af betydeligt Omfang, som vel ganske mangler Forfatterens sidste Haand, og hvori Meget, efter dets Bestemmelse, kun er behandlet cursorisk, og Meget vil vise, at det er nedskrevet for henved 30 Aar siden, men som dog vil befindes baade tiltrækkende og lærerigt, og hvori Forfatteren aflægger et meget karakteristisk Regnskab for et vigtigt Foretagende, der ikke blot udfyldte en Række af hans Ungdoms Aar, men fornemmelig var det, som hans hele senere Liv var alvorligen sysselsat med at fuldstændiggjøre: har Samfundet ønsket at kunne ledsage dette Værk med dets Forfatters Biographie, og det har hædret mig med Anmodning om at affatte denne. Hvor villig jeg nu endog var til at opfylde denne Anmodning, hvor meget endog et mangeaarigt og fortroligt Forhold, og den inderlige Hengivenhed og Nærighed, der forenede mig med den Levende og endnu binder mig til den Afdøde, kunde synes at berettigede mig dertil, saa maatte jeg dog ogsaa strar erkende Banfelighederne ved

dette Arbejde. Neppe kan nogen Biograph finde rigere Materialier, end her ere tilstede; men selv disses Mængde og Bestaffenhed — hvorom nærmere Forflaring i det Følgende skal afgives — forøger Vanskeligheden, thi for nogenledes at udtømme og nogenledes kritisk at vurdere dem vilde en meget lang Tild udfordres, og dette burde da stee ved en Philolog og Archæolog, som kunde benytte de mange Efterretninger og Oplysninger, der findes afsprede trindt omkring, og som kunde fremhæve Brøndsted's eiendommelige Fortieneste af de Videnskaber, hvilke han med saa reen Kierlighed og saa usvækket Iver dyrkede giennem sit hele virksomme Liv. I denne Henseende maa nærværende Biograph overlade det til de Værker, som det lykkedes Brøndsted selv at udgive eller at bringe saa vidt, at de endnu kunne udgives, at afgive Vidnesbyrd, og kyndige Videnskabsmænd at affige Dommen. Alt hvad jeg kan forsøge, er, at udkaste en Skildring af min tabte Ven, som han staaer for min Erindring fra de mangehaande Forhold, hvori jeg saae ham, og som jeg efter de mig saa nøie bekjendte Grundtræk har kunnet danne mig Billedet af ham, hvor jeg ikke legemlig kunde følge ham i hans vidtomtumlede Liv. Man vil vente at finde Skildringen udkastet af Vennehaand; det har heller aldrig været bebrejdet en Maler, at han har malet *con amore*, og jeg vilde visseligen ønske at kunne indgyde Læseren den Hviagtelse og Kierlighed, som jeg stedse har følt for min Ven, og som har fundet ny Næring ved den, vel veemodige, men høist underholdende og oplivende Syssel med at giennemgaae en stor Deel af hans skriftlige Efterladenskab, hvori hans hele Personlighed ibeligen udtaler sig, og ofte paa den elskværdigste Maade. Men derfor behøver Vennen ikke at forfølge de merneffellige Svagheder, som tildeels hængte sammen med den Bortgangnes Fortrin, og hvilke han mangan Gang har mere

til Stue, end disse. Vi kunne fuldrvel være ham bekendt, som han var, eller snarere, jo troere et Billede det lyffes at udkaste af ham, desto mere tør det haabes, at selv de, der under allehaande Conflicter sølte sig frastødte, ville erkiende, at vort Fædreland i ham besad, ikke blot en af sine meest udmærkede Videnskabsmænd, men en af sine elsteligste Sønner, og gierne unde hans Navn den Gløds, hvormed det skal skinne "paa Danmarks minderige Kyst."

Peter Ole (eller, som han senere for Bøllingens Skyld kaldte sig, Oluf) Brøndsted fødtes den 17de November 1780 i Fruering Præstegaard, Hiemslev Herred, Aarhus Stift. Hans Fader Christian Brøndsted, Søn af en Godsforvalter — høiere naae mine Efterretninger ikke op — dengang Sognepræst i Fruering og Provst i Herredet, havde af et tidligere Ægteskab en anden, 6 Aar ældre, Søn; med sin anden Hustru, Mette Augusta Petersen, havde han kun denne. "I mine Ægteskaber — siger Manden i sin Jubelprædiken — var jeg uudsigelig lykkelig; fromme, kloge, huuslige, fredsæle Hustruer kaldt i min Lod." Om den Sidste skrev Sønnen ved hendes Død: "Ak! hun var mig Mere end Moder, hun var min bedste Veninde og mit sikreste Raad i alle Forhold, selv i saadanne, paa hvilke hun kunde synes ikke at forstaae sig." Da vor Brøndsted var i sit 5te Aar, blev Faderen forfremmet til Sognepræst i Horsens, i hvilken Stilling han ogsaa valgtes til Provst, opnaaede sit Embeds-Jubilæum, resignerede 1821, og døde 2 Aar derefter, 81 Aar gammel. Denne Forfremmelse til et Embede af bedre Indtægter satte ikke blot Faderen, der maaskee allerede var, men i det mindste siden blev, velhavende efter sin Stilling, istand til bedre at sørge for sine Sønners Opdragelse, men den bragte ogsaa vor Brøndsted tidlig i mere dannede Kredse, og, hvad der var Hovedsagen, den bragte ham

i Horsens lærde Skole, og til Oluf Worm's Undervisning. Enhver, som nære har kiendt Brøndsted, ved, med hvilken Ærefrygt og Taknemmelighed han steds omtalte denne fortræffelige Lærer, og han har — foran det 2det Hefte af Worm's efter hans Død udgivne Skrifter — sat ham et Minde, som en saadan Lærer fortiente det af en saadan Discipel, og som Ingen vil læse uden dyb Agtelse for Begge. Jeg kunde være fristet til at afskrive Meget af dette lille skønne Mindestræt, om hvorledes Worm's Liv paa Skolen fra Først til Sidst var et Liv i Samvittighed, om det Alvor, den Grundighed og indtrængende Kraft, hvormed han meddeelte sin Undervisning, om den retfærdige Strengthed, hvormed han vidste at holde sine Disciple til Orden og Tugt; men jeg vil indskrænke mig til Slutningen, hvor Brøndsted omtaler Worm's Religions-Undervisning. "Naar de smukke Træer foran Skolen — siger han — straaledede i Aftensolens hele Pragt, just som den kraftige Rands Tale bevægede mit unge Hierte, forekom det mig ofte, som om Evighedens Klarhed og dens bedste Gaab straaledede ned til os; og de gjorde det virkelig; thi jeg føler dybt, at Christendommens og Kierlighedens Bæsen i hine Timer første Gang aabenbarede sig for mig; der var en ubestrikelig Sædthed i disse Skoletræer, og for ei at forstyrres i min Eftertanke, naar Skoletiden var forbi og Sværmen kom i Bevægelse, gik jeg ofte en anden Vej, bag om Skolen langs Aaen, hjem til min Faders Huus. Selv i denne Time, da jeg, henved fire Gange ti Aar efter, nedskriver disse Linier, formaaer jeg neppe at holde de milde Taarer tilbage, som uvilkaarligen indfinde sig ved hine livjalige Timers Ihukommelse. Dog, hvorfor skulde jeg holde dem tilbage? da min Bevidsthed siger mig, at de ikke udvælke af nogen Svagthed, men af en dyb og inderlig Erkiendelse af, at hvilken sieldne Mand, hvis Støv nu hviler under de samme gamle

Alene, i hvis Skygge han saa ofte belærte os, og vakte i mit Hjerte Træng til Religion og Evighedens stærke Haab, som, er det vel rodfæstet, aldrig svigter, end ikke mellem Livets værste Stær og Klipper."

Men, dersom Discipelen paaflønnede sin Lærer, da ogsaa omvendt. "Gud bevare denne min Yndling! Magna et præclara minatus," Fred Worm om ham kort efter hans Dimission (see Nyt theologisk Bibliothek XIX. 58); men ogsaa under Skoletiden tog han Onsdag og Lørdag Aftener den opvakte, viderlystne Dreng til sig i sit Studerekammer, og læste med ham, under Alvor og Spøg, hele Homer og mange Bøger af Plato, Xenophon og Theophrast. At disse Timer og Worm's hele Undervisning har havt en afgjørende Indflydelse paa Brøndsted's hele Fremtid, har han selv flest talmennemlig erkendt. Naturligvis maatte ved en saadan Udmærkelse ualmindelige Forhaabninger vækkes om den fremvoksende Ungling; men dersom endog derved Forsængeligheden næredes i det unge Hjerte, saa hvilede den dog her paa en solid Grund af sand Kretierhed og Bidelyst. Mindre helbigt virkede det maaskee, naar Drengen, som tidlig havde lært at elske og dyrke Musikken, — saa at Worm i det ham meddeelte Testimonium siger om ham: in fidem cantu iam nunc ita profecit, ut aures pleetro merito donetur, — spillede Klaveret ved de Smaa-Concertier, som gaves ved det russiske Hof, der dengang opholdt sig i Horsens. Ogsaa var det maaskee for at vise ham til Skue, at Faderen tog ham med, naar han besøgte Geheimeraad Guldberg i Aarhus.

Akterede i Aaret 1798, neppe 16 Aar gammel, dimittiredes Brøndsted til Universitetet. Udfaldet af Examen artium, hvilken han underkastede sig den 22de October, blev, som man var berettiget til at vente; vel erholdt han i Historie og selv i latin

Stil kun Laudabilis, men i de øvrige Rubriker Udmærkelse, og i Latin og Græsk maatte Examinatorerne næsten søge nye Betegnelser; saaledes blev hans Charakter i Græsk: Laudabilis præ ceteris, eximie, med den saakaldte Slange. Dog blev han, formedelsk de tvende manglende Udmærkelser, kun den 7de blandt dem, der modtog offentlig Berømmelse.

"Paa Examenbdagen — siger hans Ungdomsvren Conferentsraad Werlauff i nogle Notitser, som han har havt den Godhed at meddele mig, især om Brøndsted's tidligere akademiske Aar, da jeg endnu ikke kiendte ham — tilbrog Brøndsted sig fortrinlig Opmærksomhed baade hos Examinatorerne og de Studerende. Af Rogle blandt Hine modtog han smigrende og opmuntrende Uttringer, Disse tabte sig især i Forundring over hans Præstation i Græsk. Ogsaa udmærkede Brøndsted sig ved sin ydre Personlighed, saavel blandt sine Skolekammerater som blandt hans øvrige Commilitoner. Der fandtes hos ham Intet af den Forlegenhed, Keitethed eller Rusticitet, som dengang ikke var usædvanlig hos Deposituri fra Provindserne; tværtimod var der noget Sat, Jirrligt, næsten Fornemt hos den friserede og pyntede, ikke fuldt 16aarige Ungling. Man sporede lettelligen, at han allerede under sin Skolegang havde havt Leilighed til at bevæge sig i det høiere Selskabsliv, og derved lagt Grund til den selskabelige Tone, til den Lethed ved at finde sig hjemme i de forskielligste Kredse, der fulgte ham hans hele Liv igiennem."

Som Student var hans Stilling meget behagelig. Han havde med sin ældre Broder et godt Logis hos Rector Worm's Svigermoder, der boede paa Kultorvet; hans formuende Fader lod ham ikke savne de fornødne Ressourcer, han var meget afholdt af sine Medstuderende, ogsaa af de norske, som ellers meest sluttede sig til hverandre indbyrdes, og han bevertebde ofte

fine akademiske Venner hos sig om Aftenen. Iblant hans norske Umgangsvenner vare ogsaa Grev Wedel Jarlsbergs toende Sønner, der siden i Norge have vundet saa fortient Anseelse; de logerede hos Professor Kierulf, hvor steds en aandsfuld Kreds af Eldre og Ungre samlede sig, og til hvem Brøndsted var anbefalet af Worm. Men det Kiøbenhavnske Liv tiltrak ogsaa den levende Ungling; han besøgte jævnlig Skuespil og Concerter, tilbragte megen Tiid ved Klaveret, spillede Billard, ogsaa Kaart — hvilket han i ældre Aar ganske forsojede, — og stolede i Henseende til den forestaaende Examen paa den gode Forberedelse, han havde medbragt. Dette var nu ogsaa tilstræffeligt ved den philologiske Afdeling, hvor han atter i Latin og især i Græsk erholdt Udmærkelse; men for de philosophiske og mathematiske Discipliner havde han kun liden Tilbøielighed, og da han i Efteraaret fremstillede sig til anden Examens anden Afdeling, erholdt han — uagtet Forbringerne dengang vare meget tarvelige — kun i Astronomie bedste Charakter, derimod i Mathematik, Physik og praktisk Philosophie kun anden Charakter, ja Rissbrigh tildeelte ham endog for den theoretiske Philosophie et Non contemnendus. Dette uheldige Udsald, som blandt hans Medstuderende vakte almindelig Forbauselse, tilbrog ham fra Worm en skarp Formanings-Skrivelse, som ogsaa gjorde sin Virkning. I den paafølgende Vinter studerede han flittigen, og da han den 17de April 1798 atter underkastede sig Examen philosophicum, opnaaede han i theoretisk Philosophie og Astronomie Udmærkelse, i de andre Discipliner bedste Charakter.

Han studerede nu Theologie. Nogle Afbrydelser fandt uden Tvivl ogsaa Sted ved dette Studium, blandt Andet derved, at han 1801 blev et meget ivrigt Medlem af Kongens Livcorps; han tog af en Underofficer privat Underviisning i

Exercitsen, og lod, som flere af hans Commaditioner, sin Grenadeer-Sabel slibe skæpt. Overalt vare, som det er sædvanligt med unge Mennesker, hans politiske Ansuelser dengang meget forskellige fra hvad de siden bleve; han var en ivrig Beundrer af Napoleon, især efter Dennes Tilbagekomst fra Egypten og Slaget ved Marengo, og havde derimod ligesaa høftigt Engländerne. I begge Henseender gik han siden ganske over til den modsatte Mening. Om Brøndsted i disse Aar flittigen hørte Forelæsningerne, kan jeg ikke sige, men med Professorene blev han personlig bekendt, og disse erkendte da let i ham en særdeles opvakt, for sin Alder kundskabsrig, og i enhver Henseende haabefuld ung Mand, og de ventede, at Udsaldet af hans Examen, til hvilken han fremstillede sig den 29de April 1802, skulde blive ærefuldt for ham selv, og næsten for Universitetet. Imidlertid havde, som det ikke sjelden gaaer, Forventningen selv nær forhindret sin Opfyldelse. Universitetets daværende Patron, Hertugen af Augustenborg, fik isinde at blive den udmærkede Candidats mundtlige Prøve, og Lyst til ved dette fornemme Besøg at vise sig fra en ret fordeelagtig Side forvurrede Brøndsted saaledes, at det, som En af Examinatorerne har sagt mig, kun var med største Vanskelighed, man kunde tilkiende ham Characteren *Admodum laudabilis*.

Imidlertid var dette Udsald dog meget hæderligt, og Koldenhawer, som paa sine Examinatorier havde bemærket Brøndsted's Færdighed i at tale Latin, opfordrede ham til at indtræde i det saakaldte pædagogiske Seminarium, som dengang nylig var oprettet, og hvilket Koldenhawer foreskøt. Denne Opfordring fulgte Brøndsted saameget hellere, som hans Hu dog ikke stod til Theologien, men til Philologien. Uden Tvivl var dette Seminarium i Begyndelsen lærerigere, end det siden blev; men fornemmelig bleve dets Dvælses af Bigtighed for Brøndsted,

fordi han der lærte at kende Georg Røss, Søn af den afdøde Finansraad Røss, og med ham efterhaanden sluttede et indærligt Venstreb, som blev af den største Indflydelse paa Brøndsted's hele øvrige Liv. Denne, efter Alles Vidnesbyrd meget haabefulde og elskværdige, unge Philolog havde først studeret i Halle under Wolf, var en begejstret Tilhænger af denne aandsfulde Lærde, og det var uden Tvivl ham, der først ret indførte Brøndsted i Wolf's Anskuelse.

I Aaret 1803 udarbejdede Brøndsted en Afhandling over det af Universitetet fremsatte philologiske Priisspørgsmaal. Censuren er, saavidt vides, ikke bekendtgjort, men Prisen blev ham tilkendt. Imidlertid var han bleven optagen som Alumnus paa Borch's Collegium, hvor han dog ikke indflyttede, men opfyldte sin Pligt ved at udgive og forsvare en liden philologisk Dissertation. Foruden med sin Videnskab sysselsatte han sig gjerne med ethvert nyt og mærkeligt Phænomen i Literaturen; saaledes hørte han med stor Interesse Dr. Gail, og nedskrev, dels paa Stedet, dels hjemme hans Forelæsninger meget fuldstændigen.

1804 foretog han den første af sine mange Rejser i Udlandet. Han ledsagede nemlig sin Ven og Veninde, Provst — nu Consistorialraad — Engelbrecht paa en Badereise til Driburg. Her var hans livfulde Omgang til Opmuntring, saavel for hans Rejsefælle, som for andre Badegæster under det ellers ikke interessante Ophold; Damernes Undersøgt vandt han ved sin Færdighed paa Klaveret, ogsaa gjorde han her Philosophen Reinhold's Bekendtskab. Rejsen til Driburg gik over Hamburg og Hannover; siden besøgte Cassel og Göttingen. Her stiftede Brøndsted fornemmelig Bekendtskab med Eichhorn, hvem han, til hans Geschichte der Literatur, lovede et Bdrag, Danmark vedkommende, som ogsaa findes i dette Værks 4de Bind

under Titel: *Schöne Redekünste der Dänen*. Dette Bind af Eichhorn's Værk udkom først 1810, men det maa med Hensyn til nogle af Brøndsted's Udttringer deri bemærkes, at disse allerede vare nedstrevne flere Aar tidligere, uden Tvivl i Slutningen af 1804 og Begyndelsen af 1805. I Recensionen derover roser Nyerup Forfatteren for "et herligt Talent og en heldig Fremstillelsesgave." — Fra Göttingen blev Hjemreisen lagt over Brunsvig, Bybel og Kiel til Horsens, hvor Brøndsted atter besøgte sine Forældre og sin elskede Lærer.

Omtrent paa denne Tid var det, at jeg første Gang gjorde hans nærmere Bekendtskab. Vi mødtes paa en Rejse i Kiøge, hvor jeg tilbragte en behagelig Aften med ham. Samtalen forlængedes til ud paa Natten, og den følgende Dag fulgtes vi sammen til mit daværende Hjem, hvorfra han drog til min Nabo og vor fælles Ven, Provst Engelbreth i Lydersløv. Jeg erindrer, at Eichhorn dengang stod for Brøndsted næsten som det Ideal, han vilde stræbe at naae, og at jeg, som vel ikke miskendte Mandens Fortienester, men dog ingenlunde kunde forlige mig med hans Hypotheser, især i Indledningen til det Nye Testament, gjorde mange Indsigelser. Dette Bekendtskab, som strax igien blev afbrudt ved Brøndsted's langvarige Rejse, blev først fornyet, da vi Begge siden vare bosatte i Kiøbenhavn, og gif da over til et trofast Venskab og de fortroligste Meddelelser, som vedvarede uden Forstyrrelse, indtil han bortkaldtes.

Næsten fra Barndommen af havde Brøndsted's Hu staaet til at foretage en stor videnskabelig Rejse. Nu modnedes denne Plan ved Venskabet's Varme; Roës og han bleve enige om at udføre dette Foretagende i Forening, først at forberede sig ved et længere Ophold i Frankrige og Italien, og da at giennemvandre det elskede Grækenland, hvorhen alle deres Længsler stundede,

og hvis Glands de haabede at kunne bidrage til at fornye. Røss var formuende, Brøndsted's Fader var ogsaa istand til at yde nogen Hielp, offentlig Understøttelse blev tilstaaet, og saaledes var Alt rede.

For mindre begejstrede Hjerter kunde imidlertid en Hindring fra en anden Side været afstrækkende fra at begynde et saa omfattende og tildeels farligt Foretagende. Røss var forlovet med en meget elskværdig Pige, Brøndsted forlovede sig nu ogsaa med sin Vens Søster, Frederikke Røss, dengang kun 15½ Aar gammel, men allerede udbannet, og et usigelig reent og elskeligt Bæsen, som med sm og trofast Siel hængte ved sin Brudgom. Men hvor tung endog Skilsmisjen kunde være, den maatte dog finde Sted; Ungdommen laae for dem Alle, det var de unge Mænds egentlige Livsopgave, der kaldte dem til de fjerne Lande, og Ingen forestillede sig dengang, at Adskillelsen skulde være saa lang, som den blev. Thi vistnok maatte den unge Pige vente i syv lange Aar, medens hun saae sin Tvillingsøsters Brudgom, ligeledes En af Broderens nærmest forbundne Venner, vel ogsaa at gjøre en Udflugt til Paris, men, da han i Udlandet intet egentligt Formaal havde, snart at vende tilbage paa Kierlighedens Vinger.

For Afreisen erhvervede endnu begge Venner sig Doctorgraden i det philosophiske Facultet. Brøndsted's Dissertation, som han forsvarede den 18de Julii 1806, var et første Hefte af nogle Opuscula philosophici et philologici argumenti, hvilket han ikke siden fortsatte. Den indeholdt en Dialog om Kierlighed til Videnskaberne, som nok ikke er betydelig, og en kritisk Historie af den græske Mythus om de Saliges Dø, en Omarbejdelse af hans akademiske Priisstrøt, men kun det første Afsnit. De kendingste Censorer optog dette Prøvestrøt med Bisald, og roste det for ualmindelig Elegants. Kun Een lod

i sin Censur hele Skrivet undgielke nogle unghjemmelige Udelabelser om Heyne (som hvem Brøndsted siden hævte billigere) og et Par andre Philologer, hvilke Dyringer dog i det trykte Skrivt tildeels bleve udelabte eller modererede.

Den 1ste August 1806 forlode Bennerne Kjøbenhavn for at drage til Paris. Brøndsted har, saavel paa denne som paa flere af de følgende Reiser, holdt udførlige Dagbøger, af hvilke nogle og tyve Hefter ligge for mig. Da det første af disse Hefter begynder med "Reisens den 28de Julii 1809" og er betegnet med Nr. 32, er det sandsynligt, at de mange forudgaaende Hefter, som formodentlig endnu ligge i Rom, ikke blot indeholde Optegnelser fra Paris, men maaſtee allerede fra den ovenfor omtalte lille Rejse, maaſtee ogsaa fra Hjemmet. Dagbogen har kun faa Lacuner; mange Partier ere saaledes udførte, at de gierne kunde trykkes, de indeholde livlige Skildringer, Bemærkninger og Domme, mere eller mindre interessante Anekdoter, men som tildeels ikke, eller ikke endnu, kunne offentliggjøres, Afſkrifter af mange Breve til Værd i forskjellige Stillingen; Meget er ogsaa blot antydet, og mange Hefter indeholde blot Excerpter, giorte paa Bibliothekerne og ved Læsningen af de gamle Glasfilere, som sjeldne udfyldte en stor Deel af hans Tid, ogsaa adskillige Steder af nyere Forfattere, som særdeles havde tiltalt ham. Dagbogen fra Rejsen i Grækenland og i Orienten er, dog med Undtagelse af den sidste Deel af Rejsen, som Tiden ikke tillod paa denne Maade at uarbejde, benyttet og udført i de Forelæsninger, som man herved har den Glæde at kunne overgive Lærerne, og paa dette Sted skal derfor kun Rejsens Gang betegnes.

Paa Udveien traf de Reisende i Dresden Engelbreth og Dehlenschläger, og med den Sidstnævnte drog de til Weimar, hvor Frigens blodige Bølger omslattede dem, og de maatte

forblive under Slaget ved Jena. Brøndsted kom derned til at overvære Goethe's improviserede Bryllup, som, under Krigstummelen, foregik i en Rike i Weimar. Dehlenschläger ledsagede dem over Frankfurt og Strassburg til Paris. Der modtog de i det følgende Aar samlede det sørgelige Budskab om den Krig, hvorefter deres Fædreland var blevet overfaldet, og den Ulykke, der havde truffet Kjøbenhavn.

I Paris forlængede Opholdet sig, som anført, til Sommeren 1809. Foruden Udbytten af de Studier, som her gjorde, vandt ogsaa de danske Benner her Forbindelsen med tre andre unge Videnskabsmænd, Baron Haller von Hallerstein fra Nürnberg, Lindh fra Württemberg og Baron Stadelberg fra Württemberg, som, udrustede med forskellige Kundskaber og Talenter, forenede sig med dem til det store Foretagende. Rejsen gik gennem det sydlige Frankrige, over Turin, Genua og Florents til Rom. Her var Brøndsted ganske i sit Element; det Forbigangne samlede sig her omkring ham med det Rærværende, Konstens herligste Bærter fra saa forskellige Tidssalvere udbredte sig for ham ved hvert Skridt, den levede endnu i saa mange ypperlige Frembringelser, der bleve til under hans Dine, og hans Kundskaber, hans Skionhedsfands, Aand og Godmodighed bragte ham snart i de behageligste Forbindelser med Kunstnere og Videnskabsmænd og interessante Reisende. Han yttirer ofte i sin Dagbog, at i Rom var det godt at være, og taffer af rørt Hjerte Gud, at han havde ført ham d. Men denne Gang kunde han kun forblive der Vinteren over; i Begyndelsen af Mai drog Selskabet til Neapel, hvorfra man, efter et interessant og lærerigt Ophold, den 4de Juli begav sig til Otranto. Ved Udsigten derfra brækkedes i en søer Søgang Roret, og det frøbelige Skib drevs mod en Klippe. Iøjeblikkelig reddedes dog Passagererne og deres Toi, men først

efter mange Besværligheder lykkedes det dem paa et andet Skib at komme til Corfu. Efter et behageligt Ophold paa denne Ø seilade de videre, og kom den 14de September til Athen. I dette Middepunkt for deres Ønsker og Stræben fandt de atter toende Mænd, med hvilke fælles Interesse forenede dem, Engländerne Goderell og Foster, som med Kyndighed og Iver deltog i og fremmede deres Foretagender; men Reiseselskabet var nu saa stort, at det ofte kunde og maatte dele sig, men dog stedse betragtede Udbytten af Dydagelser og Undersøgelser som en fælles Skat; og efter de forskiellige Excursioner, om hvilke Brøndsted selv i Forelæsningerne aflægger Regnskab, var Athen stedse Samlingsstedet.

Reisen havde allerede forlænget sig vidt ud over den foresatte Tid. Enhver, som har kiendt Brøndsted, veed, hvorledes han stedse med Lyst og Liv fordybede sig i det Nærværende, og hvor vanskeligt det faldt ham at rive sig løs derfra, saa at han stedse kom for silde til det Forestaende. Dette gieldte om hvad hver Dag forbrede, dette gieldte ogsaa om Livets store Ibrætter. Men Brøndsted var aldrig uforsløs, og her, omringet af Gienstande, der for ham havde den højeste Interesse, følte han sig fængslet ved hvert Skridt. Ved Begyndelsen af Aaret 1811 skrev han i sin Dagbog: "Jeg skriver dette den 2den Januar i Cadmus' gamle Stad, i Theben. Skulde jeg, imod mit første Løfte og maaskee imod min Pligt, endnu denne første Januar være langt fiernet fra Mø, Forældre og Fædreland, saa er det dog ingen daærlig Undskyldning, at jeg paa denne Aarets første Dag vandrede fra Athen til Eleusis. Der ere saare mange ædle Menneſter, som have villigen opoffret Fædrelandets Glæder og Samliv med de ædleste Menneſter for et langt ringere Gode, end det, at kunne i Forening med et Par Venner vandre fra Pallas Athenes Stad til det hellige Eleusis." For

dog at give en Forestilling om, hvorledes vore Rejsende havde det paa deres sa Udflygter, og en Prøve Dagbogen, vil jeg afskrive Optegnelserne fra et Par Dage paa denne Reise. "Søndag d. 20., Mandag d. 21, Tirsdag d. 22. Beständig fatalt Veir og ingen Muelighed, i det mindste efter vor Hr. Skippers Udsagn, at slippe bort fra dette usallige Hul [Livanate, en lille Flette i Nærheden af Skyfien, uden tvivl i det nuværende Gouvernement Boeotien]. Vi havde imidlertid indrettet os passabelt. Stacksberg tegnede, jeg studerede min Platon, den eneste Tome, jeg havde ved Haanden, og Røds contrabasere fra Morgen til Aften. Vor Hr. Dimitri (Skipperen) stegte, kogte og sov, og converserede, naar behøvedes, de libanatiske Fornemme. Om Mandagen en høist naragtig Scene med en Sort, en Slave fra Talanto, som var sendt til Livanate for at hugge Brænde, men havde drukket sig den capitaleste Perial, og kom nu til Kroen for at topmaale samme ved nok en Occa Kras. Et completere Model for en spartansk beruset Slave har jeg aldrig seet. Stedse raabte han paa en Occa Kras, og da man forlangte Penge, tog han det lange skibne Tørflæde, han havde slynget om Hovedet, og kastede det paa Jorden. Man reddede det, og nu begyndte han atter paa den gamle Vis. Det var en af de naragtigste Scener, man kan tænke sig. Omfider begyndte Væstet at ennuilere os, og vi skaffede os ham af Halsen ved at lade ham give en Occa Kras, paa Condition at han skulde drikke den udenfor Huset. Han fortrak da meget ærbødigen. Endelig om Tirsdagen begyndte Været at blive mindre afskyeligt, og vor Skipper, den ræveliggende Hr. Dimitri, lod os draie til Opbrud. Vi fik hurtigt Alt oppakket, og kom afsted. Da vi kom til Stranden, var Været dog kun heel maadeligt, og Vinden contrair. Vi besaa atter Høien med det antike Taarn og de mange Spor af gammel

Substruction. Vor Skipper førte os til en Ruin, nogle hundrede Skridt fra vor Indskibningssted, af et stort Rønne-Kloster med en Kirke, som spaatvivlelig er byggt paa Grunden og af Ruinerne af et gammelt Tempel. Det Mærkværdigste ved det er en Art af Cisterne eller muret Reservoir udenfor Kirken og en Nedgang til en underjordisk Hvalving, som skal have gaaret flere hundrede Skridt under Jorden til en temmelig stor og smuk Hule ved Stranden. Af Mangel paa Lys kunde vi ei nedstige i den underjordiske Gang. Vi kom derfra til en ret smuk Grotte, hvor vi rigtig fandt en Abning, men næsten tilstoppet, som syntes at staae i Forbindelse med den underjordiske Gang, hvis Indgang vi nylig saae deroppe ved Klosteret. — Vi kom ud paa Dybet; den stærke Nordenvind jog os ind under Talantonit; vi maatte vende om, ei uden Fare, især da vi tydelig mærkede, at vor Dimitri og hans Karle kun vare maa-delige Esfolk. Vi krydiede tilbage til vor Hule. Det var allerede Midsnat og Mørke. Vi fandt til Lykke ei langt fra Stranden en Bonde fra Landsbyen med en Hest, som vi fik leiet og belønset, og kom tilbage til Livanate, hvor vi toge vor Logis i Dimitris eget Hus, da man forsikrede os — jeg troer søg-agtigen — at Manden i Chanen var bortreist. Vort nye Logis var omtrent af samme Størrelse som det gamle, kun endnu med andre Agreements, som f. Ex. en forbisiret strigende og flunkende Unge, hvem vi hvert Dieblif maatte tilraabe de elendige Grækeres sædvanlige Bussmand: "Tyrfen! Tyrfen!" og et aabnere Tag, hvorefter det om Natten regnede ned til os. — Dagsagen d. 23. Januar. Vi besøgte os, som vi kunde, si som vi vaskede, i dette jammerlige Hul. Jagt morrede Koks; han bragte os nogle Fugle til Livets Ophold. Stadelberg tegnede, og jeg studerede i min kære Obussee. En vakker lille Abnæstinde indfandt sig nu og da; hun var 14 Aar

gammel, og førte en yngre Søster med sig, som ogsaa var vatter. Jeg spurgte hende engang, om hun ei havde lyst til at gifte sig. "O jo!" svarede hun, "men jeg vil Ingen af de Unge her." Jeg spurgte hende, hvilkke hun da stottede om. "Jeg vil En fra dit Land", svarede hun. Jeg tilbød hende da mig selv. "Vil Du have mig?" spurgte jeg. "Dig vil jeg nok", svarede hun, og saae derved saa allerkiæreste undseelig ud, som om det virkelig var Alvor." — Som her, fattedes godt Lume fælden under Røssens Besværligheder.

Efter et kort Ophold i Athen, hvor ogsaa Lord Byron dengang opholdt sig, færdte vi Brøndsted, Røss og Stadelberg den 27de Februar i Constantinopel, og Brøndsted strar efter, blandt Andet, ivrigt sysselsat med at lære Tyrkisk. Indtrykket af denne forunderlige By, som han i Dagbogen kalder den, og hvad han der lagttog under de tre Maanedes Ophold, har Brøndsted selv beskrevet i Forelæsningerne, ligesom ogsaa Rejsen i Lille-Asien, som tiltraadtes den 25de Maa. I Smyrna besluttede Røss, efter sit særskilte Niemeed, at vende tilbage til Grækenland; Brøndsted og Stadelberg derimod droge til Ephesus, og stilledes den 20de Junii fra deres Ben. Der var ingen Anelse om hvad der forestod, da Brøndsted skrev i sin Dagbog: "Vi fik vore Gangere passede, toge Afsked med vor kiære Røss ic., og kom afsted."

Efter Tilbagekomsten til Smyrna blev først Stadelberg meget syg, og derpaa Brøndsted angreben af en Dysenterie, som under Lidelser, hvilke han siger, han aldrig vilde kunne glennas, holdt ham det Meste af Julii Maaned. Men hans kraftige Natur seered, og han vendte tilbage over Thessalien og Cubosa. Paa Veien fik han, den 24de September, den forfærdende Efterretning, at Røss paa Gante var portreden af Døden. Han hastede tilbage til Athen, hvor han ankom den

2den October. Paa denne Dag skrev han i sin Dagbog: „Jeg skriver dette ved en høitliggende Kilde, 5 Timers Rei fra Athen, med Athen lige for mig mod Sydvest og vild Udsigt over den sig skiont udbredende Slette. Det er den allerstionneste October-Aften, man kan tænke sig, halvanden Time før Solens Nedgang. Luften er yderst transparent, min Udsigt over Havet, Egina o. s. v. naaer til Kysten af Argolis, indtil dens yderste Spids. Jeg kommer tilbage til dette understionne Land efter 9 Maaneders og 2 Dages Fraværelse. Det forekommer mig, i det jeg nærmer mig Athen, som om jeg nærmede mig mit Fædreland. Jeg vil nyde denne behagelige Følelse, medens jeg endnu kan det. Endnu er jeg ikke indenfor Athens Mure. Der indenfor vente mig Breve og Efterretninger om min eneste Vends Bortgang fra mig og mine Kiære. Med ham kom jeg for 13 Maaneder siden ganske anderledes tilmode fra Corinth til Athen. Men, Ven! Du er ikke død. Om føle Tid skal jeg atter omfavne Dig, og trykke Dig til mit Bryst, og udraabe: Tak, himmelske Fader! han er ikke død, han lever — han lever evigt!”

Efterretningen om Røes's Død kom til Kjøbenhavn endnu i Efteraaret. Skiondt der i sig selv ikke var Grund til at tvivle om dens Paalidelighed, var den dog ikke fra første Haand; Brøndsted var fraværende, Ingen, som selv havde været tilstede, havde directe meldt den, og uheldigviis forarsagede en Spærring formedelsk den udbrudte Pest, at ingen Breve fra Grækenland kunde ankomme før Foraaret. Saaledes kunde Røes's Nærmeste dog nære et svagt Haab om, at Meddelelsen var foranlediget ved et falsk Rygte, og de tilbragte Vinteren i den særgeligste Spænding, der forsøgedes ved Uvissheden om Brøndsteds egen Skiebne. Dødsfaldet af en almindelig elsket og haabefuld ung Mand, hvis Veen skulde ligge fiernt fra hans

Fødeland, om hvem man formodede, at han i sine sidste Diebliske havde været mere forladt, end Tilfældet dog virkelig var, havde rystet Alle, og Deeltagelsen med den elskværdige sørgende Familie fremkaldte en temmelig almindelig Anklage imod Brøndsted, hvem man fornemmelig tilskrev Skylden for, at Graværelsen var bleven udstrakt saa langt over den belovede Tiid, og hvem man bebreidede, at han ikke nu, under saa sørgelige Omstændigheder, ilede hjem, og bragte sine Kiere den Trøst, han kunde, ja ikke engang lod høre fra sig.

Hvad det Sidste angaaer, var Brøndsted, som anført, undskyldt. Overalt, skøndt Brøndsted ofte lod sine Correspondenter vente meget længe paa Meddelelser fra sig, viser dog hans Dagbog og de mange endnu opbevarede Breve, at dette ikke var Tilfældet med hans Brud; hvor mange Gjenstande og Forbindelser der endog sysselsatte ham, bemærker han dog idelig, at han har tilskrevet hende; saaledes ogsaa i dette Aar paa hendes Fødselsdag, den 18de September, og atter strax derefter, to Dage før han modtog Budskabet om den ulykkelige Begivenhed. De første Dage efter sin Tilbagekomst til Athen tilbragte han, som han skriver, i "mangehaande Befymring, Sorg, Tvivlsraadighed og Græmmelse", og ikke blot fremkaldte hvert Sted veemodige Grindringer, men han foresandt i Athen Breve, som Røss, Lindh og Haller havde efterladt ved deres Afreise den 30te Julii, og han modtog der to andre, som Røss havde tilskrevet ham fra Rejsen. Men hvor levende endog Savnet var, og hvor ofte det endog vendte tilbage, var det dog ikke Brøndsteds Natur at dvæle længe i Savn; Livets Mangfoldighed tiltalte stedse paany hans levende Sands, Athen havde aldrig forekommet ham skønnere end nu, en stor Deel af Landet laae endnu ubesøgt og derfor indbydende for ham; han syntes endnu at maatte fuldende sin Opgave, inden han drog til Zante for

at besøge sin Vens Grav og ordne hans Efterladenskab. Vi finde ham derfor snart paa Excursioner, blandt Andet til Marathon, og efter mangehaande Syssler finde vi den Beslutning modnet hos de fire tilbageblevne Venner, "med æbels og freidigt Mod at udføre deres græske Plan — i end større Omfang, end de først fattede den." Jeg veed ikke, om Læserne heri ville finde Brøndsted ganske retfærdiggjort, men i det Mindste bør det betænkes, at det ikke var Lyst til sandelig Rydelse eller til letsinelig Abspredelse, men et æbels Formaal, der holdt ham tilbage i Grækenland, at det dengang var hans Haab at kunne i Forening med sine Rejseskæller tilbeibringe et fyldestgjørende Bærf over dette Land, til hvilket ikke blot han, men den hele nyere Tid føler sig knyttet med saa uopløselige Bånd, og at hertil en Fortsættelse af Rejsen, hvortil han senere vanskelig vilde kunne finde Vællighed, var aldeles fornøden.

Den 18de December brød da Rejseselskabet, begunstiget af det skønneste Veir, op fra Athen, og drog til Jea, hvor betydelige Udgravninger bleve foretagne. Den 1ste Januar 1812 skrev Brøndsted i sin Dagbog: "Det var da besættet — Gud veed, om til mit Bedste — at jeg endnu dette Aars første Dag skulde see Solen have sig, ikke — af! — fra Sundet, men fra Archipelagus." Men efter et saadant Gul var han steds igien med fuld Siel ved sin Gjerning, som her, nattet en for dette Klima streng Vinterkulde, fortsattes ivrigt og gav rigt Udbytte, og den 17de Februar kom vore Rejsende tilbage til Athen. Fra den 15de April til 6te Juni foretoges atter en Udflugt til Salamis og Egina. I Athen bearbejdede Brøndsted hvad han havde samlet, og studerede flittigt, især i Thucydides, som ogsaa var hans Trøst, da et Uheld — han angiver ikke hvilket, men som det synes en Brændskæbe — i 18 Dage holdt ham paa Sophæen. Den 12te Juni forlod han

med Stadtsberg Athen, kom over Eleusis og Megara til Korinth, gienmemreiste Arkadien, hvor de atter traf sammen med deres øvrige Rejsesæller, og i Førelse foretog Udgravningen af Apollo-Templet paa Bierget Kotilion. Herfra reiste Brøndsted alene med sin Tjener gennem Lakonien. Ved en Landsby, hvor han udhvilede lidt, "kom en Ridsmand fra Kalamata med et Par bevæbnede Mænd, der saae ud som Mainottiske Røvere; de advarede ham, ikke at drage videre, men hellere at bue i Landsbyen til næste Morgen, for da i Selskab med dem at drage til Kalamata. Brøndsted meente, at det havde Intet at betyde, og drog videre. Endnu ved Broen mødte dem en anden Karl, som gav samme Formaning, men forgievs." *Quem Jupiter vult perdere, primum occoecat.* De vare Kalamata paa omtrent een Times Vei nær, da en bevæbnet Mand kom til dem, som var han fremsprungen af Fjeldet. Paa hans Spørgsmaal, om de drog til Kalamata, svarede de: ja; han vilde da gjøre dem Følgeskab og gif foran. Neppe vare de endnu nogle Skridt videre, før syv andre Mænd, Alle bevæbnede med Tromboner og Flinter, sprang frem af Buskene, og med Flinterne vendte mod dem, bød dem at staae. En af Agojaterne (Skytskarlene) flygtede; To af Røverne satte efter ham, men fandt ham ikke. De øvrige Sex førte dem hurtigt et Par hundrede Skridt affides fra Veien, og plyndrede dem reent ud (blot Tjeneren reddede 5 Dalere), toge Uhr, Klædningsstykker, 116 Dalere i Penge o. s. v. Det Hele gif overvætted hurtigt af, og de jammerlige Gæsthye syntes frygtommere end de Uplyndrede. Det sammenstræbede Løi slæbte de affied, og flygtede hurtigt op ad Bierget. De Plyndrede læsede atter deres tomme Badsække paa Hestene, og drog videre, heel underlig tilmode. Da de nærmede sig Kalamata, kom endeel Lyfter dem imøde, thi den flygtede Agojat havde gjort Alarm i Byen."

Hvorledes Brøndsted, ene mellem Græker og Tyrker, uden Penge og uden Klæder, skaffede sig Resourcer, har han ikke optegnet; men allerede den følgende Dag finde vi ham, efter hos Kabier og Boivoder at have forsynet sig med de fornødne Documenter, at bestige et høit Sted for at overflue det hele deilige Messeniske Land, og, efter at have leiet 3 Heste "til en ublu Bris", at fortsætte Reisen. Den 27de September landede ham paa Zante.

Om sit Ophold paa denne Ø og om sit Besøg ved den tabte Vens Grav har Brøndsted Intet optegnet; kun seer man, at dette Ophold blev ham behageligt ved Samliv med fine Rejsesæller og ved den Godhed, han nød hos Grevinde Lunzi, en Venetianerinde, Enke efter den danske Consul. Han fandt hos hende ikke blot den giestfrie Mødtagelse, ligesom hun ogsaa havde antaget sig Roës under hans sidste Sygdom, men hun betroede ham endog sin Søn. Denne unge Græker, Conrad Lunzi, der hos Hyperboræerne søgte Kundskab og Dannelse, ledsagede Brøndsted til Danmark, og forblev i hans Huus som en Søn eller en yngre Broder, indtil han atter førte ham tilbage. Ved sin elskværdige og oprakte Natur, ved sin inderlige Hengivenhed for Brøndsted og hans Familie og hele Kreds, vandt han Alles Kierlighed, og selv har han steds med sit hele Hjerte hængt ved Danmark, hvor han tilbragte saa lykkelige Ungdomsaar, og lærte et flønnere Liv at kende, end hans fædrene. Glem kunde stienke ham. "Der er noget saa Skönt og Rørende — skrev Brøndsted mig engang paa hans senere Reise — i dette unge Mennekses Kierlighed til Danmark, at det stundom bevæger mig fast indtil Taarer. Jeg kan ordentlig stamme mig, naar det stundom synes mig, at Lunzi elsker mit Fædreland mere, end jeg gør det selv."

Med ham forlod Brøndsted den 26de November Zante. Efter et Ophold paa Samos og Ithaca landede de den 12te December i Prevesa. Opholdet i Albano og de jævnlige Besøg hos og Sammenkomster med Aly Pascha beskrives i Forelæsningerne. Den 1ste Januar 1813 vare de i Janina, men droge strax derpaa videre; og kom til Corfu. Her havde de et interessant og behageligt Ophold til den 16de Februar. Efter en temmelig besværlig Overfart havde de en ret behagelig Quarantaine i Otranto, hvor de traf godt Selskab, læste, spillede Langbold, og Brøndsted corresponderede med "den elskværdige" Erkebiskop af Tarent, med hvem han tidligere havde staaet i Forbindelse. Reisen fortsattes derpaa til Neapel, Rom, hvor de forbleve i 5 Uger, Florents, hvorfra en Banquiers Fallit nødte dem til en Excurs til Livorno, Venedig og Wien. Den 1ste August, en Søndag, vare de i Prateren, hvor de saae en umaadelig Mængde glade Menneffer. "Wien — skriver Brøndsted i sin Dagbog — har noget saa muntert og behageligt, saa gemytligt og lystigt, som vederqvæger og glæder mig. Hvor udtaler sig i disse Menneffers Lyst noget ganske Andet, end i det franske Boulevards-Bæsen i Paris!" Den 18de August forlode de Wien, opholdt sig nogle Dage i München, Augsburg og Stuttgart, fortere i Heidelberg, Frankfurt, Cassel, Göttingen, Hannover, og den 12te Septbr. slutter Brøndsted sin Dagbog fra denne Reise i Altona. Den 18de ankom han til Danmark, og trykkede atter sine Elskede til sit kjerlige Hjerte.

Strax efter sin Hiemkomst blev Brøndsted udnævnt til Professor extraordinarius i Philologien ved Universitetet, indrettede sig, og førte sin Brud hjem, efterat hans Fader havde havt den Glæde at velsigne deres Ægtekab i Horsens.

Naar vi nu skulle give en Udsigt over det følgende Afsnit af Brøndsteds Liv, i de 5 Aar fra 1814 til 1818, da maae

vi først bemærke, at han i denne Tid ingenlunde betragtede sig som den, der var kommen til Rolighed. Naar han ogsaa i senere Aar steds- lagde Planer til Rejser, da skulde disse dog kun være Episoder; her derimod var Opholdet i Hjemmet kun en Episode. Hans egentlige Formaal var Udgivelsen af det Værk over Grækenland, som skulde indeholde Frugten af hans og hans Venners lange, kostbare og besværlige Rejse; til at udføre dette Forehavende var det bestemt, at alle Deeltagerne skulde samles i Rom; der kunde de paa den behageligste Maade leve ganske for deres Arbejde, der havde de de riigstholdigste Museer og alle fornødne Hielpemidler, derfra kunde de foretage de Rejser, som endnu maatte udfordres til deres Undersøgelser, og der kunde Tegninger og Kobberer udføres som de ønskede det, for at udstyre Værket med al Skønhed og Elegants. At nu denne Reiseplan ikke før blev sat i Værk, dertil kan vel Aarsagen tildeels have ligget i, hvad Brøndsted selv kalder "sin gamle Synd, Procrastination" — thi særdig kunde han ikke let blive; — men han kunde jo heller ikke saa strax forlade det nylig tiltraadte Embede, han skulde bringe de pecuniaire Betingelser tilveie, og der vare ogsaa for hans Medbrødre Forhindrenger, som afholdt dem fra det bestemte Møde.

Under disse Omstændigheder kunde hans Professurat ikke have meget Tiltrækkende for ham. Han var endnu altfor sysselsat med selv at lære, til at det skulde have ret Interesse for ham at lære Andre; han forberedte sig til sine Forelæsninger med Flid og Trost, og antog sig gierne de Ungre, hos hvilke han bemærkede Anlæg og Videnskab; men den Stærkhed til Ungdommen og den Lyst til at føre den ind i Videnskaben, der siden viste sig som en af hans saare skønne Egenskaber, var dengang, da han selv først nylig var kommen ud over Ungdomsaarene, endnu ikke ret udviklet; han blev aldrig, og var

dengang allermindst, Mand efter Klokketøttet, og disse bestemte Timer til Forelæsninger og Examina plagede ham. Upaatvillig have Tilhørerne mangan Gang maattet vente utilbørlig længe paa ham, og hans Examination traf sig undertiden langt ud paa Natten, fordi han begyndte den for sildigt.

Disse smaa Uefterretteligheder og en vis Frihed, hvormed han i Smaating satte sig ud over det Sædvanlige, saasom naar han, det Første han var bleven gift, ansatte sin Middag til en Tiid, der, dengang især, afveeg fra alle Andres, og man fandt ham ved Middagsbordet, naar vi Andre kaldte det mod Aften, eller han i sin huuslige Indretning og i sin Klædebragt stundom syntes at foretrække det Afstikkende, virkede frakøbdende paa Mange. Man søgte vel ogsaa at forestille ham som uefterrettelig i det Større; man havde ikke forglemt hans lange Udeblivelse, hvilken man fandt stridende mod hans offentlige og private Forpligtelser; man anklagede ham — og dengang meget ubilligt — fordi man endnu ingen Frugter saae af denne berømte Reise; og da han 1815 erholdt Dannebrog-Ordenen, der dengang endnu ikke var saa almindelig, som den siden blev, blev dette kaldt "Forstød." — Desto behageligere er det, at man her kan meddele de Forelæsninger over Grækenland, han i to Vintre holdt for en talrig Forsamling af danske Tilhørere, og der hørtes med ligesaa megen Interesse, som de holdtes. Ingen vilde være længere, end Brøndsted selv, fra at ansee dette Bærf som noget Fuldbendt; imidlertid er det dog endnu af kyn-dige Dommere fundet værdigt til at trykkes, det vil findes underholdende og lærerigt, og det vil ogsaa afgive Vidnesbyrd om, at Brøndsted ingenlunde var uirksom, thi neppe have mange af vore Lærde i den Tiid bragt et betydeligere Arbejde istand.

Men dersom der endog ikke fandtes Faa, som vare tilbøielige til at finde Noget at udsætte paa Brøndsted og hans Forhold, saar øvede han dog paa de Allersfeste en tiltrækkende Kraft; man fandt ham næsten altid oprømt, hans Samtale var opvakt og opvækkende, og hans Godmodighed maatte fængsle Enhver, der ikke ved særdeles Anledning kom i Conflict med ham. Han havde derfor en udbredt og en meget behagelig Omgangskreds, der fornemmelig indbefattede næsten alle fortrinligere Videnskabsmænd, men ogsaa oplivedes ved mange andre Dannede af begge Køn og af forskjellige Stænder. Ogsaa gav hans Kierlighed til Musikken Anledning til mange behagelige Forbindelser. Nærværende Biograph havde i disse Aar, foruden mange andre Berørelser med Brøndsted, endnu en særdeles Foranledning til ugentlig Sammenkomst med ham. Brøndsted havde nemlig taget virksom Andeel i Stiftelsen af et Bibelselskab, og ved dets Oprettelse tilskyndedes de af Stifterne, hvilke det nærmest kunde vedkomme, til at foretage en Revision af Oversættelsen af det Nye Testament. Dette Arbejde, som først begyndtes privat, men hvortil der siden erholdtes Kongeligt Commisforium, fortsattes i en Række af Aar i to Aftentimer om Ugen. Alle Medarbejderne, af hvilke nu desværre kun Den, der skriver dette, er tilbage, bekiendte steds, at de albrig i Forretningsager havde havt behageligere Samlinger. Man var snart enig om Grundsætningerne for Arbeidet, og naar der naturligviis i det Enkelte jævnlig var afvigende Meninger, bleve disse vel debatterede, men steds i al Venlighed, og ligesaa venligen veeg ved Afgjørelsen Minoriteten for Majoriteten. Til denne gode Tone i vore Møder bidrog Brøndsted væsentligen; men det forstaaer sig, at han havde det Privilegium at komme for sig.

I sin huuslige Stilling var Brøndsted meget lykkelig. Hans fortræffelige Hustru vedblev i en fælden Grad at forene enhver jomfruelig Vnde med Hustruens og Huusmoderens Dyder. Hendes hele Væsen aandede Reenhed og Kierlighed, og hun var rede til enhver Opoffrelse. Hun maatte jo vel lide Afstilligt, naar Brøndsted vanstelig kunde blive færdig, og fælden kom til rette Tid, og det er muligt, at hun stundom, naar han indvirkedes i saa mangehaande Ting og saa vanstelig kunde rive sig løs, kan have følt sig krænkert og syntes sig tilfidesat; men dette kunde kun være i enkelte Timer; snart maatte hun igien føle, hvor oprigtigt og inderligt hun var paaflønnet, og hvor varmt Brøndsteds Hjerte slog hendes imøde. For Brøndsteds brændende Ønske om igien at drage til Rom var der fra hendes Side ingen Hindring; tværtimod lærte hun, i kort Tid og med liden Underviisning, Italiensk. 1815 bragte hun ham en Søn, og 1816 en Datter. Men hendes Helbred blev fædse svagere. Saa blomstrende hun havde været i hendes første Ungdom, var dog hendes Bryst ved et heftigt Stød mod et Træ blevet angrebet; Følgerne deraf udviklede sig mere og mere, og ængstede ofte hendes Venner. Saa Dage efter at hun havde skænket Brøndsted en anden Datter blev hun, den 10de Mai 1818, bortfaldt fra ham, hendes tre Spæde, og de Mange, der fædse siden glemte hendes Grindring blandt de ælskeligste Minder.

Brøndsted var ikke en Mand, der lod sig knække selv af Æiebneens haardeste Slag; ogsaa her stod han fast; men hvor dybt han følte sit Savn og erkendte den Hengangnes Værd, derom skal jeg lade nogle Steder af hans Breve vidne. Saaledes skrev han mig under 27de April 1819 fra Rom: "For Tiden befinder jeg mig, skøndt legemlig i Rom, med Siel og Sind og Tanke midt i Grækenland. Jeg føler ved daglig Erfaring, at ingensteds findes Lindring for mig imod Smerten af

de dybe Saar, som Intet her paa Jorden kan læge, uden i min Bidskab." En anden Gang skrev han: "J tørste Dieblitte synes mig, at jeg slet ikke var hende værd, og at Gud derfor tog hende fra mig; da maa jeg græde i mit Centrum som et Barn. Men saa oplives jeg atter af en venlig Stemme i mit Sind, som lover, at min Frederikke ei er evig tabt for mig; jeg føler da med Tak til Gud, at jeg ikke er mig meget indvortes Ondt bevidst, og dette Bidnessbyrd, Tanken om mine tre smaa Børn og min usvækkede Kierlighed til min Bidskab ere de trende gode Genler, som alene styrke mig og gløse mig Livet levelligt." Til Retfærdiggjørelse af den "ualmindelige Mobilitet", som nogle af hans Venner forekastede ham, skrev han under 23de Februar 1821 blandt Andet: "Naar jeg trykkes af den Nødvendighed at blive paa det samme Sted, da overfalder mig ofte en plinlig Følelse af uudsigeligt Savn, smertelig Forlængsel, som Tanken om mine tre smaa Børn ikke mildner, værtimod forholder. Jeg elsker vel mine Børn, men ikke saa høit som det hulde Væsen, der bestieftiger min Tanke uafslædlig; jeg hengav mine Børn og Alt hvad jeg eier, alle mine Samlinger indtil sidste Blad for, hvis det var Guds Villie, at være med den Elskelige, som forlod mig. Denne smertelige Følelse dulmes ikke hos mig ved aandelig Virksomhed; ogsaa legemlig Virksomhed, stærk Bevægelse er mig fornøden, og jeg finder mig aldrig bedre eller smertefriere end paa Reiser, især af det Slags, man pleier at kalde fatiguante." Hær fortjener følgende Bidnessbyrd at bevares. I Anledning af en Vens Oftermaal skrev han mig under 2den November 1828: "Vi Mænd behøve — og de sindige og arbejdsomme iblandt os ofte meest, — for at vogte os for Eensidighed og altfor dyb Alvor, en daglig Paamindelse om, at det Gode, vi her have at udrette, ikke alene kan fremgaae af vor egen Tænksomhed og

Arbeidsomhed, men bør bestaae i Frugterne af visse gode Egenskaber, modificerede og modnede i et mildere Klima, som meget faa Lykkelige have i eget Væsen, de Allersfleste af os maae søge udenfor os. Hvilket dette skønnere aandelige Klima — som oftest udenfor os — er, det troer jeg vist jeg kunde sige, dersom jeg havde Tild til at udlægge Meningen af Platons Paamindelse til Xenocrates: *Ὅθεν τὰς Χάρις*. Men Konsten og det Skønnes livsalige Rige (d. e. Chariternes) have ikke mere, og kunne ikke have den Indflydelse paa vort Liv og vor Idræt, som forud hos hiint mageløse Folk. I vor Tild og i vore koldere Lande kan det aandelig skønne Klima, jeg mener, vanskelig opstaae uden ved elstelige huuslige Forhold og nær Omgivelse af flere Personer. Den Modification af vore Meninger og det mildere Ansyn af enhver Ting, som dog i Livet og Væreligheden næsten altid er det rette og billige, og som, i et lykkeligt Ægteskab, sædvanlig udgaaer fra Kvinden, anseer jeg for en af Ægteskabets største Fordele for Manden. Jeg skriver disse Ord tilforn og uden at udvifle dem, som de maaftte behøve, men de falder mig af Pennen i en dyb og tierlig Ihusommelse. Uagtet min større Indsigt i de fleste Ting, havde dog min elstelige Hustru, naar vore Meninger afvege, næsten altid Ret, blot fordi hendes Mening udviflede sig i ibel Tierlighed, Humanitet og Velvillie; min derimod stundom under Indflydelse af en eller anden Eidskab eller gærende Følelse, som ei var god. Jeg veed med Visshed, og jeg takker Gud derfor, at hvis jeg nogenlunde har faaet Bugt med alstensk Gensidighed, Suurhed, Haardhed, Egoisme og Hovmod i mit Væsen, da skylder jeg det især til hine — af! kun fire Aars velgiørende Skole."

Alt maatte nu tilskynde Brøndsted — som han selv siger i den Dagbog, han atter begyndte — at iværksætte sin Reise

endnu før Vinteren, at han ikke i sin forladte glædeløse Stilling, i Sorg og Savn og Mismod reent skulde gaar tilgrunde. Han havde i den Ulykke, der havde ramt ham, den store Lykke, at han med fuld Trygghed kunde overlade sine Smaa til sin Hustruens Tvilling søster, der stedse blev, som hans troeste Veninde, saaledes hans Børns trofaste Moder, og til sin Svoger, i hvis Huus de fandt, hvad Brøndsbed nu ikke mere kunde forskaffe dem. Han bivaaned endnu sin Faders Embeds-Jubilæum i Horsens den 30te September 1818, og talede ved den Leilighed, efter Anmodning, nogle hiertelige Ord, hvori han bevidnede, hvor Meget han skyldte Horsens By. Han saae ogsaa sidste Gang sin elskede Rector, som ved Afskeden hængte i hans Arme og badede hans Ansigt med en Strøm af Taa- rer. Da Brøndsbed 1832 atter besøgte Horsens, vare begge hans Forældre og hans Lærer i Graven. Den Sidste kunde han nu kun bevidne sin Taknemmelighed ved at tiltræde og med Iver at antage sig den Comitee, der havde dannet sig, for ved frivillige Bidrag fra hans forrige Disciple at besørge et Gravmæle for denne sielbne Rector og Lærer. Brøndsbed gav Udtastet til det smukke Minde, som Freund udførte i Steen, og som nu staaer over Worm's Grav paa Horsens Kirkegaard.

Efter hiint Besøg i Horsens nødte Brøndsbeds Anliggender ham at vende tilbage til Kiøbenhavn, hvilket han igien forlod den 23de October. "Min sidste eensomme Vandring — skriver han — var til min dyrebare Riffes Grav. Jeg dvælede længe ved dette indviede Sted. I mig selv nedstunken, hindret af Ingen, sad jeg der ligeoverfor paa den lille Bænk, og stirrede veemodsfuld, af! saa saare bedrøvet, paa den Dyrebarens Hvilested. Gud, som seer i Løndom, han alene saae mine Taarer, mit dybe Veemod og mit Hiertes lønlige, alvorlige Forsæt, at føre mit jordiske Liv, den Stund det

endnu er Guds Billie, saaledes at det maa tæffes min For-
klarede og worde frugtbart for hendes og mine Smaa. Det
give Gud, vor Fader, i Naade!" Derpaa samlede han med
Lunji hos Fru Rahbek, ogsaa en af hans og hans Frederikkes
Kiereste Veninder, sagde nogle andre Kiere Farvel, og drog af-
sted. Nogle Dage opholdt han sig endnu i Lydersløv og paa
Hjelinge, hvorfra han efter en smertelig Afsteed fra sine Børn
og sine nærmest forbundne Venner egentlig tiltraadte Reisen
den 31te October, „af! med et tungere Hjerte, end da han kom
dertil den 18de September 1813."

Af Reisen, som han i sin Dagbog udførligen beskriver,
kunne vi her kun give et Omrids. I Hamburg glædede han
sig især ved Bekjendtskabet med Berthes; i Göttingen levede
han meest med Welter; i Weimar besøgte han Goethe, som
indbød ham til at komme igien Dagen efter, og talede med
ham om mange Gienstande, dog især om græsk Kunst. „Hvor
glædede det mig at giensee den gamle Drn! Han brummer
endnu, som sædvanligt, er bleven 12 Aar ældre, men han er
ikke mindre kraftig; hans Førlighed har aftaget." At Goethe
med Deeltagelse erkjendte sig om Dehlenschläger, og yttrede
sig stærkt over Daggesens Angreb, fortjener at bemærkes med
Hensyn paa den Vigtighed, man har villet tillægge en øieblik-
kelig Misforstaaelse. Nürnberg interesserede Brøndsted over-
maade. Han gjorde der Bekjendtskab med Baron Haller, Bro-
deren til hans Reisesælle, men erholdt af ham den sørgelige
Bisshed, at ogsaa denne elskede og trofaste Ven var død i
Tempe-Dalen den 5te Novbr. 1817. „Jeg anseer mig som en
Pillegrim — skriver Brøndsted — som vandrer frem og tilbage
mellem sine Kieres Grave. Hvad nu bliver mig levnet i Hen-
seende til denne trofaste Vens Minde, er at bestræbe mig for
at rejse ogsaa ham et værdigt Monument i vort fælles Ar-

beide." I Stuttgart havde Brøndsted Forhandlinger med Cotta om sit Bærk, og glædede sig især i Danneders Atelier. Efter et kort Ophold i Augsburg kom de Rejsende til München. Der havde Brøndsted Leilighed til at tale sin afdøde Vens, Haller's, efterladte Families Sag hos den daværende Kronprinds af Baiern, hvilken Leilighed han og med den Iver og Trost, han stedsse anvendte i sine Venners Anliggender, benyttede. Opholdet i München var ham særdeles behageligt, dels ved den fortræffelige Antik- og Afstøbnings-Sal, dels ved Omgang med Schichtegroll, Schelling, Thiersch, Jacobi og Roth. Schelling modtog ham med den største Velville, og hos ham, hans elskværdige Hustru og deilige Børn — i ethvert af hvilke han bemærkede Faderens skarpe Træk foryngede og forfjønede, og Faderens overordentlig skønne sielfulde Dine nedarvede — tilbragte han de bedste Timer. I Selskab med Schellings og flere Familier kunde han dog, uagtet alle Savn, ende det for ham saa sørgelige Aar, og hilse det nye Aar, 1819, i en oprømt Kreds. Den 12te Januar fortsatte de Reisen, drog gennem Tyrol til Verona, hvor de opholdt sig nogle Dage; deraf over Mantua til Modena. Paa hele Veien gennem det mægtige Biergland havde de haft det skønneste Solskin; i Modena fandt de en Mængde Menneſker især med at stusse og udføre den Masse af Sne, som havde forvildet sig ned paa den frugtbare Slette, og de sad i Bertshuset rystende af Kulde. I al Skynding gik Reſen over Bologna til Florents, hvor han havde et Grinde til den berømte Cestini. „Det er en underlig Ting — siger Brøndsted — med ſig en gammel Mønt-kjender, der tænker paa ſlet ingen anden Ting i den ganſte vide Verden end paa Mønter, og hvis hele Digten og Tragten ſelv ved diſſe ſmaa Mindeſmærker ikkun gaaer ud paa at udfinde Stedet, hvor de ſtempledes. Himlen bevare hver ærlig Mand,

som har Sands for noget Høiere, fra sliq Mulboarspelærdom! Efter en Excurs til Livorno, og efter fra Viterbo at have maattet lade sig escortere af et Par „tappre Dragoner“, naaede de, som deres Bestemmelse var, Rom den 28de Januar, Kongens Fødselsdag, og havde den Glæde at kunne tilbringe Aftenen i godt Selskab med flere Landsmænd, endog med Landsmandinder.

Før sin Afreise fra Kiøbenhavn havde Brøndsted betrukket sig udnævnt til dansk Hof-Agent i Rom. Dette var uden Tvivl et Feilgreb; thi vel opnaaede han derved en fast Stilling i Rom, og var ikke at ansee som en blot Rejsende, erholdt ogsaa, saavidt jeg veed i 3 Aar, en pecuniair Godtgjørelse; men paa den anden Side kom han ind i mange Afspredelser, hvoraf han allerede havde kun altfor mange, han skulde skrive Depescher, skulde antage sig de danske Rejsende, og indvilledes derved undertiden i fortrædelige Forhold; han skulde figurere i diplomatiske Cirkler, lod sig derved undertiden forlede til, eller kunde maafee ikke engang undgaae, Pretensioner, som ikke bleve fyldestgjorte, og, hvad der var det Værste og siden havde nogle ubehagelige Følger for ham, han betænkte ikke, at han ved at paatage sig en diplomatisk Post gav Vedkommende Ret til at fordrø, at han skulde indskrænke den Talefrihed; han ellers saa rigelig benyttede.

I disse Aar besøgte først Hertugen og Prindsen af Augustenborg, siden Prinds Christian Frederik med Gemalinde og senere Prindsen af Philipssthal med Gemalinde Rom. Saa mangan støn Nydelse Brøndsted herved kom til at dele, saa tilfredsstillende det var ham at kunne bidrage til at gjøre de høie Gæster deres Ophold behageligt og lærerigt, og saameget han glædedes ved den Undest, Danmarks Thronarving, som ganske belede hans Interesse for de Konstrigdomme, Rom havde at

fremvise, beviste ham, gik dog derved megen Tid bort fra hans Studier. Til andre Tider opoffrede han sig ganske til disse, dog mere til Læsning og Beskuelse end til Udarbejdelse. Fra Kiøbenhavn havde han medbragt Joëgas Samlinger til det gamle Roms Topographie, hvilke han agtede at bearbejde og udgive; en Plan, som han dog siden opgav. Godt og kiert Selskab manglede han vel ingenlunde; vi finde ham ideligen med Thorvaldsen, Niepenhausenerne, Stadelberg og mange reisende Videnskabsmænd og Kunstnere. Mangen Gang følte han sig dog eensom, og de smertelige Savn vaagnebe mere levende. Saaledes sad han den 5te Mai, Marsdagen efter hans yngste Datters Fødsel, der havde kostet ham saa Meget, ene, henstunken i sine mørke Tanker, udfikket til Arbejde, og uden en ret fortrolig Ven, til hvem han kunde udgyde sit Hierte. For at trøste sig gav han sig til at oversætte et lidet Digt af Justinus Kerner, som han nylig havde truffet paa, og som særdeles havde tiltalt ham. Oversættelsen, som er vel saa smuk som Originalen, lyder saaledes:

Du plages end, min arme Ven!
 Af jordist Dval og Lyft:
 O tag dit Barn paa Skibet hen
 Og tryk det til dit Bryst.

Og speil dig taus i Ustyhds Væld,
 I Sluttens Dine blaae;
 Giv Agt! du læser vist dit Held
 I disse Grierner smaa.

Og læg det nu dit Hierte næst,
 Alt hvor det angstlig flaar:
 Giv Agt! da lindres Smerten bedst;
 Det ingen Ur formaaer.

Så, lag det heelt i Hjertet ind,

Og luk saa Hjertet til;

Giv Agt! dig Verdens Vel og Vind.

Ei mere angste vil. —

I de første Dage af Aaret 1820 kom Lord Gullford, hvem Brøndsted 10 Aar tidligere havde lært at kende i Athen, til Rom, og indbød ham at følge sig til de joniske Øer. Brøndsted, som dog i Foraaet skulde bringe Lunzi tilbage til hans Moder, og som tillige havde en Rejse for til Sicilien, modtog med Glæde det gunstige Tilbud, forlod Rom den 20de Januar, tilbragte nogle meget behagelige Dage i Neapel, hvor han atter havde den Lykke at finde Prindsen af Danmark, besøgte derpaa Corfu, Zante, Cephallonia, Ithaca og Santa Maura, opholdt sig en 14 Dages Tid paa Malta, og landede den 18de Mai i Syracus. Her maatte han udholde en Quarantaine paa 12 Dage, hvilkke han dog benyttede til at gjøre Excerpter og lægge en Plan for sin forestaaende Rejse. Brøndsted's Optegnelser vidne om, at han paa denne Rejse troligen benyttede Tiden. Fra Syracus drog han til Catanea, besteg med megen Besværlighed Ætna, begav sig derpaa til Messina, og kom den 28de Junii til Palermo. Fra alle disse Steder gjorde han jævnlige Udflugter, og paa Rejsen selv dvælede han paa ethvert Sted, der var ham mærkværdigt.

I Palermo begyndte man den 11te Julii at fejre Rosalias-Festen. Brøndsted bemærker, at herved den fornuftige Indretning fandt Sted, at Festsighederne først begyndte om Eftermiddagen, thi ellers, siger han, kunde intet Menneſte udholde 5 Dages Fest efter hinanden. I øvrigt var han i alle disse Dage om Aftenen samlet med den hele fornemme Verden i Palermo. Endnu den 15de var han i Senatssalabsset for at see Processionen med St. Rosalias Sarkophag og Reliquie-

Øste. Der var ogsaa General Church og en Mængde andre anseete Personer, Alle i stærke Galia. Men imidlertid var Efterretningen om Revolutionen i Neapel ankommen i Palermo. Man veed, at den i Aaret 1820 i Spanien udbrødte Revolution fremkaldte lignende Bevægelser i Italien. I Neapel gjorde Tropperne Opstand i Begyndelsen af Juli; hele Folkets Stemning var for dem, og den 6te Juli maatte Kongen give Løfte om en Constitution, han overdrog Regeringen til Prindsen af Calabrien; den 7de Juli blev den spanske Constitution proclameret, og den 13de afslagde Kongen og Prindsregenten Ed paa Constitutionen. Alt dette var foregaaet uden synderlig Uorden. Da Efterretningen om disse Begivenheder kom til Palermo, frembragte den først en dump Gæring; man vilde her ikke nøies med, hvad der var tilfæaaet Neapolitanerne, man fordrede Uafhængighed og et eget Parlament. Den 16de udbrød Opstanden; General Church, som havde Befalingen over Tropperne, maatte flygte, hans Botig blev plyndret, Høblerne brændte paa Torvet. Røvelen bemægtigede sig Fæstningen ved Slottet, men Tropperne forsvarede sig endnu i Staden, og Opstanden antog en voldsom og blodig Charakter. Brøndsted har fortalt mig, at, da han, efter i et Par Dage at have maattet holde sig hjemme, eller kun om Aftenen liste sig ud i Nærheden, første Gang gik ud i Byen, saae han paa en Stage Hovedet af en ung Mand, med hvem han endnu den sidste Dag havde været samlet; jeg veed ikke ret om af den ulykkelige Artillerie-Officer Sanzio, som havde laabet nogle Kanoner, hvilke Insurgenterne havde bemægtiget sig, fornagle, eller af Prindsen af Acçi, hvem man bestyldte for at have ophidset ham dertil, og hvis Legeme man, efter at have stilt Hovedet deraf, lægte omkring i Gaderne, i det man tvang de Forbigaaende til at tage Hatten af for den afskyelige Procession. Brøndsted

saae ogsaa Valermitanernes Indling og Helt, Munkens Gioachino Boglica, som under Kampen med Tropperne havde udmærket sig ved med hvert Stød at neblægge en Soldat, ride omkring med Sabel i Haanden, Riffel paa Hesten og to Pistoler i Beltet, i Spidsen for en Tropp bevæbnede Lazzaroner, som førte med sig en Mængde Officerer, i uheldig Forsætning, uden Hat og Kiole, fra eet Fængsel til et andet. Denne Munk var ellers en smuk Mand, med et determineret Ansigt, dog uden Trods og Bildhed; han blev strax efter af Giuntaen udnævnt til Oberst, og reed da omkring i sin Oberst-Uniform.

Under disse Omstændigheder var der ikke at tænke paa Fortsættelse af Reisen, og Brøndsted, som var hiertelig træt af alle disse Bedrøffetheder, af de politiske Discusser og Bagvaskelser, han maatte høre, og af Valermitanernes Lovprisninger over Folkets Moderation, at det ikke havde plyndret fredelige Borgers Huse, sukkede: "Gid vi vare i Neapel, og vi der atter maatte finde, hvad Goethe kalder Gottedes wohlgegründete Erde!" Han vovede sig ogsaa saasnart mueligt op i Giuntaen for at erholde Pas til Afreise. Den holdtes i Erkebiskoppens Pallads, i Stank og Hede, Uorden og Støi. Han saae den stakkels Erkebiskop i Sved og Angest føre et Præsidium, som hverken han eller nogen anden Dødelig var voren, og omkring ham revolutionaire Secretairer, som beroligede ham med, at de tumultuariske Personer, der nærmede sig ham, vare gode Borgere, som vilde kysse Hans Eminents Haand. To Dage forsøgte Brøndsted forgieves at trænge igennem Stimmelen, og da han omsider fik sit Anliggende forebragt, fik han vel et Sifferhedskaart, men tillige den Besejelse, at Omstændighederne endnu ikke tillode at udsærbige noget Pas. Han maatte da slaa sig tiltaals, og søge at tilbringe Tiden saa godt, som han kunde. Senats-Bibliotheket, ved Kirken St.

Michel Archangelo, var endnu luffet, da Præsterne syntes særdeles bange, dog fik Brøndsted Afgang giennem en Dagbør, og her sad han da flere Timer om Formiddagen ganske alene og arbejdede, medens Verden omkring ham brusede i de vildeste Bevægelser. Aftenerne tilbragte han i forskellige Familier, hvor han var bekendt, især hos en Madame Lenzi, en smuk og aandrig Dame, hvis Historie isvrigt her ikke kan fortælles; men en Begivenhed, der viser hendes Mod og Aandsnærværelse, fortjener at opbevares. Hun kørte ud til et Landsted, og, som hun sad alene i Vognen, hørte hun Betientene, som havde seet hende tage endeel Penge med sig, tale med hverandre om at dræbe hende. Hun lod holde, steg ud af Vognen, og sagde: „Hvad er det, I snakke om Knive og Dolske? I ville dog ikke myrde hinanden? Giv med Eders Knive, at jeg kan være sikker paa, der ikke bliver Klammerie og Mord!“ Personerne lode sig imponere, og ubleverede deres Vaaben.

Omsider lykkedes det Brøndsted den 28de Julii at klynne indstibe sig med endeel Andre, men Seiladsen var ved Modvind og Vindstille lang og fedtsommelig, Fødemidlerne gik op, og Brøndsted maatte troste sig ved Horats's *Ars poetica*, Thucydides og sin Skriverbog. Først den 3die August endtes Besværlighederne i det herlige Syn, som Neapel tilbyder fra Søsiden. „Besuv, hvis Jld var i heftig Bevægelse, thronede herligen i Midten af den majestætiske Halvcirkel, som her favner Havet i sine yndige Arme. Dette er et af de allerstønneste Syn, Europas Natur har at fremvise, og staaer kun tilbage for Constantinopel og Indløbet til Bosphorus.“

Brøndsted forblev i Neapel til mod Slutningen af Aaret, og arbejdede meget flittig, skøndt han en Maanedes Tid var syg, hvilket formodentlig var Aarsag i, at hans Dagbog her er afbrudt indtil langt ind i det følgende Aar. Imidlertid er

jeg dog af hans Breve og andre Kilder istand til temmelig at supplere det Manglende.

Saameget som de blodige Optrin i Palermo havde oprørt Brøndsteds menneskefiendelige Hierte, saameget han væmmedes ved det Bøvel-Herredømme, der gjorde sig gjældende, og indigneredes ved Sicilianernes Egoisme, der, istedenfor at slutte sig til Broderfolkets, og i Forening med dette at nytte den gunstige Leilighed, der syntes at have tilbudt sig til at berede en bedre Fremtid for begge saa nær forbundne Folk, kun tænkte paa Udskillelse, og med Misundelse saae Regeringens Sæde paa et andet Sted end i sin Midte: saameget vakte Revolutionen i Neapel hans varmeste Deeltagelse. Den var fuldbragt uden Blodsudgydelse og uden betydelig Uorden, det syntes, som om Tyrke og Folk vandrede Haand i Haand, og jo næiere han kiendte de italienske Staters mangehaande Brøst, desto begierligere greb han det Haab, der syntes at aabne sig for en Regeneration. Han erkjendte vel den antagne Constitutions Mangler, men han meente, at en Modification, hvorved disse bleve afhiulpsne, let vilde lade sig iværksætte. Vi ville nu ikke gaae irecte med ham om den Mening, at en Constitution kan gjøre et Folk; vi ville ikke spørge, om en klog og erfaren Statsmand ikke kunde have forudseet, at Gierningerne ikke vilde svare til de store Ord. Brøndsted ventede vistnok et ganske andet Forsvar end det, der opløstes ved det første Angreb; han ventede ikke, at det Folk, der var stuffet i alle sine Forventninger, sveget for alle de givne Løfter, allerede den 15de Mai 1821 skulde med Jubel hilse den gamle Tingenæs Orden; men skulde der felles til een af Siderne, vil enhver Velsindet langt mere elske de noget for tilidsfulde Forhaabninger, end den Klogskab, der ikke til nogen Begivenhed vil knytte et Haab. I denne Aand skrev han sine Beretninger. Uden Tvivl var hans Sprog temmelig stærkt og frit, og da

man ikke uden Grund befrygtede, at han ogsaa ellers vilde vordre sig paa samme Maade, blev det ham tilkiendegivet, at hans Maade at bedømme Tildragelserne paa ikke stemmede med hans Hofs Bedømmelse deraf. Brøndsted svarede paa den frimodigste og værdigste Maade. "I min Instrux — skriver han — finder jeg ikke den mindste Befaling om, at min Bestuelse af Begivenhederne skal stemme overens med vort Hofs Bedømmelse deraf, men derimod følgende bestemte Øttringer: "I Øvrigt vil Departementet med Fornøielse modtage enhver Efterretning fra Hs. Majestæts Hofagent i Rom, baade om Kirkestatens nærværende Forsatning og om Tilstanden i Italien i Almindelighed, hyortil, hvad det forenede Kongerige Sicilien betræffer, Nærheden af Neapel især synes at kunne give Anledning." Ifølge simpel Slutning af denne Befaling fra min Øvrighed troede jeg det steds min Pligt, at sige som ærlig Mand, hvad der tilbrog sig, samt, naar Dømmeme tilføies (hvilket i al historisk Beretning ofte er uundgaaeligt), at sige min Mening derom, ikke min Øvrigheds, efterdi Samme jo aabenbar vilde være slet tient med at imodtage det Bekjendte i Beretninger fra Ulandet, hvilke steds tilfigte en Meddelelse af det Ubekjendte. Den modsatte Fremfærd af mig, den: ikke reent ud og ærligen at fremstille min Bestuelse af de Ting, der foregaae for mine Øine, men derimod listigen at beregne, hvad vel omtrent Deres Excellences eller anden min Øvrigheds Mening om disse samme Ting monne være, vilde ikke alene være feig og slet, men og, saavidt jeg skønner, unyttig og skadelig: unyttig, fordi det jo dog i sig selv er ufrugtbart at fortælle Nogen hans egen Mening om Noget; skadelig, fordi min Øvrighed saaledes maatte savne en Dplysning mere om langt fraværende Forhold og Tildragelser, hvilken man jo ikke bør ansee for frugtesløs hos den ædle og oplyste Minister. — —

Fuldkommen sikker, at en redelig Mands sandfærdige Ottringer ikke mistydes der, hvor Rebelighed og Sandhedskierlighed styre Tingene, vil jeg end ydermere her kort og summarisk fremsætte den Erkendelse af Tidens Tegn og Begivenheder, hvilken egen Erfaring hos mig har frembragt. Intet kan tænkes falskere, usandere, end hiin Paastaad, som vi nyligen have seet saa ofte gientages, at nemlig den lydelige Opposition rundt om i Landene imod Tingenes nuværende Tilstand ikke er en Følge af Folkenes mangehaande Tryk og Misfornøielse, men blot aarsaget ved visse hemmelige Selstavers Intriguer og listige Foretagender. — — Ikke Carbonarismen eller andre hemmelige Selstaver ere Aarsag til Misfornøielsen og den Opposition, som nyligen udbrød, og som, hvis ingen lykkelig Genius, vakt af Forsynet, redder disse stjerne Lande, end stærkere vil udbrøde — thi Enden er ikke endda — men det fast almindelige Tryk og Misfornøielse vare Aarsag i de hemmelige Selstaver. Dette er vel at mærke. Ogsaa bestyrker alle Tidens Historie Sandheden af denne Bemærkning. Thi hvor Alt gik vel og hvor der gaves rette og lovlige Organer for Meningsens værdige Ottring, for offentlig Kundgiørelse af Folkenes Trang og Ønske, der opstode aldrig hemmelige Selstaver, tilsigtende nogen Slags Forandring i Regeringen. Derimod, hvor al friere Ottring af de bedste Hoveders Raad og Mening om Tingene er hæmmet og hindret ved allehaande despotisk og hierarchisk Tvang — hvilket er Tilfældet fast over hele Italien — hvor intet lovligt Organ for Tankens offentlige Meddelelse er forhaanden, der griber man omsider til hemmelige og ulovlige Midler. Dette er vistnok i højeste Grad at beklage — men vee dem, fra hvem Foragelsen kommer!”

Saa meget Sandt der endog er i disse Ottringer, og saa lidet vi kunne være findebe at antage os de italienske Regeringers

Forsvar, kan man dog tvivle, om Brøndsted havde ganske Ret i sin Paastand. Der yttres sig ofte hos forbærvede Folkeslag en Lyst til Forandring, blot for Forandringens Skyld, til hemmelige Machinationer og Conspirationer, blot for Hemmelighedens Skyld, mangen Gang er det Uvovlige saadanne Folkeslag kiere, end det Lovlige; ogsaa maa det tilstaaes, at adskillige Forudsigelser, som Brøndsted tilspøiede, ikke ere blevne opfyldte. Men forsaavidt Brøndsted havde sin Berettigelse og Forpligtelse til at fremsætte sin Regering Tingene, som han saa dem, var han ganske i sin Ret. Paa den anden Side havde han neppe tilstræffelig betænkt, at han ved at antage en diplomatisk Charakter havde opgivet Noget af Videnskabsmandens Frihed, og at hans Regering tildeels vilde blive gjort ansvarlig for de Meninger, han offentlig yttrede. Han udgav i November 1820 i Neapel en Afhandling: *Sopra un Inscrizione Greca scolpita in un antico elmo di bronzo*. Fortalen til dette Skrift begynder saaledes: "Naar en Fremmed befinder sig i et Land, hvis høimodige Fyrste omsider tilstaaer sit Folk den dyrebareste Gave, der nogeninde kan stienkes de Dødelige; naar hele dette Folk, giennemtrængt af Taknemmelighed mod denne Fyrste, giennemtrængt af Glæde og Enthusiasme, alle vegne fra strømmer sammen for mod enhver Angriber at bestierne den skønne Bugge for den nylig fødte og endnu spæde Frihed, medens Nationens meest lysende Talenter, kaldte af den, allerede staae i ærværdig Freds for at sikke dens tilkommende Skiebner, vilde det være en uhyre Forsængelighed af en Fremmed, som, ved hvad der sædvanligen kaldes Tilfælde, er bragt til et saadant Lands Hovedstad, at antage, at nogle Ord af ham over en Konst - Gienstand skulde vække Manges Opmærksomhed." Saadanne Utringer i et Skrift, hvis Forfatter paa Titelen kaldte sig Kongelig dansk Hof-Agent, maatte mishage i Wien,

og man besværede sig derover. Dette havde den Følge, at, da den Tid, for hvilken en Slags Gage var tilstaaet Brøndsted i hans diplomatiske Stilling, var udløben, blev Gagen indeholdt, i det man yttrede, at Danmark ikke behøvede nogen Hof-Agent i Rom. Imidlertid blev Brøndsted ikke rappelleret, og han kunde steds glæde sig ved sin Konges Gunst, ligesom Ministeren steds behandlede ham meget venstabelig.

I Øvrigt havde Brøndsted Fornvielse af sin Afhandling. Den blev af kyndige Dommere modtaget med Bifald, og i italienske Anmeldelser tillige roest for det gode Sprog, hvori den var affattet. At Brøndsted deri havde tilegnet sig en italiensk Diction, kan ogsaa Ublændingen skønne, og kan tilbeels bemærkes af den anførte Prøve.

Ned Slutningen af 1820 kom Brøndsted tilbage til Rom, og forblev der til Foraaret 1823. Af de politiske Begivenheder havde han kun stufte Forventninger og Græmmelse. "I Italien — skrev han mig engang — gaaer det slet, fiere Ven! meget slet." Og ikke mindre harmedes han over Tilstanden i Grækenland, og de fornemme Politikers Domme derover. Det græste Folk, for hvilket han havde en næsten medfødt eller dog fra den tidligste Barndom indprentet Kierlighed, havde han vel havt tilstrækkelig Anledning til at see i den Fordærvelse, hvortil Aarhundredets Undertrykkelser havde bragt det; han havde havt daglige Prøver paa den herstende Upaalidelighed og Underfundighed, og paa den Tyvagtighed, som han sagde, at selv fornemmere Damer ikke engang i Spil kunde fornegte; men han havde ogsaa seet, at Liv og Dyvaktighed ikke var udsukt hos dette mærkværdige Folk, over hvilket endnu Grækenlands lyse Himmel straaede. Han elskede dette Folk langt mere end Italienerne. "Seer jeg — sagde han mig engang — i Neapel en Lazzarone ligge paa en Trappe, og jeg beder ham bære en

Badsæt for mig, saa svarer han mig: ho mangiato, og lægger sig om paa den anden Side; har jeg derimod i Grækenland en halvvoxen Knøs, som hele Dagen har vandret omkring med mig og slæbt paa min Bylt, og vi om Aftenen komme til en By, hvor der er nogen Lyffighed, saa kaster han sin Byrde og danser endnu et Par Timers Tiid." Iblandt hans Optegnelser fra dette Tidspunkt er ogsaa følgende: "Naar visse Folk i denne Tiid sige om Grækerne, at de ere fordærvede, altfor flette til at fortjene deres Frihed og at undslippe de Barbarer, som tyrannisere dem nu i 4 Aarhundreder, da forekommer saadan Tale mig omtrent som om man vilde tilraade at sende en ædel Hest, der ved urigtig Medfart var bleven stædig og forkeert, til en Hylrefubst eller en Poststrytter for at opdrages. Jeg mener, at det rette Sted for Hestes Opdragelse er Rideeskolen, og det rette Sted for Menneskers Opdragelse en Stat. Nu vel, saa giv da Grækerne, hvis de ere fordærvede, en Stat, paa det de kunne blive bedre. Tyranniet duer ikke engang til Hestes, end sige til Menneskers Opdragelse."

Men fra al Lidenes Trængsel og Livets Gienvordighed kunde Brøndsted finde Tilflugt i sin Videnskab. Uagtet alle Afbrydelser og Afspredelser studerede han dog i Rom meget flittig, og der ere fra denne Tid hele Bind Excerpter og Rotater, som han tildeels siden har benyttet i sine Skrifter. Men det større Værk, som han næmest levede for, rykkede sin langsomt frem. Hertil bidrog det, at Tegningen og Stifningen af den Mængde Kobberer — 152 bleve færdige, og maastee udfordredes der endnu flere — der skulde pryde Værket, ogsaa fra Brøndsteds Side krævede megen Tiid og Omhu. Ogsaa vare mange Dele af Værket udarbejdede, om end ikke færdige; og naar Brøndsted undertiden yttrede, at inden Aarets Slutning skulde flere Hester af Værket udkomme, da erkendte hans Venner

vel deri hans sangvinste Forhaabninger, men disse Forhaabninger vare dog ikke saa løse, som det kunde synes; thi han har efterladt Meget saavidt fuldført, at man endnu tør haabe at see det udgivet, naar det vil lykkes at erholde Bladerne og hvad der ellers er adspredt paa de mange Steder, hvor han saa at sige havde Bopæl. Brøndsted erklærede det ofte som sin Overbeviisning, "at man ikke skal strive en Bog, før man ikke længere kan lade det være, det vil sige, naar Ens Gemt og hele Siel fremskynder Distring- paa denne Maade, og at man de allerfleste Gange kiest kan sige, at en Bog, der er bleven til paa anden Maade, er flet." Dette er nu vel tildeels rigtigt, men for at Sindet saaledes kan blive grebet af Gienstanden, er det nødvendigt, at man først bliver stadig ved den og lever sig ind i den, eller optager den ret i sig, og da vil det vise sig, om det Ensiglmt fremkommer, som er et Værks egentlige Undfangelse, og den uimodstaelige Drist, som tvinger til at fuldføre det, eller om man skal opgive det, fordi den høiere Udruftelse dertil udebliver. Naar en Mand begynder mangt Arbejde, som han igien slipper, da kan han vel stundom være at anklage for Mangel paa Stabighed og Fliid, men mangan Gang ligger Aarsagen ogsaa i Mangel paa Evne, hvilken man først ret kan blive sig bevidst efter et begyndt alvorligt Forsøg. Da jeg engang havde paamindest Brøndsted om at komme frem med sit Værk, svarede han mig under 6te Marts 1823: "At man baade hjemme og andensteds længes efter mine Meddelelser om mine Reiser og Erfaringer i de græske Lande, er mig kiert, saameget mere som jeg ifølge mine Materialiers Bestaaffenhed med Visshed veed, at jeg ikke skal stusse Kyndiges Forventninger; men jeg har aldrig ved nogen offentlig Erklæring forpligtet mig til nogen bestemt Tid i Henseende til Udgivelse af noget Skrivt. Mine Medstuderendes billige Krav paa en cursorisk Meddelelse

om Foretagender, som Røds og jeg bestemte os til, og som, ikke ved min Fortieneste, men ved Lykken og ved dygtige Stalbrødres Tilhielp, have afgivet vigtige Resultater for Videnskaben, har jeg tilfredsstillet ved en dobbelt Række af Forelæsninger, som hørtos med meget Bisald i Kiøbenhavn. Dersom det havde været mig om en vis hurtig Celebritet at givne, da kunde jeg uden stor Møie og endnu inden min Afreise fra Danmark have ladet trykke selve mine Forelæsninger, som vilde have udgiort to store Bind. Men jeg habder al Forfatter-Præcipation — denne Bastard, som jeg et Sted har yttret, af en uædel Fader og en letsærdig Moder, af Forsængelighed og den misbrugte Bogtrykkerkonst — efterdi jeg vel har indseet, at Videnskaben, somhelst i vor Tid, i denne høist uvederqvægende Overflod af Bøger i ethvert Kundskabsslag, aldeles ikke er tient uden med det fuldkommen Begrundede. Men til at fremstille mine Samlinger og Erfaringer værdigen behøvede jeg endnu mangehaande Belærelse, og Sammenhold især med den antike Konsts udbødelige Værker. Det haprede især i denne Henseende, i min Kundskab paa alle Kanter. Jeg sølte dette Savn ibelig og dybt i de 4½ Aar, jeg arbeidede som Professor ved Kiøbenhavns Universitet; men selv denne Følelse styrkede mit Mod, i det den overbeviste mig end mere om et indvortes Kalb til at forfare retteligen med mine skønne Materialier, og engang at levere noget Glasstift. Dog var selv dette smigrende Haab — jeg forsikkrer Dig, at jeg taler Sandhed — underordnet en higende Attraa efter i det Hele at opnaae en klarere Erkiendelse i min Videnskab, som absolut henter sit ædelste Lys fra Konstens Værker. Kun i den antike Literatur sølte jeg mig endnu nogenlunde faddelfast. Tidligere, men altfor kort (ifskun 9 Maanedes), Studium her, og siden det Meget, jeg saae (og tildeels ei forstod) i

Grækenland, havde indgivet mig en ubestridelig Attraa efter at kunne gaae igien til Rom, og paa længere Tiid. Med denne Attraa kom jeg tilbage til Danmark i Efteraaret 1813, og hver Aften i de mere end 1600, jeg lagde mig til Hvile derhjemme, sukkede jeg i mit Indre: o Gud give, jeg snart igien kunde gaae til Rom! Omfider, per tot discrimina rerum, giennem Medgang og Modgang og tilveels høist sørgelige Hændelser, kom jeg atter til dette mit egentlige aandelige Fædreland i Januar 1819. Troer Du ei, at jeg har ivrigt brevet min Dont siden? Men i Sandhed, ved den Klarhed, som plagede mig baade hift og her, jeg fik Andet at giøre, end strax at sætte mig hen og skrive Bøger. Min Reise i Aaret 1820 til de joniske Øer og Sicilien var ganske i samme Aand, hvori jeg hidtil har levet, og jeg skal aldrig fortryde denne Reise, som blev mig saare lærerig. Iffnu i de to sidste Aar har jeg kunnet anvende en betydelig Deel af min Tiid paa Redactionen af mit Værk, og end ikke dette Tidsrum har været uden megen Afspredelse og Forhindring. Jeg har imidlertid intet Manifest ladet udgaae, og ingen til bestemt Tiid bunden Forpligtelse indgaaet; ogsaa agter jeg slet ingen Prospectus eller deslige at lade fremgaae, inden mit Arbeide selv udkommer. Imidlertid koster jeg hverken Universitetet eller det Offentlige paa nogen Maade det Allermindste. Derfor ønsker jeg, at mine Venner, som kiende min Færd i det Hele, svare utidige Spørgere: Brøndsted har aldrig forpligtet sig til nogen bestemt Tiid i Henseende til de Bøger, han vil udgive; hans Værk vil udkomme, naar det er modent til at udgives."

Hvad Brøndsted her siger, at han Intet kostede det Offentlige, var ganske overeensstemmende med Sandheden. Paa sin Professor-Gage havde han allerede for længere Tiid siden, og endnu før det vilde blevet fordret af ham, renonceret (dog med Forbehold af sin Plads og Anciennitet ved Universitetet, naar

han igien vilde indtræde), da han følte, at han ikke burde oppebære den, efterdi han indtil Videre ikke var findet at gjøre Noget derfor; Hof-Agent-Gagen var ophørt, og han havde saaledes ingen Revenue uden af den Deel af hans Kones Formue, der var tilfaldet ham, men hvoraf han maatte anvende Betydeligt paa Kobberne til hans Værk. Han var forsaavidt virkelig fri, kunde sysselsætte sig med sit Forfatterstak efter sin Leilighed, men kunde ogsaa hengive sig til selv at fuldfomme sig i sin Videnskab, og til, hvis jeg saa maa sige, at nyde den. Imidlertid ønskede han dog selv at befrie sig fra Noget af den Byrde, der tryffede ham, og at faae Noget af sit Værk udgivet, og i dette Niemeed forlod han, ledsaget af sin Landsmand Lic. theol. Holm, den 31te Mai 1823 "det fiere, fiere Rom," hvor han Aaret tilforn var bleven optaget til Medlem af Academia Tiberina og Societä archeologica.

Paa Rejsen opholdt de sig i Siena, Volterra, Florents, Pisa, Genua, Milano, drog derpaa over Como, de Bormæiske Der, Simplon, langs Rhonesfoden, og kom den 20de Julii til Genf, hvor Brøndsted havde besluttet at forblive i nogen Tid for med en paalidelig fransk Stilist at giennemgaae den franske Text til hans Værk. Her var Livet meget forskjelligt fra det i Rom. I Genf fandtes kun 3 antike Sculpturarbejder, hvoraf Brøndsted havde medbragt de to, og eet modernt, af Canova; af Malerier var heller ingen Rigdom. Men dersom Konstfandsen her ikke fandt synderlig Næring, saa var der dog et taaleligt Bibliothek, og Brøndsted glædedes ved Omgang med mange dannede Menneſter, Sismondi, Pictet, Bonstetten, Buerari, og især Grev Capo d'Istria, med hvem den fælles Interessé for det elskede Grækenland bragte ham i fortrolig Forbindelse; Byens skønne og sunde Beliggenhed behagede ham, og i Særdeleshed glædedes han ved den almindelige

Tilfredshed, han troede at blive vaer; "den herværende, ikke blot fysisk, men ogsaa politisk, sunde Atmosphære vederqvæger desto mere, naar man nyligen forlod den beplumrede Spion-luft." I Genf forblev Brøndsted til den 10de October. Paa Reien derfra besøgte han Lausanne, Bern, Zürich, St. Gallen, Constanz, Schaffhausen, Tübingen, og opholdt sig nogle Dage i Stuttgart, hvor han havde Afstilligt at forhandle med Cotta, som denne Gang gjorde et særdeles behageligt Indtryk paa ham; "han er i sit Fag et sandt Genie, og desuden saa livlig og deeltagende, at det er en Lyst." Den øvrige Reiseroute kan jeg formedelt en Lacune i Dagbogen ikke angive; mod Slutningen af Aaret kom han til Paris.

Paris og Franskmændene vare aldrig efter Brøndsted's Sind. Sandt han det endog nu taaleligere i Frankerige, end under Napoleons Despotie — hvorom han stedsse talede med den Forbittrelse, som i sin Tiid yttrede sig i Tydskland, og stundom ikke uden Overdrivelse — saa kunde Folkets letfærdige, upaalidelige Væsen dog aldrig tiltale ham. "De Franske — skrev han engang — opfatte unegtelig sædvanlige Tankelettere og i større Mængde, end de øvrige europæiske Folkeslag, med hvilke jeg har levet; og ikke blot opfatte de dem lettere, men de udtale dem ogsaa bedre. Disse tvende Ting, strax at have en Mængde af ganske sædvanlige Tanke parat, og at foredrage dem godt, det vil sige passende efter Omstændighederne (Moraliteten kommer herved aldeles ikke i Betragtning), constituere ret egentlig vor moderne Selftænderhed eller den gode Tone. Derfor ere de Franske upaatvivlelig det artigste Folk iblandt Europæerne, og det vilde være eenfoldigt af de øvrige Folkeslag at ville negte det." At Opholdet i Paris var Brøndsted lærerigt, at han paastømte hvad Dygtigt han der sandt, at han havde mangen behagelig Forbindelse, forstaaer

fig; ogsaa havde han undertiden den Glæde, at kunne leve med flere og interessante danske Rejsende, blandt hvilke han i Sædeleshed nævner sin forlums Tilhører Dr. Hohlenberg. Dog trængte han til en anden Atmosfære end den, han fandt i dette "sladderagtige og skidne Babylon," som han kalder det, og det var ham derfor ligesaa kiert som oplivende, at han i Sommeren 1824 fik Leilighed til at foretage en Rejse til England.

Der opholdt han sig 5 Maanedes, og gjorde fra London Udflugter til Cambridge og Oxford. Hvilket Indtryk dette Ophold efterlod hos ham, kan jeg bedst skildre ved at afskrive nogle Steder af et Brev, han sendte mig efter hans Tilbagekomst til Paris, hvoraf man tillige vil lære hans Ansyn af Tingene og Tilbragelserne nøiere at kiende. Men i det Afstriveren finder disse Dittringer værdige til her at meddeles, ville Læserne ikke forlange, at han skal paatage sig Forsvaret for enhver Sætning, eller ganske dele den saa stærkt udtalte Forhaabning. Brøndsted meente nemlig at være kommen til den Erkiendelse, at alle "mod Europas Lys og Frihed sammensvorne Kræfter" dog, tidligere eller senere, maae strandes paa en Klippe, som ikke lader sig omseile, fordi Forsynet i sin Alkundighed grundfæstede den paa det rette Sted, og gjorde det nødvendigt, uundgaaeligt, at den dog til Slutning maa give sit fiat til enhver stor Bedrift i vort Aarhundrede, førend den kan gaae over i Historien som effectiv Gierning; og denne Klippe hedder Britannia. For denne Indsigt — skriver han — for denne faste Overbeviisning takker jeg Gud i Almægtighed; thi jeg føler, at den har udbredt over mit Væsen en Tilfredshed, endog en Hilaritet, som jeg savnede, og som vederqvæger mig mere end alt Andet. Den virker endog velgiørende paa min Sundhed. Thi jeg vil ikke fordølse Dig, at mangfoldige, idelige Erfaringer, som jeg ved

min Stilling og mine fleersidige Forhold i de sidste Aar i Italien og her maatte gjøre, ikke alene vare mig bittre, men endog stundom efterlade en Bitterhed i mit Gemst, som ellers, (det veed jeg med Visshed) er mig ganske fremmed. Thi siden Napoleon havde pludselig forplumret alle Fastlands-Nationer i den Grad, at de neppe selv mere vidste, hvilket Fædreland de havde, total forvirret de oprindeligste og naturligste Begreber og Følelser, søndertraadt med sin Jernfod deres dyrebareste Interesser, udsløttet saameget som mueligt deres Egenbommeligheder, og sammenjaget dem tilhøbe til een Offertieneste for een Baals-Ibol, ham selv; siden derpaa Guds Finger først rørte denne Briareus i Rusland, og han senere faldt asfægtig i Støvet, og Reactionen nu var kommen: hvad saae jeg da overalt i de katolske Lande, hvor jeg levede og færdedes? Overalt en Skelen til og Misgunst, ja endog, saasnart man var stærk nok dertil, aabenbar Fiendskab imod de bedste og iøjensynligste Underviisningsanstalter (s. Gr. her i Frankrige mod l'instruction mutuelle, som er snart aldeles afskaffet, i det mindste overalt hvor Regeringens Indflydelse kunde række hen); en aabenbar Uvillie mod al Lærdom og høiere Grandstning, som ei umiddelbar fremmede de Magthavendes nærværende Viemeed; en ivrig, med stor Vedholdenhed fortsat Bestræbelse for at strue Scenen tilbage og reproducere Almuens abrutissement og slaviske Nedkastelse for gamle, forlængesiden bortskaffede, men paany gienkaldte og opstillede Idoler, for Dumhed, Overtro og Fanatisme; en høist uretfærdig og alle muelige Nationalrettigheder krænkende Indblandelse ved fremmede bevæbnede Slaver og Krigsnekter i andre Nationers Anliggender. — — Paa den anden Side saae jeg den totale Mangel af patriotisk Sindelag, bedrøvelig Egeghedsighed for det Offentlige og en aldeles egoistisk Varetagen af egen privat Interesse igiennem den hele oplyste

Middelclasse, hvor en saadan er forhaanden (som her i Frankrige), og hos Folket den foragteligste Indifferent, fast overalt en døsig Sløvhed. — — Disse Erfaringer vare fast mere, end jeg kunde taale, jeg, som er et svagt Individ og ei kan stemme mig imod Lænnen, men som dog haabede, at der endnu i min Levetiid, som hengik under al den megen Gæring og Tummel, omsider af dette Chaos skulde fremgaae noget Stadigt og Blivende: en almindeligere udbredt, vel ordnet, løvbunden Frihed, gensidig Tillid, Hæder og Beskyttelse for den menneffelige Aands ædleste og uegennyttigste Bestræbelser, fri Meddelelse af Civilisationens og Videnskabens skønneste Frugter. Den bestandige Udsættelse af dette mit bedste Haab plagede og bedrøvede mig mere, end Du maaskee forestiller Dig. Men — mit Haab har faaet et nyt og mægtigt Anker, siden jeg, nærværende, nogenlunde lærte at indsee, hvad det lille Ord England har at betyde. — — Naar de Franske sige i deres sædvanlige letfærdige Forsængelighed: il n'y a qu'un Paris dans le monde, saa er dette enten den allerførste Trivialitet (og saaledes taget ikke sandere end f. Ex. il n'y a qu'un Corsøer, Storehedinge &c.), eller og, taget i den Betydning, hvori de Franske ville have det forstaaet, en reen Sottise. Tværtimod, der ere mange Pariser i Europa, thi alle Fastlandets store moderne Stæder (Rom er en Undtagelse) ligne hinanden, mutatis mutandis, særdeles meget. Hvis man derimod siger: il n'y a qu'un Londres dans le monde, da troer jeg, at Ordet har en bestemt Betydning og reel Sandhed. Hvilken Skole, hvilket Theater for Belærelse og Reflexion, hvilket Indbegreb af alle vor Tids og Verdensbegivenhedernes Producter! London er det sande Centralpunct for den moderne Civilisation med alle dens Dyder og Lyder, vor Tibsalbers sande Colportationsplads og Udsælingsbureau for alle Begreber, Opfindelser og Frembringelser,

og saaledes, naar een Stad skal kaldes saa, i *Birkeligheden Europas Hovedstad.*” Vi indrømme gjerne, at der kan gøres adskillig Indsigelse mod de London her tildeelte Portaler, og at neppe ethvert Ord rigtigheden betegner denne uhyre Stads Charakter, men vi have dog Intet ville undertrykke deraf, fordi det er Karakteristisk for Brøndsted, at han, der havde seet og levet i saa mange Lande og Stæder, i saa høi Grad havde følt sig tiltrukken af London, og overalt af England. I Anledning af, at den rige og anseete Banquier Fauntleroy, som ved falske Underskrifter havde bebraget Banken for Millioner, under Brøndsted's Ophold i London blev, uagtet alle Intercessioner, hængt, fortæller han, at han i et Selskab havde hørt en ung Mand, hvis Grundfætninger ansaaes for meget tvivlsomme, sige: *England is a damn'd country; they hang you here for what you may do in Paris and everywhere else without any inconvenience.*

Den 1ste Januari 1825 vendte Brøndsted tilbage til Frankrige. ”Det er — skriver han — ikke den sletteste Deel af dette i det Hele yderst insipide Land (thi det sædvanlige Udtryk: *la belle France* tyktes mig den insigneste Sottise, hvis ellers *belle* betyder noget Andet end fertile), man kommer igiennem fra Calais og Boulogne til Paris. Picardie især har enkelte ganske skønne Egne, men sandt er det vistnok, at Mobsætningen er paafaldende imellem Englands deilige, lyse, reentlige, hyggelige Landhuse og Bønderhyer og de franske mørke chateaux og stramlevorne, slet vedligeholdte Feodal-Sæder, omgivne af de skibne Aker, man kalder *bourgs et villages.*” Den Prins, Brøndsted satte paa Alt, hvad der er comfortable, bidrog uden Tvivl ogsaa til, at han fandt sig vel i England.

Brøndsted havde i London skrevet Contract med en Boghandling, der ansaaes for en af de solideste, om en engelsk

Udgave af hans Værk, og haabede derved at faae godtgjort en Deel af det store Forstod, hvori han stod, thi til denne Tid havde han og Gotta dertil ublagt 40,400 francs. Af denne Contract havde han imidlertid kun Fortrædeligheder. Boghandlingen forspeculerede sig i Humle, og gik Fallit just paa en Tid, da Brøndsted derfra skulde have en betydelig Sum. Brøndsted anlagde Proces, men fik intet andet Resultat, end at, saasnart Boghandlingen begyndte at forlægge Skrifter, skulde det ogsaa strax tage fat paa hans Værk, hvilket aldrig skeede.

En stor Deel af dette Aar henlevede Brøndsted "mellem Bogtrykker- og Kobbertrykker-Presser, mellem smudsige, ubehagelige, fedelige Correctur-Ark, og smukke, rene og opmuntrende bonnes feuilles." Med Slutningen af Aaret — paa Titelen staaer 1826 — udkom omsider det 1ste Bind af hans "Reiser og Undersøgelser i Grækenland" baade i en fransk og en tydsk Udgave. Dette Bind afhandlede "Den Keos, nu Zea, dens 4 gamle Stæder, deres Geographie, Archæologie og Historie, tilligemed Beskrivelse af de i Ruinerne af Karthæa udgravne Monumenter." Værket var udarbejdet med største Indsigt, Grundighed og Flid, viste omfattende Kundskab, indeholdt nye Opdagelser og Undersøgelser, og var ikke blot udfyret med al Elegance, men ledsaget af en Rængde Kobbere, som alle vare udførte med største Færdighed og tildeels forientede at falde Konstruer, og vidne om den Omhu og Nærighed, hvormed Forfatteren havde levet for sit Værk. Det sandt og saa strax almindelig Anerkjendelse, og dersom Brøndsted havde kunnet udføre, hvad han i sine sangvinste Forhaabninger lovede sig og Andre, at lade de næste Livraisons følge umiddelbar indtil den 4de, vilde han kun have havt Glæde deraf. Men da dette Bind i 4 Aar blev staaende alene, var Præstationen

for siden til ret at kunne hørde ham den Blads, han fortiente, eller til at svare til de store Tilberedelser; de, der ikke kendte ham og læste hans diplomatiste Titel, meente næsten, at Archæologien var ham en Bisag ved Siden af andre verdslige Forretninger, at hans Bestræbelser fortiente al Paaskjænnelse, men ikke, at han i Videnskaben havde sit egentlige Hjem; og hans Uvenner fandt Leilighed til at fortrædige ham. Bogen havde allerede i et Par Aar været udbredt over hele Europa, da der i det tydske Tidsskrift "Hermes" fremkom en anonym Artikel med Opsskrift: "Billoison und Brøndsted, ein Beitrag zur Geschichte der Plagiate," hvori Brøndsted paa den uærbidigste Maade blev bestyldt for at have staalet sine Oplysninger og Undersøgelser af Billoison's Papirer, som bevares paa det store Bibliothek i Paris. Oprindelsen til denne ondskabsfulde Artikel var følgende: En fransk Archæolog, med hvem Brøndsted tilforn havde staaet paa en venstabelig Fod, som endog havde hjulpet ham med at giennemsee det første Bind af hans Værk, og som siden atter søgte at indsmigre sig hos ham, var, jeg veed ikke hvorover, bleven forbittret paa Brøndsted's Ven og Reisesælle Baron Stædelberg, som i nogle Maaneder boede hos Brøndsted i Paris, og havde i l'Universel og andre Blade angrebet, saavel det hele græske Reiseselskab, som i Særbeleshed Stædelberg for et af Denne i Rom 1826 udgivet Værk: "Der Apollotempel zu Bassa in Arcadien und die daselbst ausgegrabenen Werke." I den Anledning udkom paa Frankfurt et lille Skrift, hvori Brøndsted vel havde den fornemste Andeel, og hvori hiin Lærde var stærkt og bittert medtaget. Dette skulde heynes; men da Angrebet ikke vel kunde stee i Paris, hvor Billoison's Papirer vare tilgængelige for Enhver, blev en Person fra Tydskland, En af det Slags, som villigen lader sig bruge, hvor det gielder om at besudle et anseet Navn, anstiftet til at skrive forommeldte

Artikel. Hvorvel denne nu strax viste sig som udsprungen af en ingenlunde rene Rilde, og hvorvel Enhver, som kjendte Brøndsted og hans Værk, ikke kunde sætte nogen Tiid til saadanne Beskyldninger, var Striden dog vanskelig at afgjøre, hvor man ikke kunde eftersee Billoison's Papirer, og Røgle af Brøndsted's mindre kyndige Venner frygte, hans Venner haabede, at Beskyldningen dog kunde have nogen Grund. Professor P. E. Müller (i Dansk Literaturtidende 1823 No. 36) og Overlærer Joh. Hage i et eget Skrivt, som udkom paa Tydskt, fremtraadte til hans Forsvar. Brøndsted vidste imidlertid Intet om den hele Sag, indtil Voedsk under 18de October skrev ham fra Berlin: "Der Angriff, den ein gewisser N. N., welcher ehemals hier unter dem Namen Doctor studiert und auch bei mir gehört hat, auf Sie, mein verehrter Freund, gemacht hat, ist mir gezeigt worden, ich habe aber den Kram gar nicht gelesen, denn ich war zum voraus überzeugt, daß man aus Billoison's Papieren gar keine Untersuchungen, sondern nur Notizen schöpfen kann. Hätte Billoison mehr gehabt, würde er nicht so oberflächliche Memoiren geschrieben haben, wie das in dem 47ten Band der Mémoires de l'Académie auf seine Reisen bezügliche Zeug ist." Men da han var bleven bekendt med Angrebet, fandt han det med Rette fornødent at møde det, og udgav derfor i Begyndelsen af 1830 et Skrivt: "Ueber den Aufsatz im Hermes 2c.," hvori han saa nøiagtigen giennemgaaer og seierrigt oplyser ethvert Punct, at hos sandhedsfærlige Læsere enhver Tvivl maatte forsvinde. Var der endnu nogensteds noget Indtryk tilbage af hiint hadefulde Angreb, da blev det som bortblæst, da den 2den Deel af Brøndsted's Værk udkom.

Længe før denne Strid begyndte, strax efter Udgivelsen af det 1ste Bind, først i Aaret 1826 foretog Brøndsted endnu en

Reise til London, og begav sig derfra til Danmark. Det var ikke hans Hensigt endnu at blive her, hvorfor han heller ikke traadte i Function, men fornemmelig at see sine Børn og sine Venner; imidlertid forlængede hans Ophold her sig dog til et Aar. Det gjorde den omskaffende Vandrer, som ingensteds havde et egentligt Hjem, ingensteds fandt den inderlige, trofaste Kierlighed, saa godt, igien at være i sit Fædreland, at see sig omringet af virkelig deeltagende Venner, i sin Broders ham meget kiære Familie og hos sin Svoger og Svigerinde at føle sig som en Broder, og at see sine Børn fremblomstre under den kjerligste Pleie. At ingen Unaaide hvilede paa ham for hans politiske Forhold, derpaa erholdt han et Beviis, i det han blev udnævnt til Geheime-Legationsraad. Da han atter drog bort, skrev han mig under Idie August 1827: "Fastholdt ved det Vaand, som binder mig til mine Kiære paa Hefinge, blev det mig ikke uueligt at slide mig løs forend i Tirsdags, da mine dyrebare Venner, Alle, baade Store og Smaa, gelejdede mig over Baudet fra Bordingborg til Gaabense, hvor jeg gik ombord paa Caledonia. Det har aldrig faldet mig saa tungt at forlade Danmark, som demersinde; kommer jeg een gang endnu til Danmark, da slipper jeg neppe bort igien, det føler jeg. Der ere Mennesker, som mene om mig, at jeg ikke brøder mig stort om mit Fædreland; af, hvor lidt kende de mig!" Bispeelig meente og sølte Brøndsted hvad han saaledes sagde, og Længsel efter Danmark har i Udlandet gjort ham mangen Stund og mangen længere Tid veemodig, men derfor kunne vi dog ikke negte, at han, naar han var i Danmark, idelig nærrede Reiseplaner, thi han var efter sin Natur en Rejsende. Og hvorfor ikke? hvorfor tør der ikke gives Mennesker, som med Lyst og Lethed flytte deres Bopæl fra Sted til Sted, som stille sig i mangehaande Eavn for at forskaffe sig mange-

haande Rydsejer, naar de ellers virkelig bringe Udbytte tilbage med sig, og naar der dog er eet Sted i Verden, hvor Hjertet har sin Rod?

I Sommeren 1828 opholdt Brøndsted sig 7 Uger i London, fornemmelig for, i Forening med sin Ven Cockerell, at benytte det Britiske Museums Samling af Marmorværkerne fra Akropolis. I Øvrigt tilbragte han disse Uger i Paris. Af et Brev fra denne Periode vil det uden Tvivl interessere at læse følgende Uttringer i Anledning af et Spørgsmaal om, hvor i Europa man skulde søge det aandelige Suprematie. "Jeg tænker, at aandelig Superioritet ikke ubetinget er forhaanden i nogen af Europas cultiverede Stater, af hvilke i den moderne Tid en f. Ex., ifølge særeget Anlæg og Forsynets urandsagelige Styrelse, stedse meest udmærkede sig ved Sands og Kyndighed i den tegnende Kunst, i Musik o. s. v., en Anden ved Sprogkyndighed og dybere Grandtænkning, en tredie ved speculativ Begrebnis og sammes Anvendelse paa Materien til Kraftbesparelse og Opfindelse af findegtigt Maskinerie o. s. fr. Men aandelig Overvægt, i Ordets ubstrakte Betydning, synes mig egentlig ikke at have været forhaanden nogensteds i den moderne Tid, eller overalt siden Grækernes Tid. Dette mageløse Folk var stort i Alt, og beholdt sin Overvægt, indtil den moralske Kraft, der er Basis for Alting i Staternes Liv, som den er det i Individernes, svækkedes, og den skønne Bygning styrte sammen over den hensmulkende Grundvold. Da tog, synes mig, i den moderne Tid een Nation, ifølge særeget Anlæg, eet Stykke af den skønne Ruin, en anden et andet Stykke af samme til Forbillede for sin Virksomhed, og saaledes tilblev, under Indflydelse af Omstændigheder, som kun Forsyuet, der leder dem, tilfulde indseer, de forskellige Nationers særegne Fortlene i Aandens Rige. Hvilket Folk i dette Rige har præsteret det

Næste og Fortrinligste, er et vanskeligt Spørgsmaal; men det
 ved jeg med Visshed forud, at, hvis man forpligtede mig til
 en alvorlig Undersøgelse for at besvare denne Opgave, da blev
 Resultatet ikke det, at jeg erklærede mig for de Franskes aande-
 lige Overvægt. Snarere vilde Englands og Tydslands Frem-
 bringelser længe bestieftige min Tænkning, inden jeg blev istand
 til at bestemme mig for Superioritet af et af disse to store
 Folkfærd. De Franske have vistnok ualmindeligt Remme,
 særegen Hurtighed og stor Capacitet i mange Ting; men der
 er ikke tilstrækkelig Dybde i dette Folks Væsen, der er ingen
 ret moralsk Grundvold for dets Frembringelser, og det inflam-
 meres i al sin Virksomhed altfor meget af Mode og af det
 Conventionelle. Næsten Alting her bliver til ved et Cotterie,
 af Partiaand; man stifter Hovederne sammen for at fortrænge
 Noget, som er forhaanden, uden dybere, objectiv Nierlighed til
 Det, man siger sig at tilfigte, eller inderlig Overbeviisning om,
 at dette virkelig er det Bedre. Denne Mangel paa Reenhed i
 Intensionen spores i de fleste af dette Folks hviere Produc-
 tioner, hvortil kommer en forunderlig, stundom rædsom, Mangel
 paa Religion hos Individerne, endog de bygtigste. — Et vittigt
 Hoved her sagde engang til mig: Mine Landsmænd ere i deres
 Affectioner ganske som Abekatte; giver man en Abekat et godt
 Gble, forsnier den sig derover; rækker man den derpaa et
 andet Gble, saa kaster den det første bort, og griber efter det
 sidste. At sammenligne begge for at beholde det bedste eller
 mueligen begge, falder den aldrig ind. — — Da jeg 1824
 kom hertil, og Jesulterne vare i Besten, var det (til min aller-
 største Forundring, som ikkun kiendte Paris fra Napoleons
 Tid) her blevet don genare at hænges lidt med Dret og spille
 Tartuffe ved at iagttage Messen og andre Ceremonier. Nu,
 da Jesulterne igjen, ved et Par liberale Partiers Sammenhold

i de Deputeredes Kammer, have faaet Lovpaa, hviert man efter dem. — — Foruden den Ufifterhed for alt bestaaende Godt og Ødelt, foruden den Ubestandighed, som anrages ved de franske Urvessinder: Uetsindighed og Versatilitet og Togen efter det Conventionele, er der endnu en farlig Kilde til Uro og Banfred i dette Land, hvis Tingene engang igien (og det sker stikkerlig) faae om til en anden Kant, nemlig den katolske Geistlighed. Først i Rom er jeg tilgavns bleven Protestant og har lært at hade den Aand, af hvilken den nærværende Katholikhed er, thi den forholder sig aldeles til Christendommen, som den franske Tragoedie til det sande Heltemod."

1830 var Brøndsted Diennidne til Juli-Revolutionen. At han med den meest levende Interesse agtede paa den og dens Følger, forstaaer sig, og den Enighed og Ro, det Mod og den Afholdenhed fra Blyndring og andre Excesser, Folket udviste, forsonede ham for Diebliffet næsten med de Grauske. "Gidt til — skrev han under 7de August — er denne Revolution vistnok den i enhver Henseende værdigste og stionneste, vi have oplevet: denne Gang i det Mindste var al Ret og Lovlighed paa Folkets, og al Uret og Voldsomhed paa Modpartiets Side." Han holdt ogsaa en udførlig Dagbog over Begivenhederne, som dog neppe indeholder Synderligt uden det Bekjendte.

Omtrent paa samme Tiid udkom den 2den Tome af hans Værk. Denne Tome, som er tilegnet Thorvaldsen og Cockerell, indeholder, som bekjendt, "Parthenon paa Athenens Borg, i dens archæologiske og historiske Forhold," og er, som almindelig erkiendt, en moden Frugt af et langt Arbejde. Brøndsted anfører selv i Fortalen en fransk Talers Ord: *On ne fait rien sans l'avoir voulu fortement et long-temps;* men efterdi han i saa lang Tiid, udrustet med alle dertil fornødne Evner og Kundskaber, og med et Blik, som var vvet ved det fortrolige

Bekendtskab med næsten alle Oldtidens bevarede Mindesmærker, havde med sin Siels hele Kraft villet dechiffere dette stolte og herlige Værk af Athenens Kunst i dens fulbeste Blomstring, saa lykkedes det ham ogsaa at løse dets Gaader og at fremstille et Arbejde, som for flede vil knytte dets Forfatters Navn til hiint uforglemmelige Værk, og sikre ham hans Rang som en Mester i Faget. I Undersøgelserne om Reos havde Brøndsted vist sig som en kundskabstierlig, grundig og nøiagtig Forster; her fremlyste tillige den findrige Combinationsgave og det geni-
 alle Blid. Allevægnestra kom ham ogsaa en levende Paaskion-
 nelse indde, og den Navnkundighed, han allerede havde vundet, blev nu til en europæisk Celebritet. Her kunne vi ikke indlade os videre i Udviklingen af Arbejdet Fortienester, men blot anføre, at da Brøndsted's Ven, den kyndige Hamilton, tilforn engelsk Minister i Neapel, i the Royal Society of Literature i London ved den aarlige Generalforsamling 1843 gav en Recit af Brøndsted's Værker, og havde omtalt hvad der var trykt af Beskrivelsen over Parthenon, tilsviede han: "De, som have haart Velighed til at kende Beskrivelsen af Figurene paa de to Frontongrupper, som, uheldigvis, endnu kun er i Manuscript, og hvorpaa han maastee aldrig har lagt sidste Haand, ville bevidne, at den er et Mesterstykke af æsthetisk Reflexion, hvori de fundeste Meninger ere fremstillede om den græske Konsts væsentlige Egenskaber, og hvori Principerne for denne Kunst ere baserede paa Folkets virkelige Tilstand og Vilskaar." Det er at haabe, at dette Arbejde endnu kan bringes for Lyset, og at saaledes Brøndsted's Undersøgtse om Parthenon vil kunne have fuldstændig.

Denne Fortættelse eller Slutning af sit Værk over Parthenon udarbejdede Brøndsted i London, hvorhen hans ubehagelige Forvissinger med Boghandleren Wittaker's Gallitbo i

Begyndelsen af næste Aar nødte ham at begyde sig. Herfra skrev han mig under 19de April 1831: "Mit Ophold her, endskiøndt nu og da forurosliget ved min Retsfag og dermed forbundne uvederqvægende Forhandlinger, har i mange Henseender været mig frugtbart og lærerigt. Naar jeg stundom plagedes, enten af denne immense Stads Hurlumhei og Laage og Kuldamp, eller af den evige Politifæren, fandt jeg altid Lise og Sindets Egeværkt i det Britiske Museum, især i Omgivelse af 'Phidias' usorlignelige Værker, hvis indre Væsen er idel Varme og Iys, mægtige til at fordrive al spleenagtig Virkning af de nordlige Enemærkers Kulde og Laage. Ogsaa har jeg ved dette mit Besøg haft den dobbelte Glæde, at den allernøieste Undersøgelse af disse Værkers Detail har i enhver Henseende bekræftet Resultaterne af mine Undersøgelser over denne frugtbare Gienstand, og at alle Kyndige her hylde min Fortæring af alle Frontongrupperne, som hidtil var en Gaade." Som en aldeles profaist Modsatning til de Forestillinger, hvori Brøndsted levede i Museet, stode det ham engang, da han arbejdede der, at en Borgersone fra city, som havde betragtet disse Statuer, der tildeels manglede Hoveder og Arme og Been, kom hen til ham, og spurgte, om det var disse Stene, man kaldte de Elgin'ske Marmore, og om det var for dem, at Parlamentet havde bevilget 40,000 Pund. Da han besaae det, sagde hun: Bless my soul! have we not living people enough in this country with broken limbs, without legs and arms, that they need not bring dead ones hither from abroad, and pay a vast sum of money for them!

Brøndsted's Ophold i England forlængede sig til Mai Maaned i det følgende Aar. Anledningen hertil var vel for en Deel Iværksættelsen af et Salg af flere fortræffelige Bronzer, af hvilke han paa sine Reiser var kommen i Besiddelse, hvortil

det Tab, han havde lidt ved Wittater, nedslage ham, men ogsaa hans videnskabelige Undersøgelser. Han var bleven Medlem af det ovenfor nævnte Royal Society of Literature, hvilket glædede ham meget, og i dette Selskab læste han en Afhandling: On Panathenaic Vases, on their official inscription, and on the Holy Oil contained in them, which was given as the Prize to the Victors in the Panathenaic Games. Denne Afhandling udkom i Selskabets Skrifter for 1832, og i en fransk Oversættelse ved J. W. Burgon i Paris 1833. Brøndsted har i et Brev anført det som en Mærkelighed og som et Beviis paa, hvorvidt den aandelige Meddelelse i vor Tid er fremskreden, at en Englænder oversatte paa Fransk en dansk Rands Skrift.

I de sidste Dage af hans Ophold i London bedrøvedes Brøndsted ved Efterretningen om hans elskede Moders Død. Dette gik ham saameget mere til Hierte, som han havde kunnet haabe snart endnu engang at see hende, thi i Mai 1832 ankom han omsider virkelig til Danmark, og denne Gang med det Forsæt at bosætte sig der.

Brøndsted var nu i sit 52de Aar, og det var Tid, at han søgte en Stilling, som han kunde ansee som blivende. Han havde tidligere meget attraaet Ansættelse som Director ved Sorø Akademie, først da Akademiet blev gienoprettet, og siden ved indtraadt Vacance; men begge Gange var han fraværende, og det var uvidt, naar man kunde vente hans Ankomst, hvilken han stedse lovede som nærførestaaende, virkelig ogsaa selv troede at være det, men som dog stedse forhalede sig; det var uvidt, hvor længe man vilde kunne holde ham hjemme; og desuden maa jeg tilføje, at jeg ikke kunde ansee ham flittet for denne Post. Han vilde have bragt Liv i afstiklige Dele af denne smukke videnskabelige Anstalt, og vilde i sine Fag have

skaffet den skønne Samlinger, som dog der mindre vilde være komne til Nytte; han vilde have vundet mange Unges Hjerte, og velsedt dem med kjærlig Haand; men han var af for irriteret Natur til at kunne have stillet sig i de mangehaande Forhold og Fortrædeligheder, Embedet medfører, og det var ham altså vanskeligt at binde sig til bestemte Tider, til at han tilbørligen kunde have styret en Opdragelses-Anstalt, hvor nøagtig Orden i alle Dele er saa vigtig. Keppe vilde det derfor have lyffedes ham mere end Andre at vinde den offentlige Mening, der ved et synderligt Uheld stedse har modarbejdet en Stiftelse, i hvis Plan der ikke syntes at ligge noget forstyrrende Element, og som har forenet saa mange agtværdige og dygtige Kæmde tro arbejdende Kræfter. Derimod fandt Brøndsted nu ved sin Hiemkomst en Ansættelse, hvortil han ganske egnede sig; han blev nemlig udnævnt til Professor ordinarius i Philologie og Archæologie — dog kunde han først 1841 ved indtruffen Vacance indtræde i Consistorium, men da ogsaa i den Plads, der tilkom ham efter hans Anciennitet ved Universitetet — og tillige til Directeur ved den kongelige Mønt- og Medaille-Samling.

Smidertid var Brøndsted endnu ikke kommen til No. Den kongelige Møntsamling, som nu var overdragen til hans Omfjerg, interesserede ham særdeles; men for at gjøre den instructiv behøvedes Aftebninger af mange fældne eller mærkværdige Mønter, som ikke fandtes i Samlingen. For at tilveiebringe disse Aftebninger reiste Brøndsted mod Slutningen af Mæret til London, og derfra ved Aptaar 1833 til Paris. Her besjergede han tillige Udgivelsen af et valfert lille Skrift: "Denkwürdigkeiten aus Griechenland in den Jahren 1827 und 1828, besonders in militärischer Beziehung; aus den Papieren Fr. Müller's aus Athos." Denne Müller var død i en ung Alder som Major og Commandant i Palamedesborg ved Nauplia,

og efter Anmodning af hans Velhøder, den Würtembergſke Geſandt i Paris Grev Mäſtinen, havde Brøndſted paataget ſig, af hans efterladte Papirer at redigere dette lille Skrift, ſom fandt velvillig Modtagelſe. Ogsaa lyſtedes det Brøndſted her atter at effectuere Salget af en ſtor Deel af ſine græſte Bronzer til den franſke Regering for 23,350 francs. Dette anføres for at viſe, hvilke Summer Brøndſted, foruden Forſtudene til ſit Værk, havde ſat i ſine Samlinger, men da ogsaa tildeels ved heldige Handler igien udbragt deraf. — 3 Junii Naaned kom han tilbage til Danmark.

I Sommeren 1836 var Brøndſted atter i London. Han var traadt i en for ham vigtig og tier Forbindelſe med det Londonſke ſaakaldte Society of Dilettanti, et Selskab, om hvilket han ſiger, "at det har virket mere for grundige Underſøgelſer i Grækenland, end alle Fyrſter og alle Foreninger ſiden Hadrians og Pauſanias' Tider." Paa dette Selskabs Beføſtning udgav han en Beſkrivelſe af de ſaakaldte Bronzer fra Siris, ſom han havde erhvervet i Italien og ſiden afhændet til det Brittiſke Muſeum. Diſſe fortræffelige Mindesmærker af græſt Konſt gav Brøndſted dette Navn, fordi de vare fundne i en Ruin nærved den Flod, ſom tilforn hedte Siris, ikke langt fra den gamle Stad. Grumentum i Lucanien, nu Saponara i Provindſen Baſilicata. Efterat have betragtet de ſkønne Afbildninger, tegne de af G. Kiepenhaufen og ſtukke af Bettelini, og efterat have læſt Brøndſted's ſindrige, lærde og elegante Forklaring, er man friſtet til at antage, i det mindſte ſom en Formodning, hvad Brøndſted dog blot fremſætter ſom en Muelighed, at vi her have Levninger af den prægtige Ruſtning, ſom Pyrrhus bar i det Slag, han leverede Romerne ved den lucaniſke Flod Siris, og ſom han ſiden, da han af Fienderne fiendtes paa ſine glimrende Vaaben, byttede med ſin Ven Megakles,

der kaldt i Uaget. Af denne Afhandling, som først udkom i fornævnte Selskabs Skrifter 1836, udgav Brøndsted det følgende Aar i Kjøbenhavn en tydt Bearbejdelse.

Sidste Gang besøgte Brøndsted London i Vinteren 1848, dels i Møntcabinetets Anliggender, dels for at forberede egne videnskabelige Foretagender. England blev ham steds lige tiert, og hans Meddelelser fra dette pays des contrastes — som han efter en fransk Skribent kalder det — vare steds høist interessante. For at oplyse denne Benævnelse fortæller han først, at han havde været tilstede ved en af Socialisternes Congregationer, som Hr. Owen selv aabnede, just om Søndagen Kl. 11 — til Trods for Gudstienesten i Kirkerne — med en 2 Timer lang Tale, ledsaget af Musik og Sang af saakaldte Hymner. "Talen var naturligvis det allerforkeerteste Løi, man kan tænke sig, men den blev fremsagt, uden Papiir, med stor fysisk Kraft og med en Skiendegjeste-Beltalenhed, som paa en Maade forbausede mig. Paa hans brede Bænde læste jeg steds tydeligere de to Ord, som aldeles udtrykke hans hele Væsen: obstinate and vain. Et Par Sneve Rysgierrige (til hvilke jeg hørte) fraregnebe, bestod den hele store Forsamling af store, haandfaste Haandværkere med deres Madammer, Døttre og Kjelinder (af disse Sidste ikke Saa). Efter Hr. Owen besteg hans Second in command Talestolen, oplæste en Fortegnelse paa de socialistiske Congregationer, som i næste Uge skulde finde Sted i de forskjellige Qvarterer af London, samt indbød hele Forsamlingen til Bal næste Tirsdag Aften for den ringe Betaling af en sixpence pro persona; Hr. Owen giver naturligvis Resten. — — Saa at sige tæt ved Owens socialistiske "Tempel" har den romersk-katholske Institution, som skal arbejde paa dette erkeprotestantiske" [— endnu? —] "Lands Omvendelse, et af sine Hovedcontoirer i London, og fra samme

katholiske Hovedquarteer udgaar regelmæssigen hvert Tierdingaar allehaande trykte Bønner, Formaninger, Straffeprædiker og Jeremiader, som jeg i en vis Henseende (men især med Hensyn paa deres fuldkomne Unyttighed [?] og den exemplariske Bedholdenhed, hvormed man alligevel farer fort dermed) finder saa curios, at jeg maa sende Dig det allerfjænest udkomne Product af disse frugtesløse [?] Bestræbelser, nemlig en lille Bønnebog for the conversion of England, bediceret den hellige Jomfru." Det er mærkeligt, at man endnu i April 1840 kunde i London være saa sorgløs i denne Henseende. — Paa denne Reise besøgte Brøndsted ogsaa paa et Par Uger Paris. I det følgende Aar gjorde han endnu en lille Tour til Norge for at besøge sin yngste Datter, som der var gift og bosat.

I den Tiid, Brøndsted var hjemme, varede han sine Embeder flittigt og troligt. Som Professor har han, deels for de yngre Studerende, deels for dem, der opoffrede sig til Philologien, læst over flere Tragoedier af Æschylos, Sophokles og Euripides, over hele Pindar, en Deel af Thucydides, over Grækenlands Geographie og flere græske Landstavers Archaeologie, Mindesmærkerne paa Athenens Borg, den græske Literaturhistorie, den græske Grammatik, og holdt philologiske og archaeologiske Skrive-Ovelser. Maaſkee en og anden af de tilbudne Forelæsninger ikke er kommen istand, men de fleste af de anførte ere holdte, og sine Forelæsninger udarbejdede Brøndsted meget omhyggeligt, og skrev dem for det Meste Ord til andet. Hans Foredrag var levende og klart, maaſkee noget for vidtløftigt. Den Belvillie, hvormed han antog sig de Studerende, der søgte hans nærmere Bellebning, var almindelig paaſtænnet. Herved tilbød Montcabinettet ham en ønskelig Anledning; det stod 3 Dage om Ugen aabent i nogle Timer, og dem, der jævnlig besøgte det, har han og hans kyndige Medarbejdere

flittigt gjort Besøgene meget instructive. Han tilbød og holdt ogsaa der et Course over en Række af Mønter, især græske. At Cabinetet ogsaa blev bragt i vedbørlig Orden, forkaaret sig, og en Beretning derom blev udgivet 1835.

Med Siden af sine strengere videnskabelige Arbejder hedselsatte Brøndsted sig gjerne med nogle mindre literære Foretagender. Saaledes udgav han 1817 og 1818 to årlige Hefter under Titel: Bidrag til den danske Historie af udenlandske Manuscript-Samlinger. Det var hans Hensigt efterhaanden at meddele, hvad han i fremmede Bibliotheker, især i Paris og Rom, havde fundet og til Afvevling hedselsat sig med, henhørende til Danmarks Historie og ældre politiske Forhold. Maaskee findes der endnu i hans Efterladenskaber Noget, som kunde fortjene at drages frem. Denne Gang gav han Brudstykker af Robert Vases Rimekrønike om Rollo og om Hertugerne af Normandie. Han ledsagede dem ikke blot med en omhyggelig udarbejdet Indledning, men ogsaa med en Oversættelse, som i danske Rime særdeles heldigen afbilder Originalens naive, troherte Sprog. Endnu almindeligere Paakjendelse fandt den Oversættelse af Eschylus Agamemnon, hvilken han udgav som "Hellenist Nyaarsgave for Aaret 1842." Han siger i Fortalen: "Jeg har tænkt mig saadanne Læsere, som med ædel Dannelse og opvakt Sans for det Fortrinlige i flere Retninger af Mænds Rige forbinde en Altraa efter at opfatte noget Mere, end det, deres egen Sprogkundskab giver dem Afgang til, af den oldgræske Poetis herligste, men i Originalsproget ikke saa ganske let tilgængelige, Frembringelser." Det forekommer mig endog, at en vis Klasse af vore ædle og dannede Medborgere, hvis Lærdom og Bidsomhed opnaa andre Formaal, der ogsaa gavne, belære og vedrøve os, som virke i disse Studier, have et vist Krav paa at indtage stundom en og anden Blomst

fra vor Pundstabs Hare til noget Vederlag for de gode Frugter, der ofte ræktes os fra deres." Det var virkelig en særdeles smuk Blomst, Brøndsted der rakte; det var en af Oldtidens mægtigste og meest gripende Frembringelser, men som ogsaa gav en Oversætter de første Vanskeligheder at overvinde, som her fandt en tro og kraftig Udbildning, og den Erkiendtlighed, hvormed den blev modtagen, er et glædeligt Bevis paa, at her dog endnu findes ikke saa faadanne Læsere, som Brøndsted tænkte sig. Hvor tier denne Gave havde været, viste sig ogsaa af den almindelige Deeltagelse, hvormed det blev erfarede, at Brøndsteds Ven, Professor Dörph, som med megen Nærighed og Omhu hedselsætter sig med hans literære Efterladenskaber, saa sig istand til deraf at tilvejebringe en dansk Udgave af den hele Erkløge: Drestias. Ogsaa af Sophokles havde Brøndsted paa sin græske Kælle oversat nogle Tragoedier, men disse Oversættelser findes vel næppe mere.

Efter at vi nu have fulgt Brøndsted giennem saa mange Aar og saa mange Aar, og efter at vi, hvor Læseligheden tilbød sig, have søgt at fremhæve, hvad der kunde tjene til hans Charakteristik, kunne vi dog her ikke stilles fra ham, uden at have forsøgt at udkaste en Skildring af hans hele Personlighed. Men vi vilge os ikke, at dette er et høist vanskeligt Foretagende. En af de Udfordringer, hvorfor malede Portraitter saa sjelden frembringe almindelig Tilfredsstillelse, er uden Tvivl den, at ethvert Menneske har mange Ansigter, efter de mange Stemninger, der udtrykke sig deri, og at ethvert af disse iboelig Afstende Ansigter igjen indpræger sig forskelligt i Betrækkernes Sind efter deres individuelle Opfattelse. Alt dette fordrer man, at Portraittet ogsaa skal vise. Har endog Den, der skildrer med Ord, den Fordeel, at han kan fremstille Gjenstanden fra flere Sider, da kan igjen Maleren ofte ved eet Bensekstrøg antyde, hvad Talen

fun langsomt, og derved ofte trættende og afspredende, kan søge at betegne. Det er en riig Natur, som her skal skildres; Vennen samler i sit Sind de mange skønne Minder, det er med Kierlighed han søger at forene dem til et Billede, men han veed ogsaa, at han ganske vilde forfeile sin Hensigt, dersom han ikke vilde skildre med Sandhed, og han frygter ikke for at anbringe den Skygge, som dog vil fremhæve de lysende Partier. Men om Opfattelsen og Fremstillelsen kunne svare til Billedet, kan ikkun Forsøget vise.

Brøndsted var af temmelig lav Statur, men af kraftig og muskuløs Bygning, stiftet til at udholde de stærkeste Anstregelser; hans Ansigtstræk vare ikke smukke, men for det Meste oplivede af den Interesse og den Kierlighed, der besteede ham. Han elskede ikke Pragt, men vel Jirrlighed, eller — hvilken Nuance maaskee bedre betegner hvad vi ville udtrykke — Elegance; dog var hans legemlige Personlighed mindre egnet til at bære den, men den var stedse særdeles reenlig, og han baade stræbte og formaaede at have Legemet i Aandens Magt. Sin hele Indretning vnskede han at have jirrlig og beqvem; Møbler, og i Særdeleshed Skabe og Giemmer, lod han stedse forfærdige af de bedste Arbeidere, og, meddelende som han var, glædede det ham at vise, hvor godt Arbeidet var udført. Da han tillige stedse var omgivet af mangehaande Konfigienstande, deriblandt mange fortrinlige, og noget Slet aldrig taaltes, var det en sand Fornøielse at komme ind i hans Værelser. Paa den anden Side kunde han ogsaa, hvor han ingen Fordringer gjorde til sig selv eller Andre, meget vel tage tiltakke, og havde paa sine mange Rejser lært at hjælpe sig, som han bedst kunde.

Brøndsted var begavet med et overordentligt Hæmme; han vidste saare Meget og i mange Fag af den menneffelige Viden,

og, uagtet han var deelt imellem saa mange forskellige Gjenstande, stod hvad han vidste ham tilraade, naar han behøvede det. Foruden sin Fortrolighed med de gamle Sprog (ogsaa i Hebraisk havde han i sin Ungdom gjort større Fremgang end de fleste) talte og skrev han med megen Letthed Tydsk, Fransk, Engelsk, Italiensk og Rygræsk, havde ogsaa, som ovenfor anført, lært noget Spansk og Tyrkisk. Uagtet dette store Sprogtalent var han dog ikke egentlig Sproggrandster, de finere grammatiske Undersøgelser vare mindre hans Sag. Dette stod i Forbindelse med hvad han engang i et Brev yttrede om sin Individualitet: "Min Følelse bedrager mig aldrig, da derimod min Forstand ofte er temmelig træven og udsat for en stundom haardnakket Uklarhed, som først efterhaanden forsvinder, naar jeg med Flid bestræber mig for at udviske, hvad jeg længesiden følte at maatte være saaledes. Deraf kommer det og (hvilket ofte i mit Studium forundrede mig) at jeg i det Hele langt lettere begreb f. Ex. Pinde og Achylos, end Thuxydides og Demosthenes. Fine fattede jeg strax og instinctmæssig, da jeg derimod ofte i disse maatte læse om og over igjen, selv hvor intet eneste Ord var mig ubekendt, for at indsee deres Betydning og Hentydninger, hvilke andre mine Jævnlige, der bestemt vidste mindre Græsk end jeg, strax havde begrebet, hvortilmod jeg ofte i Digterne maatte forklare dem, hvad der forekom mig ganske simpelt." Dog var Brøndsted endog meget reflecterende, og hans Reflexioner vare ofte meget træffende og lærerige; men det kan vel være, at han i det blot forstandige Raisonnement kom langsommere til et Resultat, og lettere lod sig igjen bringe derfra. Naar han fortrinlig tillægger sig Følelse, da maa der ved tillige forstaaes Phantasie og Skønhedsfand. Ravn af fortrinlig Philolog vil Ingen negte en Mand, for hvem de gamle Sprog i alle deres Rigdomme vare saa oplukkede, som

for Brændsteb; men dersom han ifølge sin Eienommelighed var mindre udmærket som Grammatiker, da kalder derimod Hamilton, i den ovenfor anførte Beretning, ham "facile princeps in the departament of Archæology." Det tilkommer ikke hans Biograph at an vise ham den Plads, han i dette Fag fortjener, og det er overalt en mislig Sag at ville bestemme en Rangfølge for de forskjellige Fortjenester; men vist er det, at i ham forenede alle de dertil hørende Egener sig med alle dertil fornødne Kundskaber, med et fortroligt Bekendtskab med de fleste i hele Europa opbevarede Mindesmærker fra den classiske Oldtid, med et gennem hans hele Liv fortsat alvorligt Studium og med hans hele Væsens Drist og Lyft, for at danne en høist udmærket Archæolog. Ganske særdeles havde han derfor ogsaa isydselsat sig med de antikke Vaser, af hvilke der endnu findes saa rige Samlinger. En kort Beskrivelse af 32 saadanne græske Vaser havde han udgivet i London 1832, jeg troer for the Society of Dilettanti, med hvilket Selskab han ogsaa stod i Forbindelse til flere Arbejder over de i London befindtlige Vaser. Det var en Lyft at see, hvor animeret han var, naar han havde en saadan Vase eller andet antikt Kunstproduct for til Beskrivelse og Forklaring. Han maatte have Eienstanden i længere Tid til sin Raadighed, kunne gaae til og fra, betragte den i eensomme Liden, glæde sig ved den, forsøge forskjellige Combinationer, indtil det Hele omsider ordnede sig for ham, og han da ogsaa med samme Nierlighed meddeelte Andre sit, ofte særdeles findrige, Fund. Man tilskriver ofte Lyften de større eller mindre Opdagelser, der gøres inden de forskjellige Genmærker, og vistnok skal der hyad man kalder Lyfte til alle menneskelige Foretagender; men naar denne Lyfte kommer, efter lang Forberedelse til at modtage den, efter alvorlig Grandstning og mange forskjellige Forsøg, da kunde man maaskee fuldt saa

ofte i Videnskaben, som i Livet, sige, at Enhver er sin egen Lykkes Smed.

Hvo der kun flendte Brøndsted overfladeligt, kunde maaſtee fristes til at tillægge ham en overveiende Tilbøielighed til det Glimrende; hans Ploner gif ikke ſielben i det Store, næſten i det Extravagante, og efter ſin ſangvinſke Natur overſaae han de Banſeligheder, hvori han derved indviklede ſig, og ſom enhver Anden ſtrar blev vaer. Det maa ogſaa indrømmes, at der i hans Natur var Noget, ſom gif i denne Retning; men det kan ogſaa med Sandhed bevidnes, at det Videlere i hans Natur ſtedſe arbejdede mod denne Tilbøielighed, og i det Væſentlige beherrſkede den. Naar han engang ſrev: "Min Erfaring i Livet har ført mig til den Erkenbdeſe, at Fliden, en kraftig Villie og ſtærkt Forſæt, underſtøttede endog blot af maadelige Gvner, udrette meget Mere baade i Videnskaben og i Konſten og i Livet, end Geniet uden hine Egenſkaber. Geniet uden Flid og uden kraftig forſæt Omhu bliver golbt og ufrugtbar, ligesom Kraſten i en ſtærk og moden Ungling uden Pierlighed. Ere derimod Betingelſerne tilſtede, da frembringer endog den ſvagere Natur en ſund og kraftig Afkom": da er denne Bemærkning ikke ny, men den er et Udbrud af hans oprigtige, inderſte Overbeviſning, og han gientager den flere Gange i ſin Dagbog. Han havde ikke blot "vor Tidſ fornemme Plebhedere og Ræcenater," ſom tiltage ſig den afgjørende Stemme i Videnskabens og Konſtens Rige, "uagtet de langt mere, end vi Andre, og langt nødvendiggere ere et Product af deres egen Tid, efterdi de ikke have Midler til, ved Eſtentants og Frembringelſe at leve i en anden og bedre Tid"; men han havde ogſaa Geniet ſelv, naar det ſætter ſig den udvortes Glimmer ſom Formaal. "Stort Anſvar — ſrev han — paadrager Geniet ſig, naar det, iſtedenfor at hylde den egne indvortes, hellige Stemme,

idelig lytter efter de profane Stemmer udenfra, og i moralsk Banmagt og Forsængelighed, af Higen efter Roes og en snar Celebritet, neblader sig til at hylde hvad Mængden gierne vil hylde, og saaledes til at befordre Uimagens, det Maniereredes og Forkeertes Herredømme — en sand Molots-Oftring. Den moderne Tiid har desværre altfor mange af dette Slags Genier; man tænke paa Berninis udbredte Virksomhed, paa Manieristernes i det 17de Aarhundrede, og i vor Tiid paa Canovas, Rossinis og deres Efterfølgere."

Denne Uttring leder os til at omtale Brøndsted's Kierlighed til Rusten, som fra hans Barndom af dagligen udfyldte en ikke liden Deel af hans Tiid. Han udtaler denne Kierlighed i Særdeleshed i en liden Mindetale over Kuhlau, hvem han tællede blandt sine Lærere, og stedse erindrede med største Hengivenhed og Veneration. "Grækerne — siger han deri blandt Andet — et Folk, hvis Lærere lode ingen af den menneskelige Naturs Dybheder udforsket, tillagde Rustens Studium saa overmaade høi Værdie som sædeligt Dannelsesmiddel, ingenlunde af den underordnede, jeg kunde fast sige epikuræiske Grund, at denne skionne Konst vederqvæger Sindet og forlyfter Sanserne, men fordi de følte og indsaae, at dette Studium ifær var det, som kunde danne og vænne Gemyttet til Rhythmus, Tact, Maadehold, Opmærksomhed, Overeensstemmelse og Harmonie i enhver aandelig Virksomhed, ogsaa i de moralske Forhold." Det vil af foranstaaende Uttring sees, at Brøndsted ikke yndede Rossini; han miskiendte ingenlunde hans Genie, han stiftede sig gierne i, at "Kuhlau undertiden havde paa en Maade efterlignet Rossini, nemlig fordi det var fleet paa denne Maade, thi," siger han, "Kuhlaus Lulu er en høist mærkværdig Frembringelse, just fordi den baade bærer umiskienkelige Spor af Rossini og af hans Skoles Behandlings-

maade, men tillige Kuhlaus og hans egen Genius's eiendommeligste Præg; thi Kuhlau kunde ikke blot efterligne. Man kan sige med Sandhed, at Kuhlau i Lulu har fulgt Rossini, omtrent som vor Holberg har benyttet Moliere: at just der, hvor han efterlignede, var han stundom allermest original." Men ret forlige sig med Rossini kunde Brøndsted ikke; han betragtede ham som et af de Genier, der havde frembragt for-dærvelige Virkninger. Overalt var han ikke meget fremt for den senere Tids Virtuositeter. Da han havde hørt Paganini, skrev han: "Han gjør alle muelige Ting paa Violinen, undtagen at spille paa Violin." Uagtet han fulgte den nyere Tids Præstationer i Musiken, og beundrede mange af dem, vendte han dog idelig tilbage til Händel, Haydn, Mozart, Beethoven og Andre af de ældre ypperste Componister. Han berebte derved sig selv daglig en støn Nydelse, og mange Andre med sig, thi han samlede jævnlig musicalke Benner omkring sig til Smaa-concerter, og man fandt stedse hos ham en kostbar Samling af de fortrinligste Musicalier. Men uagtet den ved et langt og grundigt Studium erhvervede Indsigt i Musiken, og uagtet den idelige Øvelse, kan det dog ikke negtes, at hans eget musicalke Foredrag mindre behagede. Grunden dertil var uden Tvivl, i det mindste tildeels, den, at han for meget søgte at gjøre Foredraget udtryksfuldt, og at han derover forsømte den tilbørlige Delicatesse i Behandlingen. Noget Lignende kan bemærkes i hans Stil som Skribent. Han skrev med Lethed, et flydende og for det Meste reent Sprog, men ogsaa her søgte han vel meget det Mernefulde, og vænnede sig derved til en for hyppig Brug af visse Kraft-Udtryk, som undertiden foraarstager en Mislyd, og bringer det Uædvanslige ind, hvor der ikke er Anledning dertil.

Der var i Brændsted et ualmindeligt Liv, og med dette indvortes Liv tilegnede han sig ogsaa det udvortes Liv; dette havde ingen skøn Side, uden at den jo sørgede og næsten henrev ham, og uden at han jo søgte at nyde den med Forstand og Indsigt; thi hvad han endog, som vi ovenfor have anført, selv kunde sige til Forkleinselse af sin Forstands-Evne, da bemærkede han just de Mangler, der kunde være i den, fordi han mere end de fleste Andre søgte at blive sig klar i Alt. Ved denne levende Tilægnelse havde han usigelig mange Glæder, i Naturen, i Videnskaben, i Konsten; at han glædede sig, naar han turde troe, at nogen af hans egne Præstationer var lykkedes, og nu vare blevne ham objective, en Gienstand for hans Betragtning, vil Ingen fortænke ham i; men han glædedes sandelig ikke mindre ved Andres Frembringelser. Naar ikke forbigaaende Misforhold en sielden Gang gjorde ham ubillig, kunde Ingen være redebounere end han til med oprigtig Glæde, uden al Misundelse, selv at anerkjende fremmed Fortieneste, og at bidrage til at staae den almindelig Anerkjendelse; ikke blot kunde han med fuld Siel beundre det Fortrinlige, men Alt, hvad der i sit Slags syntes ham Godt og Dydigt, paaskjønnede han, ikke blot med Beredvillighed, men vi kunne gierne sige med Erkiendtlighed; der var viist ham selv noget Godt derved, at det var kommet ind i hans Besiddelses Kreds, hvor stor den endog allerede var. Al selvbehagelig Redfættelse af det Udmærkede, al stadfæstet Indskrænkning i den Berømmelse, man ikke tør negte, var ham yderst modbydelig. Ved at læse Dante's Levnet af Tiraboschi skrev han i sin Dagbog: "Hvor understaar dog en sliq Lilliputianer sig at snakke saaledes om en uhyre stor Genius! Overalt forekommer Intet mig latterligere og flauere, end den almindelige Dypregning af en stor Mand's Fuldkommenheder og Mangler. Det er som

brændte man sig paa Fuldkommenhederne, inden man kommer til Manglerne, som naturligtvis opregnes med megen Gravitet og Smag. Mig synes, at Gentet er en saa fieden Komet i vort menneskelige Sollystern, at man gjorde vel i at glæde og fryde sig uforbeholden over Guds gode Gave, hvor den undertiden findes, istedenfor at kritisere. Hr. Tiraboschi forekommer mig som En, der stirrer sig blind i Solen for at opdage dens Pletter, istedenfor at glæde og vedergæde sig ved dens Skønhed og oplivende Varme."

Imidlertid de Livets Righomme, hvilke Brøndsted med Inderlighed tilguede sig, havde Religionen den Plads, der tilkommer den. Man vil af saa mange i det Foregaaende anførte Uttringer have seet, at hans Sindsstemning fra de tidligste Aar af var religiøs. De Grundfætninger, hvilke Oluf Worm indpræntede sine Disciple, tabte hos ham aldrig deres Gyldighed; dog var Christendommen hos ham, som den steds bør være, ingenlunde blot noget Overleveret, men et Selverhvervet. Sin Overbeviisning maatte han befæste og udvilde i meget berøgede og høist forskjelligt Tid; men jo mere Tvivlens Strøm henværed de Mange omkring ham, desto fastere blev han i sin Erkiendelse; jo nærmere de Udartninger, der for saa Mange havde saa meget Tilfældende, traadte ham imøde, desto nærmere sluttede han sig til sin Kirke, og han var i modnere Aar ogsaa heri kommen til den Klarhed, han efter sit Standpunkt og sin Aang behøvede. Hvad der saaledes stod fast hos ham som Overbeviisning, sagde han ogsaa steds at have levende i Sindet; hvor Meget han endog steds havde for, og hvor let han endog ved Det, der i Diebliffet interesserede ham, lod sig afholde fra alt Andet, var der dog heri i Hjemmet ikke let nogen Søndag, paa hvilken han lod sig afholde fra at besøge Kirken. I Udlandet besøgte han mindre selv endog den protestantiske Gudstieneste; den i

det preussiske Capel i Rom indførte Liturgie stod ham ikke an; men, som om Religionen bedst tiltalede ham, der dog var saa fortrolig med de fremmede Sprog, paa hans Modersmaal, førte han danske Prædikener med sig, holdt han regelmæssig læste; og det er mærkeligt nok, naar vi finde ham i Rom om Søndagen forelæsende en Tiener, han havde bragt med sig herfra, en dansk Prædiken.

Naar vi have nævnt hans Livs Rigdomme, da maae vi ingenlunde forbigaae hans Børn, hans Slægtninge, hans Venner, thi i saa Mennekers Bryst slog et saa varmt Hierte, som i hans. Naar han tumledes om i fremmede Lande, hørte man undertiden længe Intet fra ham, og det kunde synes, som om han havde forglemt dem, der vare hjemme. Men dette var ingenlunde saa; uagtet han paa ethvert Sted, til enhver Tiid fandt nye Mennesker, som han sluttede sig til, da var Hiertet rummeligt nok til at de Nye kunde finde Plads uden at fortrænge de Gamle, og den trofaste Kierlighed var stedse uforandret i Hiertets dybe Grund. Havde man længe maattet vente paa Brev, da var det ikke fordi det havde manglet paa Erindring eller paa Forsæt, han havde Naaneder igiennem stedse virkelig ventet, den næste Dag at kunne komme til at skrive; men naar han da omsider kom dertil, fik man ofte de voluminøse Breve; han sparede hverken paa Tiid eller Gliid for at meddele sine Venner hvad der kunde interessere dem, og Gjeltsen strømmede jævnlig vedergængende derigennem. Ogsaa naar man boede i hans Nærhed, kunde der gaae lange Tider hen, da man ikke saa ham, men traf man da igien sammen med ham, begyndte han strax en levende og underholdende Samtale. Thi som han af Naturen var meddelende, saaledes havde han ogsaa Meget at meddele. Han havde besøgt, og tildeels længere opholdt sig i, de fleste af

Europas større og mærkværdige Stæder; han havde kienbt, og tildeels levet med, ikke blot de fleste berømte Videnskabsmænd og Konstnere, men ogsaa mange politiske Notabiliteter og mærkværdige Mennesker af meget forskielligt Slags; han havde, hvor han havde været, seet alt Seeværdigt, og han havde reflecteret over Mennesker, Gienstande og Tilstande, ja at en længere Samtale med ham næsten altid var, ikke blot underholdende, men lærerig. Og hans Meddelelser vare næsten stedske fryddrede ved den inderligste Venlighed. Brøndsted kunde vel være heftig og opfarende, han havde undertiden alvorlige Conflicter, og da viste han sig mindre elstværdig, da syntes han fordringsfuld og ubillig. Men hans Væsens egentlige Grund var Velvillie. Han var, naar Antagonisten ikke var altfor paaftaelig, og ikke selv vedligeholdte Fiendskabet, meget forsonlig; man kunde, naar der var Leilighed til forud at handle med ham derom, temmelig let holde ham tilbage fra Overilelser; han var i Almindelighed godtroende, og hans Dom helbede gierne til den mildere Side; han indlob sig gierne med Alle, og hvor villigen han antog sig de Studerende, hvad enten de trængte til Veiledning eller Raad eller Understøttelse, er ovenfor bemærket og almindelig erkienbt. Taknemmelighed var et Grundtræt i Brøndsteds Charakter, enhver modtagen Velgierning eller Tjeneste bevarede han uforglemst, og søgte han rebelig at giengielde; og selv var han rede til at vise sine Venner enhver Tjeneste, og har ofte gjort det ved lang og ufortroden Anstrengelse og Intercession. Men af endnu større Værd var den usigelige Kierlighed, der fremlyste af hans Ord, hans Die, enhver hans Mine, naar han var med sine Kiere, og som syntes at vore ved enhver Sammenkomst. Efterat jeg i det Foregaaende har meddeelt saa Meget af Brøndsteds Breve til mig, maa det være mig tilladt at affkrive den sidste Billet, jeg har fra hans Haand.

Den er freven den Dag, da min yngste Datter, til hvem Brøndsbed havde været Gubder, blev confirmeret, og kan tiene til Bevist paa, hvor gierne Brøndsbed, i det Mindre som i det Større, søgte at sige og vise sine Børner Behageligheder. "Gode Ven! Maatte jeg bede Dig, paa mine Begne at lyt-søge min Gubbatter til Dagens skønne og betydningsfulde Høitid, og at bede hende ikke at forsmaae medfølgende lille antike Steen, som jeg engang fik i Corinth med nogle andre gode Ting; og da Horats jo vel har Ret i: non cuius homini contingit adire Corinthus, saa har jeg anseet den som en lille Raritet, og nu ladet den indfatte som en midlertidig Seglring for hende, og til Erindring, nu og da, om en Mand, der har en gammel, men steds forynget Kierlighed til Alt hvad som hedder Kynster. Kjøbenhavn d. 10de April 1842."

Den levende Sydselskættelse med Alt hvad der interesserede ham kunde ikke Andet end forstærke hans egentlige Arbejder; men naar man betænker, hvor megen Tid han daglig anvendte til Samtaler, Musik, Ridning, Svømning og meget Andet, forbauses man næsten, naar man seer den Masse af Scripturer, der ligge efter ham, vidtløftige Forelæsninger ubearbejdede Ord til andet, mere eller mindre fuldførte Afhandlinger eller Partier af hans større Værk, en utallig Rængde Excerpter, Dagbøger, fem Folio-Bind indeholdende hans udbredte Correspondence, hvori han endog har indført mange mindre betydelige Breve, som han affendte til de forskelligste Personer og i de forskellige Anliggender o. s. v. Men den samme Livskraft, som drev ham udad i mange forskellige Retninger, fremmede igjen Arbeidet, naar han tog fat derpaa. Thi han var aldrig ledig, og naar han, i det han fordybede sig i Et, syntes at glemme alt Andet, da kunde han igjen med sin hele Kraft kaste sig i det Andet, naar Nødvendigheden, eller Lysten, eller Letheligheden

førte dertil. Og ved ethvert Foretagende blev han understøttet af de sangvinste Forhaabninger, vi ofte have maattet omtale; de forløbe ham aldrig, og han aldrig dem, hvor ofte de endog havde fluffet ham; indtil sin sidste Dag troede han stedse i en given Tilid at skulle faae ubrettet langt Mere, end der blev ham mueligt.

Overalt var Brøndsted i det Hele af et lykkeligt Temperament, fuld af Livskraft og Livsglæde. Ogsaa var hans Stilling i Slutningen af hans Liv i det Hele lykkelig. Maaskee var der undertiden nogen finantsiel Forlegenhed, thi hans Udlæg gik, som vi have viist, i det Store, men den var ikke anderledes, end at han kunde vente at faae den dækket, naar det kunde lykkes ham, enten at faae Terten færdig til en Deel af hans Kobbere, eller, som flere Gange forhen, at faae en Deel af sine Samlinger fordeelagtigt afhændet. Hans Børn vare alle gifte, og i hæderlig og lykkelig Stilling, og sin ældste Datter, med hvem han havde levet meest, og som i de senere Aar havde deelt med ham ikke blot de ubvortes Skiebner, men ogsaa hans Hjertes inderste Følelser, havde han den Glæde at see, efter betænkelig Svagheb, at vende restitueret tilbage fra en Badereise. Sin Anseelse som Videnskabsmand kunde han betragte som fast grundet i hele Europa; til de faa Steder, hvor han ikke personlig havde kunnet komme, vare hans Skrifter komne; saaledes var — forunderligt nok! — den vidtbereiste Mand aldrig kommen til Berlin, men det havde ofte nok været ham tilkiendegivet, at han der vilde være velkommen. Bor nu regerende Konge havde allerede som Prinds stienket ham sin Guldstjerne, selv fortrolig med de Kundskabsfag, der for Brøndsted havde den højeste Interesse, fuldvillig at paastionne hans Værd, og faae ham glerne om sig; 1840 blev han be-naaet med Commandeur-Korsjet af Dannebrogen (allerede 1826

var han bleven udnævnt til Dannebrogsmænd). For sine Landsmænd, som under hans lange Fraværelse mindre havde hørt Leilighed til at kende ham og hans Fortjenester, var han nu bleven bekendt, og de fleste indrømmede ham villigen den Plads, han fortiente, blandt Fædrelandets udmærkede Mænd. Saaledes syntes Alt at løbe endnu en Række af heldige og virksomme Aar.

Men, uagtet Brøndsted ikke forestillede sig sit Endeligt saa ganske nær, havde han dog flere Gange sagt mig, at han ikke ventede at leve længe. Naar jeg indvendte, at han i Grunden var den Stærkeste af os Alle, indrømmede han, at han ikke fornam nogen Sygdom, men meente dog at have en Forudfølelse af, at han ikke blev gammel. Dog var der ikke nogen Dm, der lønlig fortærede det friske Liv; snarere kunne vi sige — som Napoleon, der havde havt overskødig Leilighed til at gjøre flige Jagttogasser, sagde i en Beretning fra Egypten — at hans Død fremkaldtes "ved en Fatalitet, som ofte bemærkes hos dem, hvis sidste Time slaar." Brøndsted havde paa sine vidtløftige og vanskelige Reiser trodsset alle muelige Farer; hans Riethed grændsede ved hans ridderlige Tænkesmaade ofte næsten til Forrovenhed. Ogsaa paa sine daglige Ridetoure reed han forrovent, hvilket var desto usorgtigere, da hans Statur mindre tillod ham at holde sig ret fast paa Hesten; men hidtil var han kommen uskadt deraf. En Dag, da han var bleven afholdt fra til sædvanlig Tid at foretage sin Ridetour, vilde han dog, uagtet man af adskillige Smaaagrunde søgte at holde ham hjemme, mod Aften stæffe sig denne Bevægelse. Som han saaledes kom ridende stærkt paa et affides Sted i Byen, mødte han en Ven, hvem han havde en Efterretning at meddele, som han meente vilde være ham behagelig. Ved pludselig at standse Hesten saidt han med et saa voldsomt Stød imod

Steenbroen, at alle Delene ved Hosterne og i Underlivet kom ud af deres Plads. Dog kunde han endnu, ved sin overordentlige Muskelkraft, gaae til det nærliggende Frederiks Hospital, og da Lægerne udvortes ingen Bestadigelse kunde fornemme, nærede man endnu i nogle Dage godt Haab. Men Tilstanden forværredes steds, hele Legemet opsvulmede, saa at endog Dinene vare ganske tilsluttede; han var vel ikke uden Bevidsthed, men dog for det Meste i et heftigt Delirium. Den 26de Junii 1842 blev hans sidste Dag. Han var 61 Aar og 7 Maanedes gammel.

Bed sin Død var han Universitetets Rector, og Universitetet foranstaltede ham en smuk Sørgehøitid i Frue Kirke. Døhlenschläger sang hans Gravsang, og den Ben, der her har givet et Omrids af hans Levnet, havde den veemodige Tilfredsstillelse at sige ham det sidste Farvel. Hans Been hvile paa Kirkegaarden udenfor Byen ved hans elskede Frederikss Side.

Ufuldendt er ethvert stionnere Liv, ikke blot fordi det her aldrig naaer den Udvikling, hvortil det stræbte, men ogsaa fordi det steds er sysselsat med Foretagender, som ikke alle kunne komme til Udførelse. I denne Henseende i Særdeleshed maatte Brøndsted efterlade saare mange af de Foretagender, hvortil han havde truffet saa store Forberedelser, ufuldendte, da hans Liv saa brat blev afbrudt. Dog har han fuldbragt Arbeider, som steds i Fremtiden ville blive benyttede, og som sikkre hans Navn en hæderlig og uforgængelig Ihukommelse. Og dersom hans Liv var mindre rigt, end mange Andres, paa fuldførte Foretagender, saa var det paa den anden Side, som Haas, et Liv rigt paa de stionneste Nydelser. Vi have fulgt ham omkring paa hans vidtløftige Vandringer, og i det vi nu her stilles fra den ædle og udmærkede Rejsende, hvem denne Jord

havde vist sine bedste, vidt afspredte Skatte, kunne vi ikke slutte bedre, end med de Ord, som J. Newton har skrevet i en Stambog, og hvoraf Brøndsted havde heftet et Facsimile foran i sit Nye Testament: O, si longius progredi liceret et mandos plures lustrare! Sunt enim in domo Dei mansiones plurimæ.

XII.

Isabella of Aragon.

• Fragment af et Sørgespil.

(Trykt i det skandinaviske Selskabs Skrifter 1824).

Forerindring.

At dette Fragment, der — saavidt jeg erindrer — har henligget siden Aaret 1807 eller 1808, ikke er blevet fortsat, har vel tildeels havt sin Grund i andre heterogene Syfter, men fornemmelig i den Erkiendelse, at Stykket efter sit Anlæg vilde mangle Afverling og dramatisk Interesse. Da imidlertid de faa Venner, hvilke det har været meddeelt, have skienket det noget Bifald, har jeg troet, at halvanden Act maaskee turde forelægges, hvor fem Acter vilde trætte.

Ludvig Sforza, som i Fragmentet har den vigtigste Rolle, er en mærkværdig historisk Charakter. Den Skildring af ham, som her er udkastet, afviger vel for en Deel fra de Træk, Comines angiver, naar han siger: *ledit Seigneur Ludovic etoit homme très-sage, mais fort craintif et bien souple, quand il avoit peur, (Je parle comme de celui que j'ay cognu, et beaucoup de choses traité avecque luy) et homme sans foy, s'il voyoit son profit pour la rompre.* Men den Frygtssomhed, som her tillægges Ludvig, synes ikke at have været ham sædvanlig. Hans mange bristige Foretagender vidne sikkert om Mod, og de af hans Uttringer, der ere optegnede, ere ikke den Frygtssommes. Saaledes beretter Barillas, at han lod sig kalde Ryffens Søn, og roste sig af, at den mod ham alene havde ophørt at være troløs; at han tilstrev sig ganske eller for største Delen de mærkværdigste Begivenheder i hans Tid; at han roste sig af, at der

i tyve Aar Intet var fæet i Europa, som han jo havde forudseet; og at han vovede at sige, at de Anslag, der havde været lagte imod ham, havde mere bidraget til hans Gte, end hans egne, saaledes havde han vidst at betage dem det Skadelige og at benytte dem til sin Fordeel.

At Ludvig her er forestillet som uformælet, stødt han paa denne Lids allerede havde ægtet Beatrice af Este, og at en Sammensværgelse mod ham, som fandt Sted, længe forud, her er henlagt til dette Lids punkt, behøver neppe Retfærdiggørelse. Tvivlsommere er det, om det var tilladt, paa Grund af et Sagn om en senere Forbindelse mellem Isabella og Prospero Colonna, at føre denne til det mailandske Hof, og der at tillægge ham Foretagender, som han ikke har havt Deel i, og Kælelser, som formodentlig aldrig vare hans. Versom det virkelig overskrider et Digtis tilhørlige Frihed, saaledes at lade en historisk Person træde ud af sine virkelige Forhold, da beder Forfatteren det undskyldt tilligemed dette Forsøgs øvrige Mangler.

Personer.

Isabella, af det aragoniske Huus, Datter af Alfons den anden, Konge af
Neapel, Hertugen af Mailand Johan Galeazzo's Gemalinde.

Orsola, hendes Hofdame.

Ludvig Sforza, Hertugens Farbroder og Formyndere.

Raffagnino, Oberst.

Bernardino da Corte.

Prospero Colonna, Ridder.

En Officer.

Scenen er i Pavia.

Første Act.

(En Sal paa Slottet).

Ludvig Sforza. Raffaguino. En Officeer
(kommer ind).

Officeer.

I denne Morgen, naadige Herre! har
Vi fundet her en fremmed Dreng paa Slottet.
Han sneeg sig lønligt til det Gallerie,
Som fra Capellet ind i Hertugindens
Gemakker fører. Vi forhørte ham,
Men han forklarer ikke, hvad han vilde.

Ludvig.

Er' alle Eders Stofte slidte op,
Saa ei engang en Thy I kunne tvinge
Til at bekiende?

Officeer.

Thy han synes ikke.

Det er et Barn paa vel en sexten Aar,
Er flink og vel nok klædt, ei uden Anstand;
Med Hertugen forlangte han at tale.

Ludvig.

Med Hertugen? Nu vel! saa lad ham komme.

(Officieren gaar).

Raffagnino.

Det er vel en Espion af Isabellas.

Ludvig.

Raastee. Raastee han ogsaa gaaer for Andre.
Her ere mange Grinder for Mange.

Bernardino da Corte

(kommer ind).

Ludvig

(seer skarpt paa ham).

Hvad vil du?

Bernardino.

Jeg vil Intet, strenge Herre!

Men uden Tvivl man mig vil Roget, siden
Jeg ei maa gaae igien den Vej, jeg kom.

Ludvig.

Saa kom du da kun for at gaae igien?
Hvad hebbør du?

Bernardino.

Mit Navn er Bernardino

Da Corte.

Ludvig.

Hvad søger du saa tilbigt her paa Slottet?

Bernardino.

Du er nok ikke Hertugen?

Ludvig.

Jeg er

Hans Formynders. Du stoler nok, du Næsviis!
Paa dine smukke røde Kinder. Nu?

Bernardino.

Jeg kommer hid fra Landet, naadige Herre!
Jeg gif herind at stue Hoffets Glands,

Imens den korte Tiid det holdes her.
 Jeg saae et Glimt deraf kun, dog jeg veed,
 At dette Slot nu i sit Glæmme slutter
 Det Skønneste af hvad Italien eier.
 Det ønsked' jeg endnu engang at see,
 Og derfor kom jeg hie. — Vil du mig mere?

Ludvig
 (til Raffagnino).

Den Dreng behager mig. — Det altsaa var
 Af blot Nysgierrighed?

Bernardino.

Om du saa vil, o ja!

Ludvig.

Om jeg saa vil? Det synes dog, som stikker
 Der noget Andet end derunder. Det,
 Det vil jeg vide. Hører du? jeg vil.

Raffagnino.

Hør, Dreng! staa ikke her og spild os Tiden!
 Maaskee du mener, at din Fader ene
 Forstaaer at bruge Stofken paa din Nysg.

Bernardino
 (til Ludvig).

Er denne din Formynder? Som det synes,
 Har Mailand mange Hertuger.

Ludvig.

Du er

Fast alt for kief. Endnu engang jeg spørger:
 Hvad vilde du saa tidligt her paa Slottet?

Bernardino.

Hvi frister du mig saa for ingen Ting?
 Jeg tør ei her i disse høie Sale,

Her inden disse Pillers gyldne Pragt,
 For disse mørke Ansigter jeg tør
 Ei komme frem med Tant og Børneleeg.
 Jeg er jo, sig Alle her, et Barn.

Ludvig.

Til Sagen! snart!

Bernardino.

Ru vel, saa lee mig ud!

I Gaar ved Middagstid jeg var i Galleriet,
 Da Hertugen i Messen gik. De Andre, som
 Var med mig der, gik bort; jeg blev tilbage;
 Jeg stod i Vinduet, saae trindt omkring
 De mange herlige Palladser kneise,
 Saae over Gaderne, hvor Folket vrimled.
 Da hørte jeg, at Døren aabnedes,
 Men det var for mig, som om Himmelen
 Var aaben selv, som steg dens Skønhed ned
 At trøste Menneftenes omme Kængsel,
 Og deres letbevægelige Hierter
 For evig fast til sig at binde. — Men
 Hvad taler jeg? Jeg saae en deilig Frue,
 Sig støttende paa tvende Frøkener,
 Saae langsomt mig forbi. Hun var nok syg;
 Det hvide Dielaag hang styggende
 Ned over Diets Glans; hun var saa bleg,
 Men dog saa uforglemmeligen skøn —

Raffagnino.

Det Isabella var; hun fik jo ondt.

Ludvig.

Saa Hertuginde Raade fundet har
 For dine Dine?

Bernardino.

Hertuginde? Ha!

Var det vor Hertuginde? O ja vel
 Fortiener hun at kaldes Hersterinde!
 Den Adel i den herlige Gestalt,
 Vel er den værd at smykke Fyrsters Throner;
 Vel er de Loffer værd om gyldne Kroner
 At vindes, disse Hænder vel at vele
 Betsignelse til Millioner ud.

Raffagnino.

Nu! hvad saa videre?

Bernardino.

Hvad videre?

Jeg vidste vel, at du forstod mig ei,
 Og derfor vilde jeg det nødig sige.
 Men naar du hører, at en Kunstner har
 En Billedstøtte underlig udført,
 Og stillet Former hen for Folkets Øie,
 Dem albrig før det saae, som havde han
 Blandt Himlens Engle vandret, og bragt ned
 En Afglands af den Herlighed, han stued:
 Da samler du dig vel med Folket og,
 Som staaer beundrende omkring hans Billed,
 Og i det mindste snakker efter, hvad
 Du hører sige. Men naar Kunstneren
 Indgyder Liv i Støttens fine Lemmer,
 Og lærer dem at svæve over Jorden,
 Og tænder Blikket i det klare Øie,
 Og lader Læben aabne sig i Smil,
 Og søde Toner aande hen derover:
 Da rynker du din Pande, eller leer

Ad Barnet, som med heed Beundring staaer,
 Og seer det underfionne Billeb vandre,
 Naar Hjertet brænder i hans Bryst, naar han
 Begierlig vender om, endnu engang
 At see med vaagne Dine, hvad ham ellers
 Kun lykkelige Drømme flygtigt viste.

Raffagnino.

Det er en næsviis Fiante, hvem jeg mener
 Vi lade kule lidt hans Sværmerie,
 Saa kan han drage frit afsted igien.

Ludvig.

Hvo er din Fader?

Bernardino.

Alt for flere Aar

Han faldt i Striden for Tortonas Mure;
 Sebastian da Corte var hans Navn.

Ludvig.

Sebastian da Corte var diit Fader?
 Jeg huster ham heel vel; en duellig Krigsmænd.
 Jeg kunde spart hans Liv, ifald jeg havde
 Saa vel, som nu, forstaaet, hvorledes man
 Erobrer Fæstninger.

Raffagnino.

For Ludvig Sforza

Er vist det Vanstelige let. Hans Navn
 Er som en Krigshær, og hans hulde Tale
 Formaaer, hvad ei engang det røde Guld.
 Dog haaber jeg, min Fyrste ikke troer,
 Tortonas stærke, vel forvarte Porte
 Sig aabned for Enhver, der banked, kiøndt

De villigen modtog den seiervante,
Den vidtberømte, stærke, vise Helt.

Ludvig.

Vær du kun rolig! Jeg har banket paa
Saa mangen Port, foruden dit Tortonas,
Og ingensteds jeg fandt saa stærk en Laas,
At der jo var en Nøgle giort dertil. —
Men, Bernardino! hvad din Fader jeg
Betale ei har kunnet, vil jeg gierne
Til Sønnen have giemt. Hvis det dig lyfter
At tage Tjeneste hos mig, saa vær
Blandt mine Pager; du skal boe med dem,
Her eller i Milano, paa det Slot,
Det samme, høilystsalige, hvor man
Nu agte vil den skønneste Juvel
Blandt Hoffets andre Skatte at bevare.

Bernardino.

Blandt dine Pager, Herre?

Ludvig.

Ru?

Bernardino.

Tilgiv mig!

Jeg føler vist din Gunst; men fra min Fader
Jeg arved Lyft at tumles om i Verden;
Jeg glemmer end hans Sværd, og alt min Arm
Sig styrker til at svinge det i Striden.
Dit Hof den rige Glands omstraale Andre,
Men hvis din Raade huldt seer ned til mig,
Anviis mig der mit Sted, hvor ei du kunde
Enhver anvise hans.

Ludvig.

Jeg elsker dig,

Min Søn! jeg tænker og engang at kunne
 Dig bruge, som jeg bruger Saa. Men Prøve
 Gaaer foran Tillid; ogsaa voxer først
 Det Træ i Ly, som siden rankt og stærkt
 Skal trobse Stormene. Imidlertid
 Lad mig forklare dig, til hvilket Liv
 Du kaldes. See, min Søn! skændt Fyrste-Kronen
 Endnu ei smykker dette Hoved, styrer
 Jeg dog det skønne, lykkelige Land,
 Som, i Europas Midte udbredt, vækker
 Hver Fyrstes Ønske, giver eller negter
 Afgangen til Italiens Paradiser.
 Men det er ei en Tiid, da Fyrsten rolig
 Kan sidde i sit Slot, og Fredens Konster
 Sig lade foregøgle Livets Belyst.
 Almægtig bruser Tidens Strøm affted,
 Og hver Uværdig, hævet op af Lykken
 Iblandt dens Bølger, stykker den henover,
 Til den udsletter ham og hvert hans Spor.
 Da har den vise Styrmand først sin Lyt,
 Naar han i Fraaden af de vrede Bøer
 Kan styre Skibet sikkert; tusind Brag
 Henboltres om ham, deres Rigdom han
 Sig samler, til den usfortærte Vimpel
 Han jublende i Havnen lader vaie.
 Saa stib du dig kun ind iblandt hans Følge;
 Dig finder Stormen og, hvis det dig lyfter,
 At dine Lokker slagre i dens Susen.
 Ei sidder Ludvig Sforza stille, men

Snart kalder Krigen ham til Kamp og Seier,
 Og gierne seer han Grens Glands omstraale
 De Ungre, hvilke kiest sig vove under
 Hans Banner. Dog ei Armens Styrke ene
 Det er, som undertvinger Verden; Wijsdom
 Og Snildhed bleve og den Mand betroede,
 Som blev udfaaret til at herffe. Seer du!
 Hvor vidt udstrakt Europas Land end er,
 Hvormange Herrer end dets Rationer
 Adlyde, dog i mange Aar der Intet
 Er skeet i al den brusende Forvirring,
 Som jeg jo vidste forud, og som jeg
 Jo styred til sit visse Udfald. Derfor
 Jeg drager ud i mange Grinder,
 Og bruger mange Snilde til min Gierning.
 Jeg sender og de Prøvede alene
 Nu til een Fyrstes Hof, nu til en andens;
 Der, vær forvisset, faaer du nok at gjøre,
 Og nok at see og nyde. Smiler da
 Et Haablik nogen kort Tiid venligt, see!
 Da vende til Milano vi tilbage; jeg —
 Mig smiler ikke Fredens milde Lyft;
 I Stormen, ude paa det aabne Hav,
 Der fryder sig min Siel, i Farens Stund
 Omshynger Haabet mig med bløde Arme;
 I Stilhed vaage mine Sorger. Du, min Ven!
 Du vender til Milano glad tilbage,
 Og Hiertet banker, naar du seer dets Slot;
 Thi, vistnok! Alt, hvad Frihed og hvad Trældom
 Udfundet har de Herlige paa Jorden
 Til Gavn, det samler Konst og Rigdom der,

Der holde og Fyrstinder deres Hof,
 Og Hoffets Glæds ved Ungdom og ved Skjønhed
 De søge gierne at forhøie. Og, ei sandt?
 Du ønsker vel at see de Frøkener,
 Og giber dem fortælle, hvad du veed?
 Nu! selv de lade gierne sig fortælle,
 Naar Nogen mange Menneſter og Stæder
 Har ſeet; de tage vel imod en Krigsmand,
 Som vender hjem igien ad Krens Wei;
 Og heller ikke er de blinde her,
 At Roſens Blomſtring paa din Kind og Ilben
 I Diet ei de ſkulde kunne ſee,
 Og Kyſſene paa dine Læber, Skielm!
 Saa ſtaaer du vel — hvad mener du? — ſaa ſtaaer
 Du mangel Gang vel i ærbødig Kraſtand,
 Og ſeer, hvorledes Solen rinder op,
 Og ſlukker alle andre Stjerner ud,
 Og bader dig ſaa ſødt i Morgenglandsen
 Af Isabellas ætherklare Skjønhed! —
 Nu gaa, min Søn! Med Alvor og med Spøg
 Jeg kaldte dig, thi begge bringer Livet.
 Du giøre kun, hvad dit er. Lydighed,
 Mod, Taushed og Arvaagenhed og Snildhed,
 Dertil berede du med Troſtab dig;
 Thi Overſlædighedens Horn, ſom mig
 Min gode Stjerne gav ihænde, aabner
 Jeg gierne over dem, ſom troe mig tiene.

Bernardino.

Jeg tager Ederſ Tienefte mig paa,
 Og hylber Eder, ædle Herre! Eder,
 Og Kierlighed og Ære glæd jeg hylber.

(gaaer).

Ludvig. Raffagnino.

Ludvig.

Saa tumle dig, du raske Føl, paa Sletten!
Du lærer tidnok under Nag at gaae.

Raffagnino.

Tilgiv mig, Ederes Raade! men mig synes,
I er for høflig imod Isabella,
Naar hende Speidere I lønner jelsv.

Ludvig.

Troer du endnu, han gif i Grinde
For hende?

Raffagnino.

Nei! men snart han gaaer deri.

Ludvig.

Det ville vi med Tiden kunne skønne.

Raffagnino.

Imidlertid, indtil vi skønne det,
Som først vi kan, naar Tingen alt er skeet,
Han troligen beretter, hvad I gjør,
Og hvad I pønser paa, Alt, hvad han veed.

Ludvig.

Ja, hvad han veed, lad ham fortælle det!
Men mener du, jeg vil ham strifte, hvad
Jeg pønser paa? Den Fiende er kun farlig,
Som holdes for en Ven; hvo Ingen troer,
Han klager ikke over svægen Tillid.

Raffagnino.

Min Fyrste kiender Verden og dens Veie,
De aabnbare og de skjulte, veed at læse
I Hjertet, hvad knap Hiernen end tør tænke;
Selv veed I og at tie og at tale.

Mynsters blandede Skrivter. III.

20

Dog tidt det undrer mig, naar jeg det hører,
 Hvorledes I saa frit med hver Mand taler,
 Som holdt I ingen Tanke skjult for ham,
 Hvorledes I saa freidigt aabenbarer,
 Hvad Eders gamle Tienere knap tør
 Saa sagte hviske i hinandens Øre.

Som nu med denne Dreng — et Barn, et fremmed Barn,
 Og strax I aabner Eders Hierte ham,
 Saa neppe jeg veed meer om Eders Æbræt,
 End hvad han hørte selv af Eders Mund.

Ludvig.

Og hvilket Ord har jeg da talet til ham,
 Som han ei tør basune ud igien,
 Saa vidt som Verden rækker?

Raffagnino.

Eders Naade

Erindrer det maaskee ei meer, at I
 Om Hertugs-Kronen taled, som endnu
 Ei smykket Eders Tindinger.

Ludvig.

Nu vel!

Og gjør den det? Er det en lønlig Sag,
 At jeg endnu ei kalbes Hertug over
 Det skønne Land, som i en Andens Navn
 Jeg hidindtil bestyrer?

Raffagnino.

Men: endnu,

Det Ord tilkiendegiver Hensigter —

Ludvig.

Og, Raffagnino! disse Hensigter,
 Dem mener du endnu det Tiid at skjule?

Dem troer du glemte mellem mig og dig? —

Ja! i de første Dage, da jeg tog
 Det negtede Formynderskab med Magt,
 Da hebb' det anderledes; derimod,
 Naar Frugten modnes, maa den ogsaa nydes.
 Hvad Gavn at holde hemmeligt, hvad dog
 Paa alle Torve prædikes? Hvad? eller
 Mon dem jeg frygte skal, som ei forstaae
 De klare, aabenbare Gierninger,
 Naar ikke Navnet stemplet staaer derpaa?

Raffagnino.

Saa Tiden synes Eder nu fuldkommen,
 At ingen Masse I behøver mere?

Ludvig.

Den i det mindste ikke. Eller naar
 Jeg Frankrigs Hær, dens Konge i dens Spids,
 I mine Gange ledest har, at bringe
 Min Hevn hen til Neapels Kongeborg,
 Da skulde jeg end frygte for at sige,
 At jeg vil kaldes Hertug, som jeg er?

Raffagnino.

Man siger, Frankrigs Konge ventes her
 I denne Aften; søfter Eders Raade,
 At dette Budskab lyder ham imøde?

Ludvig.

Det nye, usformodentlige Budskab!
 Vær du kun rolig! Frankrigs Konge kommer;
 Hvad mener du vel Frugten af hans Komme?

Raffagnino.

Han hører Johan Galeazzos Klager,
 Og seer den skønne Isabellas Taarer,

Og Meeneed, og Forræderie, og alle
 De værste Navne klinge i hans Øre —
 Ludvig.

Og derpaa?

Raffagnino.

Herre! Vor er Kongens Hierte;
 Hvil Medbynt rører ham?

Ludvig.

Alt han forlader

Det store, udbasunte Tog, som frugtløst
 For evig ender alle Tog for ham,
 Og vender sig mod Mailand? vender sig
 Til Isabellas Forsvar, mod hvis Fader
 Han drager ud med Hærmagt? — Seer du, Ven!
 Det syntes bedre, kom han ikke her;
 Nu kommer han; saa mener du, Johan,
 Og Alle, og Carl selv mener det vel og,
 At hans Besøg er Hertugen til Gavn.

Raffagnino.

Til Skade seer jeg neppe, det kan være.

Ludvig.

Og naar han kommer, finder Alt berebet,
 Som jeg det har berebet, seer det selv,
 Og finder ingen Tvivl, ei blot hos sig,
 Men ingen Tvivl hos nogen Anden om
 Min Hensigt — nu! hvad vil, hvad kan han gjøre?

Raffagnino.

Det synes, ikke Meget.

Ludvig.

Naar da altsaa

Den hele Sag er joelklar for hans Øine,

Og han dog tier til den, som han maa,
 I dette Dieblif nødvendig maa,
 Da er Bekiendelsen jo afslagt, og
 Naar vil han klage siden saa derover?

Raffagnino.

Det er i Dag ei første Gang, jeg lærer,
 Med dyb Beundring lærer fatte Ludvigs
 Saa trygt som snildt afmaalte Bei; han gaar
 Den selv med sikke Trin, de Andre,
 Som vanke uden Tanker om iblinde,
 Han giver Hensigt. Men, min ædle Fyrste!
 Tilgiv en Tiener, som sit Vel har bundet
 Til Eders! Vel med Lyst I maa betragte
 Det Bærf, som Eders Blisdom førte ud;
 Men deel den Lyst dog helst med dem, I prøved
 Tilforn, at ei, hvad man vil kalde Overmod,
 Saa lydt udtalt, skal vække Rid og Klendskab.

Ludvig.

Og troer du da, min Gierning er i Verden,
 Som din, at plukke Frugten hemmelig?
 Hvi kæmper Manden frem sig i sin Tiid
 At herste blandt de feige Støvets Sønner,
 Hvis ikke for at være fri, og turde
 Den være, som han er, for Alles Dine?
 At sætte Diademmet paa sin Jøse,
 Kun for at trykkes af dets Vægt, og være
 En Slave dog, som alle Andre — nei!
 Det lyfter ikke mig. Et Middel er kun Middel,
 Det stiuuler og det aabenbarer jeg,
 Som gavnligt er; men Maalet, som jeg søgte,
 Og Seierspalmen, som jeg kæmped for,

Derom skal Verden vide, at jeg kom,
 Hvorhen jeg gik, og at min Haand har grebet
 Alenodiet, som mit Hierte ønsked sig.
 Iblandt Samtidige skal allerede
 Til Under og til Frygt det kiendes vidt,
 At Christenhedens Skiebne gav sin Magt
 I mine Hænder, og til Efterverdnen
 Kan hvo der vil berette, jeg har sagt,
 At Tusinde har Lykken lestet for,
 Mig ene iblandt Alle har den elsket,
 Tilstaaet mig Alt, hvad jeg af den begierte,
 Og været trofast imod mig alene.

Raffagnino.

Bogt Eder, Herre! Lykken allevegne
 Er nær, og hører hvert et dristigt Ord.
 Det tykkes ogsaa mig, at I begierte
 Engang jo Isabella af dens Hænder;
 Da i det mindste negted den sin Gave.

Ludvig.

Ha! minder ogsaa du mig? — Isabella
 Er ei en Gave, Lykken har i Bold,
 Den forbeholder Himlen sig at give.
 Thi, Ven! jeg troer, at ingen Dødelig
 Endnu foreente Begges Gaver, ikke
 De smile til hinandens Indlinger.
 Saa fik Johan af Himmelen en stor,
 Den saligste af alle Gaver; derfor
 Han savner Alt, hvad jordisk Lykke giver;
 Af Himmelen velsignet kryber han
 Dog i et jammerligt og stakket Liv.
 Syg, feig, foragtet og foragtelig,

Han kender Magt og Roes kun, som af Ravnet
Man kender Skatte, fjerne Lande glemme.

Raffagnino.

Imidlertid til denne Himlens Gave
Dog ogsaa Lykken Reget bandt af. Sit.
En Svoger af Neapels Kongeslægt
Har Himmelen maaskee velsignet, men
Gi Lykken ham stiftmoderlig forlob.

Ludvig.

Hvad gav den da Johan med hende? Ven!
I denne Regning meer jeg vandt, end tabte.
Alt stole paa en raabden Støtte, er
Kun daarlig Tillid; nu jeg staaer alene,
Og har min Lyst at splintre den fjønder.
Men — men —

Raffagnino.

Hvorledes? Ludvig Sforza sukker!

Har I og lyttet efter kielne Sange,
Som Hyrderne iblandt de skyldfrie Lam?

Ludvig.

Forunderligt har Drengens Tale mig
Bevæget. Grant og jeg den første Gang
Erindrer, da jeg hende saae. Jeg stod
Den Fornemste blandt Mailands Sendebud;
Da treen hun ind — o! sandt det bliver dog,
At der i Tingenes vidunderlige Riede
Er Led, som Jord og Himmel sammenbinder.
Thi hvis hver enkelt Deel af hendes Skønhed
Er ellers og at stue her paa Jorden,
Dog er den Ende, som det Alt tilfammen
Saa undgrundeligen skønt har formet,

Af mange Dele kun een Herlighed,
 Den er guddommelig, den kaldes ikke
 Jordist.

Raffagnino.

Hvo dog skulde hare søgt
 Den Sødhed i den Stærke? Lærte Helten
 Den bløde Ungdoms smægtende Beundring?

Ludvig.

Jeg føler det endnu, min Buggesang
 Bar Kierlighed. Da jeg blev stor, saa sang
 Jeg mig et andet Ord.

Raffagnino.

Hvori dog lyder,
 Saa synes det, et Echo af den første.
 O Herre! lad de kielne Suk til dem,
 Som vuggedes i Maanstin, næredes
 Af Rosenbug, Ustyrbighed og Taarer!
 Lad Johan Galeazzo slaviske ligge
 For den Tilbedtes æphyrlette Fødder!
 Men I, en Helt, i Styres Bænder hærdet,
 Iblandt Centaurer opfødt — sømmer Eder
 Vel Kierligheds de længselmatte Klager?
 Det er just Dvindernes Triumph; de holde
 Sig i en hellig Frastand fra de Daarer,
 Som Engle see i dem; saa holde Fæst
 Imidlertid i Smug de med de Andre,
 Hos hvem de vide, at de fulde Gaver
 Forstyrre intet Hyrde-Ideal.

Ludvig.

O jeg har vidst det længe; Raffagnino,
 Han er en viis og en erfaren Mand;

Han kiender Verden, saa omtrent som Soen
 Den kiender fra sin Søle. — Du Forvorpne!
 Fordi Soldater-Duller opdrog dig,
 Gaa troer du, at du kiender Dvindehiertet!

Raffagnino.

Jeg pleied dog at kiende Beiene
 Dertil, har ikke havt for Bane just
 At lade mig foragte; men igiennem
 De knibste Torne sandt jeg stedsø Adgang
 At bryde Rosen, naar den mig forlystet.

Ludvig.

Ja Roser! du! en gusten, puflet Knarf,
 Kun brugelig til Fuglestræk, hvert Lem
 Vanskabt, og intet paa dets rette Sted,
 En Spot for Gadedrenge! — Nei, min Ven!
 Gaa du i Bagstuen, hvor du har hjemme,
 Men lad din Tale, som din Tanke, være
 Langt fra Hyrstinder; de er af et Stof,
 Hvorom din Hierne ikke har Begreb.

(gaaer).

Raffagnino

(seer efter ham).

Fordømte, stolte, trodsige Tyran!
 Du lønner vel med Guld, men og med Trældom.
 Det er, som gif man uden Lænker hos dig,
 Men neppe rører man et Lem i Frihed,
 Før Lænten rasler. Ingen Tillid; kom og gaa,
 Men gaa iblinde; det er al vor Gierning.
 Man hører Intet under fire Vline,
 Undtagen hvad han ogsaa frit fortæller
 Enhver, han tager op fra Gaden, strax.

Ha! at du ikke havde bundet mig
 Saa fast med Snaren, som jeg troede slynget
 Om dig! — Dog eengang modnes vel min Hvern!
 Jeg har det gient, hvad overmodig du
 Fortalte om min Gierning: "hemmelig
 At plukke Frugten". Ja! ja vel jeg finder
 Engang den Frugt, jeg søger; hemmelig
 Jeg skal den plukke, og forlystes ved den
 Ei mindre, om jeg ikke just, som du,
 Paa alle Torve roser mig deraf,
 Naar iffun jeg og du, vi veed det sammen.

(gaaer).

(En anden Sal paa Slottet).

Orsola kommer ind; Bernardino, strax efter.

Bernardino.

Signora! skønneste Signora! hør!
 Et Ord kun.

Orsola.

Kalder Nogen? — See! hvad her?
 Hvad Budskab kommer du med, og til hvem?

Bernardino.

Til hvem det høre vil, og give venlig
 Mig Svar igien; og feiler ei mit Die,
 Da kommer over disse Læber aldrig
 Uvenligt Gienfvar paa en venlig Hilsen.

Orsola.

Hvo er du? og hvad bringer du?

Bernardino.

Mig selv,

En Sommerfugl, nys slagret ud i Luften.
Jeg er saa fremmed her imellem Alle,
Og skulde have hjemme dog paa Slottet;
Og siden Ingen mig vil føre om,
Saa maa jeg være selv min Fører.

Orsola.

Hvad?

Og vover uden Grinde dig ind
I Hertugens Gemak? Fort! skynd dig bort!

Bernardino.

I Hertugens? dog ogsaa Hertugindens?

Orsola.

Nu ja! des før du skynde dig hertfra!
Hun kommer — hør! hun kommer allerebe.

Bernardino.

O! jeg er let, og flyver som en Bill,
Saasnart hun rører Døren. Lad mig dog
Et Dieblis, kun eet, det Eted betragte,
Hvor tidt hun træder ind i al sin Skønhed,
Som hører hendes Røst, seer hendes Smil —

Orsola.

Og hendes Taarer. Du Letsindige!
Hvad vil du med dit glade Daarstab her?

Bernardino.

Hvorledes? Taarer? Isabellas Taarer?
Saa komme Himlens Engle ned paa Jorden
I Sorgens Taarer! O! hvor er de rundne?
At jeg dem kunde fuge som en Dug,
Indtil de smeltebe mit hele Væsen

I Beemod og i Belyst! — Men hvorledes
 Kan Sorgen boe, hvor Isabella boer?

Orsola.

Og du skal have hjemme her paa Slottet,
 Og kiender Intet til de Furier,
 Som hyle allevegne her i Tvedragt?

Bernardino.

For tvende Dage kom jeg først til Staden,
 Og siden var jeg Die kun og Hierte,
 Men havde intet Dre. Skionne Frøken!
 Fortæl mig dog, hvad Nag misundeligt
 Indstieler sig, hvor Ungdom og hvor Skønhed
 Har Ret at smykke sig med Thronens Glæds.

Orsola.

Al! kommer du maaskee fra Fredens Hytter,
 Saa gaa igien, hvorfra du kom, forinden
 At Thronens Jammer har forgiftet dig
 Din Ungdoms Haab. Her i den gyldne Sal
 Dmstniger Angesten med Dagens Lys,
 Om Natten vaager den foruden Rast;
 Med den gaaer Døden i de skumle Gange;
 Vi veed ei, hvem den vil, hvor snart. Saa du —
 Har du et andet Hiem, gaa du herfra!

Bernardino.

Din Tale vinder Angester omkring
 Mit Hierte. Gæber Dødens fæle Svælg
 I dette lystelige Slot? Mod hvem?

Orsola.

Mod Hver, undtagen Morderen. Hver Time
 Vi ventede i Nat det Sorgens Budskab,
 At Hertugen var død. Det kommer og,

Dg kommer lige stræffeligt, hvor mange,
 Hvor lange Nætter end vi skulle have
 At stifte os dertil. Dg efter ham —
 Hvo veed, hvor mange Offere der styldes?

Bernardino.

O fy! den gustne, blege Sotte-Død,
 Skal den fortære Mailands Hertugs-Æt?
 Men dog, Signora! Døden gaaer omkring
 I Hytterne saavelsom i Palladser,
 Og Taaren rinder der, saavelsom her.
 Dog vel de Levende! thi Taaren tørres,
 Og Livet skyder stedse nye Blomster,
 At snart det glemmes, hvor de gamle stod.

Orsola.

O! aldrig skulle mine Taarer tørres,
 Dg aldrig skal jeg glemme, at jeg saae
 Et Eden, prangende i Morgenrøden,
 Saa stygt afveiet, sørend Soel gif ned.
 Hvad Sorg er der, hvor Haabet aldrig var?
 Hvor i Naturens Orden Een den Anden
 I Graven giemmer, glad, at Vennen fandt
 Den Hvile, efter hvilken selv han suffer?
 Men der, hvor Hjertet tidligt næret blev
 Med Haabets Morgenbrømme, der, hvor Alt
 Til Livets Lykke fandt sig selv tilsammen,
 Naar der den vilde Skiebne griber ind
 I Hiulet, og forstyrrer Alt med Gæt,
 Da brister ogsaa Hjertet med sit Haab.

Bernardino.

Nei! Haabet brister først, naar Hjertet brister.
 Hvi vil vi klage, som om Klager kunde

Formilde Skiebne's evig høje Magt?
 Slut dig med alle dine Kræfter fast
 Til Livet, da uddrager du det's Honning.
 Og see! vi leve, baade du og jeg,
 Og Isabella lever; altid rinder
 Den nye Dag med ny Forhaabning op.

Orsola.

Za! Isabella lever; veed du og,
 Hvorlænge? og hvorlænge hendes Børn?
 Skal hun endnu vel haabe, naar hun staaer
 En dødhviid Rose mellem tvende Grave,
 Der glemme hendes Mand og hendes Søn,
 Som begge hilste Livet kun, og sank?

Bernardino.

Der er en lønlig Rædsel i din Tale.
 Hvad Spøgelse gaaer om, med giftig Aande
 Fortærende i Knoppen Blomstret alt?

Orsola.

Svar du mig først: hvem skal du høre til?

Bernardino.

Jeg tiener Ludvig Sforza fra i Dag.

Orsola.

Hvad? Ludvig Sforza? Har han sendt dig altsaa
 At høre Budskab fra den anden Side
 Af Slottet? Nu! fortæl du kun min Tale;
 Han kender Sammenhængen meget bedre,
 End du og jeg.

Bernardino.

Jeg bærer paa mit Ansigt
 Et fuldt Beviis, at albrig jeg fortiente,
 Og albrig skal fortiene din Mistanke.

Men Ludvig Sforza? — Nei! det er umueligt.
 Vel er han stolt og streng, men fri og ædel,
 Han hyrer ikke Døden til sin Frænde.
 Det er ei sandt.

Orsola.

Den hele Morgen kiender
 Du allerede ham, saa maa du vistnok
 Tilfulde vide, hvad hans Hierte giemmer!

Bernardino.

Naar Lærningen for Nogen steds heldigt
 I Brættet falder, troer man og, han styrer
 Med lønlig Konst det regelløse Rast,
 Og veed det ei, at Lykken altid seer,
 Men det er os, der samle om iblinde.
 Den Lykkelige faaer, den Kloge bruger;
 En Lyft det skulde være Den, der seer det;
 Men feig og selvsiyg hader hver den fulde
 Beundring, og han hviler ikke, før
 Han laaner alle Mueligheder sammen
 For at besmitte den Dphøiede.

Orsola.

En Dag der kommer, som skal aabenbare
 Hver Mørkets Gierning.

Bernardino.

Ku, saa lad den komme.

Min Tante svæver skyldfri paa min Tunge,
 Og derfor, Skønne! mig du hade ikke.
 Thi, seer du, hisset ovre er de Alle
 Saa vise, saa alvorlige, saa tause,
 At hvis jeg blive skal i deres Buur,
 Jeg glemmer snart at bruge mine Vinger.

Saa und iblandt mig her at see dig smile;
 Til Løn jeg snakte skal og synge for dig,
 Saalænge til du glemmer dine Sorger.

Drifola.

Al! før skal dine Glæder du forglemme.

Bernardino.

Jeg glemme Glæden? Nei! det er umueligt.
 Jeg veed det vist, thi skøndt kun sexten Aar
 Er rundne, siden først den vaagne
 Med Livet i mit Hierte, har jeg prøvet
 Den allerede dog i mange Storme,
 Og fandt den altid tro. I Kierligheds
 Haabløse Smerter har jeg grædt forsmaaet,
 Har følt, at Had og Elskov, nært tilsammen
 Af piinselfuld Grinbrings Flammer, vækker
 Uhyre Kræfter til uhyre Smerter;
 Jeg Hunger og Glendighed har seet,
 Som Sygevogtere med mig de sadde
 Ilger igiennem ved min Moders Leie;
 Min Barndoms første Ven jeg trykte selv
 Det brustne Die til, gif med hans Lüg
 Hen til dets Grav, og stued ned deri —
 Saa dybt, saa dybt jeg saae i Graven ned,
 Indtil jeg saae den evig sorte Nat;
 Og dog veeg Glæden aldrig af mit Hierte,
 Med Blodet strømmed den i alle Aarer,
 Gav Mod mig til at glemme, hvad var tabt,
 Og til at søge det endnu ei Fundne.
 Saalænge Livet varer, Glæden skal
 Trofast ledsage mig, thi Liv er Glæde.

Orsola.

O kunde Livet vaagne i den Døde,
Jeg troer, du vakte mig, endnu engang
At brede Vingen ud til Foraarsflugt. —
Men tys! der kommer Rogen; skynd dig bort!

Bernardino.

Det er forilde; man har seet mig alt.

Isabella. De Forrige.

Isabella.

Hvo er det unge Menneſte? Hvad vil han?

Bernardino.

Tilgiv en Fremmed, naadigſte Høſtinde!
Hvem, ubekendt med Slottets Labyrinth,
Bilbfarelſen har drifſtigt leet, hvorhen
Han ſine Længſler neppe turde ſende.
Tilgiv ham, at han angreer ei ſin Brøde,
Men glæder ſig, ſom ved de bedſte Gaver,
Ham Lyſkens Undeſt hidtil har forundt.

Isabella.

Hvor er dit Hiem? Kom nyligen du hid?

Bernardino.

Eſkøndt fremmed, er jeg i min Hødeſtab,
Men tidligt Skiebnet drev mig bort herfra.
Mit Hiem var i en Landsby nær ved Lodi;
Jeg er den tredie Dag forſt i Pavia.

Isabella.

Hvorledes tykkes Livet Eder der?
Er trugge I og froe ved Eders Arbeid?
Veſſigner Jorden Eder moderlig?
Og undes Eder ſelv at nyde Frugten

Rynſters blandede Skriver. III.

Af Ederes Sveed? — Jeg sørger vist derover,
 At Folkets Byrder ikke jeg kan lette,
 At selv dets Tilstand ofte stiules for mig.

Bernardino.

O! vidste hver en Sörgende i Folket,
 At Isabella deler og hans Sorg,
 Endog kun derved blev hver Byrde let.
 Thi vistnok blande mange Klager sig
 Imellem Folkets Glæder. Mange sukke,
 At Andre høste deres Arbeids Frugter.
 Man siger, Tvedragt hersker allevegne,
 Og mener Rettens Splir at være rokket.
 Jeg veed det ikke, naadigste Fyrstinde!
 Thi aldrig har jeg deelt med dem, der forste
 Saa grunddigt, hvad de kunne klage over;
 Men jeg har søgt for hver Dag at forstaae,
 Hvad der endnu forundtes mig at nyde.

Isabella.

Jeg veed det vel, at mange Ransmænd bele
 Det skønne Land imellem sig, og trykke
 Med haard, vilkaarlig Tvang det brave Folk.
 Vi lide med de Andre, thi endog
 Det karrigen Tilstaaede tidt vi savne.

Bernardino.

Al! vil for stedse du mig vise fra
 Dit Afsyn bort, min mildeste Fyrstinde!
 Naar jeg tilstaaer dig, som min Bligt det byder,
 At Ludvig Sforza har i Dag antaget
 Af egen Undest mig i Tieneste?

Isabella.

Saa du har ogsaa Wiisdom lært, og bundet

Din Lykke tidlig til de Lykkelige?

Har Fyrsten sendt dig?

Bernardino.

Nei, min Hertuginde!

Isabella.

Da er det dog din Herres Bud alene,

Som kan undskyldes, at du findes her.

Bernardino.

Vil i Unaade Isabella sende

Den fra sig, som med Lyst og Tillid kom?

Isabella.

Din Bligt er ene nu din Herres Gierning,

Din Lykke kun, naar han dig finder tro.

Jeg ønsker ikke at forloffe ham

Hans Tienere, og elsker ei den Hylving,

Som ham er skyldt. Dit Sted er ikke her.

(Bernardino gaaer).

Isabella. Orsola.

(Kort Pause, hvori Isabella gaaer frem paa Theatret, Orsola seer ned for sig).

Orsola.

Er alt den korte Slummer brudt, Fyrstinde?

Isabella.

Kort var den kun, men blid og qvægende.

Gud være lovet, at han sender Lindring,

Naar mest den er os nødig! Thi fra ham

Den kommer; Verden under os den ikke.

Orsola.

Og Hertugen?

Isabella.

Sygdommens Voldsomhed

Korsvandt med Ratten; nu han er igien,
Hvad vi alt længe nødes falde vel.

Orsola.

Gud unde Eder Lise, fromme Frue!
At Styrken ei skal fattes til at bære.

Isabella.

Ham Tak, hvis Kraft er mægtig i de Svage!
I Sønnen har hans Engel trøstet mig.
Han vidste, at mig Styrke var fornøden
I Dag, og derfor sender han mig den.

Orsola.

Forventes Frankrigs Konge her i Dag?

Isabella.

Hans Hær er forud rykket frem imod —
Du veed det — mod min Fader; Kongen kommer
Nu selv at stille sig i Spidsen, drager
Ud af sin Wei for at besøge os.
Om-Medhynd driver ham, om Spot, om Toget
Med Ludvig Sforza han vil overlægge:
Jeg veed det ikke. Tungt vil Mødet blive,
Men dog maaskee det bringer nogen Frelse.
Ak! anderledes haabed jeg engang
At kunne staae iblandt Europas Fyrster;
Nu deres Medhynd er min Tilflugt, Bøn
Er kun det Vaaben, som mig levnet blev —
En Konges Datter, Mailands Hertuginde.
Dybt Gud ydmyger mig, dog see hans Villie!

Orsola.

Ak! hvorfor kan Hengivenhed og Trost
Kun dele Smerten, men ei lindre den?

Isabella.

Bær rolig, Gode! mig du seer jo rolig.
 Vel føler jeg tilfulde, føler dybt
 Alt, hvad jeg har at tabe, venter og,
 At det skal tabes Alt; dog giver Gud
 Mig Ro i Sindet, thi hvo eengang først
 Ansigt til Ansigt saae det Skræffeligste,
 Den veed, hvad al udbortes Magt formaaer,
 Men kiender og det Ubetvingelige.
 Min Klage skal ei glæde mine Fiender;
 Jeg veed mig givet hen i deres Magt,
 Men deres Spot skal jeg dog ikke være.

Orsola.

O! jeg vil ogsaa stuele hver min Klage,
 At min Fyrstinde ei jeg skal vanære.
 For mig er dog jo Intet tabt, saalænge
 Hun bliver mig, min Roes og al min Trøst.
 (Kysker hendes Haand).

Prospero Colonna. De Forrige.

Prospero.

Tilgiv mig, Ederes Naade! at jeg kommer
 Saa bristig ind; jeg bringer nogle Budskab,
 Hvormed jeg Hertugen vil ei bedrøve.

Isabella.

Tak, Ribber! I har Skaansel med den Syge.
 Hver Byrde tager gierne jeg fra ham;
 Gid jeg dem alle kunde ene bære!
 Forlad os, gode Orsola!

(Orsola gaar).

Nu vel!

Tal frit! Jeg haaber Alt at kunne taale.

Prospero.

Vor Tilstand er alt saadan, at jeg bringer
 Ei meget Nyt med et uventet Budskab.
 Vi hørte tidt om Ludvig Sforzas Rænker
 Ved Keiser-Hoffet; nu han høster Frugten
 Af Sæden, som han længe flog udstræde.
 Man melder mig, at Maximilian,
 Som nu Guds Magt troer overdragen sig,
 At give og at tage Fyrstendømmer,
 Har formelig erklæret Mailands Throne
 For ledig, da Johan har ikke søgt
 Hos ham den Ret at arve sine Fædre,
 Og at han har forlenet Ludvig Sforza
 Med Hertugdømmet.

Isabella.

O den Retsfærd!

Saa Ludvig er den Bolksmand ikke mere,
 Der raner til sig fremmed Eiendom,
 Men os det er, som os vil trænge ind! —
 Almägtige! hvor længe tøver du? —
 Vor Striid er tabt, min Ven! vi maae vel vige.

Prospero.

Jeg Ære, Liv, og Livets Lyst har sat
 Paa denne Striid, derfor jeg viger ikke,
 Til Aandebrettet viger fra mit Bryst.
 I veed, min Hertuginde! hvad jeg længe
 Beredet har i Stillehed; nu det modnes
 I fuld beleilig Tid. Hvad jeg og Flere —
 Om ikke mine Venner, i det mindste
 Dog Ludvigs Fiender — have pønsset paa,
 Har fundet Bifald hos de Nærmeste

Endog om hans Person. Han er endnu,
 Jeg veed det sikkert, uden al Mistanke,
 Og derfor, haaber jeg, skal Undergangen
 I denne Nat omfange pludselig
 Den uberedte, frække, modne Synder.
 Den franke Magt er nær, Carl selv tilstæde;
 Med Glæde han erfare vil, naar vi
 I Gjerningen tør vove, hvad han neppe
 Som Dnske vover, at omstyrte Ludvigs
 Ham ogsaa frygtelige Tyrannie.
 Derefter tænke vi paa andet Raad,
 Og vinde eller trodse Keiseren.

Isabella.

Naar jeg saaledes hører Eder tale,
 Da er det mig, som vendte bedre Dage
 Med Haab og Mod igien; Alt synes let,
 Og Faren selv forlyfter mig derved.
 Men, Ridder! tabt er tabt; og naar vi kiende,
 Hvad Skiebnen har besluttet, er det ikke
 Da frækt at ville trodse ydermere?

Prospero.

Tilsluttet fast er Skiebne's dunkle Bog,
 At ingen Dødelig skal fige ind,
 Og læse forud, hvad ham er bestikket,
 Forinden det fuldbyrdes over ham,
 Paa det hans Villie skal være fri,
 Kun Held og Banheld komme udenfra.
 Derfor tør Ingen vige fra sit Sted,
 Før han har vovet end det Allersidste.
 Og her, hvad er at vove? hvad kan tabes,
 Som ikke alt er tabt, før vi det vove?

Isabella.

Jeg har endnu en ædel, trofast Ven,
Hvis Liv Forsøget koster, naar det fæller.

Prospero.

En trofast Ridder, Hertuginde, ja!
Men libet fløtter han om Livet mere,
Hvis han skal stue Eders Fienders Seier.

Isabella.

Colonna! I er ung, og Livet giemmer,
Hvis I det skaaner, mange Gaver Eder;
Hug ei det friske Skud bort med det tørre.
En Ridder, fri og fiek, har mange Bligter;
De Undertrykte raabe allevegne,
Italien opfordrer sine Sønner
At spare deres Kraft til hendes Vistand.
I har ei Ret til Enkelte at sienke,
Hvad I det Hele skylber. Gaa, min Ven!
Dg drag til aaben Strid retfærdigt Glavind,
At Fred og Frihed deres Krandsse maae
Uvisnelige Eders Tinding binde.
Opoffre ikke her, utimelig,
Uæret, Eders. Liv for os alene,
Men lys i Kraft og Herlighed først frem,
At, dersom Skiebnen truer Eders Ungdom,
Italien dog skal føle dybt sit Savn,
Dg Landets Sorg forene sig med min.

Prospero.

O! hvad begierer jeg, naar Isabella
Har kienbt mig, og vil glemme min Grindring?
Hvad spørger jeg, om Mængden og skal vide
De Anslag, jeg har veiet i mit Hierte?

Og, min Fyrstinde! Den udretter Intet,
Som ikke vover Liv, og Ære med,
Hver Gang han rustet sig til nogen Strid.
Jeg veed, at det er Rets og Friheds Sag,
Jeg fører imod Ludvig Sforza, derfor
Vor Kamp skal ogsaa gielde Liv og Død.

Isabella.

Den gielder ikke mindre. Er I fast
Besluttet til det Øverste at vove?

Prospero.

Den første Følelse, jeg mindes, var
At hellige mig heel til Ridder-Pligt,
At være Svages Børn og Landets Frelse.
Høit hulmede alt Børnets hede Hierte
Bed gamle Eventyr om tappre Kæmper,
Men om gudsfrygtige; thi underligt
Sig vandt i min Indbildning Rosenkrandsen
Om Sværdet. Lidt jeg tænkte mig,
At naar engang man glemte mine Been
I Jordens Skib, da hængte man min Rustning
Med Spyd og Glarind op i Kirkens Hvælving;
Naar Folket da forsamledes, og saae den,
Da skulde de i mange Aar end sige:
Det var en tapper og gudsfrygtig Ridder. —
Tilgiv, at Børnets Drømme jeg fortæller;
Mit Hierte fylde de endnu, endskiøndt
Jeg veed dem Drømme om en svunden Alder.
Jeg vorte op, og saae den Slægt, blandt hvilken
Jeg skulde leve. Meget Skønt jeg saae;
Thi som i Baaren tusind Blomster spire,
Saa smykke Konstens Under jo hvert Sted.

Et Dieblif jeg troede, Sværdets Lid
 Var nu forbi, og Freden skulde mildt
 Det gyldne Rige trindt omkring begynde.
 Det var langt anderledes. Vilde Krige
 Berede sig at sønderlide Landet;
 Dog ikke Arm mod Arm; troløse Rænker
 Er Heltens Viisdom, Gist hans Baaben nu,
 Og Had, saa feigt som lumst, al den Begeistring,
 Som aander giennem Folket. Ha! hvad skulde
 Dog jeg i disse Tider? I mit Mismod
 Hvor ofte vilde jeg mig hyllet i
 Prophetens Raabe, gaet paa Beiene,
 Ei prædiket Omvendelse forgieves,
 Men raabt de svære Straffedomme ud,
 Og kølet Hjertet i Forbandelser.
 Mig vakte Ludvig Sforza; thi en Helt
 Han er, vel værd at vore Striden med,
 Men just som disse Tider avle Helte;
 Han suged deres Adels heelt i sig,
 Og kaldes med al Ret den Øpperste.
 Jeg hørte om hans Undergierninger,
 Hvorledes han, som i et Net, indflynged
 Europas Fyrster, vorede saa langsomt,
 Men dog hver Dag, hvorledes intet Ravn
 Paa Alles Læber var, som Ludvig Sforzas.
 Det var ei ringe Kræfter, han bevægede;
 Men Frankrigs Magt drog frem mod Alperne,
 Og Tyrken sagdes vente kun hans Bink.
 Da ulmed dybe Tanker i mit Hjerte;
 Men først jeg det Vidunder vilde se,
 Og styrke min Forvisning, hvad han vilde,

Dg hvad jeg skulde. Jeg har seet ham, hørt ham,
 Dg hvert hans Blik, de lystne som de strenge,
 Dg hvert hans Ord, dets Indhold og dets Lyd,
 Med hellig Visshed skrev det i min Siel:
 Os bærer ei Italien tilsammen.

At han det Samme ei har følt, at han
 Har agtet mig saa ringe, tilladt mig
 Saa roligt Dphold her, fortryder mig.

Isabella.

Vel, at han har! Gid kun et Døgn endnu
 Han gaaer i samme Blindhed, da maaskee —
 O! var Guds Villie den, at give Eder
 Den Magt ihænde til Italiens Frelse,
 Som Ludvig eier til dens Undergang.

Prospero.

Nei, naadigste Fyrstinde! ikke mig;
 Til Ridder sødtes jeg, men ei til Herster.
 Ved Abel, Mildhed, alle Herster-Dyder
 Er Een kun værd at tage Herredømmet,
 Til Dronning født i Skønheds eget Land.
 O! kunde jeg engang for hendes Fødder
 Nedlægge hver en Frugt af hver min Idræt!

Isabella.

I Stierne er dette ikke skrevet.
 Dog gjør, hvad I beslutted. — Ven! jeg veed
 Alt, hvad I vover; om det skal mig undes
 Med Gaver, som de Lykkelige somme,
 Min Sielb meer at bevise, end betale,
 Det veed jeg ikke. Et kun bliver mig:
 Med evig Tak en trofast Vens Grindring
 At glemme der, hvor ingen Skiebne's Magt

Kaaer hen. Mig Verden tvinger ofte kold
 Og stolt at synes; af! kun alt for smt
 For denne Verden var det varme Hierte.
 Gud være Eder altid huld! Lev vel!

(Hun rækker ham Haanden, og vender sig bort. Prospero
 biser det ene Knæ, kysser hendes Haand, reiser sig hastig og gaaer).

Isabella.

Hvad var det?

(seer paa sin Haand).

Brænder du? Ha stille! stille!

Dig, arme Hierte! sømmer Gravens No;
 Der alle dine Kiere snart skal boe.

(gaaer).

Anden Act.

(Slotshaven).

Ludvig Sforza (alene).

Forglemmelse! hvor var det søde Hierte,
 Som først opfandt det Navn? Fra Dødens Mærke
 Opsteeg dog Ingen blandt de Levende
 At sige, om i hine stumle Dale
 Saa underlig en Floed der vælber op,
 At den kan alle Livets Tanker skylle
 Bort i sin Strøm, og bære dem — hvorhen?
 Fordi at Havet ligger stille udbredt,
 Har det forglemt at reise sig i Bølger?
 Fordi til fjerne Lande Fuglen iler,
 Har den forglemt sin Rede, hvor den bygged?
 Ha! aldrig glemmer Hiertet sine Dvaler.
 Hvo har, som jeg, bevæget store Tanker?
 En Verden given hen i mine Hænder,
 De mange, tusindfold forvirklede
 Og fine Traade hemmeligt at styre,
 I Frygt, i Fare, og i Seirens Lyft

Har et letfindigt Spil af Morgenrøden,
 En Phantaste, en daarlig Kierlighed,
 Som kom ufaldet, ei Forstandens Foster,
 I lange Aar jeg ikke kunnet glemme.
 Hvo kaldes stærk, ubøielig, som jeg,
 Sin egen Herre, derfor Verdens og?
 Og see! da rinder Dagen op, som skal,
 Klar, men alvorlig, krone mine Ønster,
 Som kræver List, Aarvaagenhed og Mod,
 Men ogsaa bringer Løn for længe Stræben —
 Den rinder op, og finder, af! sin Helt
 Forelsket, loffet i en Qvindes Veie,
 Forgieves mindende sig selv: hun har
 Forsmaaet dig. — Tryllet fast til disse Steber
 Er jeg i Dag, thi hun har vandret her;
 Jeg kysede gierne Støvet, hendes Fod
 Berørte, gaaer med brændende Forlængsel,
 Fordi hun pleier vandre her alene,
 Og stielver dog for det forønstte Møde. —
 Hun har forsmaaet dig, Ludvig Sforza! Ha!
 Men dog, hvad havde dengang du at byde,
 Som kunde være Isabella værdigt?
 Kan du bebreide hende, at hun ei
 Det forud troede, som knap Nogen troer
 Endnu, hvorvel Guldbyrdsen saa nær?
 At hun ei vidste, under hvilke Etierner
 Du fødtes? — Nu maaskee, da hvert dit Haab
 Er opfyldt, og hvert hendes slukt,
 Da du en Krone har til hendes Tinding,
 Og hendes Fader, hendes Børn, hun selv
 Er i din Haand — hun veed det vel; ei heller

Er hendes Dre dødt for Grens Stemme —
 O I, som raade over Kierlighed,
 Himmelfste Magter! hvilket Offer ville
 I Eder bragt? Hvad enten Eders Lyst
 Det er at skue her paa denne Jord —
 Hvortil I dog ei syntes danne den —
 En Slægt, der lever i Usthyldighed,
 Blandt fredelige Glæder uforstyrret;
 Hvad heller Eders høie Villie er,
 At Trældom og Glenbighed skal tvinge
 Den usle Mængde, medens I alene
 Og Eders Yndlinger forherliges:
 Hvad I end kræve, seer! jeg løfter op
 Min Haand til Eder, lover, og vil holde,
 Paa begge Viis, alt som I ordne selv,
 Skal Hekatomber jeg berede Eder,
 Naar I mig høre denne ene Bøn! —
 Hun kommer. O! saa svæver huldt om mig
 Gudinder I for Overtalelse
 Og Yndest! — Vandt jeg dog saa mange Mænd
 I mine Garn, og kunde ei en Kvinde!

Isabella. Ludvig.

Ludvig.

Saa mange Dage alt, min Hertuginde!
 Det samme Slot er os den fælles Bolig,
 Og dog først nu det lykkes mig at bringe
 Min Hilsen Eder; I undviger mig.

Isabella.

Og hvorfor, Fyrste! skal jeg søge Eder?
 Jeg har ei Tak at bringe, vil ei bede,

Og elfter ei forgieves at gientage
 De samme Klager; længefiden ere
 De Ord, der kunne verles mellem os,
 Udtømte.

Ludvig.

Ja de Ord maastee, hvis Bæld
 Uheldigt Forhold var, giensidig Mistro;
 Men de, hvis Rilde er det fulde Hiert,
 Som uden Tvang og uden Mistillid
 Den sande Hensigt aabenbare, disse
 Vi have alle jo endnu tilbage.

Isabella.

Jeg iffe. Fra de første Tider har
 Min Hensigt uden Skiul jeg Eder sagt.
 Jeg vil kun Ret; om den besvor jeg Eder,
 Og hvis den end mig negtes til det Sidste,
 Jeg fordrer den, saalænge Hiertet slaaer.

Ludvig.

O! hvad er Ret? Er den i gamle Ruller
 Bestrevet, at en støvet Antiquar
 Af muldne Slægtregistre kunde læse
 Retfærdigheden op for os? Er Vedtægt Loven,
 Som Mandens frie Villie skal binde?
 Skal, kan dens Trældom være sikker Regel
 For hvad den albrig saae? Thi altid sig
 Forvandle Livets Skikkelser, og ville,
 Selv nye, handles efter nye Regler.

Isabella.

Beet Den, hvis Jnderste er løst,
 Ustadiet, liig den ydre Strøm, som har
 En ny Retfærdighed til hver ny Dag!

Ludvig.

Jeg stod ved Mailands Throne, havde Roret
 I dog ei kraftløs, ei ustiftet Haand;
 Jeg saae et Uveir drage rædsomt op,
 Og Skibet tumles mellem blinde Stær:
 Ha! var det Net at slippe Roret, og
 Betroe den Uerfarne det, fordi
 Bedtægten sagde: han er kaaren Styrrer? —
 I stille Sø, naar Skibet glider selv
 Sin lige Vej, da lad Tilfældet kun
 Ansætte, hvem det vil, som Fartens Høvding;
 Men bruse Stormene, da træde Den,
 Der føler Mod og Kraft, paa første Sted,
 Og frelse kief de Tusinde med sig.

Isabella.

Saa Ederis Tid var til de Manges Frelse?
 Gaa ud i Folket, hør Berømmelsen
 For den Lyksalighed, de stulde Eder!

Ludvig.

O Isabella! er da Mængdens Dom
 Den Bægttskaal, hvorpaa Kyrstens Værd skal veies?
 Vel veed jeg det, at Mange klage, ja!
 At Mange have Aarsag nok til Klage,
 Thi, sandt nok! Livets Lyst blev dem ei tildeelt.
 Men er det min Skyld? Abnes Grens Veie
 Ei allevegne for Enhver? og har jeg
 Vel Rogen seet at stræbe frem derad,
 Og negtet ham min Gunst og mine Gaver?
 Hvad kan jeg til, at de Afsægtige
 Forgaae, at de Usalige maae trælle,
 Maae lide, sukke, som de fødtes til?

Mynsters blandede Skrifter. III.

Isabella.

Hvor herlig er den Fyrste, ved hvis Forsorg
 Alt trindt i Folket fryder sig og trives,
 Som Solens Varme Alle mildt omfatter,
 Og glæder Ederen og Dalens Lilie!
 Hvor salig er han, naar han veed at stue
 Mangfoldighedens stionne Harmonie,
 Ethvert som godt, agtværdigt paa sit Sted,
 Og Intet haaner, træder Intet ned,
 Og ei med Vold vil tvinge Træets Grene
 Imod Naturen, ifkun sig til Lyft;
 Hans milde Magt er som et Baand, der holder
 Selv useet, Alt eendrægtigen tilfammen.

Ludvig.

Tilregn den Enkelte ei altfor strengt,
 Hvad Skiebnen virkede ved ham — hvor ofte
 Imod hans Villie! I saa vilb en Trængsel —

Isabella.

Og hvo har oprørt Strømmen? — Ludvig Sforza!
 Hvem nævner vel Italien, Europa
 Som Ophavsmand til al Forvirringen?

Ludvig.

D tal dog ei, som Mængden daarligt taler!
 See! Liden gæres; efter korte Hvile
 Vil nye Skabelser den nu begynde.
 Der steer kun, hvad den stulte Kraft, ei vi,
 Fuldbringer; og hvis nogen Virkning blev
 Tilstaaet vor Stræben, er det ene den,
 At lede Strømmen, som dog randt, at kalde
 Just her det frem, som blev dog noget Sted.
 Vel Den, hvem Himlen gav et roligt Blik,

J Tanken Snildhed, og i Armen Styrke!
 Ved ham beslatted den at reddes, hvad
 Kan reddes, blandt de styrte Ruiner.

Isabella.

Og veed J da saa vist, at ene J
 Blev fød til Mailands Frelse? denne kun
 Var muelig ved at bryde Retsfærd, Trofskab,
 Hver Dæmning, hvilken ellers binder Strømmen?
 Veed J saa vist, at Ederes Hertug ei
 Med stille Blisdom kunde ført sit Folk
 Forbi de Skær, hvorind saa drifstigt J
 Har voget Eder? Veed J det saa vist,
 At Qvindens stille Raad ei kunde virket
 Med til at stille den begyndte Gæring?

Ludvig.

O vel det Land, hvor Hersterindens Dyder
 Med Fyrstens Kraft forene sig, hvor mildt
 Hun ordner og velsigner Livets Stræben,
 Som han med Ild og Mod har kaldet frem!
 Om Thronen svæve alle hulde Aander,
 Og Folkets Jubel stiger som et Offer,
 Der glæder Menneſter, som bringe det
 Med festlig Lyst, og Guder, hvem det bringes.

Isabella.

J skildrer vel den lyse Herlighed,
 Som J berøved Mailands Folk og Fyrste.

Ludvig.

Ha skønne friske Blomster! skal du sænke
 For Stormene saa tilbigen din Krone?

Isabella.

Hvad mener J?

Ludvig.

Vel var det skønne Drømme,
Som Morgenrøden bragte, Isabella!
Men Dagen skinner klar og heed og tung,
Dg Drømmen er forbi. Af al den Lyst,
Den hele Blomsterflor om Mailands Throne,
Hvad blomstrer vel endnu der, Isabella?

Isabella.

Slet Intet; Ebers Seier er fuldkommen.

Ludvig.

Den Bei, som vender nedad, er beqvem
At vandre, uden Anstød synker den
Saa snart, saa dybt, let føres Foden frem;
Men naar omkring dig Dalens Mørke vorer,
Dg du tilbage seer til Biergets Spidse,
Hvor Lyset boede, Verden, udbredt for dig,
Laae som din Eiendeel med al sin Rigdom,
Dg Beien synker meer og altid meer,
Dg vinder aldrig sig igien i Lyset —
Nei! Menneftet gaaer ikke gierne nedad.
Den Gamle veed Naturens Lov, og følger
Saa nødig dog; den Unge seer dernebe
De lange Aar kun som en Afgrund for sig,
Hvor skumle Skikkelser i Taage boe;
Grindringen, som en Forbandelse,
Den ingen Taarer kunne slette ud,
Nær, uadstillelig gaaer med, og Haabet
Sig til et giftigt Udyr har forvandlet,
En Slange, som dig altid tættere
I sine Kredse knuger ind, hvis Aande
Fordærver Blodet, før den suger det.

See Den, som i sin Ungdom vender dig,
Frivillig eller tvungen, sine Skridt!

Isabella.

Ha!

Ludvig.

Skionhed! o forunderlige Afslands
Du af den Soel, som, skjult i Verdens Indre,
Af Dødeliges Dine ei tør sees,
Skal du blandt Mennesker foragtet falme?
Du hellige, du ædle Skikkelse,
Fød til at hilses af en Verdens Lovsang,
At følges af dens lange Savn, naar du
Omsider til din Himmel svandt tilbage:
Skal du i Jammer blegne, før din Tiid
Er omme?

Isabella.

Fyrste! jeg begiered aldrig
At kunne rose mig af Eders Medbynk.

Ludvig.

Grusom, urørt af alle Eders Taarer,
I Eders Lønkammer har Døden skjult sig,
Af Eders varme Favn i sin iidskolde
At rive Eders Ungdoms-Ben — og snart.

Isabella.

Jeg længe alt formoded, at I kiender
Den Regning, som hans Dages Tal bestreer.

Ludvig.

Og naar hans Krone da paa Risten lægges,
Og bæres i det stille Gravgemak,
O Isabella! veed I ei, at Kronen
Da visner og om Eders Tindinger?

Isabella.

O nei! den var af ægte Guld, og prydet
Med æble Stene, og befæstet ved
Mit Folkets Indest; end i Sorgens Dage
Mit Smykke og min Roes den være skal;
Det er kun falske Prydselser, der salme.

Ludvig.

Hvor vil paa Jorden deres Arvedeel
I efterlade Eders Børn? I Hiertet
Dem Fødselen har store Dnster lagt,
Som Livet aldrig skal opfylde. Savn
Og frugtesløs Forbittrelse skal følge
Fra Sted til Sted dem. Veed I nogen Redning?

Isabella.

Ha, blodige Tyran! du roser dig —

Ludvig.

Har Eders Fader vel et Tilflugtssted
Kun for sig selv? og da for dem? for Eder?

Isabella.

Nei intet. Hvert et Ord er sandt, I taled,
Hvertis Indhold er en blodig Synd, bekiendt
For Menneſter, for Gud. Hvad driver Eder
Dog selv at rose Eders Gierninger?
Troer I, jeg veed dem ei? at Hevneren
Dem glemmer, hvis I selv ei minder ham?

Ludvig.

Alt kunde være anderledes.

Isabella.

Ja.

Ludvig.

Det er kun saa Alar siden, at den stolte,

Den grumme Herster, hvem I nu anklager,
 For Eders Fødder laae, og tilbød Eder
 At dele al den Magt, som da var hans,
 Og kunde vorde det i Tidens Fremgang.

Isabella.

Og jeg afflog det. Fyrste! jeg har aldrig
 Fortruet mit Afslag.

Ludvig.

Kan det undre Eder,
 Om Den, hvis Jnderste var sønderrevet,
 Ei altid kunde handle mildt og roligt?
 Naar kold Foragt var al min Elskovs Sold,
 Da maatte Bredden stundom vaagne, drive
 Mig at fornærme, som jeg var fornærmet.

Isabella.

I vidste, at en Anden jeg tilhørte,
 Før I begiered mig.

Ludvig.

Var solgt en Anden. —

Snart, Isabella! Eders Baand er løst.

Isabella.

Hvad? Fyrste! drømmer I?

Ludvig.

O søde Drøm!

Hvis jeg kun aldrig vaagne skal igien!
 Fast Mailands Throne staaer, drifstigt ophøiet
 Iblandt Europas Fyrsters; Konger kappes
 At kalde den forbunden; blomstrende
 Er Landet udbredt, giennemskaaet trindt.
 Af snare Strømme, paa hvis rige Bredder
 Sig hæver tætteboede Stæders Bragt.

O! smilte Kierlighedens Lyst kun og
 I Thronens Glæds, hvo var lykkelig da:
 Som Mailands Herster?

Isabella.

Er saa dybt jeg sunken,
 At ingen Skam den frække Tale binder
 I min Nærværelse?

Ludvig.

Et mildt Ord kun,
 Een Straale kun af Haabet, og jeg træder
 Erhødig tilbage, tvinger Hjertet,
 Indtil den Time slaaer, da frit det tør
 Udgyde sine Længsler. — Isabella!
 Forbarm dog Eder over Eders Børn,
 Og over Eders Fader, Eder selv. Jeg bringer
 En Morgengave værd den stjerne Brud,
 En Krone Eder, Eders Børn dens Haab,
 Og Frelse Eders Fader.

Isabella.

Er det Handel,
 I driver her? Hvad? vil den stolte Fyrste
 Fornedre sig at købe tvungne Kiertegn?

Ludvig.

Jeg vil. See Eders Fiende dybt fornedret,
 Betvungen af en fremmed Magt, som har
 Fortryllet alle Kræfter i hans Siel.
 Hvad gjør jeg? Kierligheds de frie Gaver,
 Dem vil forsmæet jeg tigge af den Kolde,
 Vil købe dem af den Uvillige.
 Og dog! jeg vil. O! thi jeg veed, at dersom
 Den Elfte kun ei haanlig bort mig vifer,

Skal dog min Trostak røre hende, skal
 Mit Hjertes stærke Flamme dog formaae
 Den stolte Barm i Gifterns Lyst at smelte.

Isabella.

Retfærdige! sin Hertuigs Gemalinde
 Hans Morder vovet har at sige dette!

Ludvig.

O lad de Døde vandre til de Døde!
 Ei mig anslag! Var hans Natur da vel
 Bestemt at glæde sig i Livets Lande?
 Siig dog, hvad gav han Eder, at I har
 Det ædle Hjerte ham for evig givet?
 Evang Vren eller Lykken han at gaae
 I Eders Følge? Var han stor, at med
 Beundrings Magt han vandt den stolte Siel,
 At I med Roes har kunnet kalde ham
 Gemal? Og han, han skulde vidst at fylde
 Det store Hjerte? Feig hans Kierlighed
 Er, som hans Væsen; kun hvor Livets Kraft er,
 Der brænde Kierlighedens stærke Luer.

Isabella.

Dumdriftige! har ganske I forglemt,
 Hvo jeg er, og hvo I? — Dog Tak, at selv
 I lod saa dybt mig see i Eders Siel,
 At jeg skal ikke vredes mere, men
 Foragte.

(Ludvig vil svare, hun siger hurtigt og stolt)

Jeg befaler Eder: til!

Jeg hørte altfor længe kun; end er jeg
 Mailands, er Eders Hertuginde, Sforza!

(gaaer).

Ludvig (alene).

— Saaledes altsaa! — Nu! saa er det afgjort.
 Saa farer vel, I mine Ungdoms-Drømme!
 Saa være sønderrevet da for evig
 Hvert Baand, som holdt mig end til Livets Skønhed,
 Løst hver Fortryllelse, udsukt for evig
 Hver mild, hver skaansom Følelse! — Lørræs ud,
 I Laarens milde Kilder! Fly for stedse
 Fra dette Afsyn, Smil! Og I, som boe
 I et forstyrret Sind's udbrændte Tomter,
 O kommer, Spot og Haan og Trods! Og du,
 Du slangebuge, du slangekolbe
 Klogskab, ha kom at svale dette Hjerte;
 Og naar det krymper sig i sine Blinsler,
 Da lindre du dets Qual med Hverdens Sødhed! —
 Omsonst skal Ludvig Sforza ei foragtes.

Og nu til Gode mine Sendebud!

Hvor tielent staaer Beatrice ikke rede
 At sælge Alt, hvad kun mit Guld vil købe —
 Den falske, den iiskolde Marmorstønhed!
 Dog skal hun stige, høit, som Solen stiger
 Paa Himlen i sin Rue, slukke ganske
 Din Stiernes Glands, o Isabella! Kiende
 Du skal, hvem du har vovet at forhaane!

(gaaer).

XIII.

Blandede Digte.

Til Adam Dehlenschläger.

(1085.)

Omkring den eensomme de Bølger spille
Kun let, som vilbt i Larmen sammenslaae,
Om ham henglider Livets Strøm saa stille,
At rolig han skal bæres hen derpaa;
Men medens disse Bølger sagte trille,
Skal friere det indre Liv fremgaae;
Thi stort og fuldt det vælter sig derinde,
Som Havet vælter under stærke Vinde.

Der Livets rige Kilder jo udstømme
Dybt af det uudgrundelige Bæld,
Som Evigheder ikke kunne tømme.
Og alle Ting sig speile i vor Siel;
De svundne Tiders Billeder med Drømme
Forenes om et fjernt, dog evigt, Held.
Som Vinden hersker over Havets Bover,
Saa hersker en forborgn Aand derover.

Hvo fri for Livets Trældom veed at flue
Ind i sig selv med uforstyrret Sands,
Han ogsaa i Naturen seer den Lue,
Som brænder overalt med hellig Glænde,

Den Kraft, som Stierneerne paa Himlens Bue
 Indfletter i den store, gyldne Krands.
 Hvad taus han veed, det skal han glad fornemme,
 At Skialden synger med sin klare Stemme.

Derfor, o Ven! med Lyft jeg har fornummet,
 Med festlig Lyft din Harpes høie Klang;
 Det stærke Qvab; som længe var forstummet,
 Det har jeg hørt gjenlyde i din Sang.
 Thi under Aaget har vor Slægt sig krummet,
 Og sukker mat kun paa den dorste Gang,
 Af Guldet's Vægt nedtynget, veed den ikke
 Fra Jordens Dynd at hæve sine Blikke.

Vel Den, hvem Himlen gav den store Gave,
 Den Skaberkraft i letbevæget Sind,
 Som smykker Jorden til en Under-Have,
 Hvor Frugten modnes sødt i Rosenstin,
 Hvor Skikkelseer staae op af sunkne Grave,
 Og Fremtids Morgenrøde smiler ind.
 Det rører sig, og ordner sig, og lever,
 I selsom Glæde det om hinanden svæver.

Slig, hvo har aabenbaret for dit Die
 De Syn, som Mængdens Blikt har aldrig seet?
 Hvo har imellem Østens Blomsterhøie,
 Som op paa Nordens stolte Fjeld dig ledt?
 Hvo har det dannet til at sammensøie
 I store Billeder, hvad trindt er spredt?
 Hvo viste dig det Liv, som dybt sig stiuuler
 I Skovens Tykning og i Biergets Guler?

Vel Digteren! hans rige Hjerter giemmer
 En Verden, som sig stedse ny forynger;
 Den tydes ham af hemmelige Stemmer,
 Og hvad af dem han lærer, fro han synger;
 Og hvo ham hører, glad sin Møie glemmer,
 Sig Folket lyttende omkring ham flynger;
 Den Kraft blev lagt i Skjaldens fromme Røst,
 At den kan skabe Himlen i vort Bryst.

Den Viser giver villigen ham Ære,
 Han vækker Livets Mod og Lyst igien;
 Hans Toner ere Qvinders Hjerter kiære,
 De flette bløe en Krands til deres Ben;
 Og Børn staae om ham, som hans Sange lære,
 Og lange mod de gyldne Strænge hen;
 Og i den raste Ungdoms Arme flammer
 Ny Kraft at løfte Sværd — vee, hvem det rammer!

Ja, forðum havde Sangeren sin Hæder,
 Da var han Folkets Stolthed og dets Lyst;
 Han skulde de Hensjarnes ædle Sæder
 Og deres Wiisdom tolke med sin Røst;
 Religionen sine rene Glæder
 Hans Ord betroede, og sin høie Trøst;
 Hvorfor fik Sangen ellers Magt og Unde,
 Hvis den det Hellige skal ei forkynde.

Held, hvo den lader klinge stærk paany,
 At den kan trøste Stelen i dens Fængsel,
 Som byder Mismodis tunge Taager flye,
 Og Tanken stræbe over Jordens Trængsel!

Naar Lærten stiger fro ved Morgengry,
 Da hæver Anden sig med hellig Længsel:
 Saa lyde Sangene os sødt imøde
 Som Forbud om en evig Morgenrøde.

Til denne Gierning kaldte Hjertet dig,
 Held dig, o Ven, at du forsaged ikke!
 For dig Naturens Fylde aabned sig,
 Dens Herlighed indfuged dine Blikke,
 Og Oldtidens Bedrivt, vidunderlig,
 Og stor, og stærk, du sang, dens vise Skikke,
 Dens gamle, glemte Sagn du kaldte frem,
 Og glad Forhaabning smilte mellem dem,

Dog fremfor alle er eet Sagn paa Jorden,
 Som drager alle Hjertes til sig hen;
 Det blev forkyndt fra Syden indtil Norden,
 Og, eengang kiendt, det glemmes ei igien;
 Hvad blev forskudt, en Hiørnesteen er vorden,
 Historiens Bygning hviler heel paa den,
 Om den, som deres Middepunct, sig samle
 De nye Tider venligt med de gamle.

Thi hvor vor Slægtes Krønike begynnder,
 Ved Tidsens Udspring, ved det dybe Fald,
 En himmelsk Røst de Faldne alt forkynder,
 En Fredens Fyrste dem opreise skal;
 Ved ham skal Folket frelles fra dets Synder,
 Ved ham skal udgaae Himmerigets Fald;
 Ham Faderen gav over Alting Magt,
 At Alt ved ham skal worde underlagt.

Du kiendte, at det er ei tomme Leeg,
 Ei et Bedrag, af snebig List opspunden;
 Fra Himlens lyse Herlighed han stæeg,
 Og blev i Dmmyghed iblandt os funden,
 Og Mørket for den Herlige bortveeg,
 Og Jorden blev med Himmelen forbunden;
 Han blev i Gravens stumle Glemme lagt,
 Men han har overvundet Dødens Magt.

Det er en underfuld og hellig Tale,
 Vel værd blandt alle Menneſter at æres,
 Den ſkal, at vække dem af dørfte Dvale,
 Fra Slægt til Slægt i ſtabigt Minde bæres;
 Det ſorrigfulde Sind den kan huſvale,
 Og Livets bedste Kræfter ved den næres;
 Dens Gave er en høi og evig Fred,
 Dens Lærdom Tro og Haab og Kierlighed.

Endſiøndt den Herlige ei bliver funden,
 Som han tilforn blandt Menneſter blev ſeet,
 Han er ei død, hans Guddom ei forſvunden,
 Det aabne Die er den trindt udbredt;
 Han er det Legeme, ſom har forbunden
 De mange Lemmer kierligen til Eet;
 Han er den Stamme, riig og ſtærk, ſom ene
 Udſtrømmer Næring i de mange Grene.

Det var din Tale, Sanger! da dit Die
 Du hæved glad mod Baarens Herlighed;
 Den ſteeg fra Jorden pragtfuld i det Høie,
 Den ſanf fra Himmelen til Jorden ned;

Da løb din Sang, du vilde Hjertet bryde
 Alt agte paa den Hellige derved;
 Thi hvad vi skue der, den milde Glands
 Og den Guddommelighed er jo hans.

Derfor om ham du lod os Alting minde,
 Hans salige Erindring os opvarme;
 Thi salig hvo i Alt ham veed at finde,
 Som ham kan slutte fast i sine Arme!
 Lad Tiderne med volbjørn Fart henrinde,
 Lad Stormens grumme Kræfter om os larme:
 Ham over Alt er Herredømmet givet,
 Hvo ham har fundet, har og fundet Livet.

Ud over Tidernes de vilde Krige
 Du saae hen til den Fred, der skal oprinde;
 Engang skal Fienden overvunden vige,
 Den ene Mægtige hans Magt skal binde,
 Engang i Klarhed straalet Lysets Rige,
 Og Mørkets Taageskiftelser forsvinde:
 Derhen vi vende tillidsfulde Blikke,
 Staae mandigen i Strid, og vakle ikke. —

O Sanger med den tonefulde Røst,
 Hil dig! du kommer til os ei alene,
 Din Stemme aander Liv i Manges Bryst,
 De skulle kielte sig med os forene;
 Saa gaae vi til vort Bærf med Kraft og Lyf.
 End ligge Templets gamle, faste Stene;
 Vi rydde bort det sammensalbne Gruus,
 Og bygge atter freidigt Herrens Huus.

Rattetanter.

(1801.)

Den sidste Time slog; snart synker Aaret —
 Hvorhen? hvor glemmes Timerne?
 Hvor er, hvad var? I Intets Skjød henbaaret,
 Dybt i Forglemmelse?

Skal Viisdoms Værk, skal Kierlighedens Taarer,
 Skal rene Glæders Smil
 Døe hen, som Leeg af tankeløse Daarer,
 Som en Indbildnings Spil?

Hvad, Viisdom! — Kierlighed der er, dybt føler det mit Hierte,
 Forlængsel uopfyldt, et evigt Savn;
 Men Viisdom! hvilket fremmed Sagn mon lærte
 En Dødelig det Navn?

Samvittighed, Pligt, Trostid, Retfærd, Orden —
 Hvor mon dog disses dunkle Udspring er?
 Hvo nærmede de Ord saa lybt paa Jorden,
 At end de kiendes der?

Hvad lærer dog en Mand, at han fornægter
 Naturens Stemme i sit Bryst,
 De vilde Drivter at beherske mægter,
 Og bøe foruden Lyft?

Hvad? og en Slægt, der Dødens Mærke bærer,
 Som han, kiest kalder Denne viis,
 Og, før den synker hen, endnu den lærer
 Sin Efterslægt hans Priis! —

Du høie Lys, hvori sig Aanden fryder,
 Du Kierlighed, som Hiertet smelter ved,
 Du Heltens Kraft, I Hiemmet's stille Dyder,
 Du rene Sieles Fred:

Afsindig hvo endog kun kieber Eder
 For kortest Rydelse,
 Med mindste Tab af Jordens usle Glæder,
 I høie Himmelske!

Hvis Eders Dyrker ei I mægter tage
 Til Eders lyse Boliger,
 Hvis Retfærd aldrig falder det tilbage,
 Som er forsyndet her! —

Der er en Gud, det Maal, hvorhen vi hige,
 Er til, og varer ved;
 Der er et Sandhedens og Dydens Rige,
 Og Løn for Kierlighed.

Vaagn af din lange, flammelige Slummer —
 Er du da stabt til Sandfers Træl?
 O vaagn fra Daarstab, vaagn fra søve Kummer,
 Du høie Væsen, Siel!

Først hæv du dig saa høit op over Jorden,
 Som Tankens Flugt formaaer,
 Og see omkring dig, hvor en anden Orden
 Af Tingene bestaaer.

Her mørkner Taage Helligdommens Flamme,
 Hen iler Tidens Stiften os forbi,
 Hift throner Gud, fra Slægt til Slægt den Samme,
 Nødvendig, evig, fri;

Og aldrig slukkes Luen, han optænder,
 O, thi, skøndt her kun svagt,
 Dybt i mit Væsens Jnderste dog brænder
 Hans Kierlighed, hans Magt.

Borgieves skulle alle Mørkets Hære
 Til Kampen ruste sig,
 De skulle evig ei det Liv fortære,
 Som blusfer høit i mig.

Rul, Tidens Strøm! jeg midt i dine Bølger
 Skal klippesfast bestaae,
 Mens Timen Timen hen i Intet følger,
 *Mens Aarene forgaae —

Forgaae? Ja, Liden forsvinde, glemmes,
Men det, som fyldte Aarene,
O hver den Ting, som var, skal evig glemmes
Hos den Retfærdige,

Hos den Alvide, Hellige, Algode —
Brænd, Andagt, aldrig slukt,
Thi Hver, som reen af Hjertet paa ham troede,
Skal see sin Troes Frugt!

Og derfor skal min Kraft med Alvor stræbe
At fremme her hans Værk,
Og salig Lyft kun tone fra min Læbe,
I Lovsang, fri og stærk.

Og denne Lovsang skal det nye Aar møde,
Med ydmyg Bøn foreent:
Bevar, o Gud, min Vandel uden Brøde,
Mit Hjerte reent!

Siemens Uro.

(1805.)

Himlens Fred, du høie, rene,
 Op til dig skal Sielen stige;
 Striden ender du alene
 Mellem Onsterne, som hige,
 Og af hvilke Sielen hildes,
 Og i tunge Trældom trættes,
 Som dog albrig ville mættes,
 Og ei heller kunne stilles.

I ublandet Klarhed stue
 Lad mig dig, og end min Smerte,
 Thi end med vanhellig Lue
 Brænder Uro i mit Hierte,
 Thi fortabt i øde Brimmel,
 Jaget bange om paa Jorden,
 Rov for dunkle Nag er vorden
 Sielen, udstødt af Guds Himmel.

Vel den dog, at Uro vækker
 Den endnu op af dens Slummer,
 Op af tomme Lyst den strækker,
 Som af tankeløse Kummer;

At den ikke sig skal vælge
 Ene Jordens Frugter, løvet,
 Og af deres Ruus behøvet
 Sig til Skændsel evig sælge!

Før skal Uro mig fortære,
 Før jeg skal med Verdens Vise
 Kollig mig af Jorden nære.
 Lad dem deres Binding prise!
 Arm i al den Rigdom, Trangen
 Skal mig bedre Dnsfer lære;
 Sielens Striid skal Vidne bære,
 At endnu den ei er fangen.

Dog jeg veed, at der er Seier,
 Først naar varig Fred kan vindes.
 Skiondt Klenodiet Hiertet eier;
 Er det sildigt dog, det vindes.
 Livens vilde Skiften svinder,
 Verdens frække Glands skal falme;
 Evig grønnes Fredens Palme
 For den glade Seiervinder.

Bøn i Anfegtelse.

(1810.)

Herre, see dog til mig ned,
 See dog til min dybe Jammer,
 Dæmp mit Hjertes vilde Flammer
 Med din Himmels høie Fred!
 Af, du seer, hvor dybt bedrøvet,
 Jeg, dit Barn, fra dig bortrøvet,
 Banfer bange om iblinde,
 Kan din Frelse ikke finde.

O, hvad fattes mig endnu,
 At jeg saa forgieves sukker,
 At din Naade du tillukker,
 Og mig kommer ei ihu,
 At jeg søger, og ei finder,
 At jeg beder, og ei vinder,
 At mig kommer al min Klage
 Fra din Himmel tom tilbage?

Du; Alvidende! det veed,
 At af dig jeg ei begierer
 Det, som Møl og Røst fortærer,
 Iffe Livets Herlighed;

Lad det komme, lad det vige,
 Herre, det er ei dit Rige,
 Og du kan det ei forgiette,
 At for Alt jeg søgte dette.

Mangen Gang den bittre Drif
 Ogsaa jeg har maattet driffe,
 Men jeg rægrede mig ikke,
 Bibste, jeg fra dig den fik.
 Alle mine Glæder døde,
 Du mig kunde Alt forsøde,
 Hvad i Verden jeg forliste
 Til din Rigdom meer mig viste.

Giver du mig ogsaa hen?
 Bølgerne mig oversthyllé;
 Vil dit Afsyn du tilhysle,
 Evig ei at sees igjen?
 Spotter ogsaa du min Raaben?
 Saae jeg kun din Himmel aaben,
 At i Helveds vilde Flammer
 Jeg skal kiende fuldt min Jammer?

Kan da Barnet ved sit Bryst
 Ogsaa nu en Moder glemme,
 Da du agter ei min Stemme,
 Du min ene sikke Trøst?
 Altsaa er jeg overgivet,
 Ingen har jeg meer i Livet,
 Bønnen finder intet Øre,
 Som dens fromme Røst vil høre.

Beder, og I skulle saae!
 Saa du taled selv paa Jorden;
 Kunne mod en evig Orden
 Alle Ting tilbage gaae,
 Versom ogsaa dette sviger,
 Hvad, o Gud, du selv tilfiger,
 Versom ogsaa du, o Fader,
 Os i Sielens Nød forlader? —

Nu, saa vil jeg i dit Ord
 Forste, til det Lys oprinder,
 Hvorfor Sielens Tvivl forsvinder. —
 "Beder, men tillige troer,
 "At Bønhorelsen maa følge
 "Ederes Bøn; som Havets Bølge
 "Er det Hierte, der forsager;
 "Herren ei detes Suk behager."

O du milde Himmelsrøst!
 Troen er det, som mig fattes,
 Iffun derfor Sielen mattes
 Saa forgieves uden Trøst.
 Hørt er Bønnen allerede,
 Mens jeg bliver ved at bede,
 Som var al min Bøn ubuelig,
 Som var ingen Frelse mulig.

Herre! jeg dit Ord vil troe,
 Og paany til Bønnen stikker
 Jeg mig fast og glad og sikker,
 Og mit Hierte finder Ro;

Og den hebe Bøn, som stræber,
 Skal ei bøe paa mine Læber,
 Ind i Himlen vist den trænger,
 Thi jeg tvivler ikke længer.

J er' brudte, tunge Baand!
 Viger fra mig, Helvedstær!
 Gud mig tryggelig bevarer,
 Og jeg har hans Hellig-Aand.
 Den mit Jnderste bereder
 Til sin Fred, til høie Glæder,
 Styrker mig med Kraft derinde,
 Hielper mig at overvinde.

Alt kan være Digt og Tant,
 Selv hvad Hjertet mig vil sige,
 Men Guds Løfte kan ei svige,
 Og hans Ord er evig sandt.
 Jeg har bedet, som han vilde,
 Bedet aarle, bedet silde,
 Derfor veed jeg, at jeg eier
 Herrens Aand til Kraft og Seier.

Bort, du Frygt! jeg tvivler ei;
 Skiondt endnu jeg ikke kiender,
 Hvor i Lyk og Fred den ender,
 Er jeg dog paa rette Vej;
 Thi Gud har jeg overgivet
 Mig at føre glennem Livet;
 Han skal ikke fra mig vige,
 Men mig frelse til sit Rige.

Get alene vist jeg veed,
Deri har min Fred jeg fundet,
Derpaa har min Tid jeg grundet,
Dette: Gud er Kierlighed.
Brænder og i mig dens Flamme,
Skal min Gud og mig annamme,
Hvad jeg søger, skal jeg finde,
Hvad jeg beder, skal jeg vinde.

De Christnes Forventelse.

(1804.)

Der høres Krig og Rygter trindt om Krig,
 Og Hunger gaaer omkring, og gustne Syger,
 Og Himlens Kræfter rædsomt røre sig,
 Og Jorden stielver dybt, og Bierget ryger;
 Alt længe er forsmaaet dit Riges Ord,
 Alt længe spotter Verden dine Fromme,
 De leve uden Gud paa denne Jord:
 Af, tøver du at komme?

Man har fortalt om underlige Tegn
 Blandt Himlens Hære, frygteligt at se,
 Som mange Flobers Bænder styrte Regn,
 Med rædsom Hebe brændte Solens Lue.
 Tør vi opløste vore Hoveder?
 Er disse Dages Trængsler nu omme?
 Er vor Forsløsning, Herre, nu? O er
 Det nu din Tiid at komme?

Vi gaae vor Veie saa sørgelig og trang,
 Og finde albrig, hvad vor Siel begierte,
 Og Tiden dvæler ængstelig og lang,
 Forgieves brænder Længsel i vort Hjerte;

Vi habes bittert for dit Navn, thi Vold
 Og Uret er mangfoldig trindt paa Jorden,
 Og Mange faldt fra dig og os, thi vold
 Er Kierligheden vorden.

Alt længe høve vi vort bange Raab:
 Naar vil du, Herre, dog dit Folk befrie?
 See, Daarer spotte med vor Tillids Haab:
 Naar skal han komme, han, paa hvem I bие?
 De løfte frækkere den vilde Røst:
 Seer, seer til Eders Fædres sunkne Grave!
 Bee dem, der bие paa de Christnes Trøst!
 Her er den Deel, vi have.

Som Lynets Stin fra Øst til Vest gaaer ud,
 Saa skal engang og Herrens Ankomst være,
 I Diebliffet skal hans snare Bud
 Det store Budskab i al Verden bære,
 Naar længe alt hans Navn er glemt af dem,
 Hans Ihukommelse ei mere høres,
 Da skal hans Herlighed i Magt gaae frem,
 Og Himlens Kræfter røres.

Men om den Dag, den Time Ingen veed,
 Ei Englene i Himmelen den kiende,
 Kun Faderen alene har bereed
 Den Stund, da han vil Dommens Rædsel sende.
 Bevarer Troen, staaer den gode Striid,
 Thi som en Snare skal den Time komme,
 O vaager, beder i beleilig Tiid,
 At undflye Herrens Domme!

Gaaer, Christne, frem i Christi Kierlighed,
Staaer de Betrængte bi, for Fiender beder,
At under Verdens Oprør Retsfærd, Fred,
Og Aandens Glæde dog maa boe hos Eder!
At vide hører Eder ikke til
Den Stund, som Herrens Magt skal aabenbare;
Men frygter ikke, vist han komme vil,
Som han blev seet opfare!

Pillegrimmen.

(1806.)

Saa vidt og saa vilbt har jeg vandret om,
 Giennem mange smilende Lande jeg kom,
 Og igiennem saa øde Egne;
 Men ene eller i Brimlen,
 O Gud, min Fader i Himlen!
 Dig fandt jeg dog alle vegne.

Fra Stad og til Stad har jeg maattet gaae,
 Saa fremmede Skiffelser trindt jeg saae,
 Mig saa fremmede deres Glæder.
 Der var Ingen, der om mig vidste;
 O Herre Jesu Christe!
 Du fulgte mig alle Steder.

Saa fiernt, saa ene endnu jeg maa
 Den tunge Pillegrimsvandring gaae,
 Og stebse mod Hiemmet jeg higer.
 Men Trøstens Aand mig forlader ei:
 Med hvert et Skridt paa den tunge Vej
 Mod Hiemmet, det rette, du følger.

Længsel efter Christum.

(1806.)

Længes anderledes vel en Broder
Til den Ven, ham fødte samme Moder;
Længes til sin Elfte Elsteren
Med meer brændende Begiering hen:
End, imedens jeg i Verden trænges,
Af dens tomme Møle træt,
Af dens kolde Lust saa mæt,
Jeg til dig, o min Forløser, længes?

Den yderste Dag.

Fragment.

(1809.)

Fra Himlens Hvalving ned det rædsomt lyder,
 I giennem Skoven hylende det gaaer,
 I Biergets Inderste det voldsomt bryder:
 Hielp, Gud! et svært Uveir os forestaaer.
 See, Skibet piilsnart giennem Vandet styder,
 Lyksalig hvo itide Havnen naaer!
 See, Dyrene vilbt giennem Dalen flygte,
 Og alle Mennestenes Hierter frygte.

Fra Himlens Hjørner, her! paany det klinger,
 Hvad skal det vorde? Skrækken tager til.
 I Taarnet selvbevæget Kloffen ringer,
 Og paa dets Spids brænder rødlig Ild.
 Den sorte Fugl med de uhyre Binger,
 Ulykkes Budskab vist den bringe vil.
 O Herre! Fader! du os naadig være,
 At dine Rædser ikke os fortære!

Ha! styrter Bierge, over os tilfammen,
 I evigt Mørke glemmer os, I Huler!
 Alt raser op i vilde Hvirvler Flammen,
 Og Stormen bragende ind i den fuler.

Gud Herrens Ord, de ere Ja og Amen,
Hvo skal undflye dem, hvor han end sig stuler?
Hvorhen skal Rogen undflye? Treble Gang
Basunen giennem Jordens Grundvold klang.

Da høstes det ned i de skumle Grave,
Af deres Slummer vaagned alle Liig;
Det høstes over alle vilde Have,
De Dødes Been dybt nede rørte sig,
Og deres Rov frem alle Huler gave;
I Jordens Dybde lød forborgne Skrig.
Men over Undergangen, i det Klare
Rebsvæved Engles himmelske Hærstare. — —

Melancholie.

(1802.)

Du Kraft til Sorg, som modnes i min Siel —
 Ei over denne Verdens Gode; dybt foragted'
 Min Barndom selv dens Lyst, og 'eftertragted'
 Med Længsel, Dnske, Haab et bedre Held —

Du Sorgens Kraft, som tvang ei blot min Lyst,
 Men ogsaa, mandigstærk, den dunkle Smerte,
 Som aad, en ukiendt Drm, mit bløde Hierte,
 Og boer nu selvbevidst dybt i mit Bryst.

Hvor er, du høie, faste, stærke Kraft,
 Hvor er dit dunkle Bæld? du, hvem jeg ærer,
 Skjøndt hver min Fryd, som hver min Qual, dig nærer
 Med mine Veens dybtindre Marv og Saft.

Du med en Dødsnats Rædsel bredte dig
 Sort over mine Glæder ei alene,
 Men synker paa mit Haab, det fromme, rene,
 Indtil dit Mørke ganste skjuler mig. —

Hvorledes? Er din Bolig ei i mig?
 Er du et fremmed Spøgelse, der truer
 Mit Jeg den Undergang, hvorfor det gruer?
 Er ikke du i mig, men jeg i dig?

Ent.

(1797.)

See, Lykke, Rigdom, Ære, Magt
 For Tidens Vælbe ei bestaae,
 Og Jordens Under, som i herlig Pragt
 Nu kneise stolt mod Himlen, skal forgaae.
 Brat Glædens lyse Dage svinde,
 Og labe intet Spor af deres Lyst —
 Og dette smertelige Minde
 Skal være evigt i mit Bryst?

Længsel.

(1802.)

Hen til en Egn, hvor Himlen altid leer,
 Tidt komme til vor Kyst fra den de klare Bølger;
 Hen til en Slægt af andre Menneſter,
 Langt hen, hvor blaalig Taage Hiernet for mig følger;
 Hen, hvor den Elſtets ſtille Bolig er —
 Er det et Haab, er det Erindring, ſom mig følger? —
 Der ſtræbe Hiertets ſomme Længſler hen,
 Og kende aldrig dog det ſøgte Steb igien.

Heedt aandende bevæger ſig mit Bryſt
 Med ſøde Anelſer om ubekendte Glæder.
 Hiernt ſlagred Rattergalen fra, dens Røſt
 Indbyde ſynes til de længe drømte Steder.
 Af! efter deres fredelige Lyſt
 Forgieves overalt du dog paa Jorden leber;
 Fra andre Sphærer kun nedſmille Stjerner den —
 Der ſtræbe Hiertets ſomme Længſler hen.

Morgensat.

(1802.)

Hvor Alting aander reent; de spale Vinde
 Har Dagens hede Luft affølt igien,
 Og klare Morgentimerne oprinde.

O svinder, Drømme, I med Ratten hen!
 Mit Hierte være fromt igien og stille,
 Som Morgentimerne oprinde milde.

Taalmodig vend dit Blif mod Himlens Due,
 Og Himlens Fred optag du i dit Sind;
 Den slukke frugtesløse Døsters Due,
 Reent aande Bryftet rene Lustning ind.
 Af alle Blomster suug ustyldig Næring,
 Helbrede for hvert Savn og hver Begiering!

Til en Melodie af Kogelud.

(1798.)

Glæder komme for at vinde,
 Dog de skienkes os iglen;
 Taarer tørres for at rinde,
 Og de tørre atter hen;

Thi i Fremtids Dage smiler
 Fryd for den, os rovet er:
 Kun den Fryd, i Graven hviler,
 Baagner aldrig, aldrig meer.

Under mosgroet Hvi nu sover,
 Elskte! taust og koldt dit Liig;
 Klagen toner hen derover,
 Men den vækker ikke dig.

Ei i Graven sank dit Minde,
 Evtigt i vort Bryst det er;
 Veb dit Savn skal Taarer rinde,
 Som skal aldrig tørres her.

Til Karen Margaretha Rahbet,

den 19de October 1806.

Jeg gik og søgte Blomster i min Have,
Dem i en broget Krands jeg vilde binde
At sende min og Blomsternes Veninde,
Thi hun forskyder ei den ringe Gave;
Jeg søgte, men jeg kunde ingen finde.

Thi Stormen var alt dragen hen derover,
Dg havde uden Skaansel ødelagt
Al mine mange Blomsters Duft og Pragt;
Dg Konstneren sin Vintersøvn alt sover,
Som virked Jordens tusindfarvet Dragt.

Men som jeg gik, see, Phantasten bredte
Sin Herlighed, hvor Alting nys var øde;
Den malte mig saa mange Roser røde,
Med nye Blomstertepper Jorden klædte,
Saa liflige, saa duftende og bløde.

Da tænkte jeg: Lad Aarets Tider svinde,
Thi ei i Vaar, i Sommer ei alene
De elste Blomster Digteren skal tiene,
I nøgne Vinter veed han dem at finde,
Dg dem i Krandsse konstigen forene.

Han finder Glædens Roser paa sin Vej,
 I hvilke Egne end han Foden sætter,
 Og mellem Sorgens Lilier dem fletter;
 Ham salme Anemonens Kroner ei,
 Ham bufter Natviol i Vinternætter.

Et Blomster, skønnere, han finder end,
 Den ægte Amarant, hvorom de sige,
 Den voxer ei i noget Verdens Rige,
 Men Himmelen alene bærer den;
 Dens Navn er helligt: den Uvisnelige.

Af alle Blomster, smilende og milde,
 Sig intet dermed tør i Ligning sætte,
 Og helst jeg min Veninde bragte dette; —
 D kunde jeg engang, som jeg det vilde,
 Med Amaranter hendes Navn omflette!

Dog nu jeg bringer kun en ringe Gave,
 Som sin Besidder ei skal gjøre riig;
 Besteden derfor og den nærmer sig,
 Og vil sit hele Værd af Venskab have,
 Men derved dog den være takkelig!

I stillen Dal, langs klare Kilbers Vej,
 Et lidet venligt Blomster groer saa gierne;
 Det sendes tidt med Budskab i det Fjerne,
 Og nævner fromt sit Navn: Forgietsmigei,
 Og smiler med den lille lysblaae Stjerne.

I sine Krandsø Hver den Blomst sig binder,
Hver gierne gav, og gierne modtog den;
Dog, naar den kommer, sees den glæd igien,
Thi naar den: Glem mig ikke! mildt paaminder,
Den siger og: Dig glemte ei din Ven.

Saa lad og fremfor alle den udfaaert
Paa hendes Dag til min Veninde være,
Det vante Budskab atter hen at bære.
O, af den første gid hver Dag i Aaret
At bringe hende Blomster maatte lære!

I Kammerherre J. F. Lindencrone's Stambog.

(1813.)

Her, hvor af tredie Slægt alt bindes
 Kierminde-Krandsen til en ædel Mand;
 Her, hvor de Gamles Navne findes,
 Hans Læreres, som længe end vil mindes
 I Dannemarks taknemmelige Land;
 Og deres, hvilke vi saae stride
 Mod samme Maal i Hines Fodspor hen,
 Som, kyndige, kraftfulde, blide,
 Saa længe troe ham gif ved Side,
 Thi altid kaldtes han de Godes Ven;
 Og hvor de Yngre, ved hans Bifald glade,
 Og de, han fængsled ved Belgierninger,
 End om en Plads i hans Erindring bade:
 Paa disse Mindet helligede Blade
 Mit Navn lad ogsaa findes her!
 Thi hvo der troer, hvad en Apostel siger,
 At Blisdom, som fra Himlen ned
 I Menneskenes Hjerter stiger,
 Er reen, fredsfommelig, og aldrig sviger,
 Er altid virksom i Barmhertighed:

Han flatter og den Adle, som end tilbød
Ved Det, han aarle vedtog, trættes ei,
Som tro i Venſkab, ſom i Domme billig,
I Levnet reen, til Miſkundhed ſaa villig,
Gif from og ſtabig Livets lange Bei;
Hvem derfor Livets Fader og tilføder
I Afſnens Ro, ved barnlig Kierlighed
Og Venſkab ſtøttet, trygt at ſtaa med Hæder,
I Smerter rolig, ſtiſſom under Glæder;
Han ſøgte Freden, ſee, hans Høft er Fred.
Saa lab med Grefrygt mig ogſaa tegne
Mit Navn iblandt de mange andre hen,
Mig ønſte ogſaa tællt blandt hans Egnet
Sig Menneſkene ſprede allevegne,
Men venligt ſamler dem Grindringen.

Krigerens Haab.

(1800.)

Blandt Fiendernes brølende Skarer
 Midt i stummende Hestes Dands,
 Blandt vilbt indtrængende Farer,
 Klart omstraalet af Vrens Glands,
 Glad i Slagets larmende Lyft,
 Naar Frihed og Retfærd kalde,
 Med Seierens Tillid i stolte Bryst:
 Saa lad mig falde!

Den falder ei uden Hæder,
 Som er længe Betrængtes Savn,
 Naar den vilde Kriger græder,
 Og naar Fienden erindrer hans Navn.
 I Capellet din Kiste lad bringe,
 Du Konge! med Kroner den pryd!
 Jeg ligger helst under min Klinge,
 Den var min Roes og min Fryd.

Pompeius den Stores Liigfærd.

(See Plutarch.)

(1800.)

Du, som hift paa ægyptiske Strand
Reiser et Baal i det nøgne Sand,
Ene, taus, din Ven du saa tro:
Hvo er Den, som her har fundet sin Ro?

Røgent ligger det blodige Liig;
Var han da Ingen tier, uden dig?
Var han saa arm, saa uden Roes, at han, giemt
Her ved den øde Kyst, skal ligge forglemt? —

"Al! du seer den store Pompeius' Liig;
Han, Roms Øpperste i Fred, som i Krig,
Ligger myrdet her paa ægyptiske Strand,
Ene, forladt, i det øde Sand.

Ene, fattig, gammel og svag,
Samlar jeg Baadens forraadnede Brag;
Festen er endt, naar Baalet sluktes ud.
Ringe er din Hæder, du Kampens Gud!"

Sømandens Besøg.

(1805.)

Hun svæved ned ad blomsterklædte Græse,
 Hun gik i Dalene, uskyldig, mild;
 Han spejded Landet om med fyrigt Øie,
 Han kom fra Bølgerne, urolig, vild.

"Er du en Kongedatter, stivne Pige?
 Din Fader Herre paa den stille Ø?"
 "'Er du en Konge, Fremmede! dit Rige,
 Hvor Landet graaner bag den vilde Sø?"

Min Faders Kongedømme, see, sig strækker,
 Hvor Hiorden græsser opad Biergets Ryg;
 Du seer hans Slot, som Linden hift bedækker,
 Der boer han under Vintrens Storme tryk."

"Jeg er en Konge, Stivne! see, mit Rige
 Stolt bruser alle Verdens Riger om,
 Mit Slot du seer af Vandene at stige;
 Vil du med mig en Bolig der, da kom!"

""Du er en Fugl vel over vilde Strømme;
 De flagre hid, man veed ei deres Hiem;
 De nyde Landets Gode, og borttrømme,
 Og Ingen Vinger har at følge dem.""

""Du er en Blomst vel i din Faders Have,
 Som spirer frem, men visner strax igien;
 Den gives til en stien og kostbar Gave,
 Men Ingen venter at bevare den.""

""Du er ustadig vel, som Havets Bølger,
 Der tumle med dit Skib fra Land til Land,
 Imedens den Forladtes Dje følger
 Dets Løb forgieves i den øde Strand.""

""Du er en Drøm vel kun, som kan bedrage,
 Den Slummerdrufnes hebe Phantasi,
 Men ingen Baagen kaldte den tilbage,
 Og ingen Blis har sat sin Lyft deri.""

""Min Fader skal en Hytte til os bygge,
 Hvis du med mig i Fredens Skib vil boe.""

""Mit Skib jeg vil med festlig Pragt udsmykke,
 Hvis du vil følge mig, og blive tro.""

""Af! midt i alle dine Herligheder
 Jeg vilde længes til min stille D.""

""Af! midt i Kierlighedens søde Glæder
 Jeg vilde hige mod den vilde Sø.""

Den bortløbne Amor.

(1800.)

1.

Venus.

(Efter Moschus.)

Derfom Nogen Drengen Amor feer,
Strax til mig han ham tilbage bringe!

Kiendelig blandt Tusinde han er:

Let omflagrer han paa kielen Vinge,
Og han hykler sig saa tam, saa mild,
Men i Diet flammer Luen vild.

Onfskab glemmer han bag søde Smil;
Buen lille, men med spæde Hænder,

Han fra den fin visse, bittre Piil

Op i Athren, ned i Orcus sender.

Ofte han endog har saaret mig,

Thi, det Barn, hans Leeg er frygtelig.

Kan du gribe ham, da fast ham bind!

Steenhaard luf dit Dre for hans Bønner!

Rinder Taaren paa hans falske Kind,

Agt det ikke! Dig et Kys belønner,

Hvis du kan mig sige, hvor han er;

Bringer du ham selv, du skal faae meer.

2.

Amor.

(Efter Læse.)

Troer du ikke, Moder! at din Søn
 Sin Beshytter Gaver kan tilfige?
 Tusind Kys jeg lover dig til Løn,
 Hvis du mig vil stjule, søde Pige!
 Mange tusind, Tallet selv bestem!
 Cypris' Kys, hvad vil da du med dem?

3.

Første Angiver.

(Efter Meleager.)

Glemme Dreng! hvis jeg dig fat kan faae,
 O saa fast, saa fast skal jeg dig binde! —
 Hvad var det? Mig syntes, jeg ham saae;
 Sikker, sikker sidder han derinde.
 Chloë, kom, see lige op paa mig!
 I dit Øie har han stjulet sig.

4.

Anden Angiver.

(Efter Marino.)

Mere Sagen ei behøves nu;
 Cypris, Lønnen du til mig betale,
 Eller og paa dine Begne du
 Daphne mig at give den befale!
 Din Undveegne atter greben er,
 I mit Hierte bærer jeg ham her.

Efter Boileau.

(1801.)

Jeg Eder seer igien, I elste Steder!
 Mit Livs de bedste, snart forsvundne Glæder
 Elisas Kierlighed mig skienkte her. —
 Hvi føler du endnu den samme Smerte
 Ved hendes Navn, o mit bedragne Hierte?
 Har du forglemt, du elste ikke meer?

End Blomster groe her, som de forhen groede,
 Da Krandsen i mit Haar Elisa snoede;
 Men hendes Kierlighed henvisnet er. —
 Hvi føler du endnu den samme Smerte
 Ved hendes Navn, o mit bedragne Hierte?
 Har du forglemt, du elste ikke meer?

Formaningen til Amor.

(1806.)

Du unge Dreng, du uerfarne, vilde,
 Et Dieblif du dog skal rolig være;
 Jeg veed, du iler tidligen og silde,
 Men hør mig dog, hvis du antager Lære.
 Din Leeg du strax begynde kan igien,
 Hvis jeg forinden ikke dig omvender. —
 Men saa frimodig stiller du dig hen!
 Mon du din Skyld dog selv slet ikke kiender?
 Jeg seer det søde Smil vel i dit Øie,
 Det trænger dybt mig giennem Marv og Been;
 Men al din Sviig jeg kiender saare nøie,
 Og al din Hyklen gjør dig ikke reen.
 Thi ogsaa jeg var ung, og let er streven,
 Saa let din Lov i det vorbløde Hierte;
 Jeg var et Barn, men nu jeg Mand er bleven,
 Og hærdet giennem Fryd og giennem Smerte.
 Og efterdi saa vel jeg kiender dig,
 Din Røst saa tidt har klinget i mit Øre,
 Du ei som Fremmed kan afvise mig,
 Du dog tilsidst skal eengang Sandhed høre.

Jeg hader dig, og hader al din Færd,
 Det tomme, vilde, det bedragelige,
 Dit falske Bæsen har jeg stuet nær;
 Du kan ei, vil ei Andet end besvige.

"Og hvad har jeg dig gjort, du strenge Lærer?"

Hvad? spørger du? hvad du har gjort mig? du?
 De dybe Saar jeg fra din Trældom bærer,
 De utillukte, blødende endnu.
 Det brænder glennem alle mine Aarer,
 Det hævner Mandedrættet i mit Bryst,
 Det strømmer frem i hebe, bittre Taarer,
 Det vaager end, naar ellers Alt er tyft.

"Saa kald dig dog den svundne Tiid tilbage;
 Da nævned du mig din trofaste Ven."

Ru vel, jeg kalder de forsvundne Dage,
 At hømme mellem mig og dig, igien.
 Jeg veed det ei, hvor jeg dig først har mødt,
 Du var jo med alt i min Barndoms Lege;
 Ny Leeg du altid vidste, loe saa sødt,
 I Klogt og Tæffe alle Børn dig vege.
 Jeg sagde: Vi vil vore op tilsammen,
 Og naar jeg bliver stor og stærk engang,
 Skal i mit Bryst du altid nære Flammen,
 Og hjælpe mig i Gierning og i Sang.
 Og see, jeg vorte op, og jeg bekiender,
 At ingenfinde har du mig forladt;
 Vi var som uadskillelige Venner

I Dagens Tummel og i stille Nat.
 Du gif, en trofast og en glad Ledfager,
 Hvorhen jeg vilde, og min Githar bar,
 Og ei berover er det, at jeg klager,
 At du mig ingen Glæder skaffet har.
 Al anden Lyst er tom, og kan forglemmes,
 Af! men jeg veed det, maa det vel bekiende,
 At dine Glæder, o! saa dybt fornemmes,
 Og evig i Grindringen end brænde,
 De Billeder, som du mig kunde male,
 Har ingen, ingen Anden male kunnet;
 Du bysede ned i Slum med liflig Tale,
 Og sang saa søde Toner, mens jeg blundeb.
 Jeg meente, uden jeg, dig Ingen kiendte,
 At Ingen vidste om din Herlighed,
 At i mit Hierte kun de Luer brændte,
 Den rene, sømme, stærke Kierlighed.
 Men nu jeg veed, at Alle troe det Samme;
 Jeg veed, du gaaer omkring fra Sted til Sted,
 Og tænder allevegne fræk din Flamme,
 Den brænder allevegne først saa heed;
 Derpaa den Ene vender klog sig bort,
 Og spotter dig og alle dine Glæder,
 Den Anden elsker immer, immerfort,
 Og visner eensom tiblign hen, og græder.
 O! hvilken var min Brøde, at du mig,
 At ogsaa mig du saa har villet daare,
 At, mens til sømme Brynst jeg trykte dig,
 Du vilde saa forræderisk mig saare?
 Jeg kan ei, thi min Siel er stærk og kief,
 Ei smelte hen i feige Beemods Taare;

Men heller ikke kan jeg vilb og fræf
 Mig Mængdens Glæder til min Deel udkaare.
 Der gif tilforn saa Mange og med mig,
 Men tilbigen de bleve Alle floge,
 Og lode mig alene gaae med dig,
 Og loe os ud, og deres Bei de droge.
 Jeg lob dem gaae, og spottet dem tillige,
 Ja spottet dem og deres floge Bliss,
 Jeg vilde evig ikke fra dig vige,
 Men hvit og stærkt forkyndte jeg din Bris.
 Nu al Fortryllelse er, af! forsvunden,
 De møde mig igien, jeg gaaer saa ene,
 De spørge mig, hvad Løn jeg da har funden,
 Fordi saa tro jeg dig har villet tiene.
 Hvad skal jeg svare? Mon fortælle dem,
 At jeg har græbt i dyb og bitter Smerte,
 Fortælle dem den Løn, der spired frem
 — Du kiender den jo! — inderst i mit Hierte?
 Hvad? eller skal jeg rose mig af den,
 Og kalde den en Blissdom, som jeg lærte,
 Fordi jeg veed, at Alting spinder hen,
 At Alt forgieves var, hvad jeg begierte?

"Nu vel, min Lærer! hvis jeg dig har ført
 Saa falsk, saa uluksaligt giennem Livet,
 Hvis du forgieves har min Stemme hørt,
 Og ingen Løn jeg har din Trostøb givet:
 Saa mellem os stadfæste dette vi,
 At, hvis engang der skal en Søn dig fødes,
 Han være skal fra al min Trolldom fri,
 Paa Livets Veie aldrig med mig mødes;

Naar i dit Huus han voxer frodig frem,
 Og du dig glæder i din Yndlings Smile,
 Og frygter kun: Hvad skal forstyrre dem?
 Hvor snart skal og hans Barnheds Fred bortile?
 Da kald dig min Forjættelse i Minde,
 Og trøst dig: han min Røst skal aldrig høre,
 Hvor han end kommer, han mig ei skal finde,
 Og aldrig skal min Leeg hans Hierte røre.
 Sæt Drengen trøstlig paa dit Skib, og sig:
 Vel ham, at tidligt han kan Blisdom lære,
 At sine Fædre han ei vorder liig,
 Men Elskovs Lant i Sindet ei skal nære!"

O stand's Forbandelsen! hold inde, inde!
 Forunderlige Dreng, hvo er dog du?
 Hvad skal jeg nævne dig? Ven eller Fiende?
 Formaaer du at bedaare mig endnu?
 Jeg føler det, jeg er endnu den Samme,
 Som Den, jeg var, da først jeg dig har kiendt;
 Jeg føler uubsluttelig den Flamme,
 Som eengang i mit Hierte du har tændt;
 Jeg kan ei slippe dig, og aldrig vilde
 Jeg see dig flye fra Rogen, jeg har tier.
 Men underlige Tanter mig forvilde,
 Og selsom er, ufattelig din Færd.
 Er du et Barn kun, vild og uforstandig,
 Hvi er din Magt dog over alle Sinde?
 Er du en Gud, hvorledes ei bestandig?
 Hvorledes kan din Herlighed forsvinde?
 Er jordiske de Baand, du bandt mig i,
 Hvi kan jeg, vil jeg dem ei sønderrive?

Er himmelft din almægtige Magie,
 Hvi har den ei en evig Fred at give?
 De fige mig, at det er Alt kun Tant,
 Som Blendværk gøgle fra en Tryllehygte;
 Hvor jeg endog i Verden kom, jeg fandt
 Blandt alle Menneſter det ſamme Rygte;
 Jeg hørte det blandt dem, der havde vundet,
 Og dem, der aldrig vandt, hvad de begierte;
 Din Trolddom allevegne var forsvundet,
 Naar Aarene førſt Manden Wiisdom lærte.
 Dog vidner mig det aldrig ſlukte Savn,
 At ellers ingen Lyſt din Lyſt opveier;
 Du præged uubſletteligt dit Navn
 I al den Rigdom, ſom mit Hierte eier.
 Og derfor lær mig dog, hvad ſkal jeg ſvare,
 Naar Alle enes at anklage dig,
 Naar de mig fige, jeg ſkal vel erfare,
 At du, ſom dem, vil ogſaa ſtuffe mig?
 Hvad ſkal jeg paa de Viſes Tale ſvare,
 Som mig fortælle, at et Barn du er?
 Og ſandt! vi bleve ikke de, vi vare,
 Men ſom et Barn du ſtaaer endnu ſo her.
 Siig, ſkal vel Oldingen i dine Lege
 Endnu med ſølvgraae Lokker blande ſig?
 Skal kolde Læber, viſnede og blege,
 Endnu den vante Hylbing bringe dig?
 Jeg vil en Tienefte, ſom aldrig ender,
 Til Gæt kun giver jeg mit Hierte hen;
 Den Ild, ſom i mit Inderte jeg tænder,
 Den vil jeg aldrig ſlukke ud igien.
 Jeg vil endnu paa Gravens Bred berømme

Det, som min Ungdoms Lyst og Styrke var,
 Og ikke klage, at med falske Drømme
 Et troløst Barn mit Liv forvildet har.

"Saa mine Glæder kunne dig ei nøie?" —

Men see, en ny, en underfuld Gestalt!
 Jeg veed ei, vorte Drengen for mit Die,
 Hvad heller fra mit Syn en Taage faldt.
 Af Morgenrøde var han sammenrunden,
 Og smykket var han med al Baarens Lyf,
 Af Blomsterfarver var hans Klædning trunden,
 Og Aftenstiernen funklede paa hans Bryst.
 Sig alle Glæder samlede i hans Smile,
 Og alle sømme Længsler i hans Røst;
 Hvo eengang ved hans Bryst har kunnet hvile,
 Har og for alle Smerter fundet Trøst.
 Han kunde Hjertets vilde Hebe svale,
 En ny, en hellig Ild han tændte an,
 Han vidste viis, og vidste kjerlig Tale,
 Og salig Fred i Hjertet indgød han.
 Min Cithar gav han mig ihænde; længe
 Den laae alt taus, i Støvet kasted hen;
 I nye Toner gittere dens Strænge,
 Og nye Greb han lærte mig paa den.
 De Ting, som skulle komme, de, som vare,
 Han kiendte grant, og dem for mig oplod,
 Han kunde underligen mig forklare,
 Hvad grandstende tilforn jeg ei forstod.
 Han kiendte, hvad jeg nærede i Klage,
 Min længselfulde Ungdoms hebe Drømme,

Han lod dem komme smilende tilbage,
Og deres Kilde reen og riig udstrømme.
Han greb min Haand, og kierlig hen mig førte,
Hvor vidt Naturen for mig udstrakt laae,
Det matte, dorste Die han berørte,
Thi disse Syn tilforn jeg aldrig saae.
Og see, den Glands, hvormed han var omrunden,
Den deelte sig til Himmel og til Jord;
Af mine Arme var han vel forsvunden,
Men evig dog han i mit Hierte boer.

Slutnings-Ord.

Den Samling, som hermed sluttet, indeholder Skrifter ubearbejdede i et Tidrum af henved halvtredstindstyve Aar. I dette lange Tidrum har Meget forandret sig, og, i det Forfatteren, som efter en temmelig hurtigt fattet Beslutning havde lovet denne Samling, giennemgik disse mange adspredte Skrifter, frygtede han ofte for, at deres Tiid var forbi, at hvad der maaskee i Diebliffet havde tiltalt endeel Læsere, nu efter det lange Mellemrum ikke mere vilde finde Anklang. Desto glædeligere har det været ham at erfare, at mange ældre Læsere her gierne have fornøyet det tidligere Bekendtskab, og at mange yngre ikke have fundet denne Læsning ganske fremmed for den Kreds af Tanker og Ansættelser, hvori de pleje at bevæge sig. Han tør derfor haabe, at disse Skrifter, hvorvel der deri stedse er taget Hensyn paa den Tiid, hvori de bleve skrevne, dog ikke ganske ere Tidens Børn.

Disse Smaa skrifter ere vistnok af forskielligt Værd; Forfatteren vil ønske, at der intet maa være deriblandt, som jo maa findes dog paa nogen Maade at fortjene sin Plads. Dette Ønske nærer han ogsaa for de "Blandede Digte," hvormed Samlingen slutter. Han havde maaskee tilbageholdt dem, dersom ikke de fleste af dem allerede tilforn havde været trykte. De gjøre ingen Fordring paa poetisk Værd, men udtale dog Stemninger, som maaskee ikke ville være en og anden Læser fremmede, ligesom de endnu have fundet Oienklang i Forfatterens Sind.

København, den 8de Junii 1853.

